

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023
Istanbul, Türkiye

PROCEEDINGS BOOK

Editors:

Assoc. Prof. Dr. Ayşe ERKMEN

Alina AMANZHLOVA

ISBN: 978-1-955094-59-7

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

PROCEEDINGS BOOK

Edited by

Assoc. Prof. Dr. Ayşe ERKMEN

Alina AMANZHLOVA

Copyright © Liberty

25.11.2023

by Liberty Academic Publishers

New York, USA

ALL RIGHTS RESERVED NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY FORM,
BY PHOTOCOPYING OR BY ANY ELECTRONIC OR MECHANICAL MEANS, INCLUDING
INFORMATION STORAGE OR RETRIEVAL SYSTEMS, WITHOUT PERMISSION IN WRITING
FROM BOTH THE COPYRIGHT OWNER AND THE PUBLISHER OF THIS BOOK.

© Liberty Academic Publishers 2023

The digital PDF version of this title is available Open Access and distributed under the terms
of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits adaptation, alteration, reproduction and distribution
for noncommercial use, without further permission provided the original work is attributed.

The derivative works do not need to be licensed on the same terms.

ISBN: 978-1-955094-59-7

CONFERENCE ID

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

DATE-PLACE

November 11-13, 2023 / Istanbul, Türkiye

EDITORS

Assoc. Prof. Dr. Ayşe ERKMEN

Alina AMANZHOLOVA

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

TOTAL NUMBER OF PAPERS: 48

THE NUMBER OF PAPERS FROM TÜRKİYE: 20

OTHER COUNTRIES: 28

PARTICIPANT COUNTRIES (12):

**Türkiye, Azerbaijan, Kazakhstan, Nigeria, Romania, Canada,
Indonesia, Georgia, Albania, Turkish Republic of Northern Cyprus,
India, Nepal**

HEAD OF THE ORGANIZING BOARD

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Erkmen - Gaziantep University

Organizing Committee

Prof. Dr. Kornelija Mrnjaus -University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences

Nadja Čekolj -Junior teaching and research assistant, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Dorijan Žunić - Administrator, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Filip Polegubić - Doctoral student, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Salih Ozturk - Prof. Dr. Tekirdag Namik Kemal University, Türkiye

Mahire HÜSEYNOVA - Prof. Dr. Azerbaijan State Pedagogical University, Azerbaijan

Kaldygul Adilbekova - Dr., IKSAD Institute General Secretary

Scientific Board

Sladjana Jakimovik

PhD, Full Professor, Faculty of Pedagogy, Ss. Cyril and Methodius University – Skopje, North Macedonia

Saša Milić

PhD, Full Professor, Faculty of Philosophy, University of Montenegro, Montenegro

Suzana Miovska-Spaseva

PhD, Full Professor, Faculty of Philosophy, Ss. Cyril and Methodius University – Skopje, North Macedonia

Kornelija Mrnjaus

PhD, Full Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Pece Nedanovski

PhD, Full Professor, Faculty of Economics, Ss. Cyril and Methodius University – Skopje, North Macedonia

Vesna Nikolić

PhD, Full Professor, Faculty of Occupational Safety, University of Niš, Serbia

Sofija Vrcelj

PhD, Full Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Anita Zovko

PhD, Full Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Dženeta Camović

PhD, Associate Professor, Faculty of Philosophy, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Eva Anđela Delale

PhD, Research Associate, Institute for Anthropological Research, Croatia

Barbara Kalebić Maglica
PhD, Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Siniša Kušić
PhD, Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Darko Lončarić
PhD, Associate Professor, Faculty of Teacher Education, University of Rijeka, Croatia

Jelena Stanišić
PhD, Research Associate, Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia

Petra Anić
PhD, Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Anita Imre
PhD, Assistant Professor, The Faculty of Science and Education, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

Amina Isanović Hadžiomerović
PhD, Assistant Professor, Faculty of Philosophy, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Borka Malčić
PhD, Assistant Professor, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia

Stanislava Marić Jurišin
PhD, Assistant Professor, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia

Tamara Mohorić
PhD, Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia

Stefan Ninković
PhD, Assistant Professor, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia

Mykola VAS'KIV
Prof. Dr., Borys Grinchenko Kyiv University

Natalia LATYGINA
Prof. Dr., Taras Ševčenko University

Sarash KONURBAYEVA
Prof. Dr., Kazak Devlet Pedagoji Üniversitesi

Guguli Dumbadze
Prof. Dr., Batumi Shota Rustaveli State University

José G. Vargas-Hernández
M.B.A., Ph. D., University of Guadalajara

Olha BYKOVA
Assoc. Prof. Dr. , Borys Grinchenko Kyiv University

Gökhan OFLUOĞLU
Assoc. Prof. Dr. , Zonguldak Bülent Ecevit University

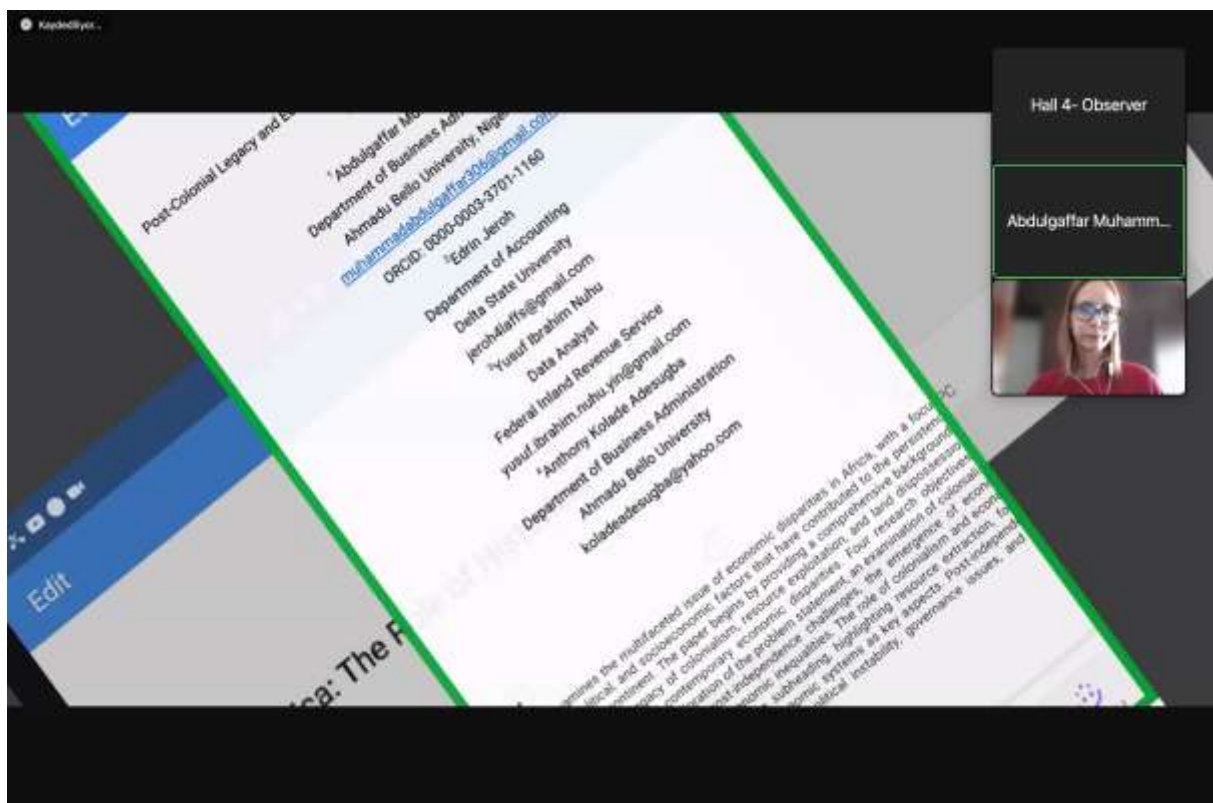
Terane NAGIYEVA
Assoc. Prof. Dr. , Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Serkan NAKTIYOK
Assoc. Prof. Dr. , Atatürk University

Andrea Lucchesi
Assoc. Prof. Dr. , University of São Paulo

PHOTO GALLERY

Zoom Meeting - 16613

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

Participants: HALL 5- OBSER..., HALL 5- OBSERVER, HALL 5- Parahov..., HALL 5- Parahova Larn...

Chat: HALL 5- OBSER..., HALL 5- OBSERVER, HALL 5- Parahov..., HALL 5- Parahova Larn...

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

The Learner Centered Method

- ▶ The paper examine the LCA and their needs in teaching, it discusses the concept of learner centered methods, the various types of LCA, the differences between teacher centered methods and the learner centered methods.
- ▶ It also addresses characteristics of LCA, the benefits (needs) of LCA to students and the teacher and the barriers militating against the implementation of the LCA in our schools.
- ▶ The LCA encompasses methods of teaching that shift focus of instruction from the teacher to the students.
- ▶ It puts SwD interests first, acknowledging student voice as central to the learning experience.
- ▶ A LCA of teaching views the learner as active agents.
- ▶ The SwD exhibit their own knowledge, past experiences, education and ideas and this impacts how they take on board new information and learn.
- ▶ A LCA is about shifting the focus of instruction from the instructor to the SwD.
- ▶ This shift offers the best experience for the SwD because it has them engage with the instructor, the content, and other learners.
- ▶ LCA is an approach that places the SwD at the centre of the learning.

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

Zoom Meeting - 16613

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

Participants: HALL 5- OBSER..., HALL 5- OBSERVER, HALL 5- Parahov..., HALL 5- Parahova Larn...

Chat: HALL 5- OBSER..., HALL 5- OBSERVER, HALL 5- Parahov..., HALL 5- Parahova Larn...

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

AUTHORS

Asul Kurnia
Dr D. Y. P. H. S. School, Pinar, India
asul.kurnia@pinar.edu.in
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9400-1000>

Melody Pradharani
Universitas Muhammadiyah
Bengkulu, Indonesia
melodypradharani@umh.ac.id
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9400-1000>

Muhammad Hidayatullah
Universitas Bengkulu, Indonesia
muhammadhidayatullah@umh.ac.id
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9400-1000>

Dulich Dugre
Dr D. Y. P. H. S. School, Pinar, India
dulich.dugre@pinar.edu.in

Alvin Vito
Universitas Muhammadiyah
Bengkulu, Indonesia
alvinvito@umh.ac.id

Alvin Vito
Universitas Muhammadiyah
Bengkulu, Indonesia
alvinvito@umh.ac.id

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

Zoom Meeting: You are viewing a screen recording

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

CONGRESS PROGRAM

Meeting ID: 862 1528 3413
Passcode: 111213

Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/86215283413?pwd=dTNDU1F3S3M2ZXhIRk9zN2l5UmRRUT09>

PARTICIPANT COUNTRIES (12):

Türkiye, Azerbaijan, Kazakhstan, Nigeria, Romania, Canada, Indonesia, Georgia, Albania,
Turkish Republic of Northern Cyprus, India, Nepal

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ◆ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

Before you login to Zoom please indicate your name_surname and HALL number:

exp. Hall-1, Seda BEYAZ

Session-1, Hall-1

11.11.2023

Moderator: Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ
Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213
Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
EVALUATION OF 4TH GRADE SOCIAL SCIENCES TEXTBOOK IN THE CONTEXT OF 21ST CENTURY SKILLS	Ogün ÇAKIR	İstanbul Sabahattin Zaim University, Türkiye
ADAPTATION OF FOREIGN ACADEMICS TO A HOST COUNTRY: A SOCIO-PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE	Gizem ÖKSÜZOĞLU	Final International University, Turkish Republic of Northern Cyprus
FUNCTIONS OF SELF-DEFINING AND ROMANTIC MEMORIES WITHIN THE CONTEXT OF INSECURE ATTACHMENT	Çağla AKTAŞ İnci BOYACIOĞLU	Dokuz Eylül University, Türkiye
AN IMPORTANT THRESHOLD OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD: THE TULIP ERA	Celalettin VATANDAŞ Saniye VATANDAŞ	Tekirdağ Namık Kemal University, Türkiye
THE FIRST STAGES OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD AND THE SEARCH FOR A NEW SYSTEM	Saniye VATANDAŞ Celalettin VATANDAŞ	Tekirdağ Namık Kemal University, Türkiye
A NATURE-BASED ALTERNATIVE FOR RAILWAY LINE : IZMIR-TIRE	Esin Candan DEMİRKOL Turgay GÜLPINAR Yasemin ERGÜNER Deniz ARCA Hikmet Eldek GÜNER	Dokuz Eylül University, Türkiye
EL-EZHERİ'NİN HAYATI, İLMİ KİŞİLİĞİ VE MUVASSILU'N-NEBİL İLA NAHVİ'T-TESHİL ADLI ESERİ	Abdullah YILDIRIM	Çanakkale Onsekiz Mart University, Türkiye
A NATURE-BASED ALTERNATIVE FOR RAILWAY LINE : IZMIR-TIRE	Esin Candan DEMİRKOL Turgay GÜLPINAR Yasemin ERGÜNER Deniz ARCA Hikmet Eldek GÜNER	Dokuz Eylül University, Türkiye
All participants must join the conference 10 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.		

Session-1, Hall-2

11.11.2023

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Faruk DAYI

Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
A SYSTEMATIC REVIEW OF PSYCHOLOGICAL SAFETY STUDIES IN TURKEY	Halide YARAR	İstanbul University, Türkiye
THE EXAMINATION OF THE RELATION AMONG PERSONALITY AND WORK ENGAGEMENT	Bahar DOĞRAMACI YALÇIN İffet KESİMLİ	Kırklareli University, Türkiye
EVALUATION OF OUTSOURCING AND VERTICAL INTEGRATION STRATEGIES USING A TRANSACTION COST APPROACH	Yavuz DEMİREL Faruk DAYI	Kastamonu University, Türkiye
CRYPTOS: IS IT A NEW GENERATION CURRENCY?	Fuat LEBE Ali VURAL	Osmaniye Korkut Ata University, Türkiye Osmaniye Milli Eğitim Bakanlığı
THE ROLE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN GLOBAL BUSINESS STRATEGY	Alptuğ AKSOY Bilgen Gaye YALPA	Fırat University, Elazığ, Turkey Osmaniye Korkut Ata University, Osmaniye, Turkey.
A GENERAL OVERVIEW OF OGHUZ YABGU STATE	Necati DEMİR	Gazi University, Türkiye
MAIN SOURCE OF TURK EPICS: ALP ER TUNGA EPIC	Necati DEMİR	Gazi University, Türkiye
ENFLASYON HEDEFLEMESİ SONRASINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PHİLLİPS EĞRİSİNİN GEÇERLİLİĞİ	Salih ÖZTÜRK Anılcan AKSOY	TNKÜ, Türkiye
İSLAM EKONOMİSİNDE ÜRETİM İLKELERİ	Salih ÖZTÜRK Berkay MENEKŞE	TNKÜ, Türkiye
All participants must join the conference 10 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.		

Session-1, Hall-3

11.11.2023

Moderator: Assist. Prof. Dr. Oktay HEKİMLER

Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
A TURNING POINT IN EUROPEAN FOREIGN AND SECURITY POLICY: GERMANY'S CHANGING RUSSIA POLICY	Oktay HEKİMLER	Tekirdağ Namık Kemal University, Türkiye
DISINFORMATION IN SOCIAL MEDIA WITHIN THE FRAMEWORK OF AGENDA-SETTING THEORY: THE CASE OF RUSSIA'S INVASION OF UKRAINE IN 2022	Hayriye Nur GÖRKEMLİ Çetin TAYLAN	Selcuk University, Türkiye
DIGITAL COMMUNICATION IN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS: A STUDY ON "TEKZEN TRUE FRIENDS" SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECT	Hayriye Nur GÖRKEMLİ Sevde EMSEN	Selcuk University, Türkiye
FEMINISM AND CHILDREN	Ayça DEMİR	Zonguldak Bülent Ecevit University, Türkiye
CYBER SECURITY BEHAVIOR ACCORDING TO THE ACTIVE COMPUTER USE EXPERIENCE OF GENERATION Z UNIVERSITY STUDENTS	Tuğçe ŞİMŞEK	Gümüşhane University, Türkiye
EL-EZHERİ'NİN HAYATI, İLMİ KİŞİLİĞİ VE MUVAZZILU'N-NEBİL İLA NAHVİ'T-TESHİL ADLI ESERİ	Abdullah YILDIRIM	Çanakkale Onsekiz Mart University, Türkiye
ULUSLARARASI ARKEOLOJİK VE ETNOGRAFİK EKSPEDİSİYALARIN MAKSAT VE TERKİBİNİN ARAŞTIRILMASI	Güllü YOLOĞLU	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix və Etnologiya İnstitutu
All participants must join the conference 10 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.		

Session-1, Hall-4

11.11.2023

Moderator: Irina-Ana Drobot

Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
POST-COLONIAL LEGACY AND ECONOMIC DISPARITIES IN AFRICA: THE ROLE OF HISTORICAL INJUSTICES	Abdulgaffar Muhammad Edrin Jeroh Yusuf Ibrahim Nuhu Anthony Kolade Adesugba	Ahmadu Bello University, Nigeria
RISING ASIA AND BRETTON WOODS INSTITUTIONS: NAVIGATING GEOPOLITICAL SHIFTS IN GLOBAL ECONOMIC GOVERNANCE	Abdulgaffar Muhammad Edrin Jeroh Yusuf Ibrahim Nuhu Anthony Kolade Adesugba	Ahmadu Bello University, Nigeria Delta State University
SHARIA PENSION FUNDS	Laila Kholisa Azzahra Lizianil Azizah Aulia Nailis Slamah Ria Anisatus Solihah	State Islamic University K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan Indonesia
UNDERSTANDING ISLAMIC INSURANCE IN ISLAMIC FINANCE (THEORITICAL FOUNDATIONS AND LITERATURE ANALYSIS)	Diana Zalfanur Erna Wijayanti Ega Vivia Fatikhah Ade Gunawan	State Islamic University K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan Indonesia
ECONOMIC THOUGHT OF MUSLIM SCIENTISTS CRITICAL ALTERNATIVE SCHOOL	RAFID NAUFAL AQIL Miko Ibnu Ibrahim Farkhan Huzein	State Islamic University K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan Indonesia
HISTORY OF NEO-CLASSICAL, CAPITALISM, SOCIALISM, KEYNESIAN ECONOMIC THOUGHT	Muhammad Satrio Juliyanto Rafi Alkaf Asy Syafi Muh Fatkhurrozi Muhammad Taufiq Abadi	State Islamic University K.H. Abdurrahman Wahid Pekalongan Indonesia
BALANCING HUMAN DIGNITY AND DIGITAL DISCOURSE: DEFAMATION LAWS IN THE DIGITAL AGE	Nisa HUSEYNZADA	Baku State University, Azerbaijan
HEALTH: TO WHAT EXTENT IS IT SUBJECT TO IDEOLOGY AND POLITICAL INTERESTS?	Irina-Ana Drobot	Technical University of Civil Engineering Bucharest, Bucharest, Romania.
All participants must join the conference 10 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.		

Session-1, Hall-5

11.11.2023

Moderator: Ananda Majumdar

Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
PERCEPTION OF FACULTY REGARDING PROPOSED NEW ACCREDITATION NORMS BY THE NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL	Atul Kumar Amol Gawande Muhammad Kristiawan Meilaty Finthariasari Elsa Viona Mayank Tank Daksh Gupta	D. Y. Patil B-School, Pune, India. Boston International College, Nepal. Universitas Bengkulu, Indonesia. Universitas Muhammadiyah Bengkulu, Indonesia. Karinoseff Muda Indonesia
TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES (ESP): TAILORING LANGUAGE EDUCATION FOR REAL-WORLD CONTEXTS	Panahova Laman Shahin	UNEC Foreign Languages Department
STUDY OF NOSTALGIA OF DISPLACED PERSONS FROM ABKHAZIA IN THE CONTEXT OF "CULTURAL TRAUMA"	Ivane Javakhishvili, Natia Siradze Salome Mekhrishvili Manana Shamilishvili	Tbilisi State University, Georgia
THE IMPORTANCE OF THE STUDENT`S COGNITIVE STRATEGIES IN THE DISTANCE LEARNING PROCESS DURING THE PANDEMIC IN ALBANIA	Dr. Ardita Dylgjeri, Dr. Lenida Lekli, Dr. Fatos Gjata, Dr. Elvin Rada	University of Elbasan, Albania
THE PROMOTION OF AN EXPERIENTIAL LEARNING AS LEARNER CENTRED APPROACH IN ENGLISH LANGUAGE FOR STUDENTS WITH DISABILITIES IN MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS	Fr. Baiju Thomas	Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute, India
ROMAN WORLD AS THE CENTRE OF RELIGION AND POSTCOLONIAL ACADEMIC ATTRACTION	Ananda Majumdar	University of Alberta
METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STUDYING THE PROBLEM OF BIODIVERSITY IN THE BIOLOGY COURSE	Karimzhan Toleu Muratovich	Abai Kazakh National Pedagogical University
THE USE OF SOFT SKILLS TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS	Umirov Bauyrzhan Zaytovich	Abai Kazakh National Pedagogical University

All participants must join the conference 10 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session-1, Hall-6

11.11.2023

Moderator: Abidinova Aigul Nurseitovna

Meeting ID: 862 1528 3413 / Passcode: 111213

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Title	Author(s)	Affiliation
INTERACTIVE METHODS IN BIOLOGY LESSONS THE IMPORTANCE OF USING	Isak Zhanat Nurlanovna	General education school N21 named after M. Poshanov, Turkestan, Kazakhstan
FORMATION OF LINGUOTRADITIONS OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS THROUGH LANGUAGE	Umbetalieva Ainur Muratovna	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
BUSINESS GAME AS AN EFFECTIVE WAY OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LANGUAGE TEACHING	Erdenova Zhanar Tursynbaevna	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
THE IMPORTANCE OF THE ORGANIZATION OF SPECIALIZED TRAINING IN THE ORGANIZATION OF EDUCATION	Abdikadyrova Kulan Sultankhanovna	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
EFFECTIVE USE OF NEW PEDAGOGICAL INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SCHOOL EDUCATION	Nadirov Asilkhan Kudratillayevich	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
COMMUNICATIVE METHOD OF TEACHING ENGLISH	Zhumabaeva Elmira Alipbekovna	"Bobek" National Scientific-Practical, Educational and Healthing Center Bobek College
PART OF SOCIOLINGUISTICS-TEEN SLANG	Amanzhol Zhania Abidinova Aigul Nurseitovna	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
TECHNOLOGY OF THE PEDAGOGICAL PROCESS	Aikhozhaeva Gulzira Urazovna	General education school N21 named after M. Poshanov, Turkestan, Kazakhstan
IN THE WORK OF MAGZHAN ZHUMABAYEV "PEDAGOGY" THE CHILD'S THOUGHTS ON FUNCTIONAL LITERACY	Kenesbaeva Gulnar Alipbaevna	School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev, Turkestan, Kazakhstan
All participants must join the conference 10 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.		

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023
Istanbul, Türkiye

CONTENT

CONGRESS ID	1
SCIENTIFIC COMMITTEE	2
PHOTO GALLERY	3
PROGRAM	4
CONTENT	5

PROCEEDINGS BOOK

Ogün ÇAKIR <i>EVALUATION OF 4TH GRADE SOCIAL SCIENCES TEXTBOOK IN THE CONTEXT OF 21ST CENTURY SKILLS</i>	1
Halide YARAR <i>A SYSTEMATIC REVIEW OF PSYCHOLOGICAL SAFETY STUDIES IN TURKEY</i>	2
Isak Zhanat Nurlanovna <i>INTERACTIVE METHODS IN BIOLOGY LESSONS THE IMPORTANCE OF USING</i>	4
Umbetalieva Ainur Muratovna <i>FORMATION OF LINGUOTRADITIONS OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS THROUGH LANGUAGE</i>	8
Abdikadyrova Kulan Sultankhanovna <i>THE IMPORTANCE OF THE ORGANIZATION OF SPECIALIZED TRAINING IN THE ORGANIZATION OF EDUCATION</i>	13
Nadirov Asilkhan Kudratillayevich <i>EFFECTIVE USE OF NEW PEDAGOGICAL INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SCHOOL EDUCATION</i>	16
Zhumabaeva Elmira Alipbekovna <i>COMMUNICATIVE METHOD OF TEACHING ENGLISH</i>	19
Amanzhol Zhanian & Abidinova Aigul Nurseitovna <i>PART OF SOCIOLINGUISTICS-TEEN SLANG</i>	22
Abdulgaffar Muhammad, Edrin Jeroh & Yusuf Ibrahim Nuhu, Anthony Kolade Adesugba <i>RISE ASIA AND BRETTON WOODS INSTITUTIONS: NAVIGATING GEOPOLITICAL SHIFTS IN GLOBAL ECONOMIC GOVERNANCE</i>	29
Abdulgaffar Muhammad, Edrin Jeroh & Yusuf Ibrahim Nuhu, Anthony Kolade Adesugba <i>POST-COLONIAL LEGACY AND ECONOMIC DISPARITIES IN AFRICA: THE ROLE OF HISTORICAL INJUSTICES</i>	42
Celalettin VATANDAŞ, Saniye VATANDAŞ <i>AN IMPORTANT THRESHOLD OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD: THE TULIP ERA</i>	53

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Celalettin VATANDAŞ, Saniye VATANDAŞ THE FIRST STAGES OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD AND THE SEARCH FOR A NEW SYSTEM	61
Bahar Doğramacı Yalçın, İffet Kesimli THE EXAMINATION OF THE RELATION AMONG PERSONALITY AND WORK ENGAGEMENT: Evaluation of Accountants and Managers	71
Irina-Ana Drobot HEALTH: TO WHAT EXTENT IS IT SUBJECT TO IDEOLOGY AND POLITICAL INTERESTS?	85
Tuğçe ŞİMŞEK CYBER SECURITY BEHAVIOR ACCORDING TO THE ACTIVE COMPUTER USE EXPERIENCE OF GENERATION Z UNIVERSITY STUDENTS	93
Abdullah YILDIRIM EL-EZHERÎ'NİN HAYATI, İLMİ KİŞİLİĞİ VE MUVASSILU'N-NEBİL İLA NAHVÎ'T-TESHİL ADLI ESE	100
Aikhozhaeva Gulzira Urazovna TECHNOLOGY OF THE PEDAGOGICAL PROCESS	102
Laila Kholisa Azzahra, Lizianil Azizah, Aulia Nailis Slamah, Ria Anisatus Solihah SHARIA PENSION FUNDS	106
Diana Zalfanur, Erna Wijayanti, Ega Vivian Fatikhah, Ade Gunawan UNDERSTANDING ISLAMIC INSURANCE IN ISLAMIC FINANCE (THEORITICAL FOUNDATIONS AND LITERATURE ANALYSIS)	115
Rafid Naufal Aql, Miko Ibnu Ibrahim, Farkhan Huzein ECONOMIC THOUGHT OF MUSLIM SCIENTISTS CRITICAL ALTERNATIVE SCHOOL	127
Muhammad Satrio Juliyanto, Rafi Alkaf Asy Syafi, Muh Fatkhurrozi, Muhammad Taufiq Abadi HISTORY OF NEO-CLASSICAL, CAPITALISM, SOCIALISM, KEYNESIAN ECONOMIC THOUGHT	131
Baiju Thomas THE PROMOTION OF AN EXPERIENTIAL LEARNING AS LEARNER CENTRED APPROACH IN ENGLISH LANGUAGE FOR STUDENTS WITH DISABILITIES IN MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS	137
Ivane Javakhishvili, Natia Siradze, Salome Mekhrishvili, Manana Shamilishvili STUDY OF NOSTALGIA OF DISPLACED PERSONS FROM ABKHAZIA IN THE CONTEXT OF "CULTURAL TRAUMA"	138
Ardita Dylgjeri, Lenida Lekli, Fatos Gjata, Elvin Rada THE IMPORTANCE OF THE STUDENT'S COGNITIVE STRATEGIES IN THE DISTANCE LEARNING PROCESS DURING THE PANDEMIC IN ALBANIA	140
Gizem Öksüzoğlu ADAPTATION OF FOREIGN ACADEMICS TO A HOST COUNTRY: A SOCIO-PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE	141
Çağla Aktaş, İnci Boyacıoğlu FUNCTIONS OF SELF-DEFINING AND ROMANTIC MEMORIES WITHIN THE CONTEXT OF INSECURE ATTACHMENT	143

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Nisa Huseynzada <i>BALANCING HUMAN DIGNITY AND DIGITAL DISCOURSE: DEFAMATION LAWS IN THE DIGITAL AGE</i>	145
Ayça Demir <i>FEMINISM AND CHILDREN</i>	146
Candan Demirkol, Turgay Gülpınar, Yasemin Ergüner, Deniz Arca, Hikmet Eldek Güner <i>A NATURE-BASED ALTERNATIVE FOR RAILWAY LINE : IZMIR-TIRE</i>	147
Atul Kumar, Amol Gawande, Muhammad Kristiawan, Meilaty Finthariasari, Elsa Viona, Mayank Tank, Daksh Gupta <i>PERCEPTION OF FACULTY REGARDING PROPOSED NEW ACCREDITATION NORMS BY THE NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL</i>	149
Kenesbaeva Gulnar Alipbaevna <i>IN THE WORK OF MAGZHAN ZHUMABAYEV "PEDAGOGY" THE CHILD'S THOUGHTS ON FUNCTIONAL LITERACY</i>	150
Alptuğ AKSOY, Bilgen Gaye YALPA <i>THE ROLE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN GLOBAL BUSINESS STRATEGY</i>	152
Güllü YOLOĞLU <i>BEYNƏLXALQ ARXEOLoji VƏ ETNOQRAFİK EK SPEDİSİYALARIN MƏQSƏD VƏ TƏRKİBİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ</i>	153
Yavuz DEMİREL, Faruk DAYI <i>EVALUATION OF OUTSOURCING AND VERTICAL INTEGRATION STRATEGIES USING A TRANSACTION COST APPROACH</i>	160
Ananda Majumdar <i>ROMAN WORLD AS THE CENTRE OF RELIGION AND POSTCOLONIAL ACADEMIC ATTRACTION</i>	170
Hayriye Nur GÖRKEMLİ, Sevde EMSEN <i>DIGITAL COMMUNICATION IN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS: A STUDY ON "TEKZEN TRUE FRIENDS" SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECT</i>	176
Hayriye Nur GÖRKEMLİ, Çetin TAYLAN <i>DISINFORMATION IN SOCIAL MEDIA WITHIN THE FRAMEWORK OF AGENDA-SETTING THEORY: THE CASE OF RUSSIA'S INVASION OF UKRAINE IN 20221</i>	188
Panahova Laman Shahin <i>TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES (ESP): TAILORING LANGUAGE EDUCATION FOR REAL-WORLD CONTEXTS</i>	195
Oktay Hekimler <i>A TURNING POINT IN EUROPEAN FOREIGN AND SECURITY POLICY: GERMANY'S CHANGING RUSSIA POLICY</i>	205
Fuat LEBE, Ali VURAL <i>CRYPTOS: IS IT A NEW GENERATION CURRENCY?</i>	215
Necati DEMİR <i>MAIN SOURCE OF TURT EPICS: ALP ER TUNGA EPIC</i>	228
Necati DEMİR <i>A GENERAL OVERVIEW OF OGHUZ YABGU STATE</i>	234

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Karimzhan Toleu Muratovich

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STUDYING THE PROBLEM OF BIODIVERSITY IN THE BIOLOGY COURSE

241

Umirov Bauyrzhan Zaytovich

THE USE OF SOFT SKILLS TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

245

Salih ÖZTÜRK, Anılcan AKSOY

ENFLASYON HEDEFLEMESİ SONRASINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PHİLLİPS EĞRİSİNİN GEÇERLİLİĞİ

249

Salih ÖZTÜRK, Berkay MENEKŞE

İSLAM EKONOMİSİNDE ÜRETİM İLKELERİ

256

İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF 4TH GRADE SOCIAL SCIENCES TEXTBOOK IN THE CONTEXT OF 21ST CENTURY SKILLS

Dr. Ogün ÇAKIR

İstanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Education

ORCID: 0000-0003-4423-4821

ÖZET

Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ilkokul 4. sınıflarda kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitabını 21. yüzyıl becerileri bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin kullanıldığı çalışmada veri analizi süreci içerik analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte ders kitabındaki soru ve etkinliklerin hangi 21. yüzyıl becerilerine yönelik hazırlandığı kodlama ve kategorize etme süreçleri ile tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarından ulaşılan bulgulara göre kitapta yer alan toplam 128 sorunun 113'ü eleştirel düşünme, 8'i iletişim ve 7'si yaratıcılık becerisine yöneliktir. Bu durum, kitapta yer verilen soruların işbirliği, iletişim ve yaratıcılık becerilerine yeterli ölçüde odaklanmadığını göstermektedir. Ayrıca, kitaptaki toplam 51 etkinlikten 24'ü eleştirel düşünme, 3'ü işbirliği, 12'si iletişim ve 12'si yaratıcılık becerisine yönelik olarak tasarlanmıştır. Bu sonuçlar genel olarak, Sosyal Bilgiler ders kitabının 21. yüzyıl becerilerini yeterli ve eşit düzeyde kapsama bakımından, özellikle işbirliği, iletişim ve yaratıcılık becerileri bağlamında önemli eksikliklere sahip olduğunu göstermektedir. İşbirliği becerisinin kitapta dikkat çekici düzeyde yetersiz temsil edilmesi, bu alandaki potansiyel gelişim fırsatlarının göz ardı edilmiş olabileceğine işaret etmektedir. Söz konusu bulgular ışığında, gelecek dönemlerde hazırlanacak ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin tümüne eşit ve yeterli düzeyde yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: 21. yüzyıl becerileri, Sosyal Bilgiler, İlkokul, ders kitabı

ABSTRACT

This study aims to evaluate the Social Studies textbook used in 4th-grade primary education during the 2022-2023 academic year in the context of 21st-century skills. Utilizing qualitative research methods, specifically document analysis, the data analysis process was conducted using content analysis technique. Throughout this process, it was identified through coding and categorizing how questions and activities in the textbook were tailored towards various 21st-century skills. The analysis results reveal that out of a total of 128 questions in the book, 113 target critical thinking, 8 target communication, and 7 target creativity skills. This indicates that the questions in the book do not adequately focus on collaboration, communication, and creativity skills. Moreover, of the total 51 activities in the book, 24 are designed for critical thinking, 3 for collaboration, 12 for communication, and 12 for creativity skills. Overall, these findings suggest that the Social Studies textbook has significant gaps in adequately and equally encompassing 21st-century skills, particularly in the areas of collaboration, communication, and creativity. The noticeably insufficient representation of the collaboration skill in the textbook hints at potential overlooked opportunities for development in this domain. In light of these findings, it is recommended that future textbooks provide equal and adequate emphasis on all 21st-century skills.

Keywords: 21st-century skills, Social Studies, Primary Education, textbook.

TÜRKİYE’DE PSİKOLOJİK GÜVENLİK KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

A SYSTEMATIC REVIEW OF PSYCHOLOGICAL SAFETY STUDIES IN TURKEY

Halide YARAR

İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi

ÖZET

Küreselleşme ve teknolojinin etkisiyle yoğun rekabetin yaşandığı günümüz iş dünyasında işletmelerin başarısındaki en önemli etkenlerin başında mutlu, verimli yenilikçi ve uyumlu çalışanlara sahip olmaları gelmektedir. Bundan dolayı çalışan bireylere psikolojik açıdan güvenli bir örgüt ortamı sağlanması hem çalışanları hem de işletmeleri ilgilendiren pek çok durumu etkileyen önemli bir konudur. Psikolojik güvenlik kavramı, çalışanların herhangi bir konuya ilişkin düşünce veya önerilerini eleştirilme, dışlanma, alay edilme, cezalandırılma vb. korkuları olmadan rahat ve özgürce ifade edebildiği bir çalışma ortamına işaret etmektedir. Psikolojik güvenliği sağlanan yani kendilerini psikolojik olarak güvende hisseden çalışanların yaratıcı-yenilikçi düşünce ve önerilerini paylaşmaları beklenmektedir. Bu çalışanlar ayrıca öğrenme, performans, katılım, iletişim, iş tatmini, örgüte bağlılık, örgütsel vatandaşlık vb. birçok konuda olumlu tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Psikolojik güvenlik algısı düşük olan çalışanlar ise eleştirilme, ayıplanma, dışlanma, cezalandırılma vb. korkusuyla fikirlerini açıkça ifade etmekten kaçınmaktadırlar. Psikolojik güvenlik, uzun zamandır araştırmacılar tarafından incelemeye alınmış olup, günümüzde de hala önemini koruyarak araştırılmaya devam eden bir konudur.

Bu çalışmanın amacı, TR dizin veritabanı ve Dergipark veritabanında, “Psikolojik Güvenlik”-“Psikolojik Rahatlık” konusunda, Sosyal Bilimler alanında yer alan dergilerde yayımlanan makalelerin ve YÖK Ulusal Tez Merkezinde yer alan lisansüstü tezlerinin içerik analiziyle incelenmesidir. Bu makaleler ve tezler yayın yılı, kullanılan değişkenler, araştırma yöntemi, araştırma türü, sektör, örneklem seçimi gibi bazı kriterlere göre analize tabi tutulmuştur. Bu çalışmada, psikolojik güvenlik konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar bağlamında geçmişten günümüze bir durum değerlendirmesi yapılarak gelecekte yapılacak araştırmalara yön verebilecek bilgilerin aktarılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik güvenlik, Psikolojik rahatlık

ABSTRACT

In today's business world, where intense competition is experienced due to globalization and technology, one of the most important factors in the success of organizations is having happy, productive, innovative and harmonious employees. Therefore, providing a psychologically safe organizational environment for working individuals is an important issue that affects many situations that concern both employees and organizations. The concept of psychological safety refers to a working environment where employees can express their thoughts or suggestions on any subject comfortably and freely, without fear of being criticized, excluded, ridiculed, punished, etc. Employees who feel psychologically safe are expected to share their creative-innovative thoughts and suggestions in the organization. These employees also exhibit positive attitudes and behaviors in many issues such as learning, performance, participation, communication, job satisfaction, organizational commitment, organizational citizenship behavior. Employees with a low perception of psychological safety avoid expressing their opinions freely and openly for fear of being criticized, shamed, ostracized, punished, etc. Psychological safety has been examined by researchers for a long time and is an issue that still maintains its importance and continues to be researched today.

The aim of this study is to examine the articles published in the Social Sciences journals on the subject of "Psychological Safety"- "Psychological Comfort" in the TR index database and the Dergipark database, and the postgraduate theses in the Council of Higher Education Thesis Center, through content

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

analysis. These articles and theses were analyzed according to some criteria such as publication year, variables used, research method, research type, sector, sample selection. In this study, it is aimed to evaluate the situation from past to present in the context of studies on psychological safety in Turkey and to convey information that can guide future studies.

Keywords: Psychological Safety, Psychological Comfort

INTERACTIVE METHODS IN BIOLOGY LESSONS THE IMPORTANCE OF USING

Isak Zhanat Nurlanovna

Teacher of biology, Magister of Biology

General education school N21 named after M. Poshanov

Kazakhstan, Turkestan

ABSTRACT

in the biology lesson, the importance of using interactive methods and the possibility of using interactive forms in the lesson are considered

Due to the fact that the modern education system obliges to use the achievements of science and technology, the systematic and new organization of the educational process becomes an urgent problem. Therefore, the professional, intellectual, moral, and spiritual development of each teacher should be in the first place. To date, the study of general subjects in educational institutions using a personal computer gives good results. Conducting classes using a computer in the process of teaching school subjects affects their emotional environment, increased activity in acquiring knowledge, changing the system of teacher-student relationships, the content and structure of their activities.

The global changes taking place in many countries in recent years have entered a new era of States, an information period in which information and communication technologies with information resources form the basis of public life.

Currently, almost all secondary schools in Kazakhstan are provided with an interactive whiteboard. The interactive method is a dialogic method, as a result of which the participants of the lesson solve problems by communicating with each other. The interactive whiteboard is used in school classrooms when conducting laboratory classes in each subject, including biology. An interactive whiteboard can widely reveal the content of the lesson, unlike a conventional whiteboard and a computer projector. To achieve great success when using an interactive whiteboard, it is necessary to plan the lesson in a new way and prepare the necessary materials.

One of the main innovative methods is the method of interactive learning. The basic principle of this method is that through the dialogue of pedagogical communication and communication, the personality.

Interactive methods focus on the process, that is, the learning process itself, how and by what methods students are taught. That is, the word interactive means a tendency to interact or is in the mode of conversation, conversation. It is important here that students strive to find a solution to the problem, not answers. After all, the main goal of interactive learning is to teach students to think independently and find answers. The essence of interactive learning is that the learning process should be organized in such a way that almost all students are involved in the process of cognition, they should have the opportunity to understand and comprehend what they know, what they think about in this regard. The joint activity of students in the process of cognition, everyone makes their own personal contribution, implies the assimilation of educational material, the exchange of knowledge, ideas, ways of activity, occurs within the framework of kindness and mutual support of each other, which not only allows you to gain new knowledge, but also develops cognitive activity itself.[1]

When using the interactive method, the following requirements should be taken into account:

- respect for the freedom and rights of the student;
- creating conditions for student self-expression;
- providing pedagogical support.

Using special computer programs and electronic textbooks, students independently master any topic. It helps a lot to broaden the horizons of students, to work independently creatively, inquisitively. The use

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

of computer testing in biology increases the intellectual cognition of students. Students take the same test several times until they achieve good results. All these tests meet the requirements of the state educational standard in biology. It promotes the development of logical thinking and creative abilities of students, a full understanding of wildlife, organisms. Some chapters on biology require reflection, the ability to analyze, compare. The use of a computer in biology lessons allows the teacher and the student to work creatively on their studies individually in the educational process. In the course of explaining a new topic, I believe that without giving the content of the lesson in a ready-made form, we can cultivate a creative, expanded personality, instilling in students self-knowledge skills, the ability to independently compose and formulate definitions, rules on a new topic. To do this, it is important to use interactive forms of teaching in the classroom. They:

- individual creative tasks, projects;
- flowchart, graphs, diagrams, etc.;
- support-diagram, visual aids and reference manuals;
- learning through the game;
- crosswords, puzzles;
- testing;

Computer animations are of great importance for some topics in biology lessons. Suitable for showing students drawings of animals and plants, schematic versions. [2]

When getting acquainted with the content of the text "Cluster", "categorical grouping", "predictive reading", "Insert", "reference record".

When analyzing the text: "group project", "thick-thin questions", "Aquarium".

When summarizing the text: "Fishbone", "if, then, because", "essay", "snowball", etc.

Now let me analyze the problem of the effective use of some of these methods by topics and stages:

The purpose of the "TV show" method is to talk and listen a lot, it is easy for many students to see and listen, to have points of comparison. Organization: depends on what kind of show you want to arrange. The characteristics of the exercises are as follows:

The teacher discusses the topic in the same way as the presenter talks to the students, different characters. The audience asks questions, participates in discussions, is evaluated by colleagues, etc. It can be in the style of Newsnight, Oprah, Parkinson, Montel, etc. Family panel, etc. For example, by dividing students into groups, they are divided into characters, presenters and interviewees among themselves. After familiarizing themselves with the content of a given topic, when the moderator prepares a question for the interviewer's characters, the interviewers prepare to answer it. Thus, all students get acquainted with the content of the topic.

The purpose of the "rotating stations" method is to generate ideas from others, to reveal a topic or look for answers to a question, to identify active and passive students.

Organization: a series of posts in a room with paper and a pen (or handing out colored pencils to a group – keep track of who made the mark).

Exercise description: Arrange each small group at a station and give 10 minutes to discuss a provocative question and write down your thoughts on paper or a blackboard. When the time runs out, the band will move to another station and continue working on the upcoming band. The transition takes place every 10 minutes and continues until each group is in all positions and comes up with the thoughts of all groups. For example, on the topic of monohybrid hybridization, you can organize a task block for 3 groups by providing different sets of tasks.

The "author's chair" method can be used when teaching a student an essay, an essay written by himself. These methods are effective when requesting homework, fixing the lesson passed.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Brainstorming strategy write more ideas related to the topic. When the time runs out, you take turns reading your ideas, the idea should not be repeated. Keep crossing out recurring ideas. For example, you can learn students' ideas about what measures should be taken to avoid environmental problems, or what principles should be followed in order to live longer.

The "9-rhombus" method. Determining the most important for the participants, the list is provided for discussion. Each branch of the list should be placed in a large rhombic grid. Important branches are usually placed at the top of the rhombus, and not very important ones are placed at the bottom. The branches located in each row have the same value. Some groups may place their most important cards in the center. That is, the two options coincide, because an important element of the task is the discussion process in the group. The shape of the diamond allows the group to cover a number of priorities and perspectives.

The "biological domino" method. When working in a group, you need to expand the offer to show the knowledge you have gained. The words of sentences related to the topic are rearranged. The students' goal is to make a sentence out of these difficulties. The team whose offer is as correct and accurate as possible will receive a prize.

A snowball. The students who were given a snowball began to pronounce the content of the word edification in one sentence, offering a snowball in their hand to the next student,

the second student repeated the first and put one sentence together himself. So the contents were duplicated through a bunch of snowflakes.

"If-then-because."The goal is for students to be able to compare the main idea in the text with their own opinion, to create conditions for reflection. For example, "if we take upon ourselves the maximum protection of the environment in which the saiga population lives, and apply strict penalties to illegal brocaneers, we can increase the area of distribution of saigas in their natural habitat and increase the population size. After all, it is one of the few animals that participate in the formation of ecologically significant groups.

The "guide to learning" category is used at the stage of distinguishing the meaning. This strategy helps in learning, even if there is no teacher in the classroom. To do this, the teacher instructs from beginning to end to master the topic on a sheet with pre-prepared theses. The topic is read to each other in pairs, discussed in a group. Increasing the value of the strategy will depend on the teacher's deeply thought-out instructions.

The method of "free writing" is also used during the period of awakening interest.

For 5 minutes, according to this strategy, students write down comments that come to their mind on a homework assignment without stopping. Couples learn from each other. Listeners ask questions.

The zigzag method is used to increase students' cognitive activity. The teacher divides the text into parts according to the meaning in advance. Distributes students in the whole class into groups, giving each group fragments of the text. Each group goes to the students in the class and explains the texts given to them. The main goal here is for each student to cover the whole topic.

The "apple tree" method. Pupils are given a two-colored "apple" at the beginning of the lesson. At the end of the lesson they have to hang it on the apple tree. Green apple - I think I am doing well today: I am in a good mood. Scarlet apple - I did not do well, I am not in the mood.

In the "stage of success" method, a picture of a common stage is given. For example:

Ladder 1 I know

Ladder 2 I understand,

Ladder 3 I can [3]

Thus, it can be seen that interactive methods are a definite helper in improving the quality of biology lessons. In the course of educational classes with the help of interactive teaching methods and interactive means opens the way to the creative work of the teacher, student. Therefore, in the educational

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

educational process of teaching students with the rational use of the possibilities of constantly new means of learning is the main task of every teacher.

Used literature:

1. khaidarov J. S." Technology game in learning and development " M., 2006, 268c
2. Suvorova N. M." Interactive learning: New approaches", 2005.
3. Kashlev S. S. interactive teaching methods. Educational and methodological manual/ / M.: TetraSystems, 2013 - - p. 245

FORMATION OF LINGUOTRADITIONS OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS THROUGH LANGUAGE

Umbetalieva Ainur Muratovna

Teacher of Kazakh language, Magister of Philology

School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev

Kazakhstan, Turkestan

ABSTRACT

This article deals with the problems of formation of linguopedagogical traditions of spiritual and moral education of students through the native language, which can contribute to the formation of the central component of moral consciousness - personal attitude to consciousness and behavior.

The modern learning process is undergoing a transformation through the introduction of innovative pedagogy and the use of advanced technologies. This evolution is aimed at creating a more interesting, effective and adapted to the individual needs of students. But no matter how the world is replenished with advanced technologies, one of the key factors in the formation of personality the main place has always been occupied by national spiritual morality.

Spiritual and moral education in the broad sense of pedagogical and psychological science - a multifaceted process that includes the formation of multicomponent new formations that regulate the moral behavior of the individual. This includes the formation of moral actions, habits, feelings, knowledge, views, beliefs, ideals.

Moral knowledge, as a conscious generalized reflection of reality, is able to regulate the subject's activity at the level of consciousness. Due to the fact that they are a kind of models of this reality, they direct the subject's activity in correlation with the content and logical structure of the underlying position.

Full-fledged moral knowledge is not only a necessary basis for the formation of moral consciousness, but also, having certain characteristics, can contribute to the formation of the central component of this education - personal attitude to moral consciousness and behavior.

It should be noted that in the development of theoretical models of national humanitarian education, the national experience of teaching capable and gifted children and linguo-pedagogical traditions of spiritual and moral education are creatively applied. Modern universities continue many traditions of the early humanistic system, preserve and develop their original essence.

Gymnasiums and universities have been, and still are, more educational institutions providing secondary, higher, and general education of an advanced level and designed to train the younger generation.

Education and spiritual and moral education in national languages, meeting civilized requirements, can lead society to a new round of progress. Considering the formation of moral consciousness in interrelation with national consciousness and spiritual culture, we should refer to the fundamental role of language. Therefore, the basis of national education systems in many countries is the mother tongue.

Following historical and pedagogical traditions, as well as the global trend of increasing the role of native language and development of national education systems, Central Asian innovative practice of the late 1990s of the XX century and the beginning of the XXI century was aimed at the revival and development of languages of titular ethnic groups, which led to the spread, especially in the republics of Central Asia and Kazakhstan, ethnolinguistic model of national humanistic education aimed at the formation of multilingual personality

The development of linguistic personality is continuously moving "from beautiful images to beautiful thoughts, from beautiful thoughts to beautiful life, from beautiful life to absolute beauty" (Plato).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Language acts as a means of forming a perfect human being (the first direction: language is the basis of popular education). The functional-communicative model of linguistic personality is consonant with the second direction of the ethnolinguistic model of national gymnasium education: language is a means of dialog of cultures. The communicative-cognitive function of language is reflected in the third direction - language as a means of personality development. Thus, in this linguocultural model of national systemic education, in our opinion, the pedagogical functions of language aimed at the formation of a national linguistic personality are most fully realized.

K. D. Ushinsky wrote in his article "Native Word" that "the climate, nature and historical past of the homeland are reflected in the language of the people. In the treasury of the native word puts one generation after another fruits of deep heartfelt movements, fruits of historical events, beliefs, views, traces of lived grief and lived joy - in short, the whole trace of his spiritual life people carefully preserves in the folk word. In close connection with the nationality as the basis of spiritual and moral education in Ushinsky's pedagogical system is the question of the educational and educational value of the native language. Language is the most living, the most abundant and strong connection, connecting the outmoded, living and future generations of the people in one great, historical living whole. It not only expresses the vitality of the people, but is this very life. When the language disappears, there is no more people." [2]

I.Y. Yakovlev, the classic of folk pedagogy, left an extensive legacy of teaching and educating students in their native language environment by means of folk pedagogy embedded in the works of oral folk art. He believed that folklore would convey the people's attitude to life, to certain historical events. The study of oral folk art and local history work show the common destiny of neighboring peoples and foster in students national pride, respectful attitude to other peoples. In his testament to the people, he wrote: "Remember that you can possess the heart of the people only if you do not alienate your native language". I. Y. Yakovlev put forward an interesting idea that a person imbued with the ideas and concepts of a known nationality, even without knowing at first the language of this nationality, in essence already belongs to it, and he, by virtue of the laws of soul development and moral improvement, nothing else remains but to learn the language of that nationality. [3]

Thus, language is a self-developing, open system. At least for the historically observable period, the language of the ethnic nucleus developed, and the language of a wider community spread spatially. Language is a means of human communication, the most important tool of cognition, the development of consciousness, all branches of material and spiritual life of society, Language, in a sense, is a mirror of the social life of each nation.

Literature

1. Valeva R.A. Prospects of humanization of upbringing in modern school.

Continuity of folk traditions. Materials of the international scientific and practical conf. Ch. 1, - Kazan: KSPU, 1999.- 108 p.

2 Bogomolova M.M. Narodnost' as the basis of education in the pedagogical system of K.D. Ushinsky. Ushinsky. Continuity of folk traditions. Materials of V international scientific and practical conference, part. 1.- Kazan: KSPU, 2008.- 108 p.

3. Galiev T.T. "Technology of system approach in teaching" Almaty, "Kitan" 2009.

BUSINESS GAME AS AN EFFECTIVE WAY OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LANGUAGE TEACHING

Erdenova Zhanar Trusynbaevna

Teacher of Russian language

School-gimnasium No. 15 named M.Zhumabaev

Kazakhstan, Turkestan

ABSTRACT

In this article the methods of conducting business games with students at the lessons of Russian language are considered

One of the types of organization of collective creative cognitive activity of students in the educational process is game technologies.

First of all, the introduction of game techniques into practice is directly related to a number of general socio-cultural processes aimed at the search of teachers and students for new forms of social organization and relationship culture. Business game is one of the most effective methods of activation of cognitive activity of students. But it should not be considered in isolation from other teaching methods. Business game is a further logical step in the development of the method of concrete situations [1].

In a business game, students are asked to consider the result of the impact of their decision on a given situation, to make new decisions in a changed situation and, from the point of view of practice, the final result, to assess whether the decision was right or wrong in each individual situation. Thus, in a business game, participants sequentially consider and solve problems arising in a dynamic environment. Simulation business games were an important means not only of teaching a foreign language, but also of students' professional orientation, training and all-round development.

When conducting a business game in language classes, it should be remembered that:

1. Since a business game involves active communication in Russian of all its participants, it requires a certain level of speech development of students to ensure this communication.
2. For students, the business game is one of the means of gaining professional experience, so it should include, first of all, the most valuable from the point of view of practical significance specific situations of professional nature.
3. Given the lack of practical work experience of students, the game should strictly observe the principle of accessibility of the tasks introduced into it and their correspondence to the level of knowledge of the players.

In the course of the business game its participants test and consolidate their knowledge in the field of decision-making, train the ability to respond to the changing situation and delve into the complex interaction of various factors, to anticipate the possible development of events. If necessary Principles of organizing educational business games:

1. The principle of imitation modeling of specific conditions and dynamics of production, as well as game modeling of the content of professional activity of specialists (conditions and language provide a dialogue, for example: "A doctor and a patient", "In a bank", etc.).
2. The principle of problem content of the educational and business game and the process of its development in the cognitive activity of students. (A problem situation is created: the need to help a patient in an emergency situation, when a student is experiencing difficulties and is looking for a way out of this state; in a bank, when a student needs to accept a client and give him a loan, etc.)

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

3. The principle of joint activity of participants in the conditions of role interaction, division into roles in the game by the functions of specialists.

4. The principle of dialogical communication and interaction of game partners as a necessary condition for solving learning tasks, making coordinated decisions, and developing cognitive activity of the individual. The question should involve the partner in communication aimed at joint search for the desired answer.

5. The principle of two-dimensional game activity (liberation of personality). Serious activity in a non-serious game form. The educational business game is built on common game elements: the presence of roles, situations in which the roles are realized; actions through which the role is realized; various game objects.

The educational business game is based on common game elements: the presence of roles, situations in which roles are realized; actions by which the role is realized; various game objects. However, unlike other games, including games of educational nature, the business game has, along with the listed game individual features inherent only to this type of educational work, without which the game can not be considered a business game: the presence of conflict. situation; mandatory joint activity of the game participants, performing the role of the game developer; control of game time; the system of evaluation of the course and results of the game, previously developed and used in this game: provided by the rules governing the course of the game; the element of competition; the rules governing the game; and the rules of the game. One of the prerequisites for the development and implementation of a business game in the Russian language class is the realization of the principle of problem-based learning in it. As it is known, in problem-based learning students are systematically included by the teacher in the process of searching for a solution to a learning problem or situation, as a result of which they update previously acquired knowledge, acquire new knowledge, master creative abilities and search methods.

One of the forms of creative search can be a game task with a text containing professional information in the target language. Students familiarize themselves with the content of the text at home and perform a certain game task. The business game allows you to simulate situations that may arise in your future professional activity. In some cases the business game had a double task: the "doctor" was offered not only to receive the "patient", but also to encourage and calm him; during the "interview" it was important not only to tell about oneself, but also to find out one's own ideas about working, rest and living conditions in foreign countries, to ask questions to the "journalist".

The educational process contains the possibility of "discovering new or clarifying previously known patterns" [2]. It is these qualities of a learning task that are of special value for a business game, because in addition to the complex use of knowledge provided in the Russian language program, problem tasks are introduced into the course of the game. allows both to assimilate new and actualize previously acquired knowledge.

The educational process contains the possibility of "discovery of new or clarification of previously known regularities" [2]. It is these qualities of a learning task that are of particular value for a business game, because in addition to the complex use of knowledge provided in the Russian language program, the game introduces tasks of a problematic nature. allows both to assimilate new and actualize previously acquired knowledge.

The business game provides, on the one hand, the fulfillment of the introduced problem tasks, on the other hand, the emergence of problems in the course of the game. Researchers believe that "a task is considered problematic if during its fulfillment there are theoretical and practical difficulties that require creative research" [3] [3]. Taking into account that these difficulties are different for different development of students, the problematic tasks introduced in the game should correspond to its educational goals, as well as to the knowledge level of the game participants. In addition, they should have practical significance, since a truly creative approach to problem solving occurs only if it interests the person who has to solve it. When solving a problem, the game participants update their previously acquired knowledge, use it in relation to the task at hand, and systematize and expand the range of knowledge when justifying solutions and choosing the optimal one.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

During the discussion, the goals of solving a problem in a business game can be different: assimilation of knowledge, formation of any skills and abilities, search for original solutions, development of the ability to analyze, consolidation of what has been learned, development of creative thinking.

When familiarizing participants with the problem, they are offered background information in oral or written form, as well as with the help of an interactive whiteboard, diafilm, table or VCR. The background information should be brief and specific, without distracting small details. Additional information is provided to game participants upon request. This can be programs, textbooks, questions about the audience's grade level, etc. By the nature of the requested information, the game director can judge whether the game participants have discovered the problem and whether they are on the right path to a solution.

The way of searching and solving problems is determined by the game leader in accordance with the level of knowledge of the game participants, the complexity of the material introduced in the game and its educational objectives. The positive sides of using business games in the educational process are:

- active participation of all students;
- intensive exchange of experience and knowledge between the participants, the opportunity for each of them to compare their actions with the actions of others;
- development of the ability of game participants to make decisions with incomplete information; experience of interaction in conflict situations, reflecting real relationships;
- improves decision-making skills under limited conditions.

Business games are characterized by their focus on solving certain practical tasks and acquiring skills to perform specific operational techniques. The need for games of this type arises when the existing abilities of participants of managerial activity are insufficient for the realization of ready-made norms of activity or there is an inconsistency of activity as a result of changes in external conditions. Therefore, there is a need to develop the missing abilities in the process of a business game on a special model platform.

"Games give practice that nothing else can give. The contradiction between the teacher's need to break down the subject of instruction into small parts with a high degree of detail and the students' need to see and feel the subject as a whole is subtly resolved by dividing the game into parts, accompanied by post-game comments, as well as discussions and arguments generated by the game itself" [4].

It is these opportunities that determine the educational value of business games, ensure the interest of students, i.e. increase the motivation for learning. The educational goal, defined individually for each business game, is a multifaceted general concept that includes specific objectives and micro-objectives. The very essence of the business game determines its main goal: to activate the learning process and form in students a set of knowledge, skills and abilities necessary to expand their linguistic horizons, develop logical thinking, develop oral and written speech of students, develop individual abilities and foster a sense of teamwork.

Literature used:

1. Verbitsky A.A. Business game as a model of professional activity // Active teaching methods and business games. Novosibirsk, 1981.
2. Verbitsky A.A. Business game as a method of active learning. -M., 1983.
3. Makhmutov M.I. Problem-based learning.-M., 1975.
4. Kravchenko Y.A. Methodical recommendations for the development and conduct of simulation games. -M., 1982.

THE IMPORTANCE OF THE ORGANIZATION OF SPECIALIZED TRAINING IN THE ORGANIZATION OF EDUCATION

Abdikadyrova Kulan Sultankhanovna

Deputy for Specialized Training

School-gymnasium No. 15 named M.Zhumabaev

Kazakhstan, Turkeatan

ABSTRACT

This article examines the system of special training of specialized education aimed at the socialization of the student as an individual education and the continuity of the senior school level with institutions of secondary and higher professional education.

Today, the work on the formation of an intelligent, highly cultured personality, adapted to life in society and ready for conscious choice and mastery of professional activity, requires a lot of experience. An important role in educating students with a sense of psychological readiness for future professional activity, profession, responsibility and respect for work, necessary for choosing any profession they like. This is a new look at the activities of education in accordance with changes in various directions of society, a critical analysis and assessment of the world's accumulated experience and successes, as well as, importantly, the use of effective ways of teaching and upbringing, taking into account national characteristics.

Specialized training has determined in world practice the need for intensive development of the education system in the XXI century, the concept of the development of an educational society. One of the leading directions of modernization in general education schools is the introduction of oriented education at the senior school level. Profile training is a system of special training aimed at individual training, student socialization and continuity of the senior school level with institutions of secondary and higher professional education.

The main purpose of oriented learning is to ensure the creation and implementation of students' own educational programs, socialization of students in the family, local and regional environment, in-depth study of individual subjects in secondary general education programs to prepare students for secondary and higher professional educational institutions. [1]

To achieve these goals:

- * improvement of the regulatory and legal framework of the activity of oriented learning, which ensures a change in the composition, content and organization of the educational process in the conditions of mass introduction of oriented learning;
- * generalization of the list of applied and elective courses tested in the education system as a database;
- * resource provision of oriented learning programs;
- * High-quality specialized training, which allows students of grades 9 to choose the right programs of oriented learning;
- * Professional education, professional diagnostics, professional counseling, professional selection, high-quality career guidance, development.

Ensuring students' access to high-quality knowledge, their abilities and interests, in accordance with cognitive and life needs, inclinations. Profile education is the stage of completion of general secondary education, providing personal and life self-determination of the student, carrying out individualization and differentiation of learning. In the organizational system of this educational activity, conditions are created for the independent development of students in accordance with their cognitive, future professional orientation, provided that the interests and requirements, abilities of high school students

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

are taken into account. Profile training is the process of differentiation and individualization of training, taking into account the interests, inclinations and abilities of students, the organization of the educational process. Profile training is a tool of differentiation and individualization, which allows to take into account the interests of students more fully by changing the structure, content and organization of the general learning process, to develop their abilities, to create conditions for teaching high school students in accordance with their professional interest and orientation to continuing education.

Since the training is conducted taking into account the abilities of the profile choice, then the learning process here turns out to be effective, harmonious, high-quality. He had the opportunity to master the program well, created with in-depth study. The quality of training is improving. Not only well-trained students, but also middle-level students are trained, adapting to one of the specific specialties in accordance with their capabilities. Teaching a group united by such desires facilitates the teacher's work, while taking into account the student's interest and increasing his inclinations. Thus, the first professional education will be implemented, which is in demand by students who will not be able to study at a university in the future. The social significance of a student is that he has the opportunity to find his place in life. [2]

One of the most important problems of modern society is the formation of a personality that not only lives in unstable social and economic conditions, but also strives to improve them, actively influencing the phenomenon that is happening. The requirements for such a person -to be creative, active, socially responsible, possessing a highly developed intellect, educated, professionally literate are in the first place. In this regard, the school plays an important role in the development of the child. The problems of the formation of the personality of schoolchildren occupy the main place in the concept of education and upbringing. Then: "personality formation is a continuous complex process. Addressing each child as a person, taking into account that he has the inherent consciousness, will, ability to act in his own way, to educate children and young people the desire for knowledge, science, to develop their mental abilities, personal qualities, to help them realize them in accordance with the requirements of society," he stressed. one of them. The upbringing of an educated and competent, attentive and wise, comprehensively mature person is a matter of national importance. The formation of a competitive personality requires the unification of all teaching teams. A personality-oriented lesson is an educational situation in which the personal characteristics of students are revealed, qualities are formed, opportunities are realized. Every

developing, creative thinking through should be formed the ability to make decisions independently. Meetings with university representatives, trips to universities, meetings with owners of various professions, projects and essays on extracurricular activities also have a great impact.

For this reason, the creation of a career guidance service at school is very effective, since specialized training includes the following issues and contributes to improving the quality of education and upbringing, which:

- * Contribute to the personal, intellectual development of students in accordance with age.
- * Diagnostics of students' professional inclinations, creation of conditions for their comprehensive development.
- * Creating conditions for improving the socio-psychological state at school.
- * Psychological support for the development of educational programs in accordance with the personal, intellectual capabilities of students.
- * Conducting a psychological study of the development of the social situation.
- * Identification of deviations in the personal development of students, carrying out preventive work.
- * Providing teachers, students, parents with psychological scientific and methodological activities in the educational process.
- * It is necessary to carry out additional correctional work with students with an insufficient level of cognitive abilities.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

The purpose of the activity of specialized education at school in the profile direction is:

1. formation of a personality ready for conscious choice and mastery of professional activity, mature, with a high cultural level
2. justification of creating conditions for personal, psychological, and social development of students at school;
3. promote cognitive activity and future career planning of students;
4. identification of profile features of students and creation of conditions for their development. [3]

The psychodiagnostic methods used in determining the profile abilities of a student include such research methods as: survey, survey, test, performance analysis, interview, observation and others. Joint work with parents is especially fruitful. After all, the role of parents is very important for the student.

In the process of organizing specialized training in educational institutions, the deputy for specialized training and a specialist psychologist should contribute to solving the following issues::

- * organization of in-depth study of the problem of specialized education (through the pedagogical council, methodological council), conducting among students and parents;
- * conducting diagnostics of educational issues and;
- * preparation of special classrooms and educational institutions in training, depending on a certain orientation, provision of equipment.
- * identification of students' professional inclinations, conducting psychodiagnostic work, on the basis of which obtaining the necessary literature;
- * organization of elective courses;
- * take into account the inclinations of each student and create psychological and social conditions for his all-round development. [3]

As a result, the creation of new forms of training and psychological services, as well as its comprehensive functioning as a whole, in accordance with the new modern process, capable of assisting in the reproduction of our economic, armed, and social activities, have an impact on the profile training of the student on the basis of personal achievements that determine his competence in the field of creative, social, creative, communicative activities. rich achievements of science, honing specialized abilities, ensuring readiness for free penetration into the life of society. The main task is the formation of a humane, capable of understanding the human soul, creative, well-mannered, educated, cultured, responsible and open personality.

List of used literature:

1. The state compulsory standard of education of the Republic of Kazakhstan. - Astana, 2006.
2. Rakhimzhanov A.M. Profile training: problems of transition and creation of an effective educational environment. // News in education. 2008. No. 1 p. 10-11.
3. Mukataev A. A. Organization of specialized training. Karaganda, 2009. 103b.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

EFFECTIVE USE OF NEW PEDAGOGICAL INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SCHOOL EDUCATION

Nadirov Asilkhan Kudratillayevich

Deputy director of school-gymnasium 15 named after M. Zhumabayev

Kazakhstan

ABSTRACT

This article discusses the issues of introducing new teaching technologies, activating the teaching process of the teacher, the need for research based on his skills and creativity

The modern educational process is undergoing transformation due to the introduction of innovative pedagogy and the use of advanced technologies. This evolution is aimed at creating a more interesting, effective and adapted to the individual needs of students.

Interactive whiteboards are one of the key elements of innovative pedagogy. These technological tools turn a traditional whiteboard into an interactive learning field. Teachers can demonstrate content, involve students in game tasks, and even create collective projects right on the blackboard.

The use of educational applications is another key aspect of innovative pedagogy. These applications provide interactive tasks, tests and lessons, contributing to deeper learning of the material. Students get the opportunity to learn at their own pace, and teachers can track each student's progress.

The use of online resources and virtual reality technologies complement the innovative approach. Students can explore worlds that would be difficult or impossible to reach in reality. Virtual tours, laboratories and educational videos enrich the learning experience, making it more visual and memorable.

Innovative pedagogy strives to personalize learning. Technologies allow teachers to adapt the material to the individual levels of knowledge and abilities of each student. The analysis of training data helps to create individual educational plans optimized for the successful assimilation of educational material.

The effective use of new pedagogical innovative technologies in the classroom in school education is a step into the future of education. These methods enrich the learning process, making it more attractive, effective and accessible to all students. They not only prepare students for the challenges of the modern world, but also inspire a constant pursuit of knowledge and innovation.

The impact of independence in our country has affected all spheres of society's development and contributed to the formation of the educational process based on new meaningful best practices in the world. We all know that the education of each growing generation is a school that serves as both a support and a mechanism for their spiritual renewal and revival. Therefore, it is necessary to develop students' thinking, National Culture, National Spirit and consciousness. The introduction of innovative activities in the education system leads to great success.

Today, with the rapid development of scientific and technological progress, in the transition period, which is inextricably linked with the issue of automation of production, computerization, bringing knowledge to the world standard in terms of teaching the basics of science to schoolchildren, improving the quality of education through the content and methods of teaching. If we say that the mainstay of an independent country is the educated generation, the agenda of the new era is the development of education and science. No one disputes the fact that civilization is the core of the end, science and education. In this regard, the educational institution is a school, and the soul of the school is the main task of teachers - to educate a person who knows how to respect the history, culture, language of their nation and combine it with spiritual values at the general civic level.

The XXI century is the era of an information society, the era of technological culture, an era that takes a closer look at the world around, human health, and professional culture. The main goal of the teacher

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

is to educate a person who has absorbed the virtues worthy of the demands of society. Any technology is a well-established way for all components included in the methodological system of education, from the goal of education to its final result, to work together in a single common interest. In the implementation of new technologies, the activity of the teacher, creative search, assessment of the knowledge of the previous student, plays a decisive role in the course of training.

The technologies of "developmental learning" by V. Zenkov, "level learning" by zh.Karaev, "critical thinking" by N. Orazakynova, "complex thinking" by M. Zhanpeisova, "Interactive-modular learning", which are widely used in today's educational technologies, are widely used by teachers of our school in their lessons. Our students should be able to learn, work anywhere in the world, have a high ability to learn new technologies and languages, and be active. The use of computer technology in the educational process leads to the emergence of a new method, the form of its organization, realizing the expansion of thought.

One of the main tasks facing teachers is to constantly improve teaching methods and master new pedagogical technologies. In this regard, the law of the Republic of Kazakhstan "on Education" notes that "one of the priority tasks of the education system is the introduction of new teaching technologies, informatization of education, access to international global communication networks". A new pedagogical technology is a set of actions that renew the professional activity of a teacher and allow you to achieve the planned result step by step. In new technologies, the main task is to fully achieve the set goal, activating the educational and cognitive activity of the student.

The activation of the learning process is the effective organization of labor for students to master the theoretical content of the educational material and the formation of their practical skills and abilities [1,256.]. The effectiveness and quality of the educational process depends on the methodological training of the teacher and the methods and methods of conducting classes, the new pedagogical technological approach. Pedagogical technology is considered a special type of professional activity, while the main task of new technologies is to fully achieve the set goal, activating the direct cognitive activity of the student in the development of learning.

Mastering new teaching technologies requires a huge amount of business and creative searches from the teacher. Systematic searches aimed at this goal lead to innovative improvement of the teacher, mastering new technologies. To work with the new pedagogical technology, the following prerequisites are necessary: mass intensification of the educational process, comprehensive consideration of measures to prevent the continuity of students, constant analysis and attention to its organizational causes through scientific, methodological, teaching, assimilation, study of the content of textbooks of the new generation, familiarization with the subject educational standard, achievement of assimilation of knowledge by students at the level of the state standard by mastering the technology of

In the process of mastering innovative pedagogical technologies, the tasks of training acquire a new character. These are: knowledge of topical issues of pedagogical activity, consideration of modified instructions of the curriculum, drawing up a training module, determining the content of educational projects, drawing up tasks for each student, developing a system of level exercises for students to learn new materials, determining the evaluation corsets of educational activities. Mastering new tasks for mastering pedagogical innovative technologies directly depends on the implementation of rational and harmonious design and management of the educational process, which allows you to achieve the highest results of training. The requirements of the new technology trends are to achieve the goal set in the education of students, to achieve the implementation of three unified goals in the lesson, activating the skills of thinking, educational and cognitive activity through the activities of students. To a certain extent, there is a need to activate educational and cognitive activities. Here it is necessary to implement the tasks of educational and cognitive activity on the basis of the relationship of the methodological system in the learning process [2,346.]. In teaching in accordance with the requirements of modern society, it is important to increase the creative potential of activating the educational cognitive activity of students using new technologies. The teacher and students, studying together, exist as Subject - subject. The role of the teacher is most often manifested in the position of the head of the group organizing the educational process, the activist of the enthusiasm of students. The new technology is based on students' experience and knowledge.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Therefore, they create an opportunity to implement the pedagogy of cooperation, "act" together, create a comfortable and pleasant psychological atmosphere in the classroom. The use of new technologies is considered one of the didactic tasks that the researcher needs.

The use of new technologies makes it possible to choose the conditions of communication between teachers and students in the direction of excellence, education, democracy in accordance with the requirements of the time. The introduction and use of new technologies in the new innovative pedagogical process improves teachers in terms of skill. The country has gained sovereignty and opened the way for powerful efforts to overcome the current crisis of democratization and humanization in all spheres of public life, including education. Currently, a new education system has been developed and is aimed at entering the world educational space.

In conclusion, the main, main tasks of the new innovative pedagogical technology are as follows:

- the ability to purposefully organize the activities of each student in the field of Education, Development, and others;
- to the extent that you can choose the direction that best suits your knowledge and skills education;
- formation and development of skills of independent work;
- development of analytical thinking.

In this regard, in modern schools, new innovative pedagogical technologies introduced into the educational process are widely used, aimed at effective education of students and personal formation of the individual.

Literature used

1. Buzaubakova K. zh. Zhana pedagogical technology. Taraz, 2013
2. Materials of the Republican scientific and practical conference "Kazakh School of the XX century: prospects for development". - Almaty, 2019

COMMUNICATIVE METHOD OF TEACHING ENGLISH

Zhumabaeva Elmira Alipbekovna

teacher of English language,

"Bobek" National Scientific-Practical, Educational

And Healthing Center Bobek College

Almaty, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

The article is an explanation of the importance of the formation of speaking English in a communicative learning.

The concept of "method" (from the greek methodos - the way of research or cognition) in the most general sense is a way to achieve a goal. Being the basic category of methodology, teaching methods are components of the learning system. Without appropriate teaching methods, it is impossible to realize the goals and objectives of training

This concept in modern science is used in three meanings: general methodological (method as a means of cognition, a way of studying reality, natural phenomena and society), general didactic (a system of interrelated actions of the teacher and students, ensuring the assimilation of the content of education) and private didactic, or actually methodical (method as a direction in teaching, determining the strategy of the teacher's educational activity) [1].

The communicative method got its name from the suggestion E. I. Passova, who justified the concept of the method in a number of publications. The method is based on the ideas of communicative linguistics, psychological theory of activity, the concept of the development of individuality in the dialogue of cultures. The latter defines the ultimate goal of teaching a foreign language – mastering a foreign language culture in the process of intercultural communication.

The peculiarity of the method is manifested in an attempt to bring the language learning process closer to the process of real communication (hence the name of the method). This circumstance determines the objectivity of the communication process, which is expressed in a careful selection of speech topics, intentions and communication situations that reflect the practical interests and needs of students, the communicative-motivated behavior of the teacher and students during classes.

The linguistic concept of the method is based on the ideas of communicative linguistics. The interest in this direction of modern linguistics means a certain revision of the attitude to structuralism popular in the 1950s and 60s, which had a significant impact on the selection of language units and ways of their consolidation in speech within the framework of audiovisual and a number of other methods. Work experience has shown that the interpretation of the idea of structuralism in relation to teaching a non-native language did not give the expected results in increasing the practical level of language proficiency.

When substantiating the linguistic foundations of the method, the following ideas of communicative linguistics are considered as determining ones.

1. The unit of communication (and, accordingly, of learning) are speech acts, i.e. speech actions regulated by the rules of speech behavior, performed in a certain speech situation and having an addressee. For language teaching, it is important to identify different types of speech acts (informative, motivational, etiquette, etc.) in accordance with the objectives of teaching and the selection of language units for the implementation of the content of speech acts [1]. Some researchers consider a speech act as an elementary unit of speech behavior, while speech acts combined into higher-level units form a discourse (a coherent text). Reliance on speech acts in language teaching, according to many scientists,

helps to optimize learning and increase its motivation (e.g., Goikhman, Nadeina, 2000; Ter-Minasova, 1994).

2. The unit of selection of speech acts is the speech intention of the speaker and listener, which meaningfully organizes and regulates their speech behavior [2]. The ability of a student to implement intentions of various types (contact-establishing, regulating, informative, evaluative, etc.) is an important feature of classes within the framework of a communicative methodology and reflects a functional approach to the selection and presentation of educational material in the classroom.

3. Language acquisition as a means of communication involves the formation of students' communicative competence, which means not only knowledge of the language system, but also the ability to correctly use language units to achieve communication goals [3]. Consideration of the spheres of communicative activity, topics and situations of communication and their deployment programs, communication tactics, social roles of communication participants as units of communicative competence, as well as the allocation of different types of competencies (speech, pragmatic, linguistic, socio-cultural, etc.) contributed to ensuring the communicative orientation of learning through a clearer presentation of learning goals and ways to achieve them at different stages and levels of language proficiency.

For the psychological justification of the method was used personally activity approach to learning, developed by psychological school. The foundations of this approach were laid in the works of L.S. Vygotskiy, N. Leontiev, S. Rubenstein, where personality was considered as a subject that is formed in activity and in communication with other people and which determines the nature of activity and communication.

In the context of a personal-activity approach, language teaching is aimed at the formation of speech skills, and speech activity acts as an object of learning. In this regard, there is a problem of maintaining the need for students to communicate in the language being studied and to be not only the language, but also the culture of its nosigels [1]. This idea of the interaction of language and culture in the learning process within the framework of the communicative method has received the following justification: any education (and the process of language acquisition should be considered not only as a learning process, but also as an educational process) achieves its goal only when its content is culture. Education serves as a means of transmitting culture, and foreign language culture is the final result of communicative education in its three aspects: educational, cognitive, developmental and educational [1].

The personal-activity approach, implemented within the framework of the communicative method, also assumes maximum consideration in the learning process of national, age, individual psychological characteristics of students as a person. This accounting is carried out through the content and forms of educational tasks, through the nature of communication with students. From the position of this approach, communication is considered as equal partner cooperation, and in training cooperation - as an effective form of teaching speech activity.

The communicative method is based on the following methodological principles.

1. Speech orientation of learning, meaning that speech activity

is not only a means of learning, but also its goal. This circumstance suggests: a) the communicative behavior of the teacher, who engages students in general activities and thereby influences the communication process; b) the use of exercises that maximally recreate communication situations, c) the orientation of students' arbitrary attention to the purpose and content of the utterance and to a lesser extent to its form.

2. Taking into account the individual psychological characteristics of the student with the leading role of his personal aspect: a) language acquisition abilities (type of memory, level of phonemic hearing, ability to generalize, etc.); b) the ability to perform certain types of activities, i.e. the ability to learn (a higher level of ability provides greater readiness for active inclusion in the activity); c) personal characteristics according to interests, worldview, position in the team of students; d) general intellectual abilities (inherited and acquired); e) preferences peculiar to him when collecting information (visual,

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

auditory, motor); f) the dominant nature of the cerebral hemispheres (left - tendency to analysis, right - tendency to synthesis); g) sensitivity to the environment (noise, light, comfort of learning conditions); h) affective type in the learning process (anxiety, tolerance). For the communicative method of communication, individualization of learning based on the characteristics of the student's personality is the main means of creating

motivation for learning and activating students during classes.

3. Speech-thinking activity as a constant involvement of students in the process of communication in a direct (verbal) or mediated (mental) form.

4. A functional approach to the selection and presentation of educational material at all levels: lexical, grammatical, situational, thematic. This means that any unit of language is assigned a speech function in the process of educational activity. The disadvantage of traditional learning is the memorization of words and grammatical rules in isolation from speech functions in this regard, the content of the utterance determines the nature of the presentation of language material.

5. Situateness of the learning process, considered both as a way of speech stimulation and as a condition for the development of speech skills.

6. Problematicity as a way of organizing and presenting educational material.

In accordance with this principle, the teaching material should be of interest to students, correspond to their age and serve as a basis for solving speech-thinking tasks by involving students in discussing the content of texts and communication problems.

The communicative method is one of the combined teaching methods. It is brought closer to direct methods by the attitude to practical language acquisition by mastering the language units of their context and communication situations with minimal use of translation [3]. As for the group of conscious methods, it is characterized by following the principle of consciousness. Unlike, however, consciously practical (and even more so grammatical-translational) methods, the work on which is carried out in the direction from conscious assimilation of the facts of language to automatism in using them, in the communicative method, the primary role is given to speech activity, speech practice, during which the mastery of speech patterns occurs in accordance with the intentions of communication. Grammar is assigned a service role, and the grammatical material itself is introduced functionally.

Grammar is assigned a service role, and the grammatical material itself is introduced functionally.

The advantage of the method is an attempt to combine language learning through culture in the educational process, and culture through language. Thus, the idea of foreign language education as a process of transmitting foreign language culture is achieved. In modern methodology, this thesis has been further developed within the framework of the linguoculturological direction in teaching and substantiating the content of intercultural competence of students.

List of literature

1. Passov E.I., V.B. Tsarkova. The concept of communicative teaching of foreign language culture in secondary school. - M., 1993.
2. Passov E.I. Communicative method of teaching foreign language speaking. -M., 1985.
3. Rogova G.V., Rabinovich F.M., Sakharova. T.E. Methods of teaching foreign languages in secondary school. -M., 1991.

PART OF SOCIOLINGUISTICS-TEEN SLANG

Amanzhol Zhania

The author of the scientific project is a student of the 7th grade

Abidinova Aigul Nurseitovna

Scientific supervisor magister of philology

School-gymnasium No.15 named after M. Zhumabayev

Kazakhstan, Turkestan

ABSTRACT

"In scientific work on the theme: "teenage slang – one of the parts of sociolinguistics "" is explained by the opening of modern youth slang, the history of its origin and the views of slang." In the work, specific aspects of slang, which include specificity, formalization, broad variants of the general language norm of different countries, modern spoken language, as well as modern lexical development of the language were considered.

Especially noticeable is the reflection of the cultural life of the Kazakh people-the influence of its lexical stock. After all, the spoken language of the Kazakh people is a mirror of the people's life. In this mirror, the reflection of the worldview of the nation as a whole is covered. The culture of the nation is used in its science and life through language. In linguistics, the study of the cognitive intelligence of the Kazakh nation, the artistic blue edge in the knowledge of the world, the imagination of thought is the most important phenomenon in the eyes of the younger generation, the next generation, who are on the threshold of the new century, the study of national cultural features through the language created by them. Thus, the materials of the vocabulary of the Kazakh language contain data of national cultural significance.

Currently, it is probably difficult to meet a person who speaks only the Kazakh literary language. Slang is firmly entrenched in our colloquial language, and even if most adults do not attach much importance to its use, among adolescents this method of speech is a sign of more or less status.

Slang words, which are constantly changing with the passage of time, are subject to variability, which have become abundantly included in modern usage in the language of youth, require special consideration, since they are an integral part of our language.

In this work, we considered the most interesting linguistic unit of slang in the language, establishing a kind of place for slang in colloquial speech. Among the users of youth slang are those aged 14-15, 24-25 years.

Main references to the emergence of youth slang:

- wishes of certain groups;
- simple, non-special, scattered atmospheric communication setup;
- achieve fashionable, beautiful, fun, more accurate communication;
- to have some new, original;
- in the minds of people who use slang, they introduce differences into the literary language
what is the difference?

The main features of youth slang:

- these words are a combination of people of the same age category;

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- youth slang differs in that it is set in the reality of youth life;

"there are enough fancy words in this vocabulary. [1,11].

Thus, we found that these three observations included teenage slang in a non-literary language.

Main references to the emergence of youth slang:

- simple, non-special, scattered atmospheric communication setup;

- achieve fashionable, beautiful, fun, more accurate communication;

- to acquire some new, original character;

-mood swings of young people during situations of aggression or stress;

- to express the opinion that people who use slang think that they introduce a different meaning into the literary language.

Modern youth slang is a complex construction. In colloquial speech, we designate the following surnames of origin, which complement teenage slang with their own vocabulary: school, universities, Army, youth organizations, work, computer games, drug addiction, crime, sports, melody (show business).

We all know that America is the birthplace of computer technology. Any new technological product comes out in a ready-made form in a research center, bearing its name. That is, in the process of inventing new things, new terms appear. Society is forced to use these terms. The term is formed in colloquial speech, moving away from its original form. The result is computer slang. The too fast emergence of new words in computer slang is associated with the rapid development of computer technology.

Computer slang – words in the language of people who are in direct contact with a computer in everyday life, alternating professional vocabulary with spoken language, sometimes in a rough tone. Therefore, it is necessary to focus on the following points:

1) Origin and translation of terms into Kazakh;

2) ways of emergence of computer slang terms.

So, computer slang is very widely used in the speech of representatives of various segments of the population, especially teenagers and young people. For example: "INET" - internet;" Smiley" - funny expressions in chats;" Emile" - e-mail;" Gluck, Gluck" - disorders in the structure of the computer;" drop friendship" - sending a message about making friends in the system; "gamer" - player; "comp" - computer. etc.

The Kazakh everyday language is not limited in use today, but according to the requirements of society, the language does not change in general, but acquires words with new meanings. It seems that the changes in our society have especially affected our language. As mentioned above, if we take the language of adolescents and young people, there are phrases that we use in the spoken language.

We have collected the slang between teenagers and young people, highlighted them within themselves and grouped them according to their meaning. Youth slang has many meanings in itself.

Russian scientist E. M. Beregovaya [5,121] names 10 ways in which functional units of slang appear and concludes that the vocabulary of slang is constantly updated:

1.the first place in terms of their performance is given to slang words from a different language: "tormoz" – means the ability to think or slow the course of affairs), "Pret" – abbreviated form of the russian word "privet" - Hello.; naezd-to show strength to someone; "Navar" - to make money profit; "koroche" - used as a word between words; "tipa" - the same; "cool"- means strong, the best; "prikin" - to account; "fool" - stupid trifle;

2. method of affixation as a productive tool: "pokazukha" - a manifestation, material, object, thing that is shown only for pride; "erasing" - interrupting or not speaking someone, as well as" erasing "- not

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

being able to say anything, closing the mouth; "flying" - not passing through something; "guzhban" - an interesting meeting of young people with playful laughter

3.a way of "carving" words, shortening the length of multi – component words of various types: "dembel" is demobilization; "Shiza" is a word that is pronounced to a person who is schizophrenic or who continues to say unpleasant things.

4.metaphorical approach: "golyak" - the absence of something at all, the absence of something.

5.development of polysemy: "throw" - 1) deceive someone; 2) steal something; 3) fail to fulfill the contract when concluding a contract; 4) take someone else's thing and not return it; "stroke"-steal, take away; "Will" is a word in the sense of good, right.

6.words from Argotisms: "bespredel" - complete freedom or a hooligan committed by someone and no one will answer him; "Clevo" - good.

7.Synonymous or anaphoric derivation (one of the components of phraseology, used with the replacement of a word opposite or close to the meaning in slang or in the vernacular): "sit on the needle" - take drugs; "sit on the counter" - borrow someone; "let into the jamb" - fall into a dead end; "freeze" - "freeze" - think, get stuck.

9. Telescope-to be distracted-to be lost in memory (or.from the tongue of hazelnut + to choke);

10. Kalambur usage - "zhoporozh" - to say the meaning of being Zaporozhets using the name of the Zaporozhets car;" to go to the grandmother " - the meaning of going to the toilet.

Youth and youth slang in Kazakhstan is also uneven, it covers all facets and aspects of life. The intended object of slang is the spheres of human existence, the relations of people with each other. In most cases, slang used by young people and adolescents also "moves" into the speech of adult people, stabilizing as if it were an integral part of them. What affects the way adolescents and young people speak:

a) the rapid development of Computer Technologies. The internet and its wide range of possibilities are of constant interest to young people. In this regard, a lot of jargon began to appear. For example: "INET" - internet; "Smiley" - funny expressions in chats; "Emile" - e-mail; "Gluck, Gluck" - disorders in the structure of the computer; "gamer" - player; "comp" - computer, etc

B) modern musical culture at the present time. One of the interests of today's youth, part of their lives, is music. Modern Kazakh music is a combination of different cultures, directions, the results of compositional experiments. Music-related youth and youth slang includes names related to various musical styles. For example:" popsa " - pop music;" svezhak " - the most recent song;" meldyak " - a slow song;" track " - a musical composition;" playlist " - a list of musical songs, etc.

B) Russian, English, French, German. Among them are the most promising for studying Russian and English, both among young people and among schoolchildren. In addition, many people are more or less familiar with English than with other languages. Therefore, most slang words came into use from English, which is considered the birthplace of slang, but not translated. It is interesting that slang is so absorbed into modern speech that even people who have not studied English are familiar with these slang. For example:" fifty-fifty "(fifty-fifty) - 50 de 50;" respect " - respect;" Luzer " - a failed person;" piple " - people;" crazy " - crazy," ze best " - the strongest;" love story "– stories about love;" forever " – eternal, etc.

Students ' slang in itself forms an interesting linguistic phenomenon, the viability of which is distinguished by the limited scope and temporary social space of a certain age.

So what is slang for? We asked this question to schoolchildren. If in the criminal structure slang was needed to hide the thoughts and intentions of a person, then school slang was needed for something completely different.

1.slang helps to convey speech in a short way, to make words emotionally figurative. (Let's compare two examples, in literary language: I like this song. In slang: I'm falling for this poem.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

2.slang indicates that a person belongs to a certain social group. In the same way, football fans, rockers, hippies, punks have their own slang.

Usually, the emergence of phraseological meaning is influenced by traditional existence and cultural life. When a reflection based on an image is revealed through language, it should be understood by the national perception, Kazakh worldview, and thinking. The basis of the phraseological meaning is the influence of various objects, phenomena, and manifestations that people see in everyday life. [6,98]. And the fact that these words were used in the literal sense from the very beginning, and once acquired a variable meaning through the combination of manifestation with an alternative thought, affects the formation of a stable phrase in linguistic use.

Most of the words are rude and vulgar. This is directly related to the language of young people and adolescents, to the changes taking place in society. Nowadays, among groups with a certain power, such phrases as "hide in a Kosyak", "break", "let into the barn" are used. These are very harmful to the upbringing of a teenager. Often the words mentioned above are words Born from imitation. They are influenced by the following factors:

Rich circulation of foreign material in the country (Films, programs, magazines);

Development of relations with representatives of foreign nationalities;

Modern Music (Rap, Pop, metallic, etc.),

Social networks within the internet (Facebook, agent.@mail.ru, VK, Twitter, etc.),

Network of negative situations in society.

Some of these mentioned factors, such as: social networks, develop, master new technologies, and contribute more to increasing our civilization, but rather narrow the scope of language and influence the penetration of many rude phrases into it [7,75]

In this regard, there are many phrases that are pronounced without any changes in the linguistic use of adolescents. For example:" hungry " - the desire to eat," tail on the back " - a cowardly person," hates dog meat " - dislike, hatred.

The modern teenager considers slang as an integral part of himself. Such words allow you to stabilize yourself among the group, maintain proper communication with your peers, exchange information and learn about the news.

Having studied the level of use of slang, we found that for girls its need is not very great and they can live even without slang, for girls slang is primarily like a game of words with a humorous tone.

According to research, all schools have always had such understandable words and will continue to exist in the future. The more the student and the teacher live together, the more words such as math, Litra, self-study. At the same time, each school has its own words that are known only to it and are incomprehensible to others.

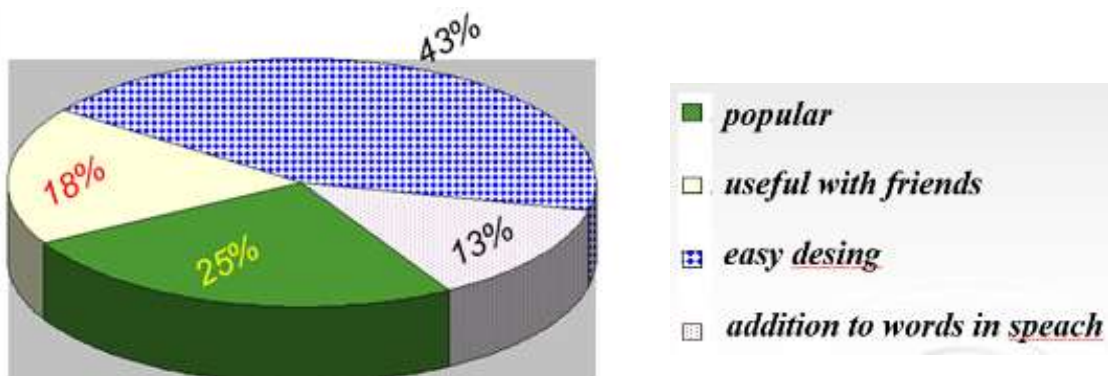
So, in the school lexicon, slang has always existed and will continue to exist. No one can prohibit the use of slang, no one can stop it. It continues to change with the passage of time, some words disappear, some begin to appear new to the world, a phenomenon that exists in all languages. Of course, if the use of cultural language is replaced by slang, then this is probably the worst. In any case, it is absolutely impossible to imagine a modern student without slang. The main feature here is its brevity and imagery. Nowadays, it is no coincidence that slang is used both in the press and in the literary language, this technique sometimes brings the liveliness of speech.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

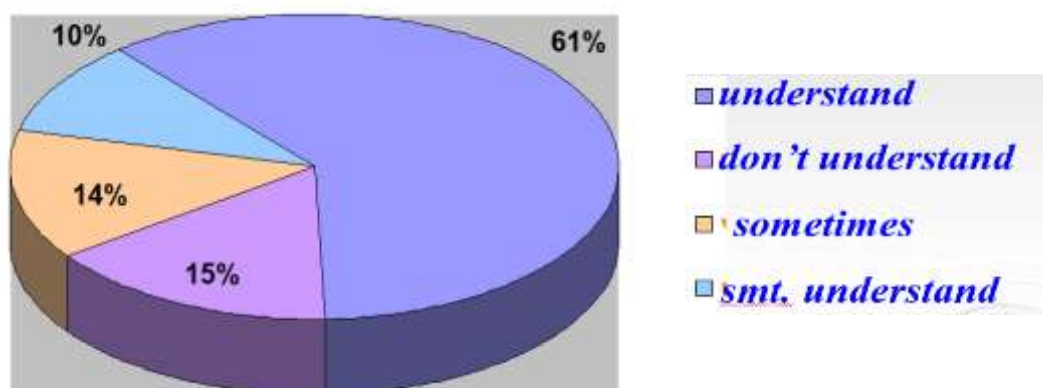
November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Factors that trigger the use of slang words

Do parents understand their children's slang?

The data that we have taken into account in our study of this topic proves the tendency of schoolchildren and adolescents to observe an increase in the level of use of everyday slang.

If we analyze the data obtained, the reason for the increase in the use of slang in speech can be formulated as follows:

1. social factors;
2. the importance of self-language for communicating with peers (the desire to stabilize in the eyes of both oneself and others);
3. influence of the media on the speech of adolescents (Reading youth newspapers and magazines, watching programs) [6, 54].

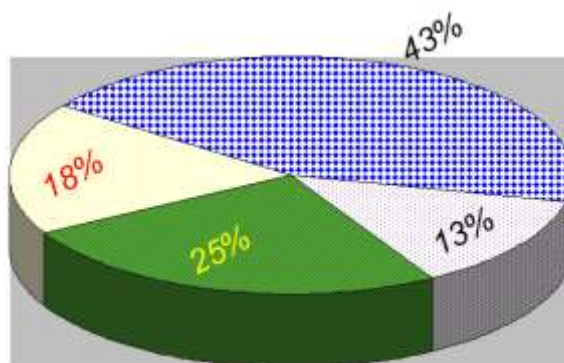
Even if we see the harm in using slang, there is no need to take a "solemn oath" by refusing to use teenage slang. In our opinion, it is more important for a teenager to think about how his words will be used, what words will be signed. So, having fulfilled the tasks set in the course of our research work, we proved the hypothesis and came to the following solution:

1. slang, like language, changes with the passage of time, so it turns out that slang is part of the language and it is impossible to get rid of it. Slang is a game, a mask, a trick to get rid of the usual and skip. In itself, slang has lexical and word-forming properties. The emotional overtones of slang are limited.
2. slang is limited in terms of theme. Slang cannot be the basis of national culture. It has a vague lexical meaning and cannot convey accurate information. Slang leads to simple communication.
3. the forced establishment of slang is associated with a change in the social situation – the predominance of material values (the division of society into poor and rich), from a change in interpersonal relationships, etc.

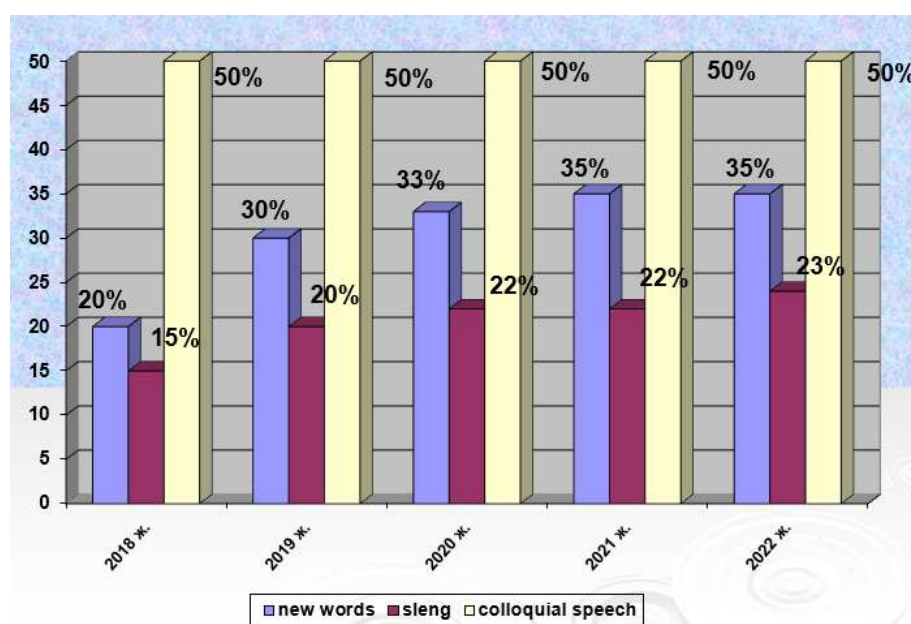
IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Dynamics of slang growth in teenage vocabulary

We considered the most curious linguistic unit of slang in the language. Language is the basis of the history and fate, teaching and upbringing of any nation. In conclusion, whatever the phrase, it reflects the fate and history of the people, different periods of their lives. In connection with the rapid development of modern technologies and the abundant penetration of modern technologies into our lives, phrases in the language of adolescents, in the language of youth, which are in use today, are found both in the fiction of writers and on the pages of the press. The purpose of my research is to reveal, study the secrets and secrets of some slang words that are in use in our society, and explain their meaning. "The heights that people have managed to climb on the path of social growth and prosperity are forever preserved in their native language. The native language will continue to be created over the centuries, it will continue to be created," G. Musrepov said [8,15].

Language is a reflection of the culture, history, traditions of any nation, a mirror of the nation. Although the history of mankind is constantly on the rise, it has always repeated itself, first of all, through language, as if it were a teaching, a culture. No matter how much the time of prosperity is at its peak, the culture of the nation cannot be separated from the language of the nation.

Previously, the heritage of culture as the spiritual food of the individual was reflected in their language and in themselves at different times, but in the Times of civilization, the spiritual layer of the features of the worldview is encapsulated in written cultures. Then a separate process can be formed in the new processes of language use in the ulangayir language fund of human culture.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

However, a person who constantly speaks slang cannot fully use his human emotional spectrum, which means that such a person will be like a "linguistic daltonik" and will limit himself to the ability to perceive the world in colorful, bright tones, to rejoice, to admire, to wonder.

List of references:

1. Shestikrylov P. amegisap slang. - Moscow, 2006.
2. V. N. Krupnov. In the creative laboratory of the translator. "Yes," he said.: "International relations". - Moscow, 1976.
3. I. V. Arnold. Lexicology modern English language. Literature on foreign languages. - Moscow, 1959.
4. Vinogradov, V. V. history of the Russian literary language. M. 1978
5. Gorshkov, A. I. Russian English: from words to English. 10-11 CL.- M.: Drofa, 2001.
6. Krysin, L. P. sociolinguistic aspects of modern education Russian language. M.: Science. 1989
7. G. A. Sudzilovsky. Slang-what is it? - Moscow: Voenizdat, 1973
8. Krongauz, M. Russian language on the border of the nervous system. M.: Slavic languages Kultur, 2007

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

RISING ASIA AND BRETTON WOODS INSTITUTIONS: NAVIGATING GEOPOLITICAL SHIFTS IN GLOBAL ECONOMIC GOVERNANCE

Abdulgaffar Muhammad

Department of Business Administration

Ahmadu Bello University, Nigeria

ORCID: 0000-0003-3701-1160

Edrin Jeroh

Department of Accounting

Delta State University

Yusuf Ibrahim Nuhu

Data Analyst

Federal Inland Revenue Service

Anthony Kolade Adesugba

Department of Business Administration

Ahmadu Bello University

ABSTRACT

This scholarly endeavor delves into the intricate tapestry of global economic governance, juxtaposing the ascendance of Asia against the backdrop of established Bretton Woods Institutions. The study navigates the labyrinthine ramifications of geopolitical realignments, dissecting their profound ramifications within the fabric of international economic dynamics. The discourse embarks upon an exploration of the multidimensional impact of Rising Asia, traversing the complex terrain of power dynamics, intricate economic paradigms, and the nascent intricacies of multilateral diplomacy. The discerning analysis unfurls a variegated spectrum of economic trajectories emanating from Asia, encapsulating pivotal exemplars such as China's orchestrated, state-guided growth and India's ascendancy in the techno-centric echelons of the service sector. Within this intricate narrative, the architecture of global economic governance stands poised for a reconfiguration in the wake of Asia's burgeoning economic prowess. A clarion call for reforms and modernization reverberates within international economic institutions, resonating with the imperatives of a contemporaneous milieu. In tandem, the clarion call for an amplification of representation and inclusivity reverberates, inviting a symphony of diverse voices onto the global stage of economic discourse. This nuanced exploration portends a path forward fraught with prospects and challenges alike. The emergent tableau of global economic governance, amidst the crescendo of Asia's ascent, necessitates a harmonious fusion of adaptability, cooperation, and innovation. As the needle of geopolitical orientation sways inexorably towards multipolarity, the trajectory ahead beckons towards collaborative odysseys, a convergence of divergent economic models, and an anchoring of the vessel of global economic governance amidst the tempestuous seas of transformative change.

Keywords: Rising Asia, Bretton Woods Institutions, Geopolitical Realignments, Intricate Economic Paradigms, Multilateral Diplomacy, Global Economic Governance.

Introduction

Background and Context

The global economic landscape has undergone a profound evolution, marked prominently by the ascendancy of Asia as a pivotal player. The resurgence of Asia, characterized by its rapid economic growth, technological advancements, and amplified diplomatic influence, has introduced novel complexities to the domain of global economic governance (Hurrell, 2014). Concomitantly, the Bretton Woods Institutions, comprising the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, established post-World War II, have historically played a paramount role in shaping international financial stability and economic cooperation (Mosley, Harrigan, & Toye, 1995). However, the prevailing geopolitical shifts and the ascent of Asia have precipitated a reevaluation of the efficacy and adaptability of these institutions.

The conceptualization of the Bretton Woods system emanated from the imperative to foster international monetary coordination, ensure exchange rate stability, and facilitate post-war reconstruction (Morgenthau, 1944). While the system effectively averted the currency volatility that marred the interwar period, the current milieu necessitates a recalibration of its tenets. The rapid economic metamorphosis of Asia, with China and India as vanguards, has engendered a recalibration of global economic power dynamics (Nye, 2008). This realignment engenders both prospects and quandaries, prompting contemplation on the adequacy of existing institutional frameworks.

Asia's economic trajectory has been astoundingly transformative, transmuting the region from a recipient of aid to a prodigious contributor to global economic growth (Wade, 2004). China's meteoric rise as a manufacturing and technological juggernaut, and India's burgeoning service sector, have catapulted these nations into the echelons of economic preeminence (Rodrik, 2006). Consequently, this profound shift necessitates a reexamination of prevalent Western-centric paradigms of global economic governance.

As the fulcrum of economic gravity gravitates towards Asia, the Bretton Woods Institutions confront a dual challenge: the imperative to recalibrate operational frameworks to mirror the evolving economic terrain, and the onus to ensure equitable representation of emerging economies' voices and perspectives (Stone, 2011). The institutions' agility and adaptability in addressing these imperatives stand pivotal in mitigating global economic dissonance and fostering harmonious multilateral cooperation in a world marked by shifting geopolitical contours.

Objectives and Scope

The primary objective of this article is to delve into the intricate interplay between the ascension of Asian economies and the established Bretton Woods Institutions within the framework of global economic governance. It aims to dissect and analyze how the evolving geopolitical landscape, marked by the rising influence of Asia, impacts the roles, functions, and effectiveness of these international financial organizations.

Within the scope of this article, a comprehensive exploration of the original intentions behind the creation of the Bretton Woods Institutions will be undertaken. This involves an examination of their historical mandates, delineating their intended roles in maintaining global monetary stability, facilitating development, and fostering international economic cooperation.

Moreover, the article seeks to unravel the multifaceted dimensions of Asia's economic rise. It will scrutinize the factors that have propelled Asian economies, particularly China and India, from the periphery to the forefront of the global economic stage. The scope also encompasses an investigation into the mechanisms through which Asia has become intricately woven into the fabric of the global financial system.

As the geographical center of economic power shifts toward Asia, the article will critically analyze the challenges this presents to the existing global economic governance framework. It will evaluate issues such as the representation of these emerging economies within the Bretton Woods Institutions, potential hurdles in achieving equitable decision-making, and the need for adaptability to encompass a more diverse set of economic models and priorities.

Simultaneously, the article will explore the opportunities that arise from this shifting landscape. It will investigate the potential for innovative collaborations, knowledge-sharing, and the formation of new alliances in the realm of global economic governance.

By encapsulating these objectives and scope, this article aims to provide a comprehensive understanding of the intricate dynamics between the rise of Asia and the recalibration of the Bretton Woods Institutions, shedding light on the evolving landscape of global economic governance and its far-reaching implications.

Stay tuned for the subsequent sections where we will further delve into the nuances of these intricate dynamics.

Significance of the Geopolitical Shifts

The significance of the ongoing geopolitical shifts, particularly the ascendance of Asian economies, cannot be overstated in the realm of global economic governance. These shifts are fundamentally altering the established power dynamics, challenging traditional paradigms, and necessitating a reevaluation of existing frameworks. The rise of Asia, driven prominently by China's meteoric growth and India's burgeoning influence, has introduced new perspectives, priorities, and imperatives that must be integrated into the discourse of international economic cooperation (Mohan, 2018).

The Bretton Woods Institutions, conceived in the aftermath of World War II, were envisaged within a specific historical context dominated by Western powers (Bayly, 2001). The evolving influence of Asia signifies a departure from this historical norm and underscores the imperative of inclusive representation in global decision-making processes (Sen, 2006). As Asia's economies become increasingly interlinked with the global financial system, their interests, concerns, and aspirations must be taken into account for any effective and equitable global economic governance (Bhagwati, 2004).

The significance of these geopolitical shifts reverberates through various dimensions of global economic governance. It underscores the need for the Bretton Woods Institutions to adapt and modernize to remain relevant and effective (Stone, 2008). The growing economic prowess of Asia necessitates a recalibration of voting power, resource allocation, and policy formulation within these institutions (Dreher & Vaubel, 2004). Moreover, these shifts bring to the forefront the urgency of addressing issues such as currency manipulation, trade imbalances, and financial stability in a more inclusive manner (Rajan, 2019).

The geopolitical significance also extends to the broader discourse on global economic stability and resilience. The increasing interdependence between Asian economies and the rest of the world implies that any disruptions or policy adjustments in the region have ripple effects that reverberate globally (Kawai & Petri, 2016). Additionally, the rise of Asia highlights the potential for innovative approaches to development, investment, and technological advancement that can reshape the contours of international economic cooperation (Stiglitz, 2018).

In conclusion, the significance of the ongoing geopolitical shifts, marked by the ascent of Asian economies, lies in their potential to reshape the landscape of global economic governance. The transformation demands a departure from established norms, a rethinking of institutional structures, and a concerted effort to foster inclusive and collaborative decision-making processes. Addressing the challenges and leveraging the opportunities presented by these shifts will be pivotal in ensuring the continued stability, fairness, and effectiveness of global economic governance.

2. The Bretton Woods Institutions: An Overview

Creation and Evolution of Bretton Woods Institutions

The Bretton Woods Institutions, comprising the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, were established during the United Nations Monetary and Financial Conference held in Bretton Woods, New Hampshire, in July 1944. The conference aimed to design a new international monetary system to promote economic stability, facilitate post-war reconstruction, and foster global economic cooperation after the devastation of World War II (Keynes, 1944).

The delegates from 44 allied nations came together with the shared recognition that the interwar economic chaos and competitive devaluations had exacerbated the Great Depression, and a new

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

approach was imperative (Bergsten, 2015). The institutions were envisioned as pillars of international economic order, with complementary functions: the IMF was entrusted with maintaining exchange rate stability and providing short-term financial assistance to member countries facing balance of payments problems, while the World Bank was tasked with promoting long-term investment in post-war reconstruction and development projects (Bretton Woods Project, 2021).

The IMF's primary objective was to ensure exchange rate stability and prevent competitive currency devaluations that had characterized the interwar period. Member countries agreed to peg their currencies to the U.S. dollar, which, in turn, was linked to gold at a fixed rate. This system, known as the Bretton Woods system, served as the backbone of international monetary relations for several decades (Bordo & James, 2012).

Over time, the Bretton Woods Institutions evolved to respond to changing global economic realities. In the early post-war period, the focus of the World Bank was on financing reconstruction and development projects in war-torn regions (Woods, 2003). As the global economic landscape evolved, the World Bank shifted its focus towards providing development assistance and financing infrastructure projects in developing countries to foster economic growth and poverty reduction (Birdsall, 2007).

Similarly, the IMF underwent several modifications to enhance its effectiveness in maintaining monetary stability and providing financial support to member countries facing economic crises. With the breakdown of the Bretton Woods fixed exchange rate system in the early 1970s, the IMF transitioned to a system of floating exchange rates, allowing member countries greater flexibility in managing their currencies (Eichengreen, 2008). The institution also broadened its focus to include providing policy advice and technical assistance to member countries in areas such as fiscal and monetary policy, financial sector regulation, and economic reforms (Mussa, 2007).

Throughout its evolution, the Bretton Woods system has faced challenges and criticisms. Some have argued that the institutions have been dominated by the interests of developed countries, leading to a lack of representation and voice for developing nations (Stiglitz, 2006). Moreover, the policy prescriptions of the IMF have sometimes been subject to controversy, with concerns raised about their impact on economic sovereignty and social welfare in recipient countries (Williamson, 2000).

In conclusion, the creation and evolution of the Bretton Woods Institutions marked a seminal moment in the history of international economic governance. The IMF and World Bank were conceived as mechanisms to foster economic stability, reconstruction, and development in the aftermath of World War II. Over time, these institutions have adapted to changing economic realities and challenges, aiming to fulfill their mandates while addressing criticisms and striving for more equitable representation and cooperation among member countries.

Historical Influence on Global Economic Governance

The historical influence of the Bretton Woods Institutions, namely the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, on global economic governance has been profound and far-reaching. From their inception in the aftermath of World War II, these institutions have played a pivotal role in shaping the norms, policies, and mechanisms that underpin the international economic order (Mazower, 2012).

The Bretton Woods system, with its fixed exchange rates and the U.S. dollar as the anchor currency, ushered in an era of relative monetary stability in the post-war years (Eichengreen, 1992). The IMF, as a key component of this system, provided member countries with a platform for cooperation and consultation, helping to prevent the competitive devaluations and protectionist measures that had plagued the interwar period (Morgenthau, 1944).

Throughout the Cold War era, the Bretton Woods Institutions played a crucial role in providing economic assistance and development financing to newly decolonized and war-torn nations (Birdsall, 2007). The World Bank, in particular, focused on infrastructure projects and development programs aimed at lifting countries out of poverty and promoting sustainable growth (Woods, 2006).

The historical influence of these institutions extended beyond their immediate mandates. They set the stage for a system of international economic governance based on cooperation, multilateralism, and the exchange of ideas and best practices (Helleiner, 2003). The IMF's policy advice and surveillance helped

guide countries in their economic decision-making, influencing everything from fiscal policies to exchange rate regimes (Stiglitz, 2002).

However, this historical influence has not been without controversies and critiques. The structural adjustment programs of the 1980s and 1990s, advocated by the IMF and World Bank, faced criticism for their social and economic impact on recipient countries (Williamson, 1990). These programs often led to austerity measures, reduced public spending, and increased inequality in some cases (Chossudovsky, 1997).

In conclusion, the historical influence of the Bretton Woods Institutions on global economic governance is a testament to their enduring significance. From their role in stabilizing post-war economies to their involvement in development financing and policy advice, these institutions have left an indelible mark on the international economic landscape. While they have contributed to stability and progress, their historical influence also underscores the ongoing need for critical evaluation, reform, and adaptation to address the evolving challenges and opportunities of the modern world.

3. The Rise of Asia in the Global Economy

Asia's Economic Transformation and Growth

Asia's remarkable economic transformation and exponential growth have fundamentally reshaped the global economic landscape. The region's ascent from underdevelopment to economic prowess, led prominently by China and India, has garnered significant attention and has far-reaching implications for global economic dynamics (Hofman & Lim, 2019).

China's economic reforms, initiated under Deng Xiaoping in the late 20th century, marked a turning point in the region's trajectory. The transition from a planned economy to a market-oriented one fueled China's rapid industrialization and export-led growth (Naughton, 2007). As a result, China swiftly evolved into the world's manufacturing hub, playing a pivotal role in global supply chains (Baldwin, 2016).

India, on the other hand, capitalized on its vibrant service sector and a burgeoning young workforce to fuel its economic expansion. The IT revolution and outsourcing industry catapulted India to a global player in technology and services (Krishna, 2019). The combination of technological innovation and a massive domestic market solidified India's position as one of the world's fastest-growing major economies.

Asia's economic transformation has not only brought about impressive growth rates but has also led to a reconfiguration of global economic power dynamics. The region's increasing share of global GDP and trade has bolstered its influence in international economic forums (Liu & Sachs, 2018). The rise of Asia has prompted a shift from the traditional Western-centric economic order to a more multipolar world, underscoring the need for greater inclusivity and representation in global economic governance (Menon, 2019).

Furthermore, Asia's economic growth has spurred a burgeoning middle class and consumer base, further propelling global demand and influencing consumption patterns. This has led to increased trade interdependence and has accelerated the integration of Asian economies into the global market (Wade, 2004).

In conclusion, Asia's economic transformation stands as a monumental testament to the power of strategic policies, technological innovation, and a proactive approach to global economic engagement. The ascent of China and India, among other Asian economies, has not only driven regional development but has also triggered a seismic shift in the international economic order. Acknowledging and comprehending the intricacies of this transformation is imperative for envisioning the future contours of global economic governance.

Changing Dynamics of Global Economic Power

The changing dynamics of global economic power are intricately interwoven with the ascent of Asia as a formidable economic force. As China, India, and other Asian economies surge ahead, a transformative

shift in the distribution of economic influence and trade patterns is reshaping the contours of the global economic order (Kaplinsky, 2019).

China's rise, in particular, has been a focal point of this shifting landscape. The country's rapid industrialization, export-led growth, and technological advancements have propelled it to become the world's second-largest economy (Brandt & Rawski, 2008). China's strategic investments in infrastructure and innovation have fostered new growth nodes and propelled the nation into the forefront of global economic powerhouses.

India, complementing China's trajectory, has emerged as a major player in the service sector and technology-driven industries. Its information technology and software services, coupled with a burgeoning domestic market, have elevated India's role in shaping the digital economy (Humphrey & Schmitz, 2002).

This changing global economic dynamic is evident in the rebalancing of international trade and investment flows. Asia's growing importance as both a source and destination of trade and investment has led to a recalibration of global supply chains (Baldwin, 2021). The region's manufacturing prowess, coupled with rising consumer demand, has prompted multinational corporations to reassess their production and distribution strategies.

Moreover, the shifting dynamics are influencing global economic governance structures. Traditional institutions designed under the post-war Western hegemony are now confronting the imperatives of accommodating the aspirations and interests of a rising Asia (Helleiner, 2018). Calls for greater representation and decision-making power for Asian economies have gained traction, reflecting the evolving economic realities.

The changing dynamics also carry implications for cooperation and competition among nations. As Asia gains economic clout, strategic partnerships and rivalries are being redefined. New alliances are being forged, and traditional power dynamics are being challenged (Friedberg, 2005).

In conclusion, the changing dynamics of global economic power are inexorably linked to the ascension of Asia as a pivotal player. The rise of China, India, and other Asian economies has engendered a shift in the axis of economic influence, transforming trade patterns, recalibrating supply chains, and necessitating a reevaluation of existing global economic governance structures. This transformation poses both opportunities and challenges as the world navigates the complexities of an increasingly multipolar economic order.

Asia's Increasing Role in International Financial System

Asia's rising economic prominence is not confined to production and trade alone; it extends to a growing influence within the international financial system. The region's expanding role encompasses various dimensions, from currency dynamics to capital flows, shaping the contours of global financial governance (Ghosh & Ostry, 2017).

China's economic ascendancy is accompanied by its efforts to internationalize its currency, the renminbi (RMB). The inclusion of the RMB in the International Monetary Fund's Special Drawing Rights basket in 2016 marked a milestone in recognizing the currency's global significance (Hakonarson & Fasano, 2018). China's push for the RMB's broader use in international transactions reflects its aspiration for the currency to serve as an alternative to traditional reserve currencies.

Asia's increasing role also manifests in the realm of international investment. The region has become a magnet for foreign direct investment (FDI) and portfolio flows, driven by its robust economic growth and potential returns (Athukorala & Sen, 2020). China's Belt and Road Initiative, a colossal infrastructure development project, has further enhanced Asia's centrality in global investment patterns (Narayanan & Ghosh, 2018).

Furthermore, Asian economies have been pivotal in reshaping global financial architecture. Initiatives such as the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) and the Chiang Mai Initiative Multilateralization (CMIM) have expanded the region's financial cooperation mechanisms

(Bhattacharyay & Kawai, 2010). These efforts not only augment the region's resilience to financial crises but also provide an alternative avenue for development finance.

Asia's increasing role in the international financial system brings both opportunities and challenges. The region's deeper integration underscores the need for improved coordination among global financial institutions to ensure stability and prevent systemic risks (Obstfeld, 2019). However, it also raises questions about governance reforms to reflect the changing economic landscape and provide adequate representation for emerging economies (Das, 2018).

In conclusion, Asia's burgeoning influence in the international financial system is a testament to its economic dynamism and global interconnectedness. As China and other Asian economies solidify their positions as key financial players, the trajectory of global financial governance is being reshaped, warranting thoughtful adaptation and collaboration to navigate the evolving landscape.

4. Challenges and Opportunities in the New Geopolitical Landscape

Shifting Power Balances and Multilateral Diplomacy

The evolving power dynamics in the global economic landscape, particularly the rising influence of Asia, have engendered significant implications for multilateral diplomacy and international cooperation. As Asian economies assert their presence on the global stage, the established norms of multilateralism are being challenged and necessitate a recalibration of diplomatic strategies (Acharya, 2014).

The shifting power balances are evident in the changing dynamics of international organizations and forums. Traditional powerhouses are no longer the sole determinants of global economic decisions. Emerging economies, especially in Asia, are seeking greater representation and a voice commensurate with their economic stature (Hurrell, 2012). The Group of Twenty (G20) summits have become platforms for discussions where major Asian economies, alongside others, debate and influence global economic policies (Narine, 2018).

Multilateral diplomacy, once predominantly shaped by Western-centric ideals, is now characterized by a multiplicity of voices. Asian nations are increasingly forming coalitions and alliances to advance their interests and challenge prevailing economic narratives (Rana, 2017). These diplomatic maneuvers underscore the importance of consensus-building, negotiation, and compromise in navigating the complex terrain of global economic governance (Nossal & Ravenhill, 2016).

Moreover, the rise of Asia has sparked a renewed emphasis on the importance of dialogue and cooperation. As Asian economies expand their roles in global economic affairs, diplomacy becomes a crucial tool for managing tensions, preventing conflicts, and fostering collaborative solutions (Acharya, 2018). The Belt and Road Initiative, for instance, showcases China's diplomatic efforts to promote infrastructure development and connectivity while engaging in diplomatic negotiations with a multitude of partners (Johnston & Tu, 2018).

In conclusion, the shifting power balances brought about by Asia's ascendancy have redefined the contours of multilateral diplomacy. The emergence of new players and the redistribution of influence demand adaptive and inclusive approaches to international cooperation. As Asia's economic influence grows, multilateral diplomacy will play an instrumental role in shaping the rules, norms, and institutions that underpin global economic governance.

Diverse Economic Models and Policy Priorities

The rise of Asia in the global economic arena has been accompanied by the proliferation of diverse economic models and policy priorities among the region's economies. As Asian nations chart their paths to development and growth, they have adopted distinct economic strategies and policy approaches that reflect their unique circumstances and aspirations (Rodrik, 2006).

China's economic model, characterized by state-led industrial policies and export-oriented growth, has enabled the country to achieve remarkable economic expansion (Naughton, 2018). Emphasizing infrastructure development, foreign direct investment, and export competitiveness, China's policies have transformed the nation into a global manufacturing powerhouse.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

India, on the other hand, has pursued a different economic trajectory. Its model hinges on the services sector, particularly information technology and business process outsourcing, which have played a pivotal role in driving economic growth (Chanda, 2019). India's policy priorities include human capital development, investment in education and technology, and fostering entrepreneurship.

Meanwhile, other Asian economies, such as Singapore and South Korea, have pursued export-oriented industrialization strategies and leveraged strategic government intervention to build high-tech and innovation-driven economies (Wade, 2018). These countries have prioritized investment in research and development, education, and infrastructure to fuel their economic success.

The diversity in economic models and policy priorities across Asia has both advantages and challenges. On one hand, the varied approaches enable countries to capitalize on their unique strengths and resources, fostering innovation and competitiveness in the global market (Krugman, 1994). On the other hand, such diversity can also lead to economic and policy divergences that necessitate careful coordination and dialogue to address potential conflicts and ensure mutual benefits.

Moreover, the diverse economic models and policy priorities in Asia have implications for global economic governance. As Asian economies become more influential in international economic affairs, understanding and accommodating the diversity in their approaches will be crucial for building effective multilateral mechanisms and fostering cooperation (Anholt & Hildyard, 2011).

In conclusion, Asia's ascent has given rise to a diverse landscape of economic models and policy priorities. China, India, and other Asian economies have pursued distinct paths to development, reflecting their unique circumstances and objectives. Embracing this diversity in global economic governance is vital for fostering collaboration, understanding, and synergies among nations as they navigate the complexities of the evolving global economic order.

Implications for Global Economic Governance and Cooperation

The rise of Asia as a formidable economic force has reverberated across the landscape of global economic governance, necessitating a reevaluation of existing structures and an exploration of new avenues for international cooperation (Gill & Huang, 2017).

Asia's growing economic influence has prompted calls for greater representation and inclusivity within international economic institutions. The region's ascent challenges the traditional dominance of Western economies, prompting discussions about the need for a more balanced and diverse representation in global decision-making (Menon & Melendez-Ortiz, 2019). Reforms in the governance structures of institutions like the International Monetary Fund and the World Bank are being debated to reflect the changing economic realities (Baylis, Owens, & Smith, 2017).

Furthermore, Asia's economic rise has underscored the necessity for collaborative approaches to global challenges. Issues such as climate change, sustainable development, and pandemic response require concerted efforts from nations across the world, including those in Asia (Biermann & Pattberg, 2008). Enhanced cooperation is vital to ensure effective policy responses and the achievement of shared goals.

The proliferation of economic models in Asia has also led to discussions about the compatibility of diverse approaches within the framework of global economic governance (Ghosh, 2015). Balancing the pursuit of national interests with the imperatives of international cooperation necessitates dialogue and negotiation to find common ground and align policy priorities.

Moreover, Asia's increasing economic interconnectedness has highlighted the significance of connectivity and infrastructure development. Initiatives such as China's Belt and Road Initiative and the Asian Infrastructure Investment Bank are reshaping regional and global economic dynamics by fostering cross-border trade and investment (Lallemant & Roland, 2019). These efforts emphasize the role of infrastructure as a catalyst for economic growth and cooperation.

In conclusion, Asia's rise has profound implications for global economic governance and cooperation. The region's growing economic influence challenges established norms, necessitating reforms to enhance representation and inclusivity. Collaborative approaches to shared challenges and the compatibility of diverse economic models are key areas of consideration. As Asia's role in the global

economy continues to evolve, the international community must navigate these implications to ensure a more inclusive, equitable, and cooperative global economic order.

5. Adapting Bretton Woods Institutions to the Changing Realities

Reforms and Modernization Efforts

As Asia's economic influence continues to expand, the need for reforms and modernization within the global economic governance framework becomes increasingly evident. The traditional structures of international economic institutions, designed decades ago, may no longer adequately address the complexities of the contemporary world (Helleiner, 2018).

Efforts are underway to adapt these institutions to the evolving economic landscape. Reforms could involve restructuring decision-making processes to ensure more equitable participation of emerging economies from Asia and other regions (Baylis, Owens, & Smith, 2017). Modernization initiatives might also include incorporating technology-driven solutions to enhance transparency, efficiency, and accountability within global economic governance structures (Hawkins & Jacoby, 2018).

Enhancing Representation and Inclusivity

The rise of Asia calls for a reimagining of global economic governance that reflects the realities of a multipolar world. Enhancing representation and inclusivity within international economic institutions is essential to ensure that the diverse voices and perspectives of Asian nations are adequately considered (Mohan, 2018).

Efforts to enhance representation could involve reforms to voting structures and decision-making processes within institutions such as the International Monetary Fund and the World Bank (Dreher & Vaubel, 2004). Inclusivity could also encompass broader participation of Asian nations in international economic dialogues and negotiations, fostering a more equitable and effective decision-making process (Hurrell, 2012).

Collaborative Approaches to Address Geopolitical Shifts

The shifting global economic landscape necessitates collaborative approaches to address geopolitical shifts and promote stability. As Asia's economic power rises, multilateral cooperation becomes paramount to effectively manage tensions, prevent conflicts, and address shared challenges (Higgott & Stubbs, 2016).

Collaborative approaches could involve fostering regional mechanisms for dialogue and conflict resolution, such as the Shanghai Cooperation Organization or the ASEAN Regional Forum (Acharya, 2017). Engaging in joint initiatives to tackle transnational issues like climate change and public health crises also highlights the importance of collective action in a rapidly changing world (Biermann & Pattberg, 2008).

Recap of Key Findings

Throughout this exploration of Rising Asia and Bretton Woods Institutions in the context of navigating geopolitical shifts in global economic governance, several key findings have emerged. The rise of Asia, led prominently by China and India, has fundamentally transformed the global economic landscape. This transformation is marked by significant shifts in power balances, diverse economic models, and evolving priorities.

The Road Ahead: Prospects for Global Economic Governance

Looking ahead, the prospects for global economic governance are both challenging and promising. The traditional Western-centric economic order is being reconfigured as Asia's influence grows. Reforms and modernization efforts within international economic institutions will be crucial to address the changing dynamics and ensure equitable representation.

Enhancing representation and inclusivity is imperative to create a global economic governance framework that accommodates the diverse voices and economic models of Asian nations. Collaborative

approaches, grounded in dialogue and cooperation, will be essential to address geopolitical shifts, manage conflicts, and tackle shared challenges.

Final Thoughts on Navigating Geopolitical Shifts

In conclusion, the rise of Asia has ushered in a new era of global economic governance. The increasing influence of Asian economies demands a shift from traditional Western dominance to a more multipolar and inclusive system. As nations navigate these geopolitical shifts, embracing diversity, fostering collaboration, and adapting governance structures will be key to ensuring a prosperous and stable global economic order. The journey ahead requires a delicate balance of cooperation, innovation, and adaptability to effectively address the challenges and opportunities presented by a rapidly changing world.

References:

Acharya, A. (2014). *The End of American World Order*. Polity Press.

Acharya, A. (2017). *The End of American World Order*. Polity Press.

Acharya, A. (2018). *The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary*. Cambridge University Press.

Anholt, S., & Hildyard, N. (2011). *Brand America: The Mother of All Brands*. Earthscan Publications.

Athukorala, P. C., & Sen, K. (2020). Foreign Direct Investment in Asian Countries: Patterns and Trends. *Asian Economic Papers*, 19(3), 1-24.

Baldwin, R. E. (2016). *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Harvard University Press.

Baldwin, R. E. (2021). *Trade and Globalization in the Wake of COVID-19*. National Bureau of Economic Research.

Baylis, J., Owens, P., & Smith, S. (2017). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford University Press.

Baylis, J., Owens, P., & Smith, S. (2017). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford University Press.

Bayly, C. A. (2001). *The Birth of the Modern World, 1780-1914: Global Connections and Comparisons*. Blackwell Publishing.

Bhagwati, J. (2004). *In Defense of Globalization*. Oxford University Press.

Bhattacharyay, B. N., & Kawai, M. (2010). *Asia's Role in Regional and Global Financial Architecture*. Asian Development Bank Institute.

Biermann, F., & Pattberg, P. (2008). *Global Environmental Governance Reconsidered*. MIT Press.

Birdsall, N. (2007). Do No Harm: Aid, Weak Institutions, and the Missing Middle in Africa. *Development Policy Review*, 25(5), 575-598.

Birdsall, N. (2007). Do No Harm: Aid, Weak Institutions, and the Missing Middle in Africa. *Development Policy Review*, 25(5), 575-598.

Bordo, M. D., & James, H. (2012). *The European Crisis in the Context of the History of Previous Financial Crises*. National Bureau of Economic Research.

Brandt, L., & Rawski, T. G. (2008). *China's Great Economic Transformation*. Cambridge University Press.

Bretton Woods Project. (2021). *Bretton Woods Institutions*. Retrieved from <https://www.brettonwoodsproject.org/issues/bwi/>

Chanda, N. (2019). *Bound Together: How Traders, Preachers, Adventurers, and Warriors Shaped Globalization*. Yale University Press.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- Chossudovsky, M. (1997). *The Globalization of Poverty and the New World Order*. Global Research.
- Das, D. K. (2018). Global Governance, Emerging Powers, and the World Bank: Navigating Different Paths to Influence. *World Development*, 106, 273-284.
- Dreher, A., & Vaubel, R. (2004). Do IMF and World Bank Influence Voting in the UN General Assembly? *Public Choice*, 121(3-4), 387-406.
- Dreher, A., & Vaubel, R. (2004). The Causes and Consequences of IMF Conditionality. *World Development*, 32(5), 769-789.
- Eichengreen, B. (1992). *Golden Fetters: The Gold Standard and the Great Depression, 1919-1939*. Oxford University Press.
- Eichengreen, B. (2008). *Globalizing Capital: A History of the International Monetary System*. Princeton University Press.
- Friedberg, A. L. (2005). The Future of US-China Relations: Is Conflict Inevitable? *International Security*, 30(2), 7-45.
- Ghosh, A. R., & Ostry, J. D. (2017). Two Targets, Two Instruments: Monetary and Exchange Rate Policies in Emerging Market Economies. *IMF Economic Review*, 65(1), 90-129.
- Ghosh, B. (2015). *Varieties of Capitalism in Asia: Beyond the Developmental State*. Edward Elgar Publishing.
- Gill, I. S., & Huang, Y. (2017). Asian Contributions to Development Cooperation. *Asian Development Review*, 34(2), 15-38.
- Hakonarson, A., & Fasano, U. (2018). The Internationalization of China's Currency: The Renminbi and its Global Role. *International Monetary Fund*.
- Hawkins, D. G., & Jacoby, W. (2018). Digital Governance in an Age of Populism: Restructuring the Public Sphere and the Administrative State. *Public Administration Review*, 78(3), 437-443.
- Helleiner, E. (2003). *The Making of National Money: Territorial Currencies in Historical Perspective*. Cornell University Press.
- Helleiner, E. (2018). *The Status Quo Crisis: Global Financial Governance After the 2008 Meltdown*. Oxford University Press.
- Higgott, R., & Stubbs, R. (2016). *Globalization and the Asia-Pacific: Contested Territories*. Routledge.
- Hofman, B., & Lim, C. (2019). *China's Economy: What Everyone Needs to Know*. Oxford University Press.
- Humphrey, J., & Schmitz, H. (2002). How Does Insertion in Global Value Chains Affect Upgrading in Industrial Clusters? *Regional Studies*, 36(9), 1017-1027.
- Hurrell, A. (2012). International Politics of the Financial Crisis: Multipolarity, Multilateralism and the Politics of Global Governance. *Cambridge Review of International Affairs*, 25(4), 515-534.
- Hurrell, A. (2014). Global Institutions and the Rise of Asia: From Constructing Regional Order to Coping with Global Disorder. *PACIFIC REVIEW*, 27(4), 491-511.
- Johnston, A. I., & Tu, X. (2018). *China's Global Engagement: Cooperation, Competition, and Influence in the 21st Century*. Brookings Institution Press.
- Kaplinsky, R. (2019). The Role of Global Manufacturing Supply Chains: A Review. *World Development*, 117, 222-235.
- Kawai, M., & Petri, P. A. (2016). *Asia's Role in the Global Economic Architecture*. Asian Development Bank Institute.
- Keynes, J. M. (1944). *Bretton Woods System*. United Nations Monetary and Financial Conference.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- Krishna, K. L. (2019). *India and the Global Economy: Past, Present and Future*. Routledge.
- Krugman, P. R. (1994). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, 73(2), 28-44.
- Lallemant, T., & Roland, J. (2019). The Asian Infrastructure Investment Bank: The Construction of Power and the Struggle for the East Asian International Order. *International Affairs*, 95(5), 1001-1019.
- Liu, L., & Sachs, J. D. (2018). China and the World Economy: Wave of Reform and Opening Up. *China Economic Review*, 5(4), 427-441.
- Mazower, M. (2012). *Governing the World: The History of an Idea*. Penguin Books.
- Menon, J. (2019). Asia's Rise in the New World Trade Order. *East Asia Forum*.
- Menon, J., & Melendez-Ortiz, R. (2019). Trade Wars: Is the World Trading System About to Collapse? *East Asia Forum*.
- Mohan, R. (2018). Rise of Asia: Issues and Implications for Global Governance. *Asia Policy*, 13(1), 112-125.
- Mohan, R. (2018). The Age of Asianization: A Reassessment of Global Power Shifts. *International Politics*, 55(5), 615-628.
- Morgenthau, H. J. (1944). Bretton Woods Revisited. *Foreign Affairs*, 22(2), 331-345.
- Mosley, P., Harrigan, J., & Toye, J. (1995). *Aid and Power: The World Bank and Policy-Based Lending*, Vol. 1. Routledge.
- Mussa, M. (2007). IMF Surveillance over China's Exchange Rate Policy. *International Monetary Fund*.
- Narayanan, K., & Ghosh, J. (2018). Belt and Road Initiative: Reshaping Global Value Chains. *Asian Development Bank*.
- Narine, S. (2018). *Multilateral Diplomacy And The United Nations Today*. Routledge.
- Naughton, B. (2007). *The Chinese Economy: Transitions and Growth*. MIT Press.
- Naughton, B. (2018). *The Chinese Economy: Adaptation and Growth*. MIT Press.
- Nossal, K. R., & Ravenhill, J. (2016). *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*. Oxford University Press.
- Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109.
- Obstfeld, M. (2019). International Finance and Growth in Developing Countries: What Have We Learned? *National Bureau of Economic Research*.
- Rajan, R. G. (2019). *The Third Pillar: How Markets and the State Leave the Community Behind*. Penguin Books.
- Rana, K. (2017). *Emerging Powers and Multilateral Institutions*. Oxford Research Encyclopedia of International Studies.
- Rodrik, D. (2006). Goodbye Washington Consensus, Hello Washington Confusion? A Review of the World Bank's Economic Growth in the 1990s: Learning from a Decade of Reform. *Journal of Economic Literature*, 44(4), 973-987.
- Sen, A. (2006). *Identity and Violence: The Illusion of Destiny*. W. W. Norton & Company.
- Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. W. W. Norton & Company.
- Stiglitz, J. E. (2006). *Making Globalization Work*. W. W. Norton & Company.
- Stiglitz, J. E. (2018). *Globalization and Its Discontents Revisited: Anti-Globalization in the Era of Trump*. W. W. Norton & Company.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Stone, R. W. (2008). Global Public Goods and Global Monetary Power. *Political Economy of International Institutions*, 195-217.

Stone, R. W. (2011). *Controlling Institutions: International Organizations and the Global Economy*. Cambridge University Press.

Wade, R. (2018). *Industrial Policy in an Era of Globalization: Lessons from Asia*. Oxford University Press.

Wade, R. H. (2004). Is Globalization reducing Poverty and Inequality? *World Development*, 32(4), 567-589.

Williamson, J. (1990). What Washington Means by Policy Reform. *Institute for International Economics*.

Williamson, J. (2000). What Should the World Bank Think about the Washington Consensus? *World Bank Research Observer*, 15(2), 251-264.

Woods, N. (2003). Whither the World Bank and the IMF? *International Affairs*, 79(2), 253-264.

Woods, N. (2006). *The Globalizers: The IMF, the World Bank, and Their Borrowers*. Cornell University Press.

POST-COLONIAL LEGACY AND ECONOMIC DISPARITIES IN AFRICA: THE ROLE OF HISTORICAL INJUSTICES

Abdulgaffar Muhammad

Department of Business Administration

Ahmadu Bello University, Nigeria

ORCID: 0000-0003-3701-1160

Edrin Jeroh

Department of Accounting

Delta State University

Yusuf Ibrahim Nuhu

Data Analyst

Federal Inland Revenue Service

Anthony Kolade Adesugba

Department of Business Administration

Ahmadu Bello University

ABSTRACT

This paper examines the multifaceted issue of economic disparities in Africa, with a focus on the historical, political, and socioeconomic factors that have contributed to the persistence of inequalities on the continent. The paper begins by providing a comprehensive background and context, outlining the legacy of colonialism, resource exploitation, and land dispossession as foundational elements of contemporary economic disparities. Four research objectives are outlined, including a deep exploration of the problem statement, an examination of colonialism's role in economic exploitation, post-independence challenges, the emergence of economic disparities, and present-day socioeconomic inequalities. The role of colonialism and economic exploitation is explored within a single subheading, highlighting resource extraction, forced labor, and the disruption of traditional economic systems as key aspects. Post-independence challenges are analyzed, with a focus on political instability, governance issues, and civil conflicts as contributing factors to economic disparities. The emergence of economic disparities is examined, emphasizing historical continuities, resource dependency, corruption, and structural inequalities as underlying causes. Subsequently, the paper delves into the consequences of land dispossession within a single subheading, spotlighting the concentration of land ownership, disruption of traditional systems, and long-term implications for economic disparities. The role of structural inequalities and discrimination is explored within another subheading, elucidating how ethnic, tribal, and gender-based disparities have perpetuated economic inequalities. Political instability and governance issues are discussed within a dedicated subheading, addressing the adverse impacts of fragile institutions, authoritarian rule, and economic mismanagement. The paper then turns to an exploration of present-day socioeconomic inequalities, highlighting income inequality, unequal resource distribution, limited access to education and healthcare, and the effects of gender discrimination as contemporary challenges. Two case studies are presented—one illustrating the complexities of resource wealth and inequality in Nigeria and another showcasing Rwanda's transformative approach to addressing disparities following a devastating genocide. Finally, the paper offers policy recommendations, emphasizing equitable resource management, accessible education and healthcare, gender equality, governance strengthening, regional integration, and international collaboration as critical pathways to reduce economic disparities in Africa. In conclusion, this paper provides a comprehensive analysis of economic disparities in Africa, offering insights into their historical roots,

contemporary manifestations, and potential avenues for redress. It underscores the need for multifaceted strategies, international cooperation, and policy reforms to promote economic equity on the continent.

Keywords: Africa, economic disparities, colonialism, resource exploitation, governance, gender equality.

1. Introduction

Background and Context

Africa's history is deeply intertwined with colonialism, a period marked by foreign domination, exploitation, and the extraction of the continent's vast resources. The consequences of this colonial legacy continue to reverberate through the African continent, particularly in the form of economic disparities.

Colonialism in Africa spanned several centuries, with European powers such as Britain, France, Belgium, Portugal, and others establishing their dominance on the continent. During this period, colonial powers pursued economic exploitation as a primary objective. This exploitation took various forms, including the extraction of valuable natural resources, forced labor, and the imposition of cash crop economies (Iliffe, 2007).

One of the most glaring examples of economic exploitation was the extraction of Africa's abundant natural resources. Colonizers, driven by the desire for profit, plundered Africa's minerals, timber, and agricultural products without equitable compensation or consideration for the long-term welfare of the indigenous populations (Rodney, 1972).

This economic exploitation had devastating consequences for the people of Africa. It disrupted traditional economies, led to the dispossession of land, and created a dependency on foreign goods and markets. Moreover, the forced labor systems, such as the infamous Belgian Congo rubber regime, exacted a heavy toll in terms of human suffering and loss of life (Mamdani, 1996).

These historical injustices laid the foundation for the economic disparities that continue to afflict Africa today. Understanding this history is crucial for comprehending the deeply rooted issues facing the continent and the challenges it must overcome to achieve economic equity in the post-colonial era.

Research Objectives

The research on post-colonial legacy and economic disparities in Africa, with a focus on the role of historical injustices, is driven by the following objectives:

1. **To Examine the Historical Roots of Economic Disparities:** This objective seeks to investigate how colonialism, characterized by economic exploitation, shaped the economic landscape of Africa. It aims to explore how resources were extracted, labor was exploited, and economies were transformed during the colonial era, contributing to enduring economic disparities.
2. **To Analyze the Impact of Historical Injustices:** This objective aims to analyze the multifaceted consequences of historical injustices, including land dispossession, structural inequalities, and political instability. It seeks to understand how these injustices have continued to impact African nations, hindering economic development and perpetuating disparities.
3. **To Assess Contemporary Economic Disparities:** This objective focuses on assessing the current socioeconomic disparities within African nations. It involves the examination of present-day inequalities in income, education, access to healthcare, and other key indicators. By doing so, it aims to identify the persisting effects of historical injustices.
4. **To Explore Strategies for Addressing Historical Injustices:** The final objective of this research is to explore potential strategies and solutions for addressing historical injustices and promoting economic equity in Africa. This may involve considering policy recommendations, international collaboration, and reparation efforts aimed at rectifying past wrongs and fostering a more equitable future for the continent.

These research objectives guide the study's comprehensive exploration of the complex relationship between colonial history, historical injustices, and the economic disparities that continue to challenge Africa today.

Statement of the Problem

The issue of economic disparities within the African continent is both profound and persistent, casting a long shadow over the development and well-being of its diverse nations. This section outlines the core problem that this research seeks to address and elucidates its significance.

Africa, as a continent endowed with abundant natural resources, cultural richness, and human potential, continues to face daunting economic disparities among its nations and populations. These disparities manifest in various forms, including income inequality, unequal access to education and healthcare, and disparities in infrastructure development. This glaring socioeconomic inequality remains a formidable challenge to Africa's pursuit of sustainable development and prosperity.

The heart of this issue lies in the historical injustices perpetuated during the era of colonialism. European colonial powers, driven by the pursuit of wealth and power, imposed exploitative systems that laid the groundwork for enduring economic disparities. The extraction of valuable resources, the dispossession of land, and the imposition of structures that favored colonial powers left African nations grappling with a legacy of inequality and underdevelopment.

One of the key facets of this problem is the role of historical injustices as a root cause of contemporary economic disparities. Land dispossession during colonial rule, for example, led to the concentration of land in the hands of a privileged few, limiting access to vital resources for the majority of the population (Smith, 2019). Additionally, the imposition of exploitative economic systems, such as monoculture cash crop production, disrupted traditional economies and hindered the development of diversified, self-sustaining economies (Hopkins, 1973).

Moreover, the impact of historical injustices goes beyond economic factors. It has contributed to political instability, social unrest, and a cycle of poverty that continues to stifle development efforts in many African countries (Nunn, 2008).

Recognizing the significance of this problem is crucial for crafting effective solutions and policies aimed at promoting economic equity in Africa. Addressing historical injustices and their lasting impact is not only a matter of justice but also a prerequisite for sustainable development and the fulfillment of the continent's vast potential.

2. Historical Roots of Economic Disparities

Colonialism and Economic Exploitation

Colonialism in Africa, a period of foreign domination and subjugation that spanned several centuries, had economic exploitation at its core. This section explores how colonial powers systematically exploited Africa's vast resources and imposed economic structures that continue to shape economic disparities on the continent today.

Resource Extraction and Exploitation

Colonial powers, driven by the desire for wealth and global dominance, viewed Africa as a treasure trove of valuable resources. They embarked on resource extraction campaigns that were often ruthless and exploitative. One of the most emblematic examples of this exploitation was the plundering of Africa's minerals, such as diamonds, gold, and copper (Hochschild, 1998). European colonialists extracted these resources on a massive scale, reaping enormous profits while leaving little behind for the local populations.

Furthermore, Africa's agricultural potential was harnessed for the benefit of colonial economies. Cash crop cultivation, notably in the form of cocoa, rubber, and palm oil, became a staple of colonial economic systems. These crops were grown on plantations often owned by European colonial powers or private companies, and the profits were funneled out of Africa, leaving little economic benefit for the local populations (Hopkins, 1973).

Forced Labor and Exploitative Practices

To sustain these economic systems, colonial powers relied heavily on forced labor, a practice that exacted a severe human toll. Africans were coerced into labor on plantations, in mines, and on public infrastructure projects, often under brutal conditions (Rodney, 1972). The labor-intensive nature of these activities further contributed to the extraction of Africa's wealth without commensurate compensation for its people.

Moreover, colonial policies systematically undermined indigenous economic systems. Traditional subsistence agriculture was disrupted, and communities were often compelled to participate in cash crop production, disrupting their self-sufficiency and creating dependency on foreign markets (Mamdani, 1996).

The consequences of this economic exploitation were profound and enduring. It left African nations with underdeveloped economies, skewed income distributions, and a legacy of resource dependency that continues to hinder their economic progress.

Post-Independence Challenges

The attainment of independence by African nations marked a significant turning point in the continent's history, signaling the end of colonial rule. However, the post-independence era brought with it a new set of challenges that further contributed to economic disparities. This section examines the complex landscape of post-independence challenges in Africa.

Political Instability and Governance Issues

The immediate aftermath of independence was marked by political instability in many African nations. The legacy of colonialism often left newly independent countries grappling with fragile political institutions, ethnic tensions, and a lack of experience in governance (Herbst, 2000). These challenges hindered effective state-building and governance, paving the way for corruption, mismanagement, and political instability.

In some cases, post-independence governments adopted authoritarian or one-party rule, stifling political dissent and hampering economic development (Migdal, 1988). These governance issues have had detrimental effects on economic stability and equitable resource allocation.

Economic Mismanagement and Dependence

Another significant challenge post-independence was the mismanagement of resources and economic dependency. Many African nations inherited economies heavily skewed towards resource extraction and export, a legacy of colonial economic systems. This over-reliance on a narrow range of commodities made these economies vulnerable to external shocks and fluctuations in global markets (Sachs & Warner, 2001).

Additionally, economic mismanagement and corruption within post-independence governments further exacerbated economic disparities. The misallocation of resources and diversion of funds away from crucial social services, such as education and healthcare, hindered development (Robinson & Torvik, 2005).

Civil Conflicts and Humanitarian Crises

Post-independence Africa also saw its share of civil conflicts and humanitarian crises. Ethnic tensions, political rivalries, and struggles for power erupted into violent conflicts in several regions. These conflicts not only caused human suffering but also disrupted economies, destroyed infrastructure, and led to the displacement of populations (Collier & Hoeffler, 2004).

The combination of political instability, economic mismanagement, and civil conflicts further deepened economic disparities, as resources that could have been directed towards development were diverted to addressing immediate crises.

Emergence of Economic Disparities

The emergence of economic disparities in Africa during the post-colonial era is a complex and multifaceted phenomenon. This section explores how various historical, political, and economic factors have contributed to the development of stark economic disparities within the continent.

Historical Continuities

Economic disparities in post-colonial Africa have deep historical roots that can be traced back to the colonial period. The economic structures put in place during colonial rule, such as monoculture cash crop production and resource extraction, persisted in many newly independent nations (Hopkins, 1973). These structures favored the interests of colonial powers, leaving African countries with economies ill-equipped for self-sustaining growth and development.

Furthermore, historical injustices like land dispossession during colonialism continued to have enduring consequences. The concentration of land ownership in the hands of a few elites limited access to vital resources for the majority of the population (Smith, 2019).

Resource Dependency and Vulnerability

African economies also grappled with resource dependency, a legacy of colonialism. Many nations relied heavily on the export of a narrow range of commodities, such as oil, minerals, or cash crops, for their revenue (Sachs & Warner, 2001). This dependence made them susceptible to global market fluctuations, rendering their economies vulnerable to external shocks.

Resource-dependent economies often exhibited a lack of diversification, hindering the development of other sectors, such as manufacturing and technology, which are essential for sustained economic growth. This lack of economic diversification further contributed to economic disparities.

Corruption and Governance Challenges

Another factor contributing to economic disparities in post-colonial Africa has been corruption and governance challenges. Many African countries struggled with issues of corruption, mismanagement, and weak governance systems (Migdal, 1988). These issues resulted in the misallocation of resources, diverting funds away from critical sectors like education, healthcare, and infrastructure.

Corruption also exacerbated income inequality, as resources that could have been used for the benefit of the broader population were siphoned off by a small elite.

Foreign Debt and Structural Adjustment Programs

The burden of foreign debt and the implementation of structural adjustment programs imposed by international financial institutions further compounded economic disparities. These programs often led to austerity measures that disproportionately affected the poor, reduced public spending on essential services, and deepened poverty (Mkandawire, 2001).

The emergence of economic disparities in post-colonial Africa is thus a complex interplay of historical legacies, economic dependencies, governance challenges, and external pressures. Understanding these factors is crucial for addressing the persistent economic inequalities that continue to affect the continent.

3. Impact of Historical Injustices

Land Dispossession and Its Consequences

Land dispossession, a pervasive consequence of colonialism, continues to cast a long shadow on Africa's economic landscape, contributing significantly to the economic disparities observed today. This section delves into the historical injustices surrounding land dispossession and the enduring consequences it has had on African nations.

Land dispossession during the colonial era was a systematic process by which colonial powers expropriated vast tracts of land from indigenous populations. This land was often transferred into the hands of colonial settlers or foreign companies, leaving local communities dispossessed and deprived of their primary source of livelihood (Smith, 2019).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

The consequences of land dispossession have been profound and multifaceted. One of the most glaring impacts has been the concentration of land ownership in the hands of a privileged few. The dispossession of land disrupted traditional agricultural systems, leaving many Africans without access to arable land and forcing them into a cycle of poverty (Eaton, 1993). This concentration of land ownership has persisted in post-colonial Africa, perpetuating economic inequalities and limiting opportunities for broad-based economic growth (Cotula et al., 2009).

Furthermore, land dispossession disrupted social and cultural norms, eroding traditional structures of authority and community cohesion (Boone, 2007). It led to the displacement of populations, creating refugee crises and intensifying urbanization as people sought alternative means of survival. The resulting social upheaval and fragmentation have had lasting effects on political stability and economic development (Henderson, 2003).

In essence, the historical injustice of land dispossession has played a pivotal role in shaping the economic disparities in Africa today. It has contributed to income inequality, limited access to resources, and exacerbated poverty among marginalized populations. Understanding the lasting consequences of land dispossession is essential for crafting policies and initiatives aimed at rectifying historical injustices and promoting economic equity in the continent.

Structural Inequalities and Discrimination

Structural inequalities and discrimination represent persistent challenges in Africa's post-colonial landscape, exacerbating economic disparities among its diverse populations. This section examines how historical legacies, coupled with structural inequities and discriminatory practices, have contributed to the economic imbalances witnessed across the continent.

The structural inequalities deeply embedded in African societies can be traced back to the colonial era. Colonial powers often established systems that favored certain ethnic or racial groups over others, promoting divisions that persist today (Mamdani, 1996). Such divisions have translated into disparities in access to education, employment, and economic opportunities.

In many African nations, structural inequalities manifest in the form of ethnic or tribal discrimination. Unequal distribution of resources and political power along ethnic lines has created a situation where certain groups have privileged access to economic opportunities and government resources, while others face systemic discrimination (Posner, 2004). This perpetuates a cycle of economic disadvantage for marginalized communities.

Furthermore, gender-based discrimination remains a significant challenge in Africa. Women continue to face barriers in accessing education, land ownership, and participation in the formal economy (Duflo, 2012). These gender disparities contribute to unequal economic outcomes and hinder broader development efforts.

The consequences of these structural inequalities and discriminatory practices are far-reaching. They result in limited economic mobility for disadvantaged groups, hinder human capital development, and constrain the overall economic potential of nations. These inequalities also contribute to social tensions, conflict, and political instability (Huntington, 1968).

Addressing structural inequalities and discrimination is a complex task that requires comprehensive policy reforms and societal changes. It involves dismantling discriminatory practices, promoting inclusive economic policies, and fostering social cohesion. By doing so, African nations can work towards reducing economic disparities and fostering a more equitable and prosperous future for all.

Political Instability and Governance Issues

Political instability and governance challenges have been persistent issues in Africa, contributing significantly to economic disparities within and among nations. This section explores the relationship between political instability, governance deficiencies, and the enduring economic disparities witnessed across the continent.

One of the most notable consequences of political instability in Africa has been the disruption of economic activities. Frequent changes in leadership, coups, and civil conflicts have disrupted trade,

investment, and infrastructure development (Collier & Hoeffler, 2004). This instability has deterred foreign investment and hindered economic growth, exacerbating disparities.

Weak governance systems have also played a significant role in perpetuating economic disparities. Corruption, mismanagement of public funds, and lack of transparency have diverted resources away from essential services and development projects (Migdal, 1988). The misallocation of resources has had severe consequences for healthcare, education, and infrastructure, disproportionately affecting marginalized populations.

Furthermore, the absence of effective governance has hindered the establishment of a conducive business environment. Weak legal systems, inadequate protection of property rights, and bureaucratic red tape have discouraged entrepreneurship and private sector development (Mkandawire, 2001). This has limited economic diversification and innovation, further deepening disparities.

Political instability and governance issues have also resulted in limited access to essential public services, such as education and healthcare, particularly in rural and impoverished areas. Unequal access to quality education perpetuates cycles of poverty and limits economic opportunities for disadvantaged populations (Duflo, 2012).

Moreover, political instability can lead to displacement, humanitarian crises, and loss of human capital. These disruptions to communities and livelihoods hinder economic progress and contribute to long-term economic disparities (Collier & Hoeffler, 2004).

Addressing political instability and governance challenges is essential for reducing economic disparities in Africa. Strengthening institutions, promoting transparency, and fostering political stability can create an environment conducive to economic growth and equitable development.

4. Contemporary Economic Disparities

Present-Day Socioeconomic Inequalities

Present-day socioeconomic inequalities in Africa are stark and multifaceted, reflecting a complex interplay of historical injustices, political factors, and economic disparities. This section delves into the contemporary landscape of socioeconomic inequalities in Africa and their implications for the continent's development.

Contemporary socioeconomic disparities in Africa are characterized by significant income inequality. High-income elites coexist with large segments of the population living in poverty (World Bank, 2020). This income gap is often exacerbated by unequal access to education, healthcare, and economic opportunities, creating a cycle of disadvantage for marginalized groups (Milanovic, 2016).

One of the key drivers of present-day inequalities is the unequal distribution of wealth and resources. Natural resource wealth, which could be a source of prosperity for all, often benefits a select few due to corruption and mismanagement (Auty, 1993). This perpetuates a resource curse, where resource-rich countries paradoxically experience slower economic growth and higher levels of inequality.

Moreover, disparities in access to education continue to be a major challenge in many African nations. Limited access to quality education, particularly in rural and impoverished areas, restricts economic opportunities for millions (World Bank, 2018). Gender-based inequalities in education persist, with girls and women facing barriers that hinder their full participation in the workforce (UNESCO, 2020).

Healthcare inequalities are another critical issue. Unequal access to healthcare services, exacerbated by weak healthcare systems and infrastructure, results in disparities in health outcomes and life expectancy (World Health Organization, 2021). This not only affects individual well-being but also hampers overall economic productivity.

Contemporary socioeconomic inequalities also intersect with political factors. Weak governance, corruption, and inadequate social safety nets perpetuate disparities and hinder the implementation of equitable policies (Mkandawire, 2001).

Addressing present-day socioeconomic inequalities in Africa is crucial for achieving sustainable development and promoting economic equity. This involves implementing policies that promote

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

inclusive economic growth, equitable access to education and healthcare, and the eradication of corruption and mismanagement.

Role of Natural Resources

The role of natural resources in shaping present-day economic disparities in Africa is significant and complex. This section explores how the abundance of natural resources has both potential benefits and drawbacks for the continent's development and equity.

Natural resources, such as minerals, oil, and agricultural products, represent a substantial portion of Africa's wealth and economic potential (Auty, 1993). The exploitation of these resources has the potential to generate substantial revenue that could be used for economic development, poverty reduction, and equitable growth.

However, the management of natural resources in many African nations has been marred by challenges, including corruption, mismanagement, and conflict (Collier & Hoeffler, 2004). The resource curse phenomenon, where resource-rich countries often experience slower economic growth and higher levels of inequality, is particularly relevant in Africa (Sachs & Warner, 2001).

One of the key issues is the unequal distribution of resource benefits. In many cases, resource wealth has disproportionately benefited elites and foreign companies, while local communities near resource-rich areas remain impoverished (Auty, 1993). This unequal distribution exacerbates economic disparities and can lead to social unrest.

Furthermore, overreliance on a narrow range of commodities, known as the "Dutch disease," can hinder economic diversification and innovation (Gelb & Associates, 1988). This dependence on a single resource or sector makes economies vulnerable to external shocks and fluctuations in global commodity prices.

Nevertheless, natural resources can play a positive role in addressing economic disparities when managed effectively. Revenues generated from resource extraction can be used to invest in infrastructure, education, and healthcare, benefiting broader segments of the population (Lederman & Maloney, 2007). Transparent and accountable resource governance is essential for ensuring that resource wealth contributes to equitable development.

Balancing the benefits and challenges of natural resource wealth is a complex task that requires effective governance, strong institutions, and policies that promote equitable distribution of resource revenues.

Case Studies of Disparity

To gain a deeper understanding of present-day economic disparities in Africa, it is illuminating to examine specific case studies that highlight the complex dynamics at play. This section delves into two case studies that exemplify the challenges and opportunities in addressing economic disparities on the continent.

Case Study 1: Nigeria's Oil Wealth and Inequality

Nigeria, as one of Africa's largest oil producers, presents a compelling case study of the complexities surrounding natural resource wealth and economic disparities. While the country's oil reserves have the potential to generate substantial revenue, the mismanagement and corruption in the oil sector have hindered equitable development (Auty, 1993).

The concentration of oil revenue in the hands of a select few elites, coupled with weak governance systems, has exacerbated income inequality in Nigeria. Millions of Nigerians continue to live in poverty, lacking access to basic services, despite the country's significant oil wealth (World Bank, 2020). This case illustrates how resource wealth can exacerbate economic disparities when not managed transparently and accountably.

Case Study 2: Rwanda's Post-Genocide Transformation

Rwanda offers an inspiring case study of a nation that has made significant strides in reducing economic disparities following a devastating genocide in 1994. The government's commitment to reconciliation, social inclusion, and equitable economic growth has resulted in remarkable progress (Stewart, 2008).

Rwanda's policies, including investments in education, healthcare, and infrastructure, have contributed to a reduction in poverty rates and improvements in living standards for many citizens (World Bank, 2019). The country's emphasis on gender equality and women's empowerment has further contributed to inclusive development (UN Women, 2021).

These case studies demonstrate that while resource wealth and historical legacies can exacerbate economic disparities, effective governance, and targeted policies can mitigate these challenges and promote more equitable development.

5. Addressing Historical Injustices for Economic Equity

5.1 Reparations and Restitution Efforts

Efforts to address historical injustices and alleviate present-day economic disparities in Africa have led to discussions about reparations and restitution. This section explores the concept of reparations and restitution and their potential role in redressing historical wrongs and promoting economic equity.

For example, South Africa's Truth and Reconciliation Commission (TRC) is a notable initiative that aimed to address the injustices of apartheid. While the TRC did not provide financial reparations, it facilitated a process of truth-telling and acknowledgment, contributing to social healing and reconciliation (Gibson, 2006).

Reparations and restitution efforts in Africa are complex and often face challenges related to accountability, funding, and international cooperation. Nevertheless, they represent an important avenue for acknowledging historical wrongs and addressing the economic disparities that persist.

Policy Recommendations

Addressing economic disparities in Africa requires a multifaceted approach that encompasses policy recommendations aimed at promoting inclusive development. This section outlines key policy recommendations that can contribute to reducing disparities on the continent.

1. **Equitable Resource Management:** African nations must prioritize transparent and accountable resource management to ensure that the benefits of natural resource wealth are shared equitably among their citizens. Implementing mechanisms for revenue sharing, local development, and environmental sustainability can help mitigate the resource curse (Karl, 1997).
2. **Accessible Education and Healthcare:** Investment in quality education and healthcare is essential for human capital development. Governments should work to reduce disparities in access to these services, particularly in rural and underserved areas (World Bank, 2018).
3. **Gender Equality:** Promoting gender equality and women's empowerment is crucial for reducing economic disparities. Policies that support women's access to education, economic opportunities, and property rights can have far-reaching effects on development (Duflo, 2012).
4. **Strengthening Governance:** Effective governance, anti-corruption measures, and the rule of law are critical for reducing disparities. Building strong institutions and ensuring transparency and accountability in government are essential (Mkandawire, 2001).
5. **Regional Integration:** African nations should pursue regional integration efforts to promote economic growth and reduce disparities. Regional trade agreements and infrastructure development can create opportunities for shared prosperity (African Union, 2019).

International Collaboration for Change

Addressing economic disparities in Africa is not solely the responsibility of African nations. International collaboration and support are crucial for effecting meaningful change. This section explores the role of international cooperation in tackling economic disparities.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

1. Official Development Assistance (ODA): Donor countries and international organizations should fulfill their commitments to provide ODA to African nations. This assistance can support poverty reduction, infrastructure development, and capacity building (United Nations, 2015).
2. Debt Relief: Debt relief programs for heavily indebted African countries can free up resources for development initiatives. Ensuring that debt relief is used for poverty reduction and development is vital (World Bank, 2006).
3. Fair Trade and Investment: International trade and investment should be conducted on fair and equitable terms. African nations should have the opportunity to engage in global markets without facing exploitative practices (UNCTAD, 2016).
4. Knowledge and Technology Transfer: Promoting knowledge and technology transfer to African nations can foster innovation and economic growth. International cooperation in research and development can facilitate this transfer (United Nations, 2015).
5. Conflict Prevention: International organizations and stakeholders should work to prevent and resolve conflicts in Africa, as conflicts exacerbate economic disparities. Diplomacy, peacekeeping, and conflict resolution efforts are essential (UNDP, 2017).

These policy recommendations and international collaboration efforts are essential components of a comprehensive strategy to reduce economic disparities in Africa and promote sustainable development.

References:

- African Union. (2019). The African Continental Free Trade Area Agreement: Potential Economic Impact. African Union.
- Auty, R. M. (1993). Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis. Routledge.
- Boone, C. (2007). Property and Political Order in Africa: Land Rights and the Structure of Politics. Cambridge University Press.
- Collier, P., & Hoeffler, A. (2004). Greed and Grievance in Civil War. Oxford Economic Papers, 56(4), 563-595.
- Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R., & Keeley, J. (2009). Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa. IIED/FAO/IFAD.
- Duflo, E. (2012). Women's Empowerment and Economic Development. Journal of Economic Literature, 50(4), 1051-1079.
- Gelb, A. H., & Associates. (1988). Oil Windfalls: Blessing or Curse? Oxford University Press.
- Gibson, J. L. (2006). Overcoming Apartheid: Can Truth Reconcile a Divided Nation? Russell Sage Foundation.
- Henderson, V. (2003). The Urbanization Process and Economic Growth: The So-What Question. Journal of Economic Growth, 8(1), 47-71.
- Herbst, J. (2000). States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control. Princeton University Press.
- Hochschild, A. (1998). King Leopold's Ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa. Houghton Mifflin.
- Hopkins, A. G. (1973). An Economic History of West Africa. Columbia University Press.
- Huntington, S. P. (1968). Political Order in Changing Societies. Yale University Press.
- Iliffe, J. (2007). Africans: The History of a Continent. Cambridge University Press.
- Karl, T. L. (1997). The Paradox of Plenty: Oil Booms and Petro-States. University of California Press.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- Lederman, D., & Maloney, W. F. (2007). *Natural Resources: Neither Curse nor Destiny*. The World Bank.
- Mamdani, M. (1996). *Citizen and Subject: Contemporary Africa and the Legacy of Late Colonialism*. Princeton University Press.
- Migdal, J. S. (1988). *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World*. Princeton University Press.
- Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Harvard University Press.
- Mkandawire, T. (2001). Thinking About Developmental States in Africa. *Cambridge Journal of Economics*, 25(3), 289-313.
- Nunn, N. (2008). The Long-Term Effects of Africa's Slave Trades. *The Quarterly Journal of Economics*, 123(1), 139-176.
- Posner, D. N. (2004). Measuring Ethnic Fractionalization in Africa. *American Journal of Political Science*, 48(4), 849-863.
- Robinson, J. A., & Torvik, R. (2005). White Elephants. *Journal of Public Economics*, 89(2-3), 197-210.
- Rodney, W. (1972). *How Europe Underdeveloped Africa*. Bogle-L'Ouverture Publications.
- Sachs, J. D., & Warner, A. M. (2001). The Curse of Natural Resources. *European Economic Review*, 45(4-6), 827-838.
- Smith, A. (2019). Colonialism and Inequality: The Legacy of Land Dispossession. *Journal of Economic History*, 79(1), 39-83.
- Stewart, F. (2008). *Horizontal Inequalities and Conflict: Understanding Group Violence in Multiethnic Societies*. Palgrave Macmillan.
- UN Women. (2021). *Progress of the World's Women 2019-2020: Families in a Changing World*. UN Women.
- UNCTAD. (2016). *Trade and Development Report 2016: Structural Transformation for Inclusive and Sustained Growth*. UNCTAD.
- UNDP. (2017). *Journey to Extremism in Africa: Drivers, Incentives, and the Tipping Point for Recruitment*. UNDP.
- UNESCO. (2020). *Gender and Education for All: The Leap to Equality*. UNESCO Publishing.
- United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.
- World Bank. (2006). *Global Monitoring Report 2006: Strengthening Mutual Accountability, Aid, Trade, and Governance*. World Bank.
- World Bank. (2018). *World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise*. World Bank.
- World Bank. (2019). *Rwanda Economic Update: Policies for Better Jobs*. World Bank.
- World Bank. (2020). *Africa's Pulse, No. 21, Spring 2020: An Analysis of Issues Shaping Africa's Economic Future*. World Bank.
- World Bank. (2020). *Africa's Pulse, No. 21, Spring 2020: An Analysis of Issues Shaping Africa's Economic Future*. World Bank.
- World Health Organization. (2021). *World Health Statistics 2021: Monitoring Health for the SDGs*. World Health Organization.

OSMANLI DÖNEMİ BATILILAŞMASININ ÖNEMLİ BİR EŞİĞİ: LALE DEVRİ
AN IMPORTANT THRESHOLD OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD:
THE TULIP ERA

Celalettin VATANDAŞ

Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Saniye VATANDAŞ

Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

ÖZET

Geleneksel Osmanlı Sistemi 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dozajı gittikçe artar bir şekilde askeri, idari ve mali alanda sorunlar yaşamaya, işlevini yerine getirememeye başlar. Sistem, çözülme sürecine geçmiş durumdadır. Sistemin işleyişini sağlamak, çözülmeyi durdurmak açısından açığa çıkan sorunların ivedilikle çözümü gerekmektedir. Çözüm arayışları başlar, çözüme yönelik raporlar hazırlanmaya başlar. Osmanlı'da durum bu iken, Osmanlı'nın uzun bir zamandır genellikle savaş alanlarında karşılaştığı Avrupa ülkelerinde ise diğer ülkeleri ve toplumları cezbedici şeyler yaşanmakta; zihniyet ve hayat tarzıyla, kurum ve kuruluşlarıyla yeni bir dünya kurulmaktadır. Osmanlı bu şartlar içerisinde Avrupa'ya yönelir ve Avrupa'nın bilgi ve tecrübelerinden yararlanarak mevcut sorunlarını çözüme kavuşturabileceğini düşünmeye başlar. Böylelikle çoğunlukla savaş alanlarında gerçekleşen karşılaşmalara ilaveten, Avrupa'yı içeriden tanıma ihtiyacının etkisiyle Fransa'ya bir elçi gönderilir. Fransa'ya elçi olarak giden ve kendisinden Fransa merkezli olmak üzere Avrupa'yı gözlemlemesi istenen Mehmet Çelebi Efendi'nin hazırlayıp Osmanlı üst yönetimine sunduğu rapor, Osmanlı dönemi batılılaşması için bir başlangıç olur. Süreci takip eden zamanlarda başkaları da takip edecek, böylelikle Batılılaşmanın niteliği şekillenmeye başlayacaktır. Ancak Çelebi Efendi'nin raporu, 1712-1730 tarihleri arasında Osmanlı üst yönetimi tarafından şekli bir batılılaşmanın referansı işlevini görür. Fransa'daki yöneticilerin yaşayış tarzları ve yaşadıkları mekanlar model alınır. Lale Devri olarak isimlendirilecek süreç böylece şekillenmeye başlar. Gösteriş ve eğlencenin egemen olduğu bir anlayışı ve bu anlayışın şekillendirdiği uygulamalarla mevcut sorunlar yok sayılır. Bu makale, söz konusu dönemin karakteristik özelliklerini belirleme amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Lale Devri, Batılılaşma.

ABSTRACT

From the second half of the 16th century onwards, the traditional Ottoman system began to experience problems in the military, administrative and financial spheres and to fail to fulfil its functions. The system was in the process of dissolution. In order to ensure the functioning of the system and to stop the unravelling, the emerging problems must be solved urgently. The search for solutions begins, and reports on solutions are prepared. While this was the situation in the Ottoman Empire, in the European countries, which the Ottoman Empire had been encountering for a long time, usually on the battlefields, things were happening that attracted other countries and societies; a new world was being established with its mentality and lifestyle, institutions and organisations. Under these conditions, the Ottoman Empire turned towards Europe and began to think that it could solve its current problems by benefiting from Europe's knowledge and experience. Thus, in addition to the encounters that mostly took place on the battlefields, an envoy was sent to France due to the need to get to know Europe from within. The report prepared by Mehmet Çelebi Efendi, who went to France as an envoy and was asked to observe Europe, centred on France, and submitted to the Ottoman senior administration, became the beginning of the westernisation of the Ottoman period. The process would be followed by others in the following periods, and thus the nature of Westernisation would begin to take shape. However, Çelebi Efendi's report serves as a reference for a formal westernisation by the Ottoman upper administration between 1712-1730. The

lifestyles and living spaces of the rulers in France are taken as a model. The process to be called the Tulip Period thus begins to take shape. With an understanding dominated by ostentation and entertainment and the practices shaped by this understanding, existing problems are ignored. This article aims to determine the characteristic features of this period.

Key Words: Ottoman, Tulip Period, Westernisation.

GİRİŞ

Osmanlı çağlarında *Avrupalılar gibi olma* anlamında açığa çıkan ve *Batılılaşmak*, *Garplılaşmak*, *Asrileşmek*, *Çağdaşlaşmak* gibi esasen aynı anlamda olmakla birlikte farklı kelimelerle adlandırılan zihniyet ve eğilimin başlangıç tarihini kesin şekilde belirlemek zordur. Çünkü “değişim” bir süreçtir ve bir sürecin başlangıcı, değişimin fark edilmeye başlandığı andan daha öncelere uzanır; fakat fark edildiği an başlamış gibi düşünülür. *Batılılaşmak*, Batı’yı model alma şeklinde başlayan ve daha sonra tamamen onun gibi olmaya dönüşen bir değişim sürecinin ismidir. Bu süreç tarihsel araştırmalarda fark edilmeyecek kadar bireysel veya toplumsal tercih, etkilenim ve girişimlerle başlamış; zamanla kapsamı büyüyerek, derinliği artarak bir devletin ve ülkenin en kapsamlı ve derinlikli değişim projesine dönüşmüştür. Dolayısıyla bu sürece kesin bir tarih tayin etmek çok zor, hatta imkânsızdır. Fakat Osmanlı için “batılılaşmak” denen sürecin, Avrupa’ya ilişkin geleneksel algının, bir diğer ifadeyle Osmanlı zihniyetinde egemen anlayış ve inançların değişimiyle başladığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Hatta söylemek gerekmektedir. Zira Avrupa’ya ilişkin olumsuz (ötekileştirici, aşağılayıcı, dışlayıcı) anlayış ve tutumlar var ve güçlü olduğu sürece “batılılaşmak” olarak isimlendirilen değişim süreci başlayamazdı. Batılılaşma sürecinin başlayabilmesi için Avrupa insanına, toplumlarına, devletlerine, dünya görüşüne, zihniyetine ve hayat tarzına ilişkin algı ve anlayışların olumluya dönüşmesi zorunluydu. Elbette ki başlangıç itibarıyla topyekûn bir değişimden bahsedilemez; ancak kısmî bir değişim söz konusudur ve işin doğası gereği de böyle olmak zorundadır. Bir alanda ve/veya konuda Avrupa’ya ait olana yönelik olumlu algı ve anlayış, söz konusu alandan başlayarak ve zamanla kapsamı gittikçe büyüyerek Avrupa’ya yönelmeyi sağlamış ve böylelikle “Türkiye’nin batılılaşması” olarak isimlendirilen değişim süreci oluşmuştur. Bu açıklamayı takiben yine de sormak gerekirse; “*Osmanlıda batılılaşma süreci ne zaman başladı?*”. Bu, çokça sorulmuş ve üzerinde çokça durulmuş bir sorudur. Yaygın olarak bilindiği üzere, konuyla ilgililerin ağırlıklı kanaatlerine göre, söz konusu değişimin başlangıcı *Lâle Devri*’ne (1718-1730) tekabül etmektedir. Cemil Meriç’in tanımlamasıyla “*kendi irfanına güvenini kaybeden Osmanlı*”¹ “*Lâle Devri*” olarak isimlendirilen dönem ile birlikte “Avrupalı gibi olmayı”, bu güne kadar devam eden süreçte, Avrupalıya benzeme tutum ve girişimlerindeki tüm nicelik ve nitelik farklılaşmalarına rağmen, değişim çabalarının tamamını şekillendiren bir gaye edinmiştir.

Lale Devri (1718-1730), konuyla bilimsel anlamda ilgilenen neredeyse hemen herkes tarafından Türkiye’deki batılılaşma sürecinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Örneğin Mümtaz Turhan’a göre Lale Devri “*münferit kültür unsurlarının şuurulu bir şekilde iktibaslarına başlangıç olarak ilk büyük mağlubiyetlerin acısını en çok ve yakından duyan neslin yaşadığı*”² devrin ismi olmuştur. Bu konuda daha birçok isim zikredilebilir. Fakat daha da önemlisi, Osmanlı batılılaşmasının en önemli eşiği olan Tanzimat Fermanı da “batılılaşma” yönündeki değişimi, yüz elli yıllık geçmişe atıfla yaklaşık Lale Devri ile başlatmıştır. On iki yıl süren bu dönemde (1718-1730), değişimin karakteristik özelliğini “taklit” oluşturmuştur. İstanbul’daki üst düzey yöneticilerin çevresinde, Yirmisekiz Mehmed Çelebi Efendi’nin sefaretnamesinden esinlenerek Fransız Saray çevresinin ve sosyetesinin hayat tarzı taklit edilmeye çalışılmıştır. Fakat bu dönem açısından önemli olan husus, “alınanların” yaşanan herhangi bir problemi çözme amacının gereğine uygun olmamasıdır. İstanbul’daki üst düzey yöneticiler ve onlara yakın olmaya yahut onlar gibi olmaya çalışan toplum kesimleri, on iki yıllık süreçte, adeta problemlerini, kaygılarını, korkularını uyuşturmayı tercih edip, tamamıyla zevk ve eğlenceye dalmışlardır. Günün keyfini çıkarmak, geçmişi veya geleceği hesaba katmadan içinde bulunulan anı hedonistçe bir yaklaşımın gereğine uygun olarak haz ve coşku verici şeylerle doldurmaya çalışmak, dönemin temel

¹ Cemil Meriç, *Kırk Ambar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1980, s. 278

² Mümtaz Turhan, *Kültür Değişimleri*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972, s. 134.

özelliğidir. Ve elbette ki Osmanlı üst düzey yöneticilerini yakından görme imkânına sahip İstanbul'daki küçük bir kesim hariç, tüm halk bu sürecin tamamıyla dışındadır.

Lale Devri olarak isimlendirilen zevk ve eğlenceye dayalı taklit çağında, Osmanlı üst düzey yöneticilerinin hiçbir şekilde bilinçli bir değişim projesi veya gayesi söz konusu değildir. Mevcut problemler belirlenip, onların çözümlerine ilişkin bir arayıştan hiçbir şekilde bahsedilemez. “Gelişmek”, “güçlenmek”, “ilerlemek” adına Avrupa'ya yöneliş söz konusu değildir. “Yanlışları düzeltmek”, “eksikleri tamamlamak” için gerçekleşen bir Avrupa ilgisinden bahsedilemez. Gerçekleşenler, peş peşe gelen askeri yenilgilerin, siyasi karışıklıkların yorucu ve hatta tahammülü zorlayan olumsuz etkileri karşısında bir süre tüm sorumlulukları ve problemleri askıya alıp, yaşanan travmatik durumları görmezlikten gelmeye çalışmaktan ibarettir. Böyle olduğu için, Avrupa'da inşası devam eden modern zihniyet ve hayat tarzının önemli unsurlarından biri kabul edilen matbaa dahi, bugün yaygın şekilde kabul edildiğinin aksine, bir ihtiyaca bağlı olarak gündeme gelmemiştir.

GÖSTERİŞ VE EĞLENCENİN İKTİDARI: LALE DEVRİ

Osmanlı için Avrupa'ya yönelişin ilk ve önemli bir eşiğini oluşturan Lale Devri, özü itibarıyla yeni bir hayat tarzının ifadesidir.³ Şair Nedim'in (1681-1730) “*Gülelim, oynayalım, kâm alalım dünyadan*” şiiri, söz konusu hayat tarzının en kısa ifadesidir. Zamanın bir başka tanığının döneme ilişkin tespiti ise şöyledir: “*Ehl-i mansıp olanların ekseri leyi ü nehar zevk u safa ve çeng ü cegane ile meclis araste idi. Memaliki al-i Osman harab olmak değil, canıb-ı erbasını düşmen neuzu billah zabteylemek sadedinde olsa belki biz zevkimizde olalım derlerdi*”.⁴ Saray çevresi ve İstanbul sosyetesі, daha önceleri de sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek, seçkin zihniyete sahip kesimler olarak dâhil veya sahip oldukları zevk ve gösteriş ağırlıklı bir yaşayış biçimini Lale Devri ile birlikte daha özel bir yaşayış tarzı haline getirmişlerdir. Bunu ise fen ve sanatı gözlemlemesi, iki devlet arasındaki dostluk münasebetlerinin gelişmesine katkı sağlaması gayesiyle resmi görevli olarak Paris'e gönderilen Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin hazırladığı raporda (sefaretname) anlatılanlardan esinlenerek yaptılar. Çelebi Mehmed Efendi'nin 13 Ekim 1720 tarihinde İstanbul'dan hareketiyle başlayıp, 8 Ekim 1721 tarihinde İstanbul'a dönüşüyle biten ve yaklaşık bir yıl süren Fransa seyahati sırasında özellikle Fransa'da gördüklerini anlattığı sefaretnamesinin Versailles Sarayı ve eğlence hayatıyla ilgili kısımları, Osmanlı'da taklitçilik biçiminde başlayan Lale Devri “batılılaşmasının” önemli bir referansı olmuştur. Böylelikle tamamıyla hacı ve gösterişçi bir yaşama tarzı Saray çevresi ile İstanbul sosyetesі arasında on yılı aşkın bir süre genel bir eğilim haline gelmiştir.

Sürdürülen zevk ve eğlence anlayışı açısından Lale Devri'nin en önemli “yeniliği”, Saray çevresi ile İstanbul sosyetesinin daha önce de yaşadıkları hacı ve gösterişçi yaşama tarzını, önceleri olduğu gibi sadece mevcut saray, köşk ve konaklarda bir araya gelerek sürdürmeleri yerine, inşa ettikleri yeni mekânlarında; tamamıyla hacı ve gösterişçi bir zihniyetin ürünü olarak inşa ve dizayn edilmiş köşklerde, saraylarda, bahçelerde topluca sürdürmeye başlamaları oluşturmaktadır. Yani söz konusu dönemi süregelen ayrışan önemli farklılık, hacı ve gösterişçi yaşama tarzının aynı mekânlarda ve hep birlikte sürdürülmesinden ibarettir. Bu bağlamda Avrupa veya Avrupai olan ise egemen hacı ve gösterişçi yaşayış tarzının bir aksesuarı olmaktan öteye geçmemiştir. Dolayısıyla merkezinde Saray mensuplarının ve İstanbul sosyetesinin bulunduğu Lale Devri'nde gerçekleştirilenlerle ilgili olarak, sığ ve dar alanda gerçekleşen bir değişimden bahsedilebilir. Bu hiçbir zaman eğitim sisteminden askeri sisteme, hukuktan bilim ve sanata, felsefeden yaşama biçimine uzanan kapsamlı bir değişim değildir. Fakat buna rağmen Lale Devri'nin Türkiye'nin batılılaşma sürecinde önemli bir yeri vardır. Yalnız, bu durum, yaygın olarak ifade edildiği şekliyle Avrupa'ya benzemek şeklinde gerçekleşmemiş, Osmanlı zihniyetinde kırılma sayılabilecek bir etkilenim olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Lale Devri'nin Türkiye'nin batılılaşma sürecinin başlangıcını teşkil ettiği şeklindeki yargının dile getirdiği görüşü kapsamı ve derinliği açısından ciddi anlamda gözden geçirmek gerekmektedir. Eğer bilinçli bir tercihle Avrupa'nın model alınmaya başlandığı ve bu sebeple Türkiye'nin batılılaşma sürecinin başlangıcını teşkil ettiği ifade ediliyorsa, bu hiçbir şekilde doğru değildir. Fakat Lale Devri, Osmanlı geleneksel zihniyetinde bir kırılma anı olarak değerlendiriliyor ve bu kırılmanın arkasından Osmanlı'nın her türlü

³ Enver Ziya Karal, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988, s.1/55, 56.

⁴ *Abdi Tarihi*, (Haz. Faik Reşit Unat), Türk Tarih Kurumu, İstanbul, 1943, s. 26.

etkiye açık hale gelişinin başlangıcı olduğu ifade ediliyorsa, bu üzerinde düşünmeyi fazlasıyla hak eden bir husustur.

Hazırlayıcı Şartlar

Burada şöyle bir soru sorulabilir: “18. yüzyıl Osmanlısında Saray çevresinin etrafında şekillenen ve özel bir isimle anmayı gerektirecek kadar öncesi ve sonrası zamanlardakinden farklı olan haz ve gösteriş temelli yaşayış tarzının oluşmasının temel sebebi nedir?” Bu sorunun en kısa ve en genel cevabı 17. yüzyıl şartlarıyla, özellikle de yüzyılın sonlarına doğru yaşananlarla ilgilidir. Zira 17. yüzyıl, Osmanlı yöneticileri açısından oldukça zor zamanları teşkil etmişti. Yüzyılın sadece son çeyreği bile yaşanan zorlukların boyutunu anlamak için yeterli sayılabilir: Askerî açıdan oldukça ağır zorluklarla dolu ve 16 yıl devam eden bir süreci takiben imzalanan (1699) Karlofça Antlaşması, Osmanlı için gerçek bir hayal kırıklığı olmuştu. Elbette ki yaşanan askeri zorluklara eşlik eden ekonomik, siyasi ve toplumsal problemler de vardı; fakat 16. yüzyılın sonlarından itibaren ekonomik ve toplumsal problemlerle uğraşmaya adeta alışmış Osmanlı idaresi, Karlofça ile özgüvenlerini kaybetmeye başladılar. Neye uğradıklarını şaşırmış duruma geldiler. Bu sebeptendir ki, Sultan II. Mustafa (saltanat yılları: 1695-1703) adeta dünyaya küstü ve İstanbul’dan ayrılıp Edirne’ye yerleşti. Av partileriyle oyalanarak acısını dindirmeyi tercih etti. Acısı büyüktü, çünkü Osmanlı sultanları bazı istisnaları hariç, neredeyse 300-350 yıldır askerî açıdan yenilgi nedir bilmiyorlardı. Bu nedenle de özgüvenleri son derece yüksekti. Fakat Karlofça acı gerçeği bizzat yaşatarak gösterdi; Osmanlı, artık eskinin muktedir Osmanlısı değildi.

Tarihler 17. yüzyılın sonlarını gösterdiğinde Osmanlı için durum son derece iç karartıcıydı. 16. yüzyılın sonlarında açıkça fark edilmeye başlanan idari, askeri, mali problemler baş edilemez boyuta erişmişti. Ancak 1695’ten başlayan ve 1703’teki Edirne Vak’asına uzanan kısa süreçte ve sonrasında yaşananlar mevcut problemlere yeni ve ağır daha başka problemler ekledi. Burada baş aktör Şeyhülislam, Kazasker, Müderris ve Sultan danışmanı Feyzullah Efendi’dir. Sultan II. Mustafa’nın tahtta olduğu yıllarda (1695-1703) iktidarı tek başına elinde tutan Şeyhülislam Feyzullah Efendi’nin kural tanımayan, liyakati hiçbir şekilde dikkate almayan, neredeyse sadece kendi aile çevresini veya yakın tanıdıklarının ikbalini dikkate alan icraatları, Osmanlı idari yapısında ciddi problemler oluşturmuştu. Ayrıca yine bu yıllarda iktidar merkezinin İstanbul’dan Edirne’ye taşınması mevcut idari problemleri daha da derinleştirmişti. Osmanlı sivil ve asker bürokratları huzurlu değillerdi, geleceklerini güvenli bulmuyorlardı. Zira Feyzullah Efendi’nin teamül ve kural tanımaz tavrı ve sadece kendi yakın çevresinin menfaatlerini gözetken uygulamaları karşısından iktidar çevresinden fiilen değilse bile imkânları ve ortamı açısından dışlanmış durumdaydılar. Dışlanmamış olanlar ise tedirgindiler. Feyzullah Efendi’nin ve onun atadığı üst düzey görevlilerin gidişatı alt-üst edecek bir talebi veya uygulaması her an söz konusu olabiliyordu. Fakat *Edirne Vak’ası* (1803) ile başta Feyzullah Efendi olmak üzere üst düzey yöneticilerin büyük çoğunluğundan kurtuldular. Edirne Vak’ası ile Feyzullah Efendi’den ve ekibinden kurtuldukları gibi, Feyzullah Efendi’nin uygulamalarına imkân sağlayan Sultan Mustafa’dan da kurtuldular. Böylelikle sıkıntıları üzerlerinden atıp, rahata ermiş oldular. Artık zaman, “huzurlu günlerin” tadını çıkarma zamanıydı.

Sultan III. Ahmed (saltanat yılları: 1703-1730) tahta çıktığında Osmanlı’nın durumu birçok bakımdan çok kötüydü. Sultan III. Ahmed ise sistemi tekrar rayına oturtabilecek kabiliyet ve ruh halinden çok uzaktı. Zira tahta oturtulduğu güne kadar Saray’ın bir odasında mahkûm hayatı yaşamıştı. Ölümü beklerken gidişat bir anda tersine dönmüş ve dünyanın en büyük devletlerinden birine Sultan olmuştu. Fakat saltanatının daha ilk gününde, hepsi acil çözüm bekleyen bir yığın problemi kucağında hazır buldu. Özellikle idari yapı birçok bakımdan felç olmuş durumdaydı. Kısa sürede işleri yoluna koymak mümkün görünmüyordu. Üstelik problemlerin büyüklüğüne ve acil çözüm gerektirmelerine karşılık, problemleri çözecek bir ekibi oluşturmak hiç kolay değildi. Sultan, devlet kurumunun normal işleyişini sağlamaya yönelik icraatlarında kendisine yardımcı olacak, uyumlu çalışabileceği, tüm devlet işlerini yürütecek ve mevcut problemlerin çözümüne katkı sağlayacak adımları atacak bir sadrazamı uzun süre bulamadı. Göreve gelen her sadrazam, görevde ancak birkaç ay ile birkaç yıl arası kalabildi. Bu açıdan üst düzeyde yaşanan idari kaosu ve istikrarsızlığı görmek için peş peşe görevlendirilen sadrazamların listesi ve görev süreleri önemlidir. Sultan III. Ahmet’e sadrazamlık yapan şahsiyetlerin isimleri ve görev süreleri şöyledir: Kavanoz Ahmet Paşa (22 Ağustos-16 Kasım 1703), Morali Haşan Paşa (16 Kasım 1703- 28 Eylül 1704), Kalaylıkoz Ahmet Paşa (28 Eylül- 25 Aralık 1704), Baltacı Mehmed Paşa (25 Aralık 1704- 3 Mayıs 1706), Çorlulu Ali Paşa (3 Mayıs 1706- 16 Haziran 1710), Baltacı Mehmed Paşa

(12 Ağustos 1710-20 Kasım 1711), Gürcü Yusuf Paşa (20 Kasım 1711- 12 Kasım 1712), Süleyman Paşa (12 Kasım 1712- 6 Nisan 1713), Hoca İbrahim Paşa (6 Nisan 1713- 27 Nisan 1713), Şehit Ali Paşa (27 Nisan 1713- Ağustos 1716), Halil Paşa (22 Ağustos 1716- 26 Ağustos 1717), Nişancı Mehmed Paşa (26 Ağustos 1717-9 Mayıs 1718), Tüm bu sadrazamların dışında birisi, hem görev süresiyle ve hem de görev süresinde yaptıklarıyla özel bir konumda oldu. Bu şahıs, Nevşehirli (Damat) İbrahim Paşa'dır (9 Mayıs 1718- 30 Eylül 1730). Nevşehirli (Damat) İbrahim Paşa sadaret makamına oturur oturmaz (9 Mayıs 1718) işlerin idaresini eline almayı başardı. Sultan III. Ahmed bu sayede saltanatını ilk gününden beri hayal ettiği rahatlığa erişti. Artık işlerin başında biri vardı. Zaman, gerginlikleri atma ve rahatlama; yaşanan zorluklara, sıkıntılara, problemlere karşılık eğlenme, gülme zamanıydı.

Lale Devri

Sultan III. Ahmed'in tahtta olduğu yıllarda Osmanlı ülkesinde bulunan ve Osmanlı sosyal hayatıyla ilgili izlenimlerini dostlarına yazdığı mektuplarda dile getiren Lady Montagu'nun Lale Devri'nin hemen öncesiyle ilgili gözlem ve tespitleri şöyledir: "...farkına vardığım bir şey var ki, askerde, sefere başlayacak kıt'alarda her zaman görülen memnuniyetten eser yok. Halk ve bilhassa esnaf harpten nefret ediyor. Özellikle ordu kumandanlığına padişah bizzat geçmeye karar verirse, o vakit tüccarın her sınıfı padişaha kendi servetine uygun bir hediye vermeye mecbur oluyor".⁵ Bu satırların yazılışından kısa bir müddet sonra İstanbul'da bir "lale fırtınası" esti. Bu fırtına 12 yıl sürdü. 12 yıl boyunca bu güzel çiçek, ülke gerçeklerinden tamamen uzak sahte bir mutluluk havasının sembolü oldu. Başta Sultan ve Sadrazam olmak üzere yönetim birimlerinin daha çok üst kademelerindeki herkes, adeta uyuşturucu madde almış bir kişinin gerçeklerden uzak dünyası gibi, kendilerine sahte ve sanal bir dünya inşa ettiler. Sadâbâd ve Çırağan ise bu dünyanın mekân olarak iki önemli sembolü oldu. Merkezinde Sultan III. Ahmed'in ve Sadrazam İbrahim Paşa'nın bulunduğu *lale eğlenceleri*, *Çırağan geceleri*, *helva sohbetleri* ve *Sadâbâd ziyâfetleri* yeni hayat tarzının temel unsurları olup çıktı. Dönemin ünlü şair ve âlimlerinin de iştirak ettikleri haz merkezli hayat tarzı, herkesi ve her yeri kuşattı. Halk ise olup biteni gıptayla nefretin birbirine karıştığı karışık duygular içerisinde izledi. Halkta nefret söz konusuydu, çünkü ülkenin malî problemlerinden kaynaklanan sırtlarındaki yük her geçen gün daha da artıyordu. Devlet arada bir ülkenin ve hayatın gerçeklerini hatırlayıp bazı girişimlerde bulunduğu oldu. Malî problemleri artıran *ziyûf akçe* ve kenarları kesik paranın kullanımını yasaklayan 22 Şubat 1728 (11 Recep 1140) tarihli ferman bunun örneklerinden biridir. Devlet, çoktandır yapageldiği üzere, bu sefer de harcamalarını karşılamak için bazı ek vergiler koydu. Halk, mevcut yükünü daha da ağırlaştıran ek vergileri bir türlü kabullenemedi; zira ek vergilerle kendisinin malî sorumlulukları artarken, İstanbul'da ise eğlencenin dozajı artıyordu. Halk, inşa edilen yeni sarayların, köşklerin ve düzenlenen eğlencelerin kendi sırtına yüklenen bu vergilerle yapıldığının farkındaydı. Zihinlerde bu düşüncenin yer etmesi halkın tüm yapılanlara karşı nefret duymasına sebep oluyordu. Halkın düşüncesinde ve öfkesinde haklı görünmesini sağlayacak daha başka yığınla sebep vardı. Örneğin, 1718'de imzalanan Pasarofça Antlaşmasını takiben Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın çabalarıyla tüm İstanbul'da çok sayıda kasır, köşk, saray ve çeşme gibi yapılar inşa edilmişti. Bunların içerisinde iki yüzden fazla çeşme ile Haliç ve Boğaziçi kıyılarında inşa edilmiş çok sayıda köşk ve saray vardı. Dönem içinde inşa edilen sarayların bazıları şunlardı: Salıpazarı'nda *Emn-Âbâd*, Beşiktaş civarında *Gülşen-Âbâd*, Çırağan'da *Çırağan-Âbâd*, Ortaköy'de *Neşat-Âbâd*, Bebek'te *Hümayûn-Âbâd*, Yeniköy'de *Kalender Âbâd*, Çubuklu'da *Feyz-Âbâd*, Kanlıca'da *Mihr-Âbâd*, Kandilli'de *Nev-Âbâd*, Beylerbeyi'nde *Şevk-Âbâd*, Kâğıthane'de *Sa'dâbâd*.

Lale Devri'nin sembol mekânlarından ve binalarından birisi olan Sadâbâd Sarayı, 1721-1722 tarihinde Kâğıthane deresi kenarında Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Bu ve diğer saray ve köşklerin inşasında ve dizaynında Yirmisekiz Mehmed Çelebi Efendi'nin Fransa'daki gördükleriyle ilgili anlattıklarının etkisi büyüktür. Mehmed Efendi'nin Fransa'da gördüğü saraylar ve bahçeler başta olmak üzere eğlenceler, törenler ile ilginç şeylerden bahsettiği Seyahatname'si, Sultan III. Ahmed ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'yı çok etkilemiş, Sadâbâd ise bu etkinin ürünü olarak inşa edilmiştir. Sadâbâd, dönemin sosyal hayatında oldukça büyük değişikliklere yol açmış, dönemin eğlencelerinin merkezi olmuştur. İbrahim Paşa'nın gayretleriyle, bazı rivayetlere göre altmış gün gibi, fakat büyük ihtimalle altı ay gibi bir sürede yapımı tamamlanan Sadabad'ın açılışı Sultan III.

⁵ Lady Montagu, *Türkiye Mektupları*, (Çev. Aysel Kurutluoğlu), Tercüman Yayınları, İstanbul, 1973, s.86

Ahmed ve devlet ileri gelenlerinin katıldığı bir törenle 1723'te gerçekleşmiştir. Damat İbrahim Paşa “*Mübarek ola Sultan Ahmed’e devletle Sa’dâbâd*” diyerek saray ve çevresinin adını belirlemiştir. “Sa’dâbâd” Farsça bir kelime olup “mutluluk veren mamur yer” anlamına gelmektedir. Sadâbâd Sarayının çevresindeki arazi Sultan tarafından devletin ileri gelenlerinden 170 kişi arasında, birbirinden güzel köşkler ve bahçeler yapılması şartıyla, paylaştırılmıştır. Sarayın çevresi ağaçlandırılmış; bahçeler, bostanlar inşa edilmiştir. Başlatılan inşa faaliyeti sonucunda Sa’dâbâd Kasrı, Hürremâbâd Kasrı, Hayrabad Camisi, Çeşme-i Nevpeyda (Çeşme-i Nur), Kasr-ı Neşat (Kasr-ı Cenân), Cetvel-i Sim Kanalı, Kasr-ı Surur, Cîsr-i Nurani (Küçük Çağlayan), Cîsr-i Nevpeyda (Büyük Çağlayan), Üçüncü Çağlayan, Cenân Sofası, Mihman Sofası, Kovanlı Köprü, Beyaz Köprü, Cesri Ahmer, Hasbahçe, İrem Bağı, Server Kasrı, Asafabad Tekkesi, Suku Cedid, Havzı Derser, Şehinşah Kasrı, Hürremabad Karyesi, Sütun-u Tîr’in yanı sıra Hayrâbâd, Hünkar, Vezir İskeleyi gibi kasır, köşk, çeşme, havuz, bend ve köprüler inşa edilmiştir. Fransa sefirinin sultana hediye ettiği kırk civarında portakal ağacı büyük saksılara konularak Sadâbâd’ın süslenmesinde kullanılmıştır. Yabancı sefirler krallarına yazdıkları raporlarda Sadâbâd’dan bahsetmişlerdir. Hatta o günlerde Paris’te çıkan *Merkür* gazetesinde Sadâbâd’la ilgili yazılara yer verilmiştir. *Merkür* gazetesinde çıkan bir yazı şöyledir: “*Türkler, bu eğlence yeri dolayısıyla huy ve zihniyet değiştirmişe benzerler. Bildiğiniz gibi bayım, onlar hiçbir zaman gezintiye düşkün olamamışken, gezinti düşkünü kesilivermişlerdir. Öyle günler oluyor ki, oraları Cour-la Reine veya Champs-Elysees kadar kalabalıklaşıyor. Yerli olsun yabancı olsun, her yaştan ve her cinsiyetten kişiler oraya tam güvenle gidebiliyorlar. Ve burada zaman zaman sadrazam ya da öbür vezirlerle buluşabilen yabancı hükümdarların temsilcileri, onları hep keyifli ve kendilerini memnun etmeye hazır görüyor, kendilerine kolaylık ve memnurluk sağlayan bir durumu burada bulabiliyorlar*”.⁶

Devlet ricali son derece görkemli törenlerle Sadâbâd’a gelip giderlerken, ahaliden hali-vakti yerinde olan bazıları da süslü ve yaldızlı kafesleri olan arabalarla buraya geliyorlardı. Kâğıthane mesiresine asıl heyecan ve hareket katan unsur Sultan Ahmed’in yahut Sadrazam İbrahim Paşa’nın buraya yaptıkları ziyaretlerdi. Her yerde farklı yarışlar düzenleniyor, özellikle de at yarışları yapıyordu. Ziyafetlerin sonunda düzenlenen bu yarışların yanında pehlivan güreşleri, ayı ve köpek kavgaları tertip edilmekte, nişan ve top talimleri yapılmaktaydı. Nişancılıkta isabet kaydedenlere Sultan tarafından ödüller veriliyordu. Eğer ziyafetlerde yabancı ülkelerden gelen konuklar varsa, gerçekleştirilen altın ve mücevher yağmurdan onlar da paylarına düşeni alıyorlardı. Sultan, düzenlenen yarış ve oyunları seyredirken devlet ricalinin yanında şair ve ilim adamları da hazır bulunuyordu. Şairler fırsatını bulduklarında kasideler, kıtalar söylüyor, böylece Sultan’ın yahut Sadrazam’ın dikkatini çekiyorlardı. Bu ise kendilerine verilen yüksek bahşişler demektir. Havaaların güzel olduğu bahar ve yaz aylarında sarayların, köşkların, kasırların bahçelerinde ve Sadâbâd’da düzenlenen eğlencelerin yerini, havaaların soğuduğu kış aylarında “*helva sohbetleri*” alıyordu. “*Nev-bahârın gerçi seyr-i gülşen ü sahrâsı var, Faslı sarmânın ve lâkin sohbet-i helvâsı var*” gibi beyitlerle “*gece eğlencelerine*”, “*helva sohbetlerine*” davet edilen devlet adamlarının hiçbiri bu davetleri kolay kolay geri çevirmiyordu. Davetlere konu olan ziyafet ve eğlenceler genellikle saraylarda gerçekleşiyor; davet Sultan Ahmed tarafından devlet erkânına verilebileceği gibi, devlet erkânı tarafından Sultan’a da verilebiliyordu. Her zaman olduğu gibi bu sohbetlerde de Sadrazamın kendisini adeta bir gölge gibi takip etmesini arzu eden Sultan, zaman zaman bu çok sevdiği yardımcısına şu tür beyitler de yazıyordu: “*Çırağımsın benim sen, hem vezîr-i nükte-dânımsın / Nazîrin yok, sadâkat ile meşhûr-ı cihanımsın*”.⁷ Bazı geceler ise şair ve ilim adamları Sadrazam İbrahim Paşa’nın Beşiktaş’taki köşkünde toplanıyorlar, sohbetlerini burada gerçekleştiriyorlardı. Bu sohbetlerde bazen yeni yazılmış şiirler okunuyor, bazen da yeni bir nükte konu ediliyordu. Kışın gerçekleştirilen *helva sohbetlerinin* sonunda adet olduğu üzere mecliste bulunan devlet erkânına, şairlere derecelerine göre hediyeler veriliyordu.⁸

O dönemde “Çırağan eğlenceleri” adıyla anılan eğlencelerin nasıl olduğu hakkında bilgi verenler sadece yerli kaynaklar değildir. O dönemde çeşitli vesilelerle ve resmi görevlerle İstanbul’da bulunan Avrupalılar da konuyla ilgili bilgiler vermektedirler. Bunlardan birisi olan bir Fransız soylusu söz

⁶Aktaran: Ayda Arel, *Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975, s. 27.

⁷Ahmet Refik Altınay, *Lale Devri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1973, s. 80.

⁸Altınay, *Lale Devri*, s. 81.

konusu eğlenceleri şu şekilde anlatmıştır: “Bahçelerde göz alabildiğine yayılan, her renkte lale tarlaları. İçlerine fenerler, lambalar, kristal fanuslar yerleştirilmiş. Topraktaki çiçek sayısı yeterli bulunmadığından hem taze kesilmiş hem yapma çiçekler vazolar ve kâseler içinde her yere konulmuş. Fenerlerin ve fanusların çevrelerine aynalar, prizmalar yerleştirilmiş. Işıkların renkleri, çiçeklerin bin bir tonuna yansıtılıp, ağaçların altı bir nur seli haline getiriliyor. Işık ve renk yetmiyor, yer-yer musiki fasılları yapıyor, mehtaba saz sesleri yükseliyor. Çiçek tarhları arasına dükkân taklidi pavyonlar yerleştirilmiş, bunlar içinde dünya güzelleri konuklara atlas, ipek, altın, gümüş, billûr satışları yapıyor ve davetliler, birbirlerine bunları ve mücevherleri armağan ediyor”.⁹

İbrahim Paşa’nın sadareti sırasında İstanbul’da görevli Fransız elçisi Jean Sauvart de Villeneuve ise Sadrazam’ın kendi bahçesinde düzenlenen bir Çırağan eğlencesini şu cümlelerle anlatmıştır: “Sıradaki her dördüncü çiçeğin yanında, çiçekle aynı hizada bir mum duruyor ve tarhlar arasındaki geçitlere içi her türden kuşla dolu devasa kafesler açılmış. Kafesli cumbalar inanılmaz miktarlarda çiçekle donatılmış; bunlar şişelere konmuş oluyor ve çok sayıda rengârenk gaz lambasıyla aydınlatıyorlar. Bahçedeki bodur dallara da lambalar asılmış hep; bu yeşil dallar ise yakındaki ormanlardan şenlik için özel olarak getirilip cumbaların arkasına yerleştirilmiş. Bütün bu değişken renklerle ışıkların yarattığı etkinin bir de bahçedeki sayısız aynayla sonsuza kadar çoğaltıldığını düşününce, görüntünün ne kadar muhteşem olduğu anlaşılabilir”.¹⁰

Lale Devri’nin birçok sembolü vardır. Bir çiçek olarak lalenin bizzat kendisi, sembollerin en önemlisidir. Diğer semboller ise Sultan Ahmed, Sadrazam İbrahim Paşa, Sâdâbad Sarayı, Çırağan Sarayı, Şehzadelerin sünnet eğlencesi, Kâğıthane şenlikleri ve diğerleridir. Bu “diğer” sembollerinden birisi de Fransız ressam Jean Baptiste Van Mour’dur. Fransız elçisi M. De Ferriol’le birlikte İstanbul’a gelen ressam Jean Baptiste Van Mour’un tabloları üst düzey yöneticilerin ve zenginlerin ilgi merkezi olmuştur. Van Mour’un atölyesi İstanbul sosyetesinin uğrak yerlerinden birisi haline gelmiştir. Lale Devri’nin aktörleri sık sık atölyeye gelerek onu çalışırken izlemeyi alışkanlık edinmişlerdir. İstanbul’da kaldığı süre içerisinde birçok tablo yapan Van Mour, yabancı ülkelerin elçileriyle de iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. Osmanlı sarayında elçilerin kabul törenlerini de resimleyen Van Mour’un eserleri dışarıda ilgiyle karşılanmıştır.

Lale Devri’nin sembollerinden bir diğeri ve belki de en önemlisi dönemin şairleridir. Bunlardan Şair Nedim ise ayrıca ve özellikle önemlidir. Söz konusu şairlerin şiirlerinde, döneme egemen olan zihniyetin ve hayat tarzının mensubu olmaları sebebiyle gerçekleştirdikleri doğrudan anlatımlar üzerinden o günün hayat tarzının ve zihniyetinin temel kodlarını tespit etmek kolaylıkla mümkün olmaktadır. Bu bağlamda öncelikle ifade edilmesi gereken şey, toplumsal ve ahlaki değerlerdeki değişimdir. Örnek vermek gerekirse, daha düne kadar namusun, iffetin en önemli sembolü olan kadın bedeni, bu şairlerin şiirlerinde olanca tahrik edici görünümüyle boy göstermiştir. Kadının bedeni, güzelliği, endamı, elbisesi, söylediği şarkılar ve sesinin güzelliği, yaşı, salınarak yürüyüşü, kalçaları, memeleri... başta Nedim olmak üzere dönemin şairlerinin şiirlerinde bolca yer bulmuştur. Sevgilinin tüm cefalarına seve seve katlanan, eziyetlerini minnetle kabul eden, sevgilinin ayağını sürdüğü toprağa yüz süren klasik şairden farklı olarak dönemin şairleri sevgiliyi erotik bir tarzda tasvir etmişlerdir. Onu tasvir ederken, Nedim örneğinde olduğu üzere, niyetlerini hiç saklamamışlar ve bazı emellerini gerçekleştirmek için eve davet etmişlerdir: “Münâsibdir sana ey tıfl-ı nâzım hüccetin al gel / Beşiktaş’a yakın bir hâne-i vîrânımız vardır”.¹¹ Nedim’in bu davetine karşılık, bir diğer şair ise (Edirneli Mehmed Kâmî)¹² sevgiliye olan ilgisinin nedenini açıkça dile getirmiştir: “Didüm öpeyüm didi o mâhum ramazandın / Didüm seni

⁹Çelik Gülersoy, *Lâle ve İstanbul*, Turing Yayınları, İstanbul, 1980.

¹⁰Mike Dash, *Lale Çılgınlığı*, (Çev. Özden Arıkan), Sabah Kitapları, İstanbul, 2000, s. 159

¹¹Nedim, *Nedîm Divanı*, (Haz. Muhsin Macit), Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, 26 (3), s. 286.

¹²Edirneli Mehmed Kâmî, kaynaklarda verilen bilgilerden çıkardığımız sonuca göre tahminen 1640-1649 tarihleri arasında Edirne’de doğmuş, 1724’de İstanbul’da vefat etmiştir. İlmiye sınıfına mensup olup uzun süren ömrü boyunca pek çok müderrisliklerde bulunmuş, fetva eminliği, Bağdat ve Mısır kadılıkları ile evkaf müfettişliği yapmıştır. Edebiyat dünyasında Edirneli Efendi veya Edirneli Çelebi olarak şöhret kazanmıştır.

mushaf gibi öpmek ne ziyândur".¹³ Lale Devri açısından kadın konusu önemlidir. O güne kadar egemen olan anlayış ve yaşayış biçiminden farklı olarak kadın eğlence yerlerinin önemli aktörlerinden birisi olmuştur. Sokaklar, mesire yerleri, geleneksel anlayıştan çok daha farklı giyinmiş ve giysisiyle, eğlence yerlerindeki hâl ve hareketleriyle o günün şartlarında alışık olunmayan tutum ve davranışlar sergileyen kadınlarla doludur. Osmanlı kadınındaki değişim öyle bir hal almıştır ki Sultan Ahmed, kadınların kıyafetlerine bir çekidüzen vermeleri amacıyla bir ferman çıkartmak zorunda kalmıştır. Müslüman kadınların toplum içinde "açık" ve "süslü" kıyafetler giyinmelerini yasaklamıştır.

SONUÇ

Lale Devri öncesinde Osmanlı için iki önemli problemden bahsedilebilir: Birincisi, Geleneksel Osmanlı Sistemi yüz yılı aşkın süredir askeri, idari ve ekonomik alanda dozajı gittikçe artacak bir şekilde ciddi problemler yaşamaya başlamıştı. Sistemin amacına uygun şekilde tekrar işler hale getirilmesi gerekiyordu. Ancak bu bir türlü mümkün olmuyordu. Bu süre içerisinde problemlerin sebeplerine ve çözüm yöntemlerine ilişkin birçok rapor hazırlandı. Osmanlı üst yönetimi problemin esas sebeplerini tespit ve problemi çözmeye katkı sağlayacak esas yöntemin ne olduğunu belirleme çabası içerisindeyken, Karlofça antlaşmasına uzanan süreç birçok yeni problemin kapısını aralamıştır. Edirne Vakası ile sonuçlanan idari ve askeri problemler ise Osmanlı sisteminin işleyişini tamamıyla sarsmış durumdaydı. Osmanlı'da bunlar olurken özellikle Fransa merkezli olmak üzere Avrupa'da önemli yenilikler gerçekleşiyordu. Avrupa toplumları ve devletleri yeni bir dünyanın kapılarını arıyorlardı. Osmanlı yönetimi Avrupa'da neler olduğunu anlama ihtiyacı hissettiler ve Mehmed Çelebi Efendi'yi elçi sıfatıyla Fransa'ya gönderdiler. Mehmed Çelebi Efendi'nin görevi Fransa'da olup-bitenleri gözlemlemek ve rapor etmektir. Çelebi Efendi yaklaşık bir yıl süren seyahati sonrasında raporunu hazırlayıp Osmanlı yönetimine sunduğunda, Osmanlı yönetimi yorgun ve problemler karşısında çaresizlik içerisindeydi. Çelebi Efendi'nin raporunda anlatılan Fransa'daki üst yöneticilerin yaşam ve eğlence tarzları ilgilerini çekti. Bunu model alan bir anlayışla gösteriş ve eğlence ağırlıklı bir hayat tarzını tercih etmeye başladılar. Böylelikle 1718-1730 yıllarını kapsayan özel bir dönem oluştu. Bu Osmanlı dönemi batılılaşmasının ilk ve önemli bir eşiğidir. Batılılaşma çaba ve girişimleri şekli ölçütler içerisinde kalmış olmakla birlikte batılılaşma sürecinin başlangıcını da teşkil etmiştir.

KAYNAKÇA

Abdi Tarihi. (Haz. Faik Reşit Unat), Türk Tarih Kurumu, İstanbul, 1943.

Altınay, Ahmet Refik. *Lale Devri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1973.

Arel, Ayda. *Onsekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975.

Dash, Mike. *Lale Çılgınlığı*, (Çev. Özden Arıkan), Sabah Kitapları, İstanbul, 2000.

Edirneli Kâmî. *Edirneli Kâmî Divanı*, (Haz. Gülgün Erişen Yazıcı), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Gülersoy, Çelik. *Lâle ve İstanbul*, Turing Yayınları, İstanbul, 1980.

Karal, Enver Ziya. *Büyük Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988.

Lady Montagu. *Türkiye Mektupları*, (Çev. Aysel Kurutluoğlu), Tercüman Yayınları, İstanbul, 1973.

Meriç, Cemil. *Kırk Ambar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1980.

Nedim. *Nedim Divanı*, (Haz. Muhsin Macit), Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

Turhan, Mümtaz. *Kültür Değişimleri*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972.

¹³ Edirneli Kâmî, *Edirneli Kâmî Divanı*, (Haz. Gülgün Erişen Yazıcı), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s.311.

OSMANLI DÖNEMİ BATILILAŞMASININ İLK AŞAMALARI VE YENİ DÜZEN ARAYIŞLARI

THE FIRST STAGES OF WESTERNISATION IN THE OTTOMAN PERIOD AND THE SEARCH FOR A NEW SYSTEM

Celalettin VATANDAŞ

Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Saniye VATANDAŞ

Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

ÖZET

16. yüzyılın ikinci yarısı Osmanlı için önemli bir sürecin başlangıcını teşkil eder. İlk defa bu zamanda, mevcut askeri, idari ve ekonomik sistemin işleyişinde ciddi problemler yaşanmaya başlanır. Yaşanan problemlerin şiddeti artarak devam eder. Bunun üzerine problemlerin kaynağını tespiti ve söz konusu problemlerin çözümüne ilişkin arayışlara girilir. Konuya ilişkin raporlar hazırlanmaya ve üst düzey yöneticilere sunulmaya başlanır. Sistemin ıslahı gerektiği konusunda bir anlayış genel kabul görmeye başlar. Askeri konulara öncelik verilir. Çünkü bir süredir Avrupa devletlerinin orduları karşısında geri kalındığı fark edilmiş durumdadır. Artık savaşları kazanmak kolay gerçekleşmemektedir. Bu nedenle gerçekleştirilecek ıslahat girişimlerinin Avrupa devletlerinin ordularını model alarak yapma girişimleri başlanır. Öncelikle Avrupa'dan askeri uzmanlar getirilir. Bu uzmanlar eliyle hem ordunun ihtiyacı olan kurumlar teşkil edilmeye hem de askerin eğitim tarzı yenilenmeye çalışılır. 18. yüzyıl genel hatlarıyla bu şekilde geçer. Fakat 18. yüzyılın sonlarına doğru, problemlerin daha gelen olduğu, askeri alandaki problemlerin sadece bir alt konu teşkil ettiği, dolayısıyla sistemin genel manada ıslah edilmesi gerektiği görüşü kabul görmeye başlar. Bu makale söz konusu süreci ele almakta ve sürecin işleyişini takip etme amacındadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Askeri reformalar, Batılılaşma.

ABSTRACT

The second half of the 16th century marked the beginning of an important period for the Ottomans. For the first time, serious problems began to be experienced in the functioning of the existing military, administrative and economic system. The severity of these problems continued to increase. Thereupon, searches were initiated to determine the source of the problems and to find solutions to these problems. Reports on the subject began to be prepared and presented to senior executives. An understanding that the system needed to be reformed began to be generally accepted. Military issues were prioritised. Because it was realised that the armies of European states had been lagging behind for some time. It was no longer easy to win wars. For this reason, attempts to make the reform attempts to be carried out by taking the armies of European states as a model began. Firstly, military experts were brought from Europe. With the help of these experts, both the institutions needed by the army and the training style of the soldiers were tried to be renewed. The 18th century passed in this way in general terms. However, towards the end of the 18th century, the view that the problems were more incoming, that the problems in the military field constituted only a sub-topic, and that the system needed to be reformed in general, began to be accepted. This article deals with this process and aims to trace its progress.

Keywords: Ottoman, Military reforms, Westernisation.

GİRİŞ

Geleneksel Osmanlı Sisteminin çözülmeye başladığının ilk fark edilme zamanı 16. yüzyılın ikinci yarısıdır. Askeri, idari ve mali sistemde açığa çıkan problemler genel sistemin işleyişini engellemeye ve işlevini yerine getirmesini zorlaştırmaya başlamıştır. Bu durumun ilk tezahürleri Adaletnameler üzerinden kendini ortaya koymuştur. Sultan fermanı olan ve problem tespitinin yanı sıra çözümü için hüküm de bildiren Adaletnameler yüzyılın sonlarına doğru sıkça yayınlanmaya başlanmıştır. Bu arada idari yapıda yer alan veya sisteme ilişkin bilgi ve tecrübesi olan bazı şahsiyetler kendi kişisel girişimleriyle sistemdeki çözülmenin sebeplerine ve çözülmeyi durdurmaya ilişkin tespit görüşler dile getiren raporlar hazırlayıp üst düzey yönetime sunmaya başladılar. Bu durum Osmanlı'da ıslahat girişimlerinin başlangıcını oluşturacak, askeri sistemi ıslah çabası öncelikli olacaktır. Avrupa ülkelerinden getirilen askeri uzmanlar aracılığıyla askeri sistemin tekrar işlevsel ve güçlü olmasının çabaları yürütülecektir. Fakat zaman ilerledikçe sistemin genelinin ıslahına ilişkin görüşler de taraftar bulmaya başlayacaktır.

SİSTEMDEKİ ÇÖZÜLMENİN TESPİTİ

Osmanlı tarihçilerinin büyük çoğunluğu 15. yüzyılın ortalarından 16. yüzyılın sonlarına kadar devam eden yaklaşık 150 yıllık dönemi, önceki ve sonraki zamanlardan ayırıp “*Geleneksel Osmanlı Dönemi*” olarak adlandırırlar¹. Bu yaklaşımda anlam kazanan “*Geleneksel Osmanlı Dönemi*” adlandırması, Osmanlı devlet ve toplumunda egemen olan yasal, siyasal, kültürel, ekonomik ve askeri sistemin en yetkin olduğu yılların ismi olarak anlam kazanmaktadır. Bu durum, aynı zamanda, 16. yüzyılı takiben “*Geleneksel Osmanlı Sistemi*”nin çözülmeye başladığının da dolaylı bir şekilde dile getirilişidir. Zira 16. yüzyılın sonları, geleneksel Osmanlı sistemi açısından, daha önce hemen hiç tanık olunmayan bazı önemli ve sarsıcı problemler yaşamaya başlanmasının önemli bir eşiğini temsil etmektedir. Kendini daha çok idari, malî ve askeri alanda hissettiren ve her geçen gün derinleşen bazı problemler, yıllar geçtikçe artan oran ve şiddetle geleneksel sistemi yıpratıp güçsüz düşürmeye başlamıştır. Geleneksel sistem, artık bundan böyle, yüzyıllar boyunca yerine getirdiği temel bazı işlevleri yerine getiremez hale geldiğinin önemli işaretlerini vermeye başlamıştır. Sultan (Kanuni) Süleyman’ın son yıllarından (saltanat yılları: 1520-1566) başlamak üzere farklı zamanlarda yayınlanan *Adaletnâme*’ler ise sistemdeki çözülmenin resmen kabulünü ifade eden en üst düzeydeki belgeler olarak anlam kazanmıştır. Adaletnâmelere ilaveten, devlet adamlarından ve ulemeden bazı şahsiyetler, 16. yüzyılın son çeyreğini takiben, gözlemledikleri çözülmenin teşhis ve tedavisine yönelik bazı tespit ve düşüncelerini dile getiren raporlar hazırlayıp, bunları başta Sultan olmak üzere üst düzey yetkililere takdim etmişlerdir. Bunlar arasında Gelibolu’lu Mustafa Âlî’nin (1541-1600) “*Nasihâtü’s-Selâtin*” (1581), “*Künhü’l-Ahbâr*” (16. yüzyılın sonları) ve “*Fusûlü’l-Hallî ve’l-Akd ve Usûlü’l-Harcı ve’n-Nakd*” (1598) isimli kitapları, III. Murad’a sunulduğu düşünülen “*Hırzû’l-Mülûk*”, Hasan Kâfi-i Aksarî’nin “*Usûlü’l-Hikem fî Nizâmi’l-Âlem*”i (1596), Üveys b. Mehmed’in “*Habnâme*”si, Aynî Ali Efendi’nin Kuyucu Murad Paşa’nın isteği üzerine kaleme aldığı ve I. Ahmed’e (İktidar yılları: 1603-1607) sunduğu “*Kavânîn-i Âl-i Osman der Hülâsa-i Mezamin-i Defter-i Dîvan ve Risâle-i Vazife Horân ve Merâtib-i Bendegân-ı Âl-i Osman*” ilk olmanın ötesinde, konuyu ele alış tarzlarıyla da önemli örneklerdir. Bu zamanlarda askeri açıdan oldukça ağır zorluklarla dolu 30-35 yılı takiben yaşanan Zitvatoruk (1606) süreci, sistemdeki çözülmenin ilk ve en güçlü işaretlerinden biri olmuştur. Girit Adasının ancak 25 yılda fethedilebilmesi ise (1645-1669) yaşanan problemler içerisinde askeri nitelikte olanın öncelikli olduğuna inandırmıştır. Bunun üzerine askeri sistemi ıslah etmeyi daha baskın şekliyle gündeme getiren yeni raporlar hazırlanmış ve başta Sultan olmak üzere üst düzey yöneticilere takdim edilmiştir. Bunlar arasında yazarı bilinmeyen “*Kitab-i Müstetâb*” (muhtemelen 1620), Avnî Ömer Efendi’nin Sultan İbrahim’e (İktidar yılları: 1640-48) sunduğu “*Kanûn-ı Osmanî Mefhum-ı Defter-i Hakânî*”si, Koçi Bey’in (ö. 1650) “*Telhisât der Ahvâl-i Âlem-i Sultân Murâd Hân*”ı yani “*Risâle*”si ve yine muhtemelen Koçi Bey’e ait olan “*Veliyüddin Telhisleri*”, Aziz Efendi’nin “*Kanûn-nâme-i Sultânî*”si, yazarı bilinmeyen “*Kitâbu Mesâlihi’l-Müslimîn*

¹Bu konuda yapılmış farklı dönemlendirmeler de vardır. Örneğin Mehmet Genç’e göre *Klasik Osmanlı Dönemi*, 1500-1800 yılları arasındaki 300 yılı kapsamaktadır (Mehmet Genç, “Osmanlı İktisadi Dünya Görüşünün İlkeleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, İstanbul, 1980, s.175).

ve *Menâfi'l-Müminîn*” (1639/40), Kâtip Çelebi'nin “*Düsturü'l-Amel li-İslahî'l-Halel*”i (1652/53), Hezarfen Hüseyin Efendi'nin “*Telhîsü'l-Beyan fî Kavânîn-i Âl-i Osman*”ı (muhtemelen 1670) ve tüm bunlara göre biraz daha geç döneme denk gelen Defterdar Sarı Mehmed Paşa'nın “*Nesâyihü'l-Vüzerâ ve'l-Ümerâ*”sı (1714-1717) önemli örneklerdir. Tüm bu raporlar, yaşanmakta olan *çözülmenin* durdurulmasının, mevcut sistemin, ancak, Sultan Süleyman dönemindeki veya öncesindeki örneğine uygun şekilde *ıslahıyla* mümkün olabileceğine olan inanca sahiptirler. “Kadim” olan temel referanstır ve Sultan Süleyman dönemi “kadim” olanın somut örneği olarak anlam kazanmaktadır. Raporların hepsinde mevcut sistemin tedavisi amaçlanmıştır. Raporların herhangi bir şekilde de olsa yeni bir sistem (cedid) teklifi yoktur. II. Viyana kuşatmasının başarısızlıkla sonuçlanmasını takip eden ve 16 yıl devam eden, bu süre içerisinde Papa XI. Innocentius'un teşvikleriyle başlangıçta Avusturya, Lehistan, Venedik üçlüsü ile 1695 tarihinde Rusya'nın da katılımıyla dört devletin birleşimiyle teşekkül eden “Kutsal İttifak”a karşı savaşların yürütüldüğü, askeri açıdan oldukça ağır zorluklarla dolu bir süreci takiben imzalanan Karlofça (1699) ise Osmanlı için tam anlamıyla büyük bir hayal kırıklığı olmuştur. Zitvatoruk askerî açıdan güç kaybedildiğinin, Karlofça ise askerî açıdan Avrupa devletlerinin orduları karşısında aciz kalındığının Osmanlı tarafından kabulü olmuştur. Büyük oranda “*gösterişin ve eğlencenin iktidarı*” niteliğine sahip olan Lale Devri ise yaşanan zorluklarla dolu bu uzun sürecin yol açtığı bir “şaşkınlık” ve kendine gelme çabalarının yol açtığı bir “boş vermişlik” dönemi olmuştur. Ancak, Fransa sosyetesini referans alan gösteriş ve eğlence ortamı Lale Devri ile sınırlı kalmış gibi görünse de esasen 12 yıllık bu dönem, bir zihniyet kırılmasına işaret etmektedir. Bu kısa zaman zarfında Osmanlı üst düzey yönetim kadrosunun zihniyeti önemli bir değişime uğrayarak, çok yönlü olmak üzere Avrupa'ya ilgi göstermeye başlamıştır. Lale Devri ile Avrupai olan her şeyi güzel görmeye yönelik bir anlayışın temelleri atılmıştır. Takip edecek sürecin şekillenmesine katkı sağlayacak malzemeyi ise Avrupa ülkelerine gönderilen elçiler ve bu elçilerin yazdıkları raporlar, Avrupa ile ticaret yapan gayrimüslimler ve bunlar içerisinde de özellikle Rum tüccarlar, Avrupa'dan gelen elçiler, kişisel amaçlarla rapor hazırlayıp Osmanlı yönetimine sunan Avrupalı uzmanlar, biraz daha geç zamana denk gelmekle birlikte Avrupa'ya gönderilen öğrenciler ve Avrupa'ya kaçan Osmanlı yönetimine muhalif kimseler sağlamış ve sunmuşlardır.

Erken sayılabilecek bir dönemde kendi özel çabalarıyla Osmanlı sisteminin mevcut durumuna ve geleceğine ilişkin tespit ve tekliflerini içeren ve kimin yazdığı bilinmeyen 1714/15 tarihli bir raporda (layiha), Avusturya'nın idari yapısından, hükümdarın özelliklerinden ve eyalet yönetiminden bahsedilmektedir. Ayrıca imparator seçiminin nasıl olduğu, imparatorun yetkilerinin sınırı ve bunun nasıl sınırlandırıldığı, ülke ileri gelenlerinin gelir kaynakları ve siyasi mekanizmadaki rolleri, eyaletlerin idaresi, eyalet idarecilerinin imparatorla olan münasebetleri, her ikisinin karşılıklı mükellefiyet ve yetkileri de layihada bilgi verilen hususlar olarak öne çıkarılmıştır.² Yine bu sıralarda bir başka rapor, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya “*Bab-ı Ali Hizmetinde Bir Fen Kütası Kurulması Üzerine Tasarı*”³ adıyla takdim edilmiştir. 1716-1718 Avusturya-Osmanlı Savaşları sırasında yazıldığı tahmin edilen rapor birçok bakımdan dikkat çekicidir. Rochefort adında bir Fransız tarafından hazırlandığı düşünülen raporun temel konusunu Osmanlı askeri sistemi oluşturmaktadır. Bu ise Osmanlılar kadar yabancıların da Osmanlı sistemindeki çözülmeye ilişkin görüşlerde hemfikir olduğunu, çözülmelerin temel belirleyicisinin ve alanının askeri sistem olarak algılandığını göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenledir ki Osmanlı yaklaşık yüz yılı kapsayan bir süreçte, Tanzimat'a kadar uzanan dönem boyunca, neredeyse tamamen askeri alana odaklanmış, askeri sistemi ıslah etmenin çabalarını yürütmüştür.⁴

² Uğur Demir, “XVIII. Yüzyılda Kaleme Alınan Avrupa Layihalarında Almanya'ya Dair Bilgiler”, *Marmara- Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi*, 4(1-2), 2015, 1-29, s. 5

³ Rapor, Faik Reşit Unat tarafından Latinize edilerek yayınlanmıştır: *Tarih Vesikaları*, 1(2), Ankara, 1942, 107-121. Konuya ilişkin Berkes'in değerlendirmeleri ile ilgili olarak bakınız: Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2017, s. 45.

⁴ Dönem içerisinde hazırlanan çok sayıda rapor vardır. Bunlardan biri, Avusturya ve Prusya hakkında bilgilerin yer aldığı “İklîm-i Avrupa'da Vâkı 'Mülûk ve Mîl-i Nasârâ” adlı rapordur. Bu rapor 1720'lerin sonunda kaleme alınmıştır. Bu raporun müellifine, yazılış tarihine ve kime sunulmak üzere hazırlandığına dair bir kayıt mevcut değildir. Bir başka rapor ise 1725 tarihlidir.

Rochefort, raporunda, artık savaşı sadece güç, kuvvet ve moralle kazanmanın mümkün olmadığını, askeri eğitim tekniklerinin ve silahların savaşları kazanmada daha etkili ve önemli hale geldiğini, bu nedenle askeri eğitim ve teknoloji konusunda Osmanlıya göre oldukça ileri düzeyde bulunan Avrupa'dan yararlanmanın Osmanlı için kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Rochefort, Osmanlı üst yönetiminin dikkatini çekmeyi başarmış olmalıdır ki, raporunun Divan'da konu edinildiğini biliyoruz. Proje, askeri ve mali açıdan dengeleri değiştirme potansiyeline sahip olduğu için Fransız elçisi Marquis de Bonnac'ın engelleyici girişimleriyle uygulamaya aktarma imkânına sahip olmamıştır.⁵ Esasen söz konusu projede dile getirilen hususlar, bu kadar detaylı ve açık olmasa bile yüz yılı aşkın bir süre önce, Hasan Kâfi-i Aksarî'nin Sultan III. Murad'a sunduğu düşünülen "*Hırzû'l Mülûk, Usûlü'l- Hikem fî Nizâmi'l-Âlem*" (1596) isimli raporunda dile getirilen hususlarla aynıdır. Hasan Kâfi, bizzat katıldığı Eğri kuşatmasında (1596) ateşli silahların etkilerini gözlemlene imkânı bulmuş, Avrupa silah teknolojisinin Osmanlı'ninkine oranla çok ilerlediğini görmüş ve bundan yararlanmak gerektiğini dile getirmişti.

ASKERİ DÜZENİN ISLAHİ GİRİŞİMLERİ

Osmanlı, 17. yüzyılın son çeyreği itibarıyla, üstesinden gelemediği ağır problemlerin altında olduğunu farkındadır ve buradan bir çıkış yolu arayışındadır. Mevcut sistemi ıslah etmenin kaçınılmaz hale geldiği genel kabule dönüşmüş durumdadır. Neredeyse herkes bunda hem fikirdir. Ancak İbrahim Müteferrika farklı bir şey yapar ve ıslahı da aşan tespit ve tekliflerini dile getiren bir rapor (*Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*)⁶ hazırlar. İbrahim Müteferrika, eserini Sultan III. Ahmed'e vermek için hazırlar fakat Patrona Halil isyanı sebebiyle gerçekleşen sultan değişimine bağlı olarak raporunu Sultan I. Mahmud'a sunar. Rapor, Müteferrika'nın ismini tarihe kaydedecek nitelikte olmasına rağmen, matbaanın gölgesinde kalmıştır. Müteferrika'nın matbaa konusundaki girişimi tarihsel açıdan çok önemli olmamasına rağmen, yanlış bir şekilde "matbaayı Osmanlıya getiren" kişi olarak tanınmasını sağlamış, raporu ise özel ilgililerinin dışında hemen hiç kimsenin gündeminde yer edinmemiştir. Müteferrika'nın raporunu geçmişteki raporlardan farklı kılan en önemli yönünü ise ıslahı da aşan bir anlayışla hazırlanması ve yeni bir sistemin işaretlerini taşıması oluşturmaktadır. Müteferrika'nın bu eserdeki amacını, Osmanlı ile Avrupa ülkeleri arasındaki farkın Osmanlı'nın aleyhine olacak şekilde açılmasının sebeplerini tespit etmek ve buna bağlı olarak "yapılması" gerekenlerle ilgili tavsiyelerde bulunması oluşturmaktadır. Raporda⁷ öncelikle Avrupa ülkelerindeki siyasal sistemler incelenmiştir. Müteferrika'nın ifadesiyle "*monarhiya*", "*aristokrasiya*" ve "*demokrasiya*" olmak üzere üç siyasal sistem detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Müteferrika'nın asıl üzerinde durduğu ise "*demokrasiya*"dır. Beğendiğini gizleme ihtiyacı hissetmediği bu sistemi anlatırken, uygulama örneği olarak Hollanda ve İngiltere'yi zikretmiştir. "*Demokrasiya*"nın karakteristik özelliği olarak yasaların niteliğine dikkat çekmiştir. "*Demokrasiya*"da yasaların tanrı/din kaynaklı bir referansa sahip olmadığını, aklın temel

"*İcmâl-i Ahvâl-i Avrupa*" adlı eserde Avusturya ve Prusya hakkında önemli bilgilere yer verilmiştir. Eserin müellifi bilinmemektedir. Bir görüşe göre eser Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Diğer görüşe göre eseri İbrahim Müteferrika yazmıştır.

⁵"*Birçok Avrupalı ve Osmanlı yazarının bize bildirdiği gibi, o zaman Avrupalılarla Osmanlılar arasındaki hiçbir görüşme tercümanlar nedeniyle gizli kalamıyordu. Fransız elçisine müzakereler ve Divan'daki tartışmalar hakkında günü gününe ve kelimesi kelimesine bilgi getiren Bab-ı Ali'nin tercümanı, Fransız elçiliğinin casusu idi. Ama bunları öğrenmek için elçinin çok açığız bir diplomat olmasına da gerek yoktu. Elçinin başarısı hükûmetinin kendisine verdiği direktife uyarak, Avrupalı elçilerce o zaman çok kullanılan rüşvet yolu ile projeyi önlemiş olmasıdır*" (Berkas, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, s. 49).

⁶ İbrahim Müteferrika, *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*, (Çev. Coşkun Ünsal), Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2022; İbrahim Müteferrika, *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*, (Çev. Adil Şen), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

⁷ İbrahim Müteferrika, *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*, Haz. Adil Şen, Ankara, 1995; İbrahim Müteferrika, *Milletlerin Düzeninde İlmî Usuller*, (Haz. Ömer Okutan), Maarif Vekaleti, İstanbul, 1990.

referans olduğunu ifade etmiştir. Bu hiç kuşku yok ki o dönem Osmanlısı için son derece önemli ve dikkat çekici bir “tekliftir”. Osmanlı’da, daha doğrusu İslam dünyasında ilk defa ilahi/vahiy kaynaklı yasa yerine “aklın” ürettiği yasalara dikkat çekilmektedir. Bu son derece radikal bir tekliftir. Bu teklif seküler zihniyetin bir gereği veya seküler zihniyetin egemenliğini tesisi sağlayacak bir sürecin başlangıç aşaması olarak anlam kazanmaktadır. Tabiki Müteferrika tüm bunları ne oranda öngördü onu bilemiyoruz, ancak “teklifi” kadim sistemi yapıbozumuna uğratacak bir değişimin yolunu açacak niteliktedir. Onun bu teklifi Tanzimat ile uygulamaya geçecek, fakat o da Osmanlı aklının işleyişinin bir gereği olarak değil, Batı’dan seküler kanunları ithal etme biçiminde gerçekleşecektir. Böylelikle, temel referans olarak Osmanlı kadim değerleriyle uyumsuz olmasının yanı sıra, Osmanlı zihniyet ve hayat tarzıyla uyumsuz kanunların ithali sebebiyle oluşacak derin ve tahrip gücü yüksek problemler o günlerden bu günlere kadar Türkiye’nin batılılaşma tarihinin değişmeyen çehrelerinden birini oluşturacaktır.

Coğrafya, İbrahim Müteferrika’nın söz konusu raporunda önem verdiği konu başlıklarından biridir. Coğrafya ile kastettiği daha çok jeopolitiktir. Avrupa ticaretinin coğrafi keşiflerle önemli düzeyde değiştiğini, coğrafya başta olmak üzere fizik ve astronomi bilgisinin başarılı bir yönetimin göz ardı edemeyeceği bilgi alanları olduğunu ifade etmiştir. Avrupalıların coğrafi keşifler sayesinde çok zenginlediklerini ve kuvvetlendiklerini, şimdi tüm dünyaya gözlerini diktiklerini belirtmiştir. Rus kralı Petro’nun Avrupa’daki gelişme ve oluşumları yakında takip ederek başarılı olduğunu, eğer Osmanlı yönetimi gerekli tedbirleri almayacak olursa Rusya ile yarışta geri kalacağını, güçsüz düşüp yoksullaşacağını ifade etmiştir.

İbrahim Müteferrika’nın üzerinde durduğu konu başlıklarından bir diğeri de Avrupa’daki askeri sistemlerdir. Avrupa devletlerinin askeri sistemlerini, bu sistemlerdeki eğitim yöntemlerini ve kullanılan silah teknolojilerini detaylı şekilde anlatmıştır. Askerlikte haber almanın, istihbaratın, disiplinin önemine dikkat çekmiştir. Osmanlıdaki askeri sistemin en önemli problemi olarak asker-sivil ayrışmasının tam gerçekleşmemesine işaret etmiştir. Bu arada o zaman için son derece önemli bir şey yapmış; Avrupa’da yeni askerlik sistemini, bu sistemde kullanılan silahları, taktik ve stratejileri anlatırken “*nizam-ı cedid*” kelimesini kullanmıştır. Bu kelimeyi ilk kez Fazıl Mustafa Paşa (Görev süresi: 1689 - 1691) kullanmıştı ancak temel referansları farklı bir zihniyet ve hayat tarzını kastetmemişti. Buna karşılık Müteferrika, referansları mevcuttakinden çok farklı bir sistem öngörüsüyle radikal bir değişimin teklifini dile getirmiştir. Bu teklifte geçmiş ve gelecek çok farklı tahayyül edilmiştir. İbrahim Müteferrika “*nizam-ı cedid*” ile neleri öngördüğünün farkındadır ve böylelikle “eski” (kadim) ve “yeni” (cedid) şeklinde gelişecek sürecin başlatıcılarından birisi olmuştur. Zira raporunu Sultan Mahmud’a sunan Müteferrika’nın eserinde “*yeni bir sistem*” anlayışının güçlü işaretleri açıkça sezilmektedir. Bu özelliği ile tarihsel açıdan özel bir öneme sahiptir. Müteferrika’nın raporu, yazıldığı dönemden itibaren Osmanlı düşünce hayatına derinden tesir etmiş ve Nizâm-ı Cedîd Ordusu’nun kurulmasına giden süreçte önemli etkisi olmuştur. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, Müteferrika, *Usûlü’l-Hikem*’ini kendi matbaasının dokuzuncu kitabı olarak 1732’de 500 adet basmış ve öngördüğü değişime ilişkin görüşlerinin yaygınlık kazanmasını da sağlamıştır.

Kanuni Sultan Süleyman devrinde başlayan doğrudan ve yoğun ilişkiler Avrupa’ya yönelişte Fransa’yı merkez ve model haline getirmişti. Bu nedenle Avrupalı tarzdaki girişim ve değişimlerin öncülerinin ve uygulayıcılarının çoğunlukla Fransız kökenli uzmanlar olması bir tesadüf ürünü değildir. Bu açıdan Bonneval Paşa özellikle önemlidir. 1729 yılında Osmanlı ülkesine, 1731’de ise İstanbul’a gelen ve “Müslüman olunca”⁸ Humbaracı Ahmed Paşa ismini alan, askerlik ve savaş sanatlarında başarılarıyla şöhret olmuş Fransız General Claude Alexandre Comte de Bonneval (1675-1747), Avrupalı tarzda değişimin askeri alandaki önemli ve ilk uygulaması durumundaki Humbaracı Ocağı’nı⁹ kurmuş ve yönetimini üstlenmiştir. Topal Osman Paşa’nın (Görev süresi: 21 Eylül 1731- 12 Mart 1732) himayesinde çalışan ve Osmanlı askeri sisteminde Humbaracı ocağını kurarak dönemin şartlarında

⁸ Osmanlı, o zamanlar Müslüman olmayanları askerî sistemde görevlendirmede için yabancı uzmanlar Osmanlı devletinden görev alabilmek için Müslüman “olmuşlardır”.

⁹ Humbara, demir veya tunçtan dökülmüş el bombasıdır. Humbaracı Ocağı ise Osmanlı Devleti’nin askerî teşkilatında humbara yapan ve bunu kullanan sınıfın bağlı olduğu ocaktır.

önemli sayılabilecek bir yeniliğe imza atan Bonneval Paşa, mevcut dünyada savaşları kazanmak için cesaret ve kahramanlığın yeterli olmadığı, çağdaş askerlik mesleğinde disiplin ve eğitimin yanı sıra asker maaşlarının düzenli ödenmesinin çok önemli olduğu, bu esasların ise Osmanlı ordusunda olmadığı görüşündedir. Bu görüşleriyle de Sadrazam Topal Osman Paşa'yı etkilemiş ve güvenini kazanmıştır. Askeri alanda başarılarla dolu bir geçmişe sahip Bonneval Paşa, kendisi gibi Fransa'dan gelen ve "Müslüman olan" üç subay ile birlikte çalışmıştır. Aslen Fransız olan Marquis de Mornai, İskoç kökenli Comte Ramsay ve İrlandalı I'Abbé Macarthy adlarındaki bu uzmanlar Humbaracı Ocağının ve diğer bazı yeni girişimlerin önemli aktörleri olmuşlardır. Bosna'dan getirilen 300 Humbaracı Üsküdar'ın Doğancılar semtinde inşa edilen bir kışlada yeni askeri yapıya dâhil edilerek Humbaracı Ocağı'na ilişkin ıslah çalışması somut hale getirilmiştir. Bunlar ulûfeli (maaşlı) askerlerdir. Ayrıca bunlara ilaveten zeamet ve tımar sahibi 300 civarında asker de birliğe dâhil edilerek humbaracıların sayısı 600 civarında bir sayı olarak belirlenmiştir. Ocağın tesisi ile birlikte humbaracılar, Avrupa tarzı askeri eğitim teknikleri ile yetiştirilmeye başlanmıştır. Amaç, Osmanlı ordusu için bir model oluşturmaktır. Topçu sınıfına nazaran çok daha geri planda yer alan ve küçük bir birlik olan humbaracılardan işe başlanması ise, diğer büyük ve güçlü askeri birimlerin rahatsız edilmemesinin amaçlandığını göstermektedir. Ocağa alınanların Bosna'dan seçilmesi ise, Humbaracı Birliği'nin muhalif bir güce dönüşecek toplumsal tabana sahip olmamasının planlandığını göstermektedir.

Humbaracı Ocağı, Osmanlı ordusunun içinde özel bir birim olarak teşkil edilmesine karşılık, Ocağın bünyesinde top dökümhanesi, baruthane, tüfek imalathanesi ve bir de Hendesehâne kurulmuştur. Kışlanın yanındaki imalâthanede ilk aşamada 100 havan, 50.000 humbara dökülmüştür. Adnan Adıvar'ın "bu matematik ve geometri okulunun ömrü pek kısa olmuş ve humbaracıların yeni talimlerden zorlanmaları ve isyan çıkaracakları korkusundan bu heyet dağıtılmıştır"¹⁰ tespiti de bulunduğu Hendesehâne'de ise döneminin ünlü şahsiyetlerinden Said Efendi matematik ve geometri dersleri vermiştir. Matematik, astronomi ve geometri konusunda döneminin uzmanı olan Said Efendi, Hollandalılar tarafından hazırlanmış gökyüzü haritasını "*Manzum Küre Risalesi*" ismiyle Türkçeye tercüme etmiş, yine Avrupalılar tarafından icat edilmiş ve top atışları için mesafe ölçmeye yarayan bazı aletlerin kullanma tarzı ve özellikleri hakkında 4 ayrı kitap yazmıştır.

Topal Osman Paşa'nın sadarettten alınıp yerine Hekimoğlu Ali Paşa (12 Mart 1732 – 12 Ağustos 1735) getirilince Bonneval Paşa'ya "beylerbeyi" pâyesi verilmiştir. Aynı zamanda Yirmisekizçelebizâde Mehmed Said Paşa'nın tavsiyesiyle sadrazam müşaviri yapılmıştır. Burada dikkat çeken husus, Bonneval Paşa'nın asıl görevi humbaracıları Avruapi usullerine göre yetiştirmek olmasına rağmen devletin dış ilişkileriyle de görevlendirilmiş olmasıdır. Bu, Avrupa devletlerini ve birbirleriyle ilişkilerini yakından bilmesinin sonucudur. Hekimoğlu Ali Paşa, Bonneval Paşa'dan siyasi yönden faydalanmak istemiştir. Böylece Bonneval Paşa'nın İstanbul'da nüfuzu iyice artmıştır. Hükümetin işlerini yönlendirmeye, özellikle dış politikada etkili olmaya başlamıştır. Üsküdar'da ikametine büyük bir konak tahsis edilmesi, idaredeki gücünün önemli bir göstergesidir. Debdebeli bir hayat sürmüş, paşa ve vezirlerden saygı görmüştür. 1736'da başlayan Osmanlı-Rus-Avusturya savaşlarına katılmış, fakat savaş plan ve uygulamalarında başarılı olamamıştır. Bu, idari itibarını sarsan bir durum olmuştur. Ayrıca Sadrazam ile tartışmaya girişince hızla gözden düşmüş ve Kastamonu'ya sürülmüştür (1738). Bonneval Paşa hayatının son dönemlerini siyasi raporlar hazırlamakla geçirmiştir. Bu arada Fransa'dan uzakta yaşaması kendisine gittikçe ağır gelmeye başlamış, bu hususu kardeşine yazdığı mektuplarda açıkça ifade etmiştir.

Bonneval Paşa, sadece askeri konularla ilgilenmemiş, idari, malî konuları da kapsayan birçok rapor hazırlamış ve devlet adamlarına sunmuştur. İbrahim Müteferrika gibi o da Osmanlının dikkatini Rusya'ya çekmeye çalışmış, Rusya'nın uzak olmayan bir gelecekte Avrupa'nın en önemli askeri ve siyasi gücü olacağını, bu durumun Osmanlı'yı doğrudan ilgilendirdiğini, Osmanlı'nın Rusya ile çatışmalara hazır olması gerektiğini dile getirmiştir. Bu kapsamda özellikle Avrupa'da gelişen askeri teknolojinin yakından takip edilmesi ve alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesine ilişkin tavsiyelerde bulunmuş, gelir getirici işlerde veya lojistik açıdan Osmanlı'ya katkı sağlayacağını düşündüğü konularda görüşlerini dile getirmiştir. Örneğin Anadolu ve Bosna'daki madenlerin işletilmesi, Sakarya ile Marmara ve Akdeniz ile Kızıldeniz arasında kanallar

¹⁰ Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, Maarif Matbaası, İstanbul, 1943, s. 202.

açılması, dile getirdiği görüşler arasındadır. Bugün itibarıyla Bonneval Paşa'nın raporlarının hepsi açığa çıkmamıştır. Latince ve İtalyanca yazdığı anlaşılan bu raporların Osmanlıcaya çevrilmiş 1746 tarihli iki tanesi Avusturya veraset savaşları ve Avrupa devletlerinin deniz güçleri hakkındadır.

Askeri sistemi ıslah çalışmaları kapsamında yabancı ve özellikle de Fransız uzmanlardan yararlanmanın genel bir siyaset haline geldiği 18. yüzyıl Osmanlı'sında yabancı uzmanlara, kendilerinden beklentinin önem ve büyüklüğüne bağlı olarak, gösterilen hoşgörünün niteliğini anlama açısından Bonneval Paşa önemli ve ilginç bir örnektir. Beyoğlu'nda Bonneval Paşa'ya tahsis edilen konak iki ayrı kısımdan oluşuyordu. Bunlardan biri şark usulünde tefriş edilmişti. Paşa bu dairesine her hafta Avrupa'ya hayran ve Osmanlı özelinde yerel olandan hoşlanmayan kimseleri kabul eder, onlarla felsefe ve siyaset üzerinde derin sohbetler yapardı. Evin diğer bölümü Avrupai tarzda döşenmişti. Bonneval Paşa, "Müslüman olmasına" ve Osmanlı devletinde üst düzey bir görevde bulunmasına rağmen Türkçe öğrenmemiş, konuşmaları ve yazdıkları görevliler tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. "Müslüman olduğu" için ismini değiştirmesine (Humbaracı Ahmed) rağmen, evinde Fransız tarzı yaşantısına devam etmiştir. Hükümete sunduğu raporların birer nüshasının Fransa'ya gönderilmesi casus olabileceği ihtimalini de akla getirmektedir.¹¹ Gözden düştükten sonra Osmanlı'dan ayrılıp, önce Roma'ya, o olmayınca Fransa'ya gitmek istemiş, fakat izin verilmemiştir. Fransa'ya dönme hayalleri içerisinde hayata gözlerini kapamıştır (23 Mayıs 1747).¹² Bonneval Paşa'dan sonra Humbaracı Ocağı büyük oranda çalışmaz hale gelmiştir. Ancak Avrupai tarzda askeri yapı ile ilgili bir girişimin önemli bir ürünü olarak zihinlerde yerini almıştır. Bünyesinde açılan hendesehâne ise ileride açılacak mühendishanelerin öncüsü işlevini görmüştür.

Sultan III. Mustafa döneminde (İktidar dönemi: 1757-1774) Avrupai modele uygun olarak askeri sistemi ıslah girişimleri, öncesi dönemlere oranla daha yoğun bir şekilde devam ettirilmiştir. Sefir Ahmed Resmi Efendi'nin Prusya dönüşü Sultan'a sunduğu rapor, gerçekleştirilecek girişimler için yol gösterici olmuştur. Modern usulde top dökümü gerçekleştirilmiş, yeni topçu sınıfı tesis edilmiştir. Avrupa'dan yararlanma konusu sadece askeri alanlar sınırlı kalmayıp, Avrupa'dan tıp ve astronomi alanlarında kitaplar getirilip Türkçeye tercüme edilmiştir. Sadrazam Koca Ragıp Paşa ise yürütülen çalışmaların öncüsü ve himayecisidir.

Osmanlı donanmasının Rus donanması tarafından 6-7 Temmuz 1770 tarihinde Çeşme limanında neredeyse tamamen yok edilmesi sonrasında Rus donanması Akdeniz ve Ege'de daha rahat bir şekilde faaliyetlerini sürdürme imkânı elde etmiş, korumasız kalan Çanakkale Boğazı'nı abluka altına almış ve İstanbul'u tehdit etmeye başlamıştır. Osmanlı devlet adamları, İstanbul'a yönelik Rus saldırıdan çekinmişler, bunu önlemenin yolu olarak Çanakkale boğazını tahkim etmeye karar vermişlerdir. Bu amaçla Fransız Binbaşı Baron De Tott'dan yararlanılmıştır. 1733'te Fransa'da doğan ve köken olarak bir Macar olan Baron De Tott, Türkçe öğrenmesi, Osmanlı Devleti'nin durumunu incelemesi ve özellikle Kırım ile ilgili bilgi toplaması görevlerinden sorumlu olmak üzere Fransa tarafından Osmanlı Devleti nezdine elçi tayin edilen eniştesi Vergennes'in sekreteri sıfatıyla 1755'te İstanbul'a gelip 1763'e kadar İstanbul'da kalmış ve daha sonra Fransa'ya dönmüş birisiydi. Tekrar İstanbul'a davet edilen Baron De Tott, Çanakkale Boğazını tahkim etmekle görevlendirilmiştir (1770). Gelibolu tarafına 5, Anadolu tarafına ise 6 olmak üzere toplam 11 adet tabya ve tabyalara yerleştirilen yüz adet top ve toplam 30 bin civarında asker ile boğazı tahkim etmiştir. 1 Ekim 1770 günü İstanbul'a dönen Baron De Tott, 1776 yılına kadarki süre içerisinde Bonneval Paşa'nın izinden giderek Osmanlı ordusunda bazı yenilikler gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Baron De Tott, İstanbul'da iken, uzmanı olmamakla birlikte topçu birliğinin modernizasyonu ve top dökümhanesi kurmakla görevlendirilmiştir. Isıya dayanıklı tuğlaları Fransa'dan getirilen ve Hasköy'de

¹¹ Abdulkadir Özcan, "Humbaracı Ahmed Paşa", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1998, C. 18, 351-353, s. 353.

¹² 1741 yılında Humbaracı Ahmed Paşa ile görüşen Casanova'nın hatıratında Fransız General Claude Alexandre Comte de Bonneval'in Osmanlı devletinden görev alabilmek ve rahat edebilmek için Müslüman görüldüğü ve ismini değiştirdiği iddiasını dile getirmiştir. (Serhan Ada, "Kazanov'a'nın İstanbul Anıları", *Tarih ve Toplum*, 1(1), Ocak 1984, s. 74-79)

inşa edilen dökümhane, 1773 yılında tamamlanmış ancak döküm işinde beklenen başarı elde edilememiştir. Fransa'dan daha başka teknik araçların getirilmesine karar verilmiş, ihtiyaç duyulan teknik araçlar geldikten sonra gerçekleştirilen döküm çalışmalarında başarı elde edilmiştir. Baron De Tott, bu işlerle uğraşırken, aynı zamanda İstanbul Boğazı'nın tahkimiyle de ilgilenmiştir. Boğaz'ın Karadeniz'e açılan iki yakasına iki kale yapılmasını planlayıp, durumu Sultan'a bildirmiştir. Planı kabul görmüş ve 16 Şubat 1773 tarihinde kalelerin inşasına başlanmıştır. İnşa işi 1776 yılında tamamlanmıştır.

Baron De Tott'un önemseydiği ve üzerinde ısrarla durduğu konu top imali ve eğitimi işlerini modernize etmektir. Kalifiye top ustalarının ve askerlerinin bir okul kurulması gerektiğini düşünüyordu. Görüşü yönetim tarafından kabul görünce, Avrupa usullerine uygun olarak bir topçu okulu açılması çalışmalarına başlamıştır. Okul, 4 Ocak 1773 günü, bizzat Sultan'ın da katıldığı bir program eşliğinde, Baron De Tott yönetiminde yapılan top atış talimleriyle açılmıştır. Fakat okulun eğitim faaliyetleri uzun süreli olmamıştır. Yaklaşık bir yıl sonra yeni bir Topçu Ocağı kurulmasına karar verilmiştir. Sürat Topçuları Ocağı olarak isimlendirilecek Ocak'ın kurulması Baron De Tott'un gözetiminde, Fransa'dan gelmiş topçu çavuşu Aubert'in yönetiminde Ocak-1774 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sürat Topçuları Ocağı'nda eğitilen elli sürat topçusu Osmanlı-Rus Savaşına katılmak üzere cepheye gönderilmiştir.

Sürat Topçuları Ocağı'nın önemli özelliklerinden birisi ve belki de en önemlisi, "nizamname"sidir. Söz konusu nizamname içerik ve şekil açısından geleneksel Osmanlı kanunnamelerinden farklı oluşturulmuştur. Baron De Tott, Nizamname'nin Avrupa'da uygulanan normlara uygun bir içerik ve biçimde hazırlanmasını sağlamıştır. Baron De Tott, modern içerik ve şekilde bir nizamnamesi olan bir topçu ocağı kurulmasını sağlamış, modern Fransız tarzı çok sayıda top dökümü gerçekleştirilmiş, yetiştirilen topçular Osmanlı-Rus savaşına dâhil edilmişler, fakat istenilen başarı elde edilememiştir. Bunun ilk zamanlar sebebi bilinmemiş, ancak yapılan incelemeler sonucunda cepheye giden sürat topçularının çoğunun kalifiye olmadıkları anlaşılmıştır. Baron De Tott, yazdığı eserde gerçekleştirilen Avrupalı girişimlere zaman zaman tepkiler gelse bile, önemli bir engelleme ile karşılaşmadan işlerin yürütülebildiğini yazmıştır. Sultan'ın söz konusu yeniliklere taraftar olmasının problemleri çözdüğünü ifade etmiştir. Yeniçerileri önemli bir engel olarak gördüğünü de çekinmeden ifade edebilmiştir.¹³

Baron De Tott, Avrupalı tarzda ilk mühendishanenin açılması için çalışmalar başlatmıştır. Baron De Tott'un nezaretinde ve Fransız mühendis Sr. Kermorwan'ın yönetiminde 29 Nisan 1775 tarihinde açılışı gerçekleştirilen "Mühendishâne-i Bahri-i Hümayûn" söz konusu okulların en önemlisidir. Türkçe kaynaklarda "Hendesehâne" yahut "Hendese Odası" olarak adı geçen, 1781 yılında "Mühendishâne-i Tersâne-i Âmire" adıyla anılan okul, ilk kez Tersane'de gemilerin çekildiği boş bir hangarda açılmış, takiben birkaç defa bina değiştirerek gelişimini sürdürmüştür. 1797 tarihinde hem binasıyla hem de müfredatıyla yeniden tesis edilmiştir. Eğitim kadrosu 1797 tarihli düzenlemede Fransa'dan getirtilen Lafitte-Clavé ve Monnier gibi mühendislerle desteklenmiştir. Fransız mühendislerinin hazırladığı dersler Ermeni tercüman Miran tarafından Türkçeye aktarılmıştır. Hendese ağırlıklı dersler için Gelenbevî ve Kasabbaşızâde İbrâhim efendiler vazifelendirilmiştir. 1776 yılı başlarında okulun nizamnamesi hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bir hoca ve yardımcısıyla bir alet muhafızından oluşan üç kişilik maaşlı kadro tayini yapılan okula 10 öğrenci kaydedilmiştir. Baron De Tott'un imtihandan geçirerek seçtiği ilk öğrenciler genelde temel matematik bilgisine sahip eski kaptanlardan, bunların veya yüksek rütbeli bazı memurların çocuklarından oluşmuştur. Gerekli bazı kitaplar ve aletler Paris'ten getirtilmiştir. İlk aylarında Fransız hocalarından Gilles Jean-Marie Brazzer de Kermovan tarafından matematik ağırlıklı bir eğitim verilmekte olan okulda, devletin eğitilmiş denizcilere olan ihtiyacından dolayı ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın da isteğiyle ders müfredatında deniz mühendisliği, hendese ve coğrafya bilimlerine ağırlık verilecek şekilde değişiklik yapılmıştır. Ünlü Osmanlı matematikçisi Gelenbevi İsmail Efendi ve Kasapzade İsmail Efendi bu mühendishanelerde ders vermiş, Koca Ragıp Paşa, ilgililere matematik ve geometri dersleri okutmuştur.¹⁴ Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi tarafından Fransa'dan getirilen ziyc'ler Kalfazade İsmail Çınari Efendi tarafından Türkçeye

¹³Baron de Tott, *Türkler ve Tatarlara Dair Hatıralar*, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1978, s. 57.

¹⁴ Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, s. 203.

tercüme edilmiştir. Bu ise Avrupa dillerinden tercüme yapabilecek kadar yabancı dil bilgisine sahip Osmanlı ilim adamlarının teşekkül ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

31 Aralık 1782 günü görevine başlayan ve Avrupalıların “reformcu vezir” olarak isimlendirdikleri Sadrazam Halil Hamit Paşa için öncelikle Rus saldırısına hazırlanmak gerekiyordu. Paşa, Rus saldırısına hazırlıksız yakalanmak istemiyordu. Bunun için askeri sistemin tamamıyla Avrupalı olmasından yanaydı. Bu amaçla, Avrupa’dan uzmanlar getirilmesini gerekli buluyordu. Topçuluk, denizcilik, gemi inşası ve intikamcılık alanlarında uzmanlar getirmek ve orduyu modernize etmek istiyordu. İlk anda, Baron De Tott tarafından Hasköy’de inşa edilmiş dökümhaneyi tekrar faaliyete geçirmenin çalışmalarını başlatmıştır. Bu iş için Campbell Mustafa Ağa’yı görevlendirmiştir. Top dökümü için İstanbul’daki yerli ve yabancı ustalar istihdam edilmiştir. Rusların 1783’te Kırım’ı işgale başlamaları üzerine İstanbul Boğazının istihkâmlarını güçlendirmek için Fransa’dan mühendis talep edilmiştir. Fransa hükümeti bu talebi, Yarbay Chevalier de Cerville’i görevlendirerek karşılamıştır (1783). Yarbay Cerville, Osmanlı ülkesine gelir gelmez boğazların savunmasını güçlendirme çalışmalarına başlamıştır. Yürütülen çalışmalarda resmi veya bireysel yollarla İstanbul’a gelen uzmanlar görevlendirilmiştir. Talep üzerine Fransa hükümeti tarafından görevlendirilen Topçu Yüzbaşı Saint-Remly, yanında getirdiği 10 kişiden oluşan uzman ekip ile 21 Şubat 1785 günü İstanbul’a gelerek iki sene boyunca top dökümü işlerini ve Osmanlı topçusunun eğitimi faaliyetlerini yürütmüştür. Ancak Fransız ekip ile Osmanlı ekip arasında açığa çıkan anlaşmazlıklar, istenilen başarıya ulaşmayı engellemiştir. Fransa ile Rusya arasında imzalanan dostluk anlaşması sonrasında II. Katerina’nın Fransız hükümetine yaptığı baskılar nedeniyle Fransa hükümetinin Osmanlı ülkesindeki Fransız uzmanları ülkelerine dönmelerini istemesi üzerine Saint-Remly ve ekibi 1787 tarihinde tekrar Fransa’ya dönmüştür.

Sadrazam Halil Hamit Paşa, daha önce başlatılan ve 330 kişiden oluşan sürat topçularını 2 bin kişiye çıkarmıştır. Fransız teknisyenler yardımıyla Hendesehaneleri genişletme ve sınır kalelerini Fransız tarzına uygun bir şekilde tahkim işlerini yürütmüştür. Halil Hamit Paşa, Avrupalı tarz ve uygulamalara taraftar olmakla birlikte geleneksel olan uygulamaların iyileştirilmesi yönünde de çaba sarf etmiştir. Bu açıdan tımar sisteminde yaptığı iyileştirmeler önemlidir. Yeniçeri Ocağına müdahale etmiş, işine gelmeyen, işinin gereğine uygun davranmayan birçok kişi Ocaktan uzaklaştırmıştır. Yeniçeri ve sipahileri Avrupalı silah kullanmaya yöneltmiş, eğitim sistemlerin ve talimlerinde bu silahları esas alınmasını sağlamanın çabasını yürütmüştür. Fransız usulüne uygun gemiler yaptırmış donanma askerlerinin eğitimlerinde iyileştirmeler yaptırmıştır.

SONUÇ

Osmanlı yönetimi, Geleneksel Sistemin işlevini yerine getirmekte zorlandığını, bunun ise çok farklı alanlarda problemlere yol açtığını fark etmeye başladıklarında Adaletnamelerle problemleri çözüme kavuşturabileceklerini ve sistemin amacına uygun şekilde işleyişini tekrar sağlayabileceklerini düşündüler. Fakat peş peşe yayınlanan Adaletnameler amaca ulaşmayı sağlayamadı. Uzman şahıslar tarafından hazırlanan raporlar problemlerin sebeplerine ve çözümü yöntemlerine ilişkin raporlarını üst düzey yöneticilere sunduklarında Osmanlı 17. yüzyıl şartlarına geçmişti ve problemler büyümüştü. Problemler askeri bir devlet olması nedeniyle en can yakıcı haliyle özellikle askeri sistemde hissedilmeye başlandığı için, öncelikli çözüm çabalarının hedefini de askeri sistem oluşturdu. Askeri sistemdeki aksaklıkları gidermek, askeri sisteminin işleyişini temin edebilmek için Avrupa ülkelerinden askeri uzmanlar getirildi. Yetkilendirilen askeri uzmanlar ile ordunun kurumsal yapısı düzenlenmeye çabalandı. Gerçekleştirilen lokal çalışmalar verimli bulunmuş olmalı ki, 18. yüzyıl büyük oranda benzer girişimlerle geçti. Fakat yüzyılın sonlarına doğru, problemlerin çözümünün daha kapsamlı ve radikal girişimleri gerektirdiği anlaşılmaya başlandı. Zira askeri sistemdeki ıslahat girişimleri nihai hedef olarak isteneni tamamen karşılamadı.

KAYNAKÇA

Ada, Serhan. “Kazanova’nın İstanbul Anıları”, *Tarih ve Toplum*, 1(1), Ocak 1984.

Adıvar, Adnan. *Osmanlı Türklerinde İlim*, Maarif Matbaası, İstanbul, 1943.

Baron de Tott. *Türkler ve Tatarlara Dair Hatıralar*, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1978.

Berkes, Niyazi. *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2017.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Demir, Uğur. “XVIII. Yüzyılda Kaleme Alınan Avrupa Layihalarında Almanya'ya Dair Bilgiler”, *Marmara- Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi*, 4(1-2), 1-29, 2015.

Genç, Mehmet. “Osmanlı İktisadi Dünya Görüşünün İlkeleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, İstanbul, 1980.

İbrahim Müteferrika. *Milletlerin Düzeninde İlmi Usuller*, (Haz. Ömer Okutan), Maarif Vekaleti, İstanbul, 1990.

İbrahim Müteferrika. *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*, (Çev. Adil Şen), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

İbrahim Müteferrika. *Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem*, (Çev. Coşkun Ünsal), Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2022.

Özcan, Abdulkadir “Humbaracı Ahmed Paşa”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 18, 351-353, 1998.

THE EXAMINATION OF THE RELATION AMONG PERSONALITY AND WORK
ENGAGEMENT: Evaluation of Accountants and Managers

Assist Prof. Bahar Doğramacı Yalçın

Kırklareli University, Lüleburgaz Vocational School

ORCID NO: 0000-0002-9463-6231

Associate Prof. İffet Kesimli

Kırklareli University, Lüleburgaz Vocational School

ORCID NO: 0000-0002-2082-5515

ABSTRACT

Purpose This research examines the relation between the personality and the work engagement, specifically for accountants and business managers (N=41), and make comparisons with participants other than these professions (N=91).

Methodology Personality is observed with the help of the Five Personality Traits Scale (BFI-10) that is developed by Rammstedt and John (2007), and translated into Turkish by Horzum et al. (2017). Work engagement is observed through the Utrecht Work Engagement Scale (UWES) that is developed by Schaufeli et al. (2002) and translated into Turkish by Turgut (2011). Questions regarding socio-demographic factors are added to the items of both scales. The questionnaire of the research is conducted on a sample of 91 participants. The e-mail addresses data-mined from 650 Borsa Istanbul companies, personal links and social media accounts were used in the distribution of the survey. 41 participants, who are Financier/Banker, Financial Advisor-Accountant, Operator/Manager, were compared with other professionals. The Sub-Dimensions of Five Personality Traits Scale are Extraversion, Agreeableness, Neuroticism, Conscientiousness and Openness to Experience. The Sub-Dimensions of the Utrecht Work Engagement Scale are Vigor, Dedication, and Concentration. Autonomy, performance feedback, rewards and social support within the organization are factors that increase work engagement.

A uniquely prepared study on UWES and socio demographic factors was presented at the Sivas II. International Conference on Scientific & Innovation Research (2023); and another study on Five Factor Personality Scale (BFI 10) and socio demographic factors, prepared uniquely, was presented at the 2nd International Selçuk Scientific Research Congress (2023). Having different hypothesis sets, the two studies presented share the same data set. The ethics committee approval shows our intention that the scales were to be evaluated independently first and the relationship studies would be held next. Operator/Manager, were compared with other professionals.

Findings Correlation analyses on 91 participant revealed that there is a negative relationship between the Neuroticism personality trait and the Dedication and Vigor dimensions of work engagement. While Neuroticism scores increase, Dedication and Vigor scores decrease. However, a positive relationship between the Self-Control personality trait and Concentration dimension of work engagement are found; such that as Conscientiousness scores increase, the Concentration dimension scores of work engagement also increase. Another important correlation was observed between the Vigor dimension of work engagement and Extraversion personality trait. According to this finding, while the Extraversion personality trait scores increase, the Vigor dimension scores also increase. There was no proof of a relation among neither scale's sub dimensions regarding 41 participants, who are Financier/Banker, Financial Advisor-Accountant, Operator/Manager.

Keywords: Accountants, Five Personality Traits Scale, Türkiye, Utrecht Work Engagement Scale.

INTRODUCTION

Management is mostly defined as an art. Recruiting people who would best fit the organization and creating harmony between the human resource, machines/equipment, and the job is art, indeed. In the olden times being an expert on human kind would be the requisite to become personnel manager. Those days have already gone. Today's organizations are now equipped by lots of tools of recruitment. Accountancy is one of many professions that require good deed. This makes recruiting policy and tools much more critical. Businesses not only target favorable personal traits but also seek for people who would work with vigor, dedication and concentration. Even though Utrecht Work Engagement Scale (UWES) is not the sole tool, it is a convenient one to be utilized. Another tool to accompany this is Big Five Inventory 10 (BFI-10). Limited to its research sample, this paper aims to find the relation between work engagement and personality traits. The sub-sample of the study is made up by accountants and managers. So, any difference among the sub-group and main group is to be analyzed. In the light of the findings, the paper will try to make conclusions for businesses.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

Work Engagement, Personality Traits and Literature

Costa & McCrae (1992) identified neuroticism, conscientiousness, extraversion, agreeableness, and openness to experience as Big Five personality traits that have drawn the attention of many psychologists. According to them neurotic individuals usually have negative emotions, including humiliation, cynicism, and low confidence. They also asserted that reliable people have high levels of trustworthiness, are strong-minded and accountable in their lives. High levels of gregariousness and self-assuredness is also extroverts' traits. Those, who tend to be easygoing, trusting, and considerate are high agreeable types. Besides, openness to experience is typified by characteristics like broad-mindedness, resourcefulness, and individuality in making decisions (coated by Kunmin et al., 2022).

Work Engagement is defined as a positive work-related mood characterized by energy, dedication and concentration (Zecca et al., 2015). Work engagement is also seen as an important factor in the management of organizations due to its impact on the efficiency and competitiveness of companies, as well as its links to higher levels of both individual and organizational performance (Francisco Prieto-Díez et al., 2018).

Osmanoğlu et al. conducted a research the universe of which consists of 15,001 ministry employees, where the sample is of 192. In order to measure the proactive personality level, the scale that was employed in the Özkurt's study (2015) developed by Bateman & Crant (1993) was used. For work engagement, the scale developed by Schaufeli et al., (2002), adapted to Turkish by Turgut (2011) was used. They found that proactive personality has a positive effect on work engagement and employee voice, and employee voice has a positive effect on work engagement (2021: 814).

In a research conducted by Aşçı (2019), white-collar employees of a sales & marketing company operating in the food industry throughout the country were included. The sample of the research consisted of 212 people. In the study, work engagement was measured with the version of the 17-statement scale UWES developed by Schaufeli et al. (2002) and later reduced to nine statements by Schaufeli, Bakker & Salanova (2006). To measure personality traits, the Five Factor Personality Scale (FPS) developed by Benet Martinez & John (1998) was used. According to the results obtained in the research, five personality factors, extraversion, responsibility and agreeableness, are effective on work engagement (49–56).

Eroğlu & Kahraman examined the effects on the work engagement perceptions of employees in an organization operating in the furniture industry in Istanbul. The research was conducted on 204 people. As a result of the research, five factor personality traits (extraversion, emotional balance, agreeableness, responsibility and openness) were treated as independent variables, while work engagement was treated as a uni-dimensional dependent variable. According to the findings, extraversion and agreeableness have a positive effect on work engagement. It was found that self-discipline had a negative effect, whereas neuroticism and openness to development did not have a significant effect on work engagement (2019: 21).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

In the research conducted by Yıldız (2018) a survey was applied to 125 people from the public sector of 2,000 people operating on the European side of Istanbul, and to 100 people from different professional groups and different job positions working in the private sector of 600 people operating on the European side of Istanbul. totally 200 survey data were analyzed. Work Engagement Scale and Five Factor Personality Scale were used in the research. According to the findings of the research, it was concluded that the five factor personality traits of the employees did not have an explanatory effect on their passion for work (69–70, 95).

Fukuzaki & Iwata (2022) analyzed Work Engagement (WE) and the personality dimensions of five-factor model in order to determine how much variance in WE is explained by these five factors. They performed a database search for studies related to personality traits and WE, and 36 papers that reported correlation coefficients were selected for the meta-analysis. After correcting for publication bias using the trim-and-fill method, conscientiousness had the strongest association with WE ($p=0.41$), followed by extraversion and openness to experience (0.38), neuroticism (-0.36), and agreeableness (0.27). Moreover, 30% of the WE variance could be explained by the five-factor model ($R^2=0.33$, $95\%CI=0.26-0.49$) according to a path analysis using the weighted average correlation for unreliability. This proportion was higher than that from a previous meta-analysis of job satisfaction and job performance and was lower than that of personality and WE. Thus, to enhance WE, it is necessary to evaluate both the personality and the psychosocial work environment in detail.

Janssens (2019) study aims enhancing insights into the relation between personality and engagement. Data were collected from 713 Flemish workers. Personality (conscientiousness, neuroticism, extraversion, agreeableness, openness), work characteristics and engagement (including vigor, dedication, and absorption) were assessed using validated questionnaires. Multiple linear regression analysis was applied to investigate the relation between personality traits and engagement. Both conscientiousness and extraversion were positively related to engagement and its three dimensions. Higher levels of neuroticism were related to lower levels of vigor and dedication. No relation was found between agreeableness and engagement nor its dimensions. Openness was negatively related to dedication. Janssens concludes that the impact of personality, beside the psychosocial work characteristics, should not be underestimated, and interventions aiming to increase work engagement should also take into account personality traits.

To enhance above quoted research we also conducted a Web of Science (WoS) search on Nov 7, 2023 for ‘Work Engagement’ and ‘Personality Traits’ with keywords reflecting both scales’ sub-scales in addition to ‘Employee/Work/Job Engagement’ for the last 11 years listed 16,395 results. Out of the first 1000 one, 376 had occurrence coinciding. By exporting the plain text file of occurrence to VOSviewer Figure 1 is produced.

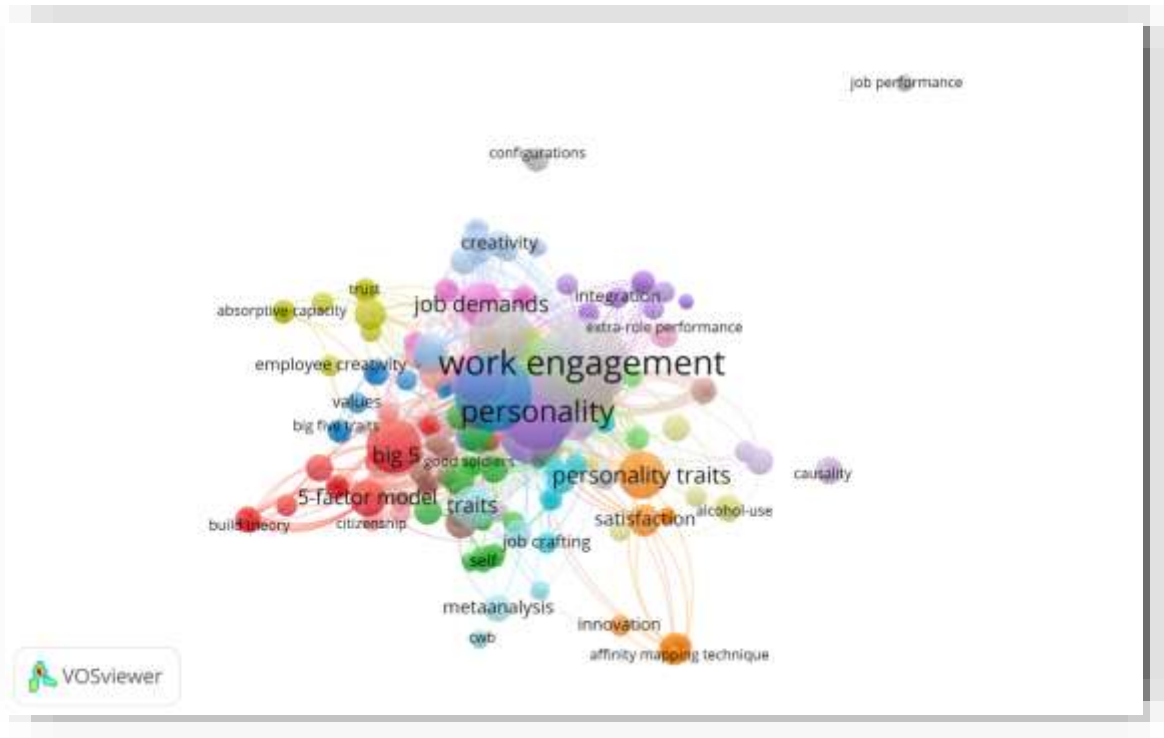

Figure 1. WoS & VOSviewer Nov 7, 2023

As seen from Figure 1, Work Engagement and Personality are the most frequently co-occurring terms. In fact, big 5, 5-factor model, personality traits are all concentrated in the figure. When WoS search is repeated by adding accountancy related definitions, the number of listed results rose to 25,545, but the number of co-occurrences did not. However, a slight change happens in the figure, where ‘engagement’ replaces ‘personality’. The first 1000 query results are displayed in Figure 2.

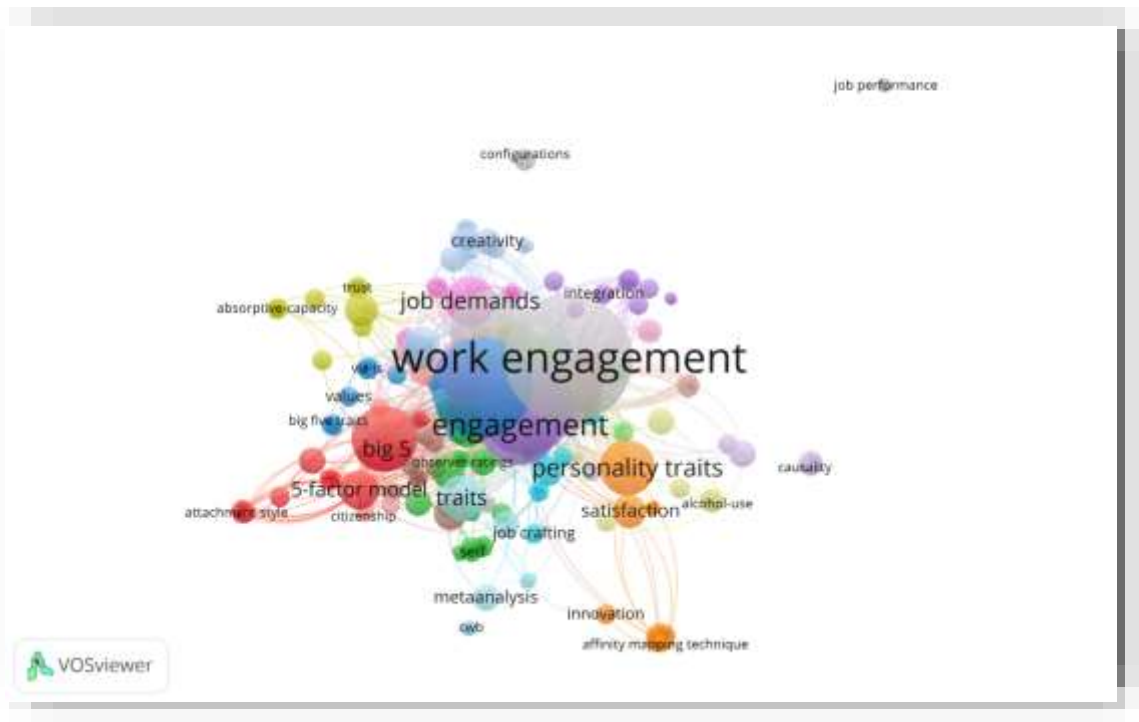

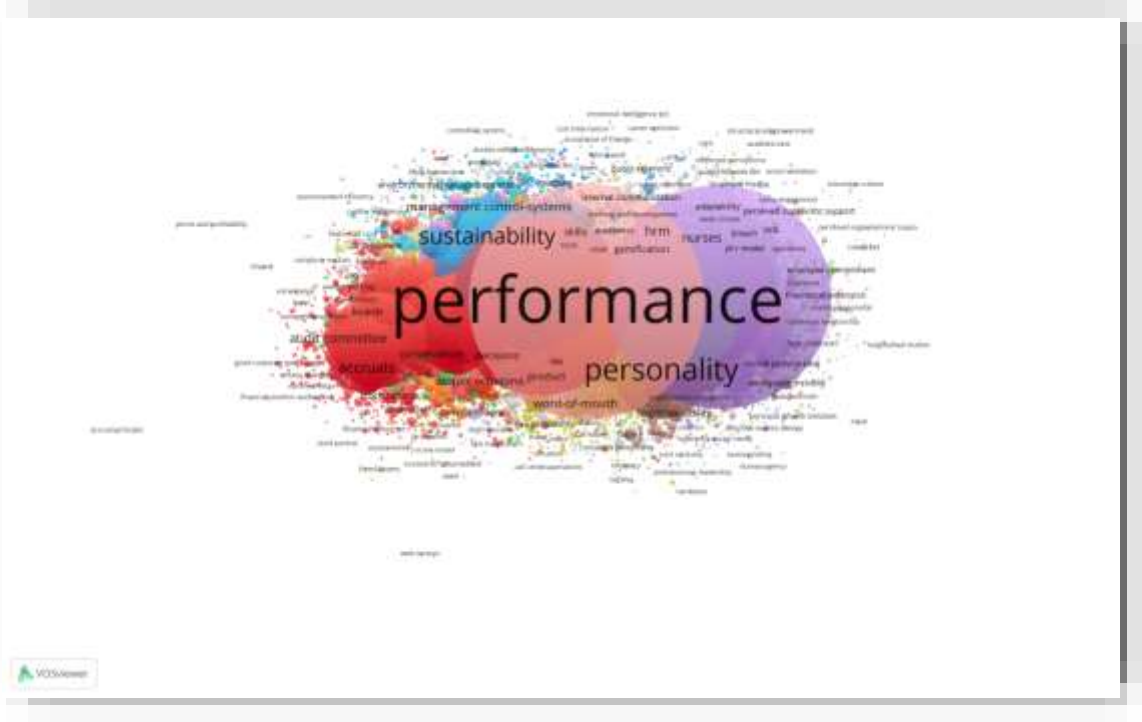
Figure 2. WoS & VOSviewer & Accountancy added Nov 7, 2023

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Last WoS search is with accountancy related definitions for the last five years. The number of listed results drops to 13,804. All query results are processed by VOSviewer are displayed in Figure 3. Performance, sustainability and personality are the first three to come into front. The red circles represent corporate governance. The purple circles represent Work Engagement. The blue ones display accountability, and the rose circles stand for performance.

METHODOLOGY

Data collection and examination

Big Five Inventory 10 (BFI-10) developed by Rammstedt & John (2007), translated and adapted into Turkish by Horzum et al., and Swedish Demand Control Support Questionnaire (SDCSQ), developed by Karasek et al. (2000), the validity and reliability of the Turkish adaptation developed by Demiral et al. (2007) are used. 1800 e-mail addresses, personal connections and social media accounts belonging to 650 Borsa-Istanbul companies, obtained through data mining from the Public Disclosure Platform, were used to send the online survey. Those who defined their profession as Financier/Banker, Financial-Consultant-Accountant, Businessman/Manager and those who belonged to professions other than these were evaluated comparatively in terms of job strain.

First a uniquely prepared study on SDCSQ and socio demographic factors was presented at the Ankara 8th International Social Sciences & Innovation Congress (2023); and another study on Five Factor Personality Scale (BFI 10) and socio demographic factors, prepared uniquely, was presented at the 2nd International Selçuk Scientific Research Congress (2023). The common point of the two studies, which have different hypothesis sets, is that they benefit from the same data set. Back at the ethics committee approval stage, it was stated that the scales would first be evaluated independently and relationship studies would follow. Upon completion of these studies and analyses, correlations between the sub-divisions of both scales are done.

Analysis of the research problem

The research question is whether there are any relations among the sub-dimensions of both scales. The sub-dimensions (SD) of Utrecht Work Engagement Scale are Vigor, Dedication, and Concentration. The sub-dimensions of Big Five Inventory 10 are Openness to Experience, Extraversion, Neuroticism, Conscientiousness, and Agreeableness. In summary, 15 hypotheses were established. They were tested

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

twice; once for accountants/managers sub-group and then for the whole sample. Considering the page number limitations, the hypotheses are not written twice.

Hypotheses: *Set I for accountants/managers sub-group, Set II for the sample as whole*

H₁: UWES SD Vigor has a strong correlation with BFI-10 SD Openness to Experience.

H₂: UWES SD Vigor has a strong correlation with BFI-10 SD Extraversion.

H₃: UWES SD Vigor has a strong correlation with BFI-10 SD Neuroticism.

H₄: UWES SD Vigor has a strong correlation with BFI-10 SD Conscientiousness.

H₅: UWES SD Vigor has a strong correlation with BFI-10 SD Agreeableness.

H₆: UWES SD Dedication has a strong correlation with BFI-10 SD Openness to Experience.

H₇: UWES SD Dedication has a strong correlation with BFI-10 SD Extraversion.

H₈: UWES SD Dedication has a strong correlation with BFI-10 SD Neuroticism.

H₉: UWES SD Dedication has a strong correlation with BFI-10 SD Conscientiousness.

H₁₀: UWES SD Dedication has a strong correlation with BFI-10 SD Agreeableness.

H₁₁: UWES SD Concentration has a strong correlation with BFI-10 SD Openness to Experience.

H₁₂: UWES SD Concentration has a strong correlation with BFI-10 SD Extraversion.

H₁₃: UWES SD Concentration has a strong correlation with BFI-10 SD Neuroticism.

H₁₄: UWES SD Concentration has a strong correlation with BFI-10 SD Conscientiousness.

H₁₅: UWES SD Concentration has a strong correlation with BFI-10 SD Agreeableness.

Each hypothesis was tested first for the sample N=91, and then for the sub-dimension of accountant/manager group N=41.

Findings

First the correlation table Spearman's Rho for the sub-group of accountants and managers is given. As seen from Table 2, neither of the sub-dimensions of the two scales shows any correlation. This urges us to reject all of the hypotheses related to accountant/managers sub-group.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Table 1. Spearman's rho of Accountants and Managers Group N=41

Spearman's rho	N=41	Extraversion SD	Agreeableness SD	Conscientiousness SD	Neuroticism SD	Openness to Experience SD	Vigor SD	Dedication SD	Concentration SD
Extraversion SD	Correlation Coefficient	1,000							
	Sig. (2-tailed)								
Agreeableness SD	Correlation Coefficient	0,028	1,000						
	Sig. (2-tailed)	0,860							
Conscientiousness SD	Correlation Coefficient	.524**	-0,023	1,000					
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,888						
Neuroticism SD	Correlation Coefficient	.369*	0,146	.442**	1,000				
	Sig. (2-tailed)	0,018	0,362	0,004					
Openness to Experience SD	Correlation Coefficient	.393*	-0,024	0,121	0,225	1,000			
	Sig. (2-tailed)	0,011	0,880	0,453	0,158				
Vigor SD	Correlation Coefficient	0,146	0,062	0,074	0,259	0,043	1,000		
	Sig. (2-tailed)	0,361	0,700	0,645	0,102	0,790			
Dedication SD	Correlation Coefficient	-0,016	-0,010	0,027	0,260	0,044	.783**	1,000	
	Sig. (2-tailed)	0,923	0,951	0,868	0,100	0,787	0,000		
Concentration SD	Correlation Coefficient	-0,040	0,116	0,162	-0,088	-0,243	.555**	.459**	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,802	0,470	0,310	0,582	0,125	0,000	0,003	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

The correlation table Spearman's Rho for the whole sample is given next. As seen from Table 3, all of the sub-dimensions of both scales somehow correlate with at least two sub-dimensions of the other scale.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Table 2. Spearman's rho of the Sample N=91

Spearman's rho	N=91	Extraversion SD	Agreeableness SD	Conscientiousness SD	Neuroticism SD	Openness to Experience SD	Vigor SD	Dedication SD	Concentration SD
Extraversion SD	Correlation Coefficient	1,000							
	Sig. (2-tailed)								
Agreeableness SD	Correlation Coefficient	0,086	1,000						
	Sig. (2-tailed)	0,416							
Conscientiousness SD	Correlation Coefficient	.470**	.223*	1,000					
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,034						
Neuroticism SD	Correlation Coefficient	.320**	0,106	.380**	1,000				
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,319	0,000					
Openness to Experience SD	Correlation Coefficient	.379**	0,155	.226*	.209*	1,000			
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,143	0,031	0,047				
Vigor SD	Correlation Coefficient	.249*	0,175	0,197	.285**	0,173	1,000		
	Sig. (2-tailed)	0,017	0,097	0,062	0,006	0,101			
Dedication SD	Correlation Coefficient	0,154	0,123	0,119	.214*	.250*	.645**	1,000	
	Sig. (2-tailed)	0,144	0,245	0,263	0,042	0,017	0,000		
Concentration SD	Correlation Coefficient	0,045	.208*	.248*	-0,003	0,023	.568**	.447**	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,670	0,048	0,018	0,978	0,832	0,000	0,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Table 3 displays that Vigor SD of UWES is positively and significantly correlated with both Extraversion SD and Neuroticism SD of BFI-10. Thus, H₂ and H₃ are accepted. Dedication SD of UWES is positively and significantly correlated with both Neuroticism SD and Openness to Experience SD of BFI-10. Thus, H₈ and H₆ are accepted. Concentration SD of UWES is positively and significantly correlated with both Agreeableness SD and Conscientiousness SD of BFI-10. Thus, H₁₅ and H₁₄ are accepted.

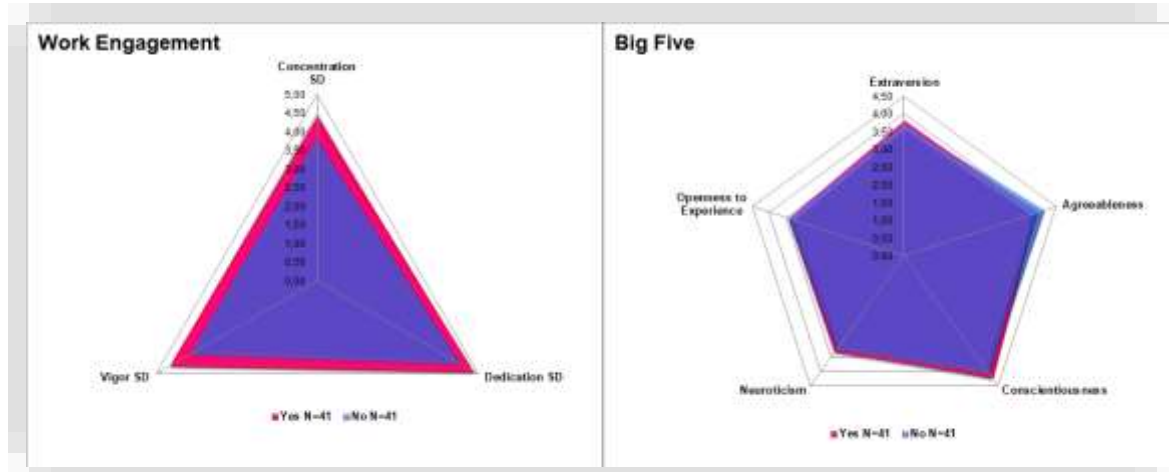
The remaining hypotheses—H₁, H₄, H₅, H₇, H₉, H₁₀, H₁₁, H₁₂, H₁₃—are rejected for the whole sample of this research.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

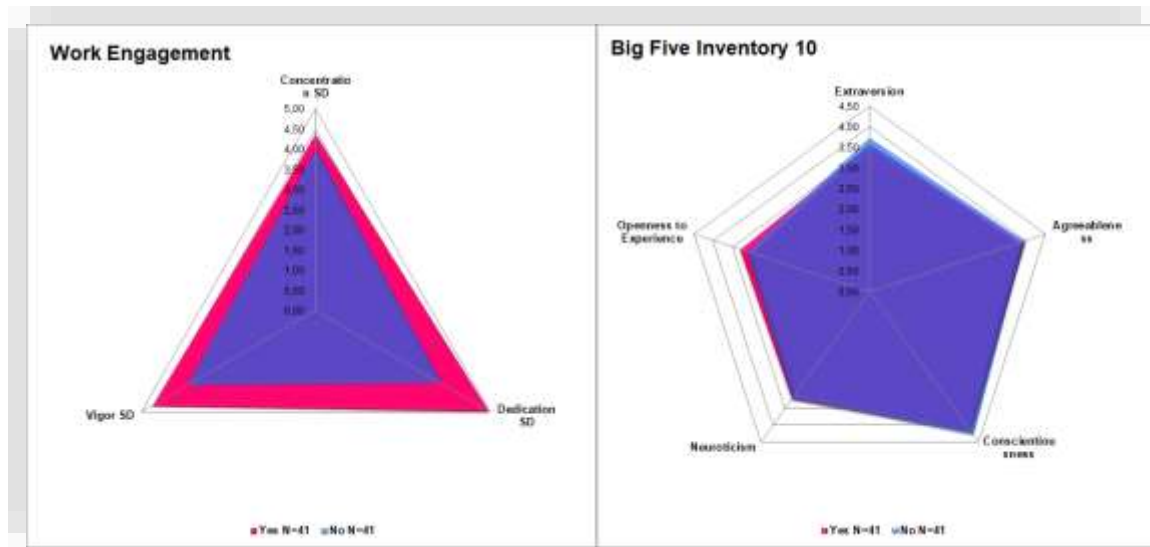
November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

The graphics for accountants/managers, where based on a given socio-demographic factor, the relation between the factor and sub-dimension of the related scale are worked on, are given in next part. To enable visualizing the survey results, conversions are done. e.g. the average of the respondents' scores on each SD of both scales are calculated. For the socio-demographic factors, which did not show any relation with the sub-scales of both scales, are excluded.

Graph 1. Managerial Position & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

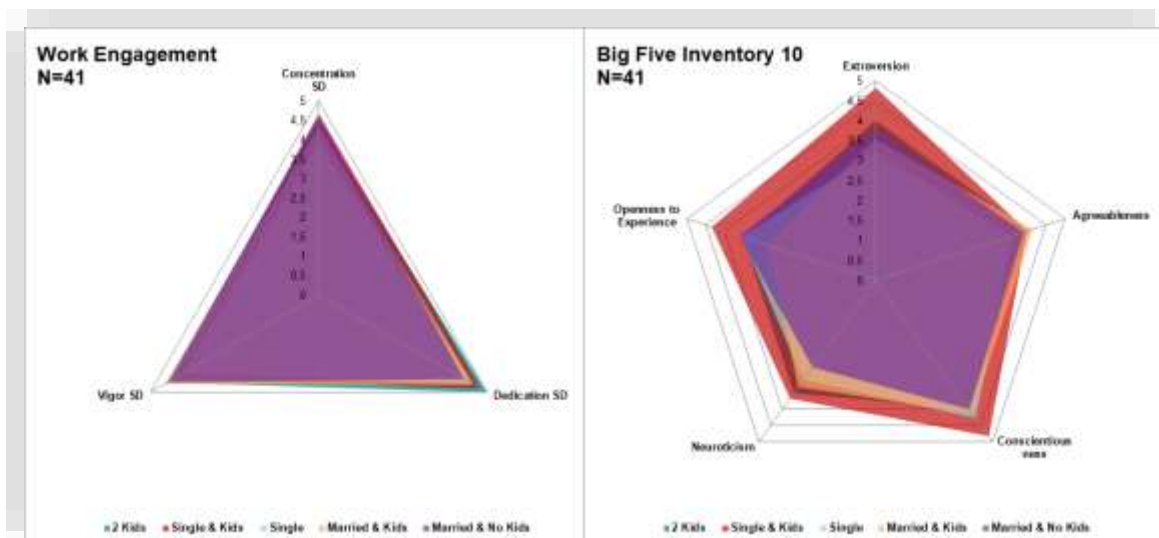

Graph 2.Desired Job Area & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

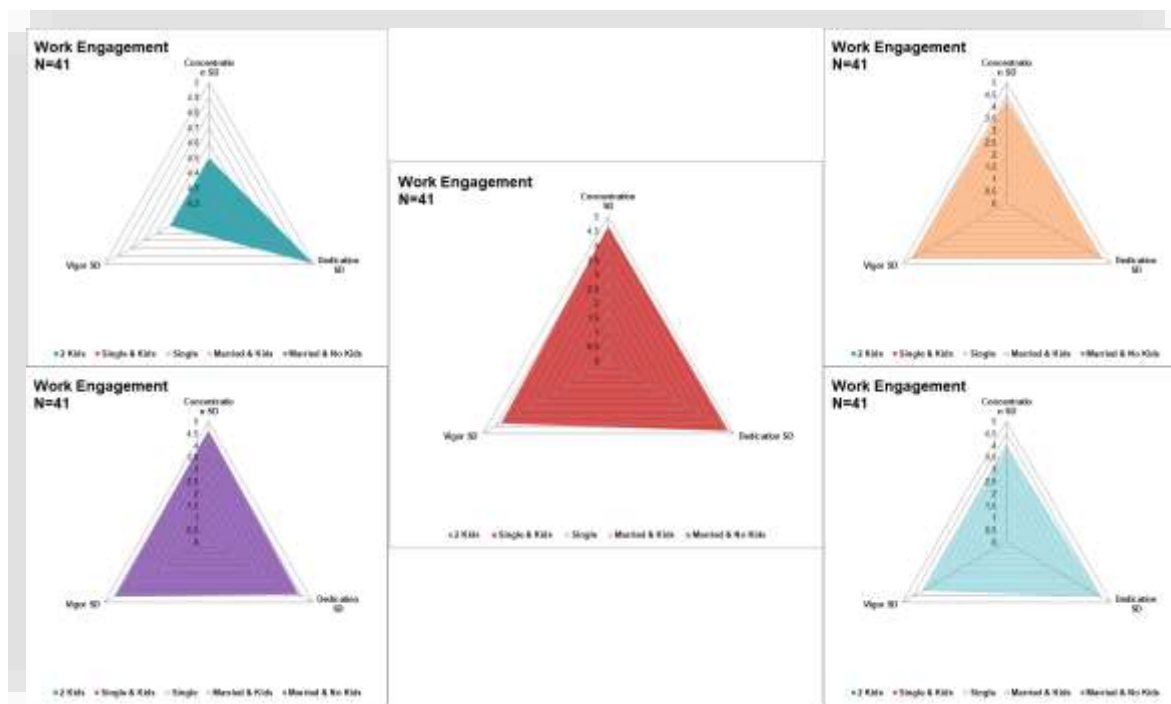
IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Graph 3. Marital Status & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

Graph 4. Marital Status & Work Engagement

As observed from Graph 4, which shows the layers of Graph 3, respondents with two kids are highly dedicated to work; whereas married respondents that do not have kids are relatively less dedicated to work. Married people with kids show balanced vigor and dedication, but their concentration is relatively weak. Singles tend to show more dedication than vigor and concentration. People, who are single but have kids, are highly dedicated to work, have considerable concentration, but they are slightly short regarding vigor even though they surpass singles without kids.

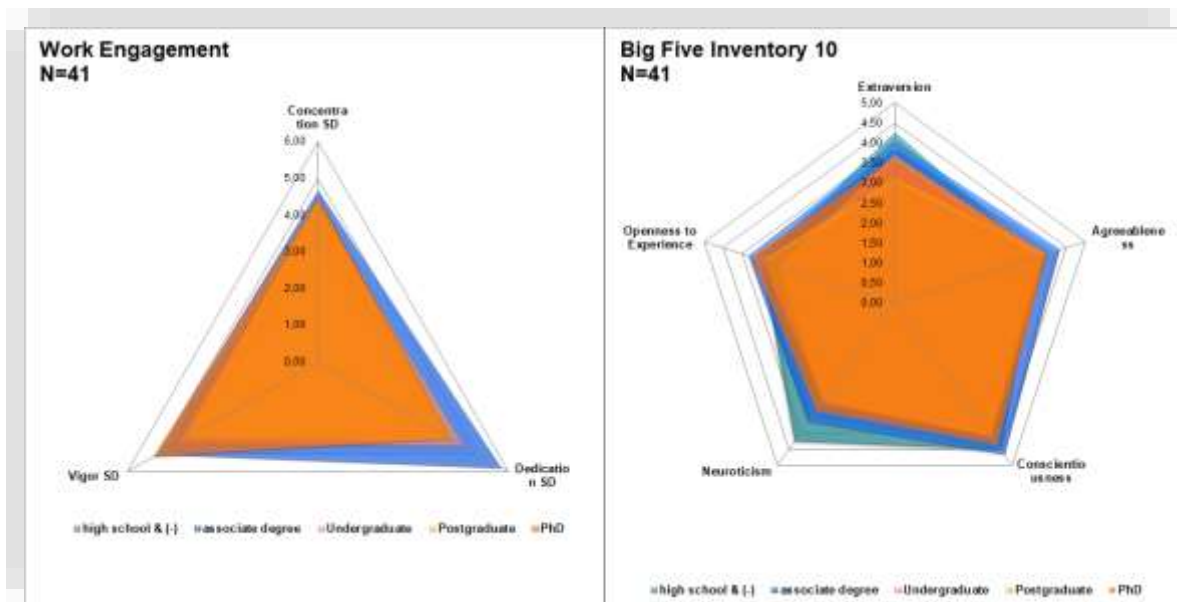
A similar individual layer analysis regarding of accountants/managers' education levels and Work Engagement association yields the results below: (1) high school graduates high vigor level on the average; their concentration is relatively lower; their dedication level is acceptable, (2) respondents with associate degree display a very high level of dedication, an acceptable vigor level, their concentration

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

level is the least among these sub-dimensions, (3) those with undergraduate degree are somehow balanced regarding the sub-dimensions, where each is considerably high, (4) postgraduate respondents surpass graduates in dedication and concentration, but fall short in vigor, (5) PhD holders have the highest level in vigor, then concentration and last dedication. In fact, their average for sub-dimension vigor is the highest among all education levels, and average for concentration is the second highest. The relationships of education levels with both scales are displayed in Graph 5.

Graph 5. Education Level & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

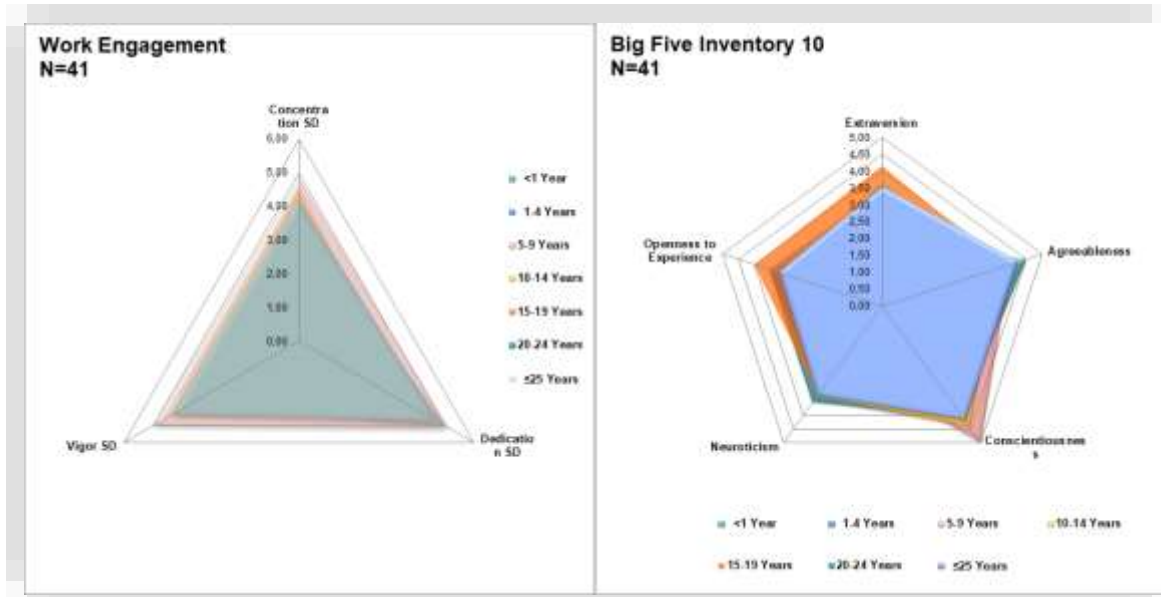
Layer analysis regarding experience level of accountants/managers and Big Five Inventory 10 & Work Engagement associations yields the results below: (1) respondents, who have less than one year experience in their work life, are highly agreeable, highly conscientious, little bit neurotic, and open to experience at the level, but do not show extravert trait. They are second best dedicated to work, show mediocre concentration, and vigor, (2) respondents, who had been in the business world for 1–4 years are also highly conscientious, considerably agreeable, acceptably extravert and open to experience, medium level neurotic. However, this group sucks in Work Engagement sub-scales; second worst regarding dedication, have worst concentration, and least vigor, (3) respondents, who had been in the business world for 5–9 years are also top most conscientious among other groups, considerably agreeable, acceptably extravert, less open to experience, lower level neurotic. They are second best regarding concentration, but second worst in vigor, and worst at dedication, (4) respondents, with 10–14 years of experience are second best regarding conscientiousness, acceptably agreeable and extravert, less open to experience, and have less than medium levels of neuroticism. They are pretty good and balanced at all Work Engagement sub-dimensions, (5) highly extravert, very conscious and open to experience, accountants/managers with experience of 15–19 years, show lower neuroticism and acceptable levels of agreeableness. Better than mediocre, this group of respondents' vigor levels are better than their concentration levels and almost equal to their dedication levels, (6) respondents, who had been in the business world for 20–24 years show mediocre personal trait levels; their openness to experience is the second least among all experience level groups. They are better than mediocre close to good levels of Work Engagement sub-dimensions, (7) those who overthrew their silver year respondents are not much extravert, are agreeable and conscientious, show less neurotic behavior, and not fond of new experience. They are best at concentration, dedication, and vigor as of the

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

sub-dimensions of Work Engagement. The relationships of experience levels with both scales are displayed in Graph 6.

Graph 6. Experience in Work Life & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

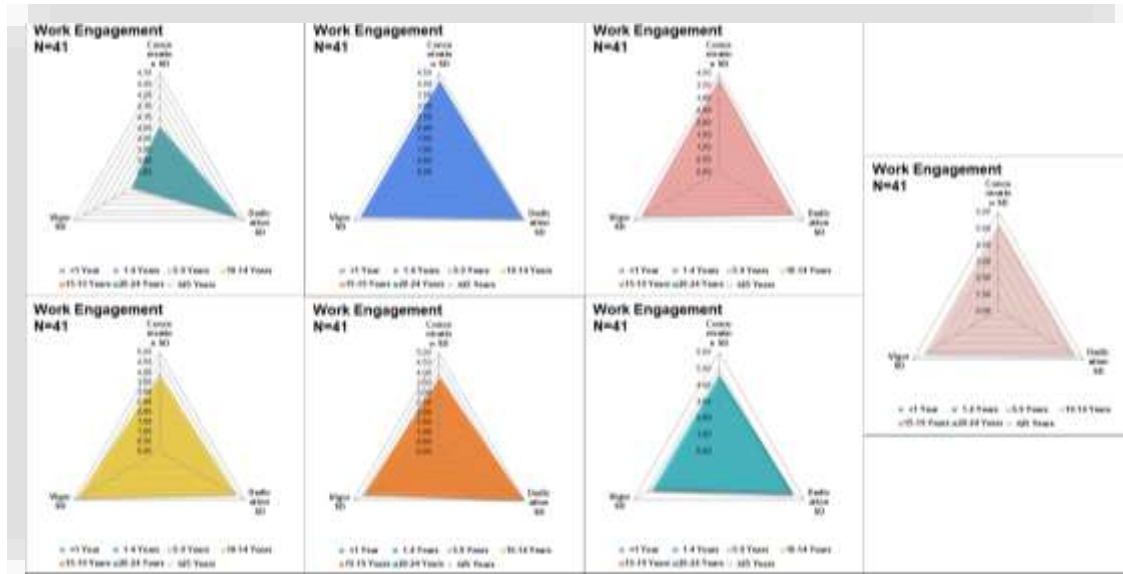
There are seven groups regarding seniority levels of respondents at their current job. A detailed analysis shows that regarding accountants/managers sub-group, the seniority levels of 16 out of 41 respondents coincide with their experience in business life levels (39.02%). One out of one person with less than one year experience & seniority; three out of three people with 1–4 years of experience & seniority; one out of seven with 10–14 years of experience & seniority (14.29%); six out of eight people with 20–24 years of experience & seniority (75%); and five out of 14 people with equal or more than 25 years of experience & seniority (35.71%). This situation causes Graph 6 resemble Graph 8 regarding Work Engagement.

Furthermore, there is the dominance of ≤ 25 years seniority group in Graph 8 representing Work Engagement. Therefore, layer analyses are done and displayed through graphics. Layer analysis regarding seniority at the current job of accountants/managers and Work Engagement association yields the results in Graph 7.

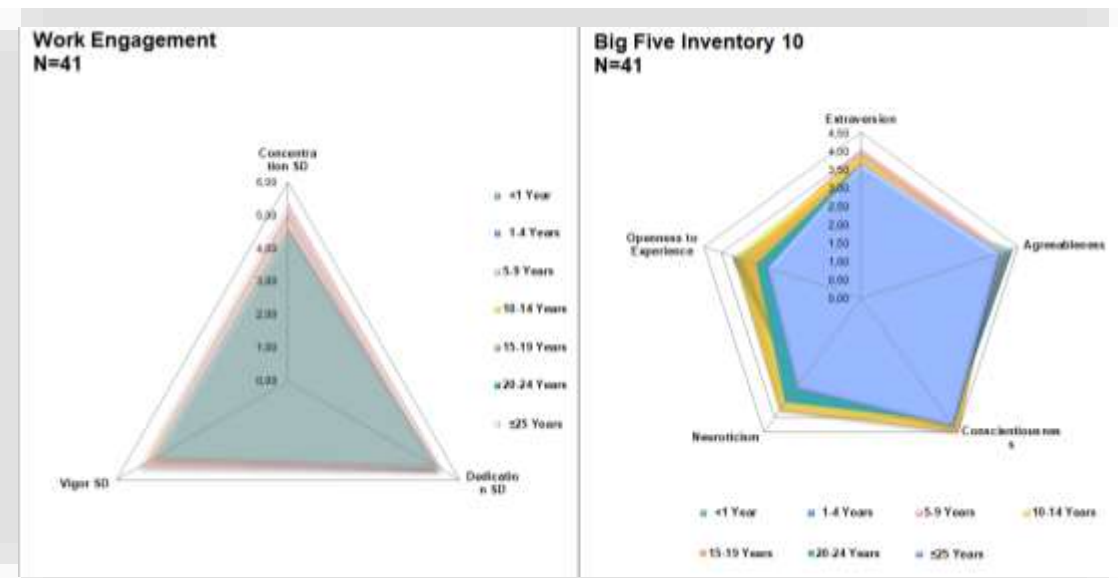
IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Graph 7. Seniority at the Current Job & Work Engagement

Graph 8. Seniority at the Current Job & Big Five Inventory 10 & Work Engagement

The graphics presented here display the comparison between the two scales of this research, encompassing their sub-scales for the accountants/managers sub-group.

CONCLUSION AND DISCUSSION

The value of human capital is not open to discussion. Today's businesses must be aware of its value and importance, and they have to caress it. The research shows that there are differences among socio-demographic factor impacted sub-dimensions. This has to be taken into consideration by Human Resource departments. Graphical analyses are specific to accountants/managers sub-group. They help us to understand, analyze, and proactively act. A thorough analysis puts forth that 36.36% of 1–4 years experienced respondents of the whole sample had already changed jobs; 60% of 5–9 year experienced ones work for their last employer for less than 4 years, where the ratio drops to 36.36% for those with 10–14 years of experience. Respondents with 15–19 years of experience had changed their jobs within

last four years make up 21.43% of their group; 20–24 year group resembles them with a ratio of 25%, so does the group of ≤ 25 years of experience with 21.05%.

The Human Resource departments would benefit from these outcomes. It shows that the shorter an employee has business life experience, the higher his/her probability to change jobs. This may be interpreted that at the early stages of work life, individuals continue their search for better jobs until they settle. Another interpretation would be that the younger generations' stance to work had changed. Anyway, these should be taken into consideration by recruiters and Human Resource departments.

As mentioned earlier, the seniority levels of accountants/managers sub-group has a coincidence level of 36.02 with their experience in business life levels. This ratio rises to 46% for the whole sample. This outcome is also to be taken seriously. The question to be answered is why the accountants and/or managers need to change jobs. Turnover levels are to be calculated and precautions are to be taken.

Our study helps to understand the relation between personal traits and work engagement. It also has the value to be one of the pioneering researches in this area, because a study handling Big Five Inventory 10 and UWES together is not found, limited to EBSCO search as of 27th October 2023.

REFERENCES

Aşçı, K. (2019). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İşe Tutkunluğa Etkisi, Unpublished Master's Thesis. Sakarya University, Business Management, Sakarya.

Kunmin, D., Zhu, L. & Yan, X. (2022). The Relationship Between EFL Teachers' Personality Traits, Communication Strategies, and Work Engagement, *Front Psychol.* 13: 855837. Published online. doi: 10.3389/fpsyg.2022.855837 (<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000798577900001>).

Erogluer, K. & Kahraman, Ç. A. (2019). Çalışanların Kişilik Özelliklerinin İşe Cezbolma Algıları Üzerine Etkisi: Bir Firma Uygulaması, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 2019; 5(1): 21–33. doi: 10.30855/gjeb.2019.5.1.002

Fukuzaki, T. & IWATA, N. (Oct 2021). Association between the five-factor model of personality and work engagement: a meta-analysis, *Ind Health*. 2022 Mar; 60(2): 154–163. Published online 2021 Oct 15. doi: 10.2486/indhealth.2021-0051

Janssens, H, De Zutter, P. MD, Geens, T., Vogt, G. MD & Braeckman, L. (January 2019). Do Personality Traits Determine Work Engagement? Results From a Belgian Study, *Journal of Occupational and Environmental Medicine* 61(1):29–34. doi: 10.1097/JOM.0000000000001458

Osmanoğlu, H., Çağlın, C. & Kılıç, B. (2021). Proaktif Kişiliğin İşe Tutkunluk Üzerindeki Etkisinde Çalışan Sessizliğinin Aracılık Rolünün Belirlenmesi: Gençlik ve Spor Bakanlığı Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17 (3), 814–829. doi: 10.17130/ijmeh.832094

Prieto-Díez, F., Postigo, Á., Cuesta, M. & Muñiz, J. (2022). Work Engagement: Organizational Attribute or Personality Trait?, *Vol. 38(2)*. (85–92). (<https://journals.copmadrid.org/jwop/art/jwop2022a7>).

Yıldız, T. (2018). Çalışmaya Tutkunluk, İş Özellikleri, Kişilik Tipleri, İşkoliklik, Stratejik Çeviklik ve Başarı Hedef Yöneliminin Örgütsel Bağlılığa Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Unpublished Master's Thesis. Istanbul Arel University, Social Science's Institute. Business Management Master's Program, Istanbul.

Zecca G., Györkös, C., Becker, J., Massoudi, K., de Bruin, G. P., Rossier & R. (January 2015). Validation of the French Utrecht Work Engagement Scale and its relationship with personality traits and impulsivity, *European Review of Applied Psychology*, Volume 65. (19–25). (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1162908814000930>).

HEALTH: TO WHAT EXTENT IS IT SUBJECT TO IDEOLOGY AND POLITICAL INTERESTS?

Irina-Ana Drobot

*Technical University of Civil Engineering Bucharest, Faculty of Engineering in Foreign Languages,
Department of Foreign Languages and Communication, Bucharest, Romania.*

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2556-6233>

ABSTRACT

The purpose of the present paper is to look at ideological and political aspects that may influence the way that we perceive health practices, including certain foods and the way we view the food pyramid. Previously, in the past, we saw the food pyramid as one and only. It was a mainstream version, with bread and related products at the basis, fruits and vegetables following right afterwards, with dairy such as milk, yoghurt and cheese being next, together with meat products, and finally with fruits, sweets and fats situated at the top, thus ranging from the most basic to the least unnecessary but maybe fully enjoyed. Due to the existence of subcultures, as well as diets, which include vegan, vegetarian, raw vegan, fruitarian, pescatarian, flexitarian, etc. of course, nowadays, the pyramid can vary. We can relate this variation to the political belief that we want freedom to choose, and not to deal with authority imposing on us what we should do. The various subcultures offer us a sense of individualism, freedom, and choice. In the meantime, the diet choice is coupled with various values, such as the belief in animal rights, to the extent that not wearing fur is far more ethical than wearing it, as we otherwise encourage the killing of animals for our own pleasure. Certain foods may be labelled as unhealthy, and these ideas can be spread through popular health articles. As an example, foods that have become popular all over the world and symbols of a certain culture's soft power, or cultural appeal, such as American fast foods, are discarded for not being healthy, and for only bringing to us empty calories. Additionally, soft drinks associated with the same American culture are subjected to the same treatment. Coca-Cola and Pepsi, as well as Fanta and other artificial drinks, are set aside by the European Union sponsored academic events, giving us, instead, for coffee break, coffee, tea, mineral water and bottled natural juices, with less artificial substances. This could be seen as part of the EU health policy.

Keywords: European Union, health policy, subcultures, soft drinks.

Introduction

A topic such as health, which includes healthy lifestyle regarding respecting the food pyramid, and exercising enough every day, in order not to be sedentary, can be understood, at first sight, as part of science.

Popularising information related to healthy nutrition and lifestyle has been around, in the case of Romania, where the author of the present paper lives, since Communist times (1947-1989), through various mainstream publications, regarding healthy nutrition habits for various ages, as well as recommended nutrition in case of various health issues, such as diabetes, or liver disease. Recipe books for salads and for several course meals, as well as for deserts were also published based on health beliefs that were trendy at the time.

In the past, we had clear, one-way ideas about how and what we should eat, as far as a food pyramid was concerned. Nowadays, we notice how we have variants of food pyramids, following the beliefs regarding what diet and what values and principles the persons adopting these diets have. The vegetarian and vegan diets can be accompanied or not by ethical beliefs in animal rights. Such diets can also be adopted for purely health-related reasons. Vegetarian diets exclude meat, but may include animal products such as dairy and eggs, while vegan diets exclude dairy products and eggs together with meat, relying instead on meat replacements such as vegan burgers, vegan sausages, and various soy products,

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

such as tofu, for protein sources. Flexitarian diets mean that people adopting these diets sometimes include meat in their diet. Pescatarian diets include only fish as sources of protein. Raw vegan diets rely on uncooked meals, or meals using minimal cooking, due to the belief that cooking destroys nutrients and makes foods unhealthy. Fruitarian diets rely on fruits and seeds, and are considered an extreme type of diet. Other diets that are around during our times are the low carb, keto diets, as well as those diets excluding gluten products, and including, instead, a version of the same products, but prepared without gluten. Artificial sweeteners such as stevia are also around, and gaining popularity, especially in the case of low-carb, protein-based diets. For low carb, keto, and gluten-free diets, the reason is mainly related to health, as well as in the flexitarian, fruitarian, and pescatarian diets. The main reason for these diets can be psychological and physiological well-being, as well as, in some cases, beliefs related to the unhealthiness of processed foods, foods cooked with fats, and, thus, relying on artificial not natural ingredients. We turn towards bio labelled foods because we are aware of how much the industrialization process has both made our lives more comfortable, but also made our food less healthy, at the same time. In the past, in the countryside, food was natural, which is the belief that prompts people living in the city to appreciate market sellers and various fairs where sellers bring handmade food products. We started to go in search of the natural foods, since we were made aware about the health issues that are caused by eating foods with artificial ingredients that make them last for longer and be more comfortable to prepare, since they are readily available in supermarket shelves. We could claim that, nowadays, the current ideology advertises dangers and benefits for health, through articles in women's magazines and on popular medicine sites. We notice this trend of specialists in nutrition deciding to have open dialogue with persons that are not specialized in this domain, but can apply practically notions about nutrition to their everyday lives and for their own benefit. Professionals are not the only influence over our choice of diet. Celebrities, such as film stars and models have written books through which they have popularized their choice of lifestyle, diet-related. Additionally, social media influencers also show the results on their own bodies concerning choosing certain diets, and, as a result, they are all the more credible once they adopt this diet and lifestyle themselves, that they advertise to the general public. Celebrities and social media influencers can be seen as role models, since their experience may be relatable and resonate with the one of persons from the general public. Some celebrities and social media influencers may have adopted a certain diet in order to get rid of various health issues, to feel more energetic, to get better skin and hair, to have a more toned body, to lose weight and build muscle, to get additional cure from various life-threatening diseases, which may have been caused by various artificial ingredients present in commercially-available foods we eat nowadays.

Is the diet we adopt and lifestyle we choose a result of a larger influence? If so, where does this influence come from? Can we say it is politically or scientifically controlled? To what extent can science, which should be a precise domain, with universally-demonstrated findings, dependent on ideology, just as in the case of art, which should, normally, be considered a space of creativity and originality, as well as of free self-expression?

Materials and Methods

Nowadays, respect for diversity and individual beliefs is among the values promoted by the European Union. Here we can include the respect for individual choice regarding various diets, and health conceptions, as well as mindsets, values, and principles associated with a certain diet. On the list of scientific, academic events such as conferences and workshops, participants can be included as having or not special dietary requirements, such as being vegetarian or not. This shows the wide acceptance of alternative lifestyles. Those adopting different diets than the mainstream one can be considered as part of certain subcultures, as they have various rituals and practices, symbols, traditions, and values, which are included among culture identity manifestations (Baciu, 2013).

Individualism (Hofstede, 2011) offers the impression that we can have a choice over our lifestyle, diet, as well as overall health. Through individualism, it is believed that we benefit from pursuing our own interests and self-development. However, the question that comes, immediately, up is related to the following issue: Can we be truly independent from the political order applied to our world? Is this just make-believe? We are constantly under the influence of various ideological discourses, such as those related to human rights and animals' rights. Health is not an aspect completely independent from ideological mindsets that are around during the times when we live. Nowadays, we have apparent

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

freedom to look through information sources, which are part of popular medicine articles, intended for the general public, as well as through the information offered by life examples set up by celebrities in the domain of film and modelling, as well as by social media influencers. We can follow anyone's example we choose, since we are free to decide for ourselves which lifestyle and diet is best for us. We can see how these alternative diets are more and more widely accepted by the mainstream society through creating cafes and restaurants where people following these alternative diets can go out and eat. Definitely, such places for eating out can arouse the curiosity of those who are not adepts of these lifestyle and diets and, eventually, by trying these foods out, they can decide for themselves if such a lifestyle is or is not worth it. Generally, alternative diets can be seen as being more expensive, since bio products and meat replacement products are more expensive. It all depends, however, on the country and the general living standards. Some countries can facilitate the process of leading an alternative lifestyle and adopting an alternative diet, while others may look as if they are trying to bring in various obstacles, such as high cost of the foods. What is more, scientific debates are always on regarding whether or not living without certain foods and the nutrients they provide is, scientifically, possible. The way various communities, cities, and countries facilitate access to alternative diets foods can be a sign as to the extent to which they can allow individuals to choose which diet and lifestyle they would like to pursue. The other individuals' opinions, in the same community, may also be a factor that counts, regarding the way individuals choose, in the majority, an alternative type of diet. This seems to be expected, since individuals wish to be accepted by the community they live in, and would, as a result, conform to the common practices. Yet, if the society we live in is, mostly, individualistic, not collectivistic, we may feel less affected negatively by the way the other members around us think about various issues. Then, we can feel as if it is normal for us to think for ourselves, and have the right to choose the type of diet and lifestyle we want to have. As a consequence, adopting a diet where we reduce or even avoid altogether foods such as meat and carbohydrates can be a means of claiming our right to choose what foods we want to consume, a means to show how we can be different, or just a means to make our own decisions related to the way we can live in a healthy way, considering that the diet chosen is for our own benefit.

The presence of popular science materials directed at the general public in a variety of domains, nutrition and medicine included, can also be seen as a sign of the extent to which a society can allow for individualistic expression and choice. The individuals are kept informed on the latest international level trends, as well as on their benefits for their health, and they can choose which diet they believe would suit them best for various health and beauty purposes.

Popular science articles, as well as other mass media materials target fast food restaurants and the negative effects these foods can have on our health. Soft drinks are also the target of exposing harmful ingredients, in cases such as Coca Cola.

While the individuals seem to be left to choose freely whether they choose healthy food or not so healthy food, according to EPHA (2007), drastic measures were taken, however, in 2005 in European countries about junk food, through legislation that banned vending machines in schools, from where students could buy soft drinks and chocolate bars. This happened in France. Latvia, in 2006, banned junk foods from being sold in schools and nurseries. Instead, the ministry began promoting healthy foods, e.g. milk, juice, and fruits. The year 2005 also marked the ban of vending machines from schools in the UK, from where the students could buy soft drinks, crisps, and chocolate bars. In 2006, these same foods, together with confectionery, were no longer allowed to be served for lunch in schools. The students were allowed to have as snacks only nuts and seeds without salt and sugar. They had to be given access to water that was fresh at all times. Drinks that were allowed included "bottled water, low fat milk, pure fruit juices, yoghurt and milk drinks with less than 5% sugar, or drinks made from these such as smoothies, tea or coffee." What is more, "Artificial sweeteners will be allowed but only in these types of drinks" (EPHA, 2007). Advertising unhealthy foods was also an issue. Thus, Sweden and Norway have placed restrictions on advertising junk food to children. Additionally, Ireland has forbidden advertisements to junk food for children by celebrities and sports personalities.

We can see how all these fast foods and products associated with American culture, and therefore we may assume that there is an attempt to weaken the soft power of American culture around the world, which is manifested through such foods, as they can be considered cultural products. Soft power (Nye,

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

1990) relies on cultural elements that are made popular all over the world. This could make sense since the European Union has been understood at some time as a competing force against the USA, or as an equivalent supranational organization applied to European countries that have become members. At the same time, the situation is uncertain regarding popular science articles about fast food and soft drinks, since the scientific arguments that back them up can be seen as beyond dispute. At some point in history the first MacDonald's restaurant opened on January 31, 1990, in Russia, in Pushkin Square in Moscow has been a memorable event. The event was recently referred to as a landmark in Russia's history due to the lowering popularity of Russia and its culture as a result of its war with Ukraine. The US and the EU supported Ukraine, and as a consequence the company of MacDonald's closed all restaurants in Russia on May 16, 2022. Social media shared a post with the photograph of the first MacDonald's restaurant's opening in Russia. MacDonald's company has been widely welcome and greeted with enthusiasm by countries from all over the world when the first restaurants were opened and people could have access to them. Romania had a similar reaction after the fall of Communism in 1989, when USA enjoyed high popularity from all points of view, both political and culturally, especially popular-culture related. It was considered the land of freedom and, for Romanians, a symbol of opening towards the Western world. While popular science articles draw attention to the harmful effects of fast food, these restaurants continue to exist and enjoy their popularity, on a par with healthy food restaurants, such as gluten free, vegetarian, vegan, herbal foods, etc which is served in restaurants and cafes. At scientific events such as workshops and conferences, when the project is sponsored by the EU, at least speaking in the case of Romania, we can notice how Coca Cola and Fanta are missing, and we can find, instead, sparkling or non-sparkling mineral water, together with natural juices in carton boxes, from local producers, as well as natural juices in bottles with few artificial ingredients other than those meant to preserve them. Tea and coffee are also present, as always.

Physical health is not the only issue raised by the EU and other supranational organizations. Mental health is also talked about in mass media, in TV shows. There, the viewers can be invited to ask questions for a certain health professional to answer them. People are encouraged to have open dialogue with psychologists and other therapists on social media groups, as well as on their social media pages, on subjects such as mental health, skin and hair health and related issues connected to beauty that can be ensured through a healthy lifestyle and nutrition, and so on. Popular psychology articles are also present on various sites and in various women's magazines. Various mental health issues such as depression are frequently raised, and readers from the general public are advised to look for signs that may mean that they need to seek help from a professional. In popular science articles, present all over, in sites dedicated to news included, we can read about negative effects of artificial substances in various foods, symptoms of lack of vitamins, we are encouraged to have protein rich foods and protein powder, if we decide to lead a healthy, active lifestyle, we are also told about psychiatric and psychological issues, as well as problems with our health that can occur at specific ages, such as middle age crisis, and others. The EU is not the only supranational organization that raises awareness to these issues. We can also find them being frequently talked about in the USA. Due to the current structure of the majority of the individuals in the entire world, which is visible in the rising individualism (Santos et al, 2017), the supranational and national organizations raising awareness to health issues can no longer force individuals to do something against their will. This is because they are expected to rebel and, at least, to organize protest meetings against such decisions. Smoking is another issue that is considered a problem regarding the way the health of EU citizens and not only is affected. Therefore, a strategy regarding backing up with scientific and research arguments, as well as setting up some laws, such as those regarding the price of cigarettes and vaping nicotine doses available on devices, which are not very big, could be considered as more efficient than much too authoritarian measures. Nowadays, the liberal democracy (Fukuyama, 1991) is considered the most efficient and the ideal form of government, as it is considered suitable for the mindset of the people living at present. At present, we, as members of the people, value our freedom and our individual choices, and, as a result, we prefer a state that interferes to a minimum level in our lives. Thus, the state and supranational organizations such as the European Union start off as taking a protective and informative role, convincing us that they care about our individual well-being and that certain laws and decisions can lead to personal benefits as well, next to the benefits the state draws from us. The state's interest, as expected, is to have a healthy working force (European Union, 2011).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Among the convincing strategies through arguing in favour of health and prompting EU citizens to put aside unhealthy habits are logical, scientific, experiment backed up argumentation, as well as emotional appeal regarding the way loved ones are going to be left alone after the death of the citizens adopting unhealthy habits such as smoking. These ideas are present on negative advertisements, or on raising awareness visual methods placed on cigarette packages. At the same time, rising prices for cigarettes can offer a reason for smokers to give up smoking at least traditional types of cigarettes and resort to vaping devices, which are less harmful to health.

All these persuasive techniques are also backed up by laws, present under the form of policies, and which can be accessed on the European Union site in the Health policies section, public health (European Commission, 2023). The Promoting Good Health section includes the following aspects: tobacco, nutrition and physical activity, alcohol, and social determinants. These are all elements that directly concern the general public, in their everyday life, and about which they are constantly made aware through various means of mass media.

Once we look at the section about tobacco (European Commission, 2023a), we can see that the following aspects are dealt with: first of all, we notice an overview, where we are told how consuming tobacco is the leading cause for premature death; second, we are told about the negative effects of advertising and its increasing the wish to smoke in young people; third, we are told about the passive smokers' issues, and how they can be affected, since studies have shown that a large number of non-smokers have died in 2002 in the EU space, and, therefore, we should consider creating smoke-free environments, which accounts for the prohibition of smoking in public places, especially indoors; fourth, we find two sections about regulations and laws, under the form of the legislative framework, related to smoking in the EU. Thus, we notice how, with respect to tobacco, we are given the opportunities to have access to studies showing the negative effects on our health, to benefit from health awareness raising campaigns organized by the EU, laws, as well as, following our judgement based on the background the EU provides for us, to choose for ourselves and to make our own decisions related to whether or not we should quit smoking.

The section Nutrition and physical activity (European Commission, 2023b) includes, in its turn, the sections Overview and Projects. The overview offers information about what the citizens need to do in order to be healthy and to ensure their own well-being, which includes the following main points: "A healthy diet; Regular physical activity; Healthy body weight" (European Commission, 2023c). The interest of the state is also mentioned, as well as of the entire EU: "Unhealthy diets and physical inactivity may lead to a huge health and budgetary burden" (European Commission, 2023c). These are the consequences that lead to negative consequences to the society, as well as to the other individuals and, last but not least, to the individuals concerned. Not feeling well is just one consequence of not taking care for their health. The risk of developing chronic diseases is highlighted, and the solution given is to make small lifestyle changes that can benefit everyone. School and work performance can be affected due to health issues coming from bad nutrition and lack of physical activity. Obesity is a health issue that is highlighted in the Overview section, and we learn that there are strategies to fight against this problem. A strategy for facilitating access to sports and for promoting sports for the health of the citizens is also mentioned. Increasing fruit and vegetable intake is also among EU initiatives, contributing to the citizens' health. There is also an action plan against child obesity. Generally there is lots of raising awareness against fast food negative effects on children's health. Health at work, which is related to safety measures, is also part of the EU initiatives for citizens. The Projects section informs citizens about projects promoting health and which help implement the EU's health strategy (European Commission, 2023h)..

Another health issue raised by EU health policies in alcohol consumption. The section related to alcohol (European Commission, 2023d) also includes the sections Overview and Projects, with the latter focusing on funding meant to promote awareness raising of the negative effects of alcohol and serving as a means to implement this health strategy of the EU. Health-related issues from alcohol are harmful and represent "is a major public health concern in the EU accountable for over 7% of all ill health and early deaths" (European Commission, 2023e). To detail the health issues that can be brought about by alcohol, we can read the following information: "Even moderate alcohol consumption increases the long

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

term risk of certain heart conditions, liver disease and cancers, and frequent consumption of large quantities can lead to dependence” (European Commission, 2023e).

The section Social Determinants (European Commission, 2023f) includes, just like the previous ones, an Overview where the issue is briefly presented, a Projects section, and a section on Migrant’s health, the latter including a presentation of health issues checking for those migrants entering another country. The Overview section (European Commission, 2023g) shows how the EU is aware of inequalities in case of receiving health care and having access to health services of various groups. Thus, “Social determinants play an important role in contributing to these, impacting on life expectancy and overall health. They include issues such as employment, income, education and ethnicity” (European Commission, 2023g).

The Promoting Good Health section in the Public Health (European Commission, 2023) domain covered by the EU shows the division of these issues affecting citizens in their everyday lives and practices through which the EU decides to raise awareness and help improve the situation of the citizens’ health, through appeal to emotions, through showing citizens why health issues that can result from bad nutritional habits and smoking can influence negatively their own lives and those of their loved ones, as well as through reinforcing this common system of values through laws.

Perhaps one of the most familiar recent actions of the Public Health section is the one dealing with diseases and health threats, which includes measures taken against the COVID-19 pandemic, vaccination against COVID-19, as well as providing vaccines against other diseases that can be prevented.

The way in which certain groups have divided themselves in their attitude towards the COVID-19 vaccine could be interpreted as a way showing that they considered vaccination not as much as a medical issue, but mostly a political one. The political issue included the belief of certain groups that the state wanted to control them, a belief which had been triggered by the authoritarian measures taken to prevent the spread of the virus. The dislike for authoritarian regimes emerged under the beliefs that the state was lying, that all supranational organizations had certain interests in taking these measures and were after something else, not protection of the population against the spread of the virus, that the virus itself was a pure invention, that the political elites wanted to destroy all human life on Earth, and many more.

Ultimately, even the environmental care policy can be related to the health of the EU citizens, since pollution itself can have harmful effects on health and lead to various serious diseases such as cancer.

Results

The laws and strategies developed by the EU as far as health is concerned are based on statistics related to medical data of citizens and their health issues, as well as on scientific research and experiments related to the effect of various foods and drinks on the health of various study groups. Once the EU has all the data, the situation is analysed and measures are taken so that both individuals and society can benefit from good health.

Health issues related to smoking, having fast food, at various ages, and also having alcohol are the main ones that are being fought against by the European Union. The EU tries to argue in favour of its citizens’ well-being, taking up, symbolically, the role of a caring parent. The practice of healthy habits regarding diet, sports, as well as tobacco and alcohol use are reinforced through various mass-media means, such as popular science articles and TV shows where the general public can engage in dialogue with various experts in the medical field. Mental health is another issue we need to be aware of, together with safety at work, through becoming informed about the measures taken by our employers. An efficient work-life balance can help reduce stress, together with sports activity which can be done at least during weekends, together with relaxation going out in the city and walking in the park.

In the case of children, we notice how the EU teaches us to take more responsibility, and protect them from the influence of advertisements regarding fast food or junk food promoted by their favourite celebrities. It is a huge responsibility to take over even as celebrities when it comes to the health issues children can have as a consequence of being attracted to junk food. In schools, vending machines where students can get fast food or junk food have been prohibited in certain EU member countries, in order

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

to protect their health. As adults, we believe we should give children a good example of various practices in life, and fast food or junk food cannot be a positive example.

As adults, we may feel entitled to be allowed to make our own choices, which is why the EU allows us to consult information available from scientific research and information about raising awareness of negative consequences of various food practices, as well as vices such as tobacco and alcohol drinking. It is believed that, once we are grown ups, we can be allowed personal freedom and also to have our decision taking capacity taken seriously, which is why we are allowed to judge for ourselves what we should do. Attitudes towards authority and drastic measure are not positive, due to the impact of the authoritarian regimes such as Communist ones, especially in the case of Romania.

Discussion

We may think that it is all our business what we do with our health. We may believe that we care for our having fun, enjoying the moment and on our temporary well-being when we have various activities such as having fun at parties, or simply smoking and having soft drinks, as well as live comfortably getting fast food and no longer spend time cooking. We may believe that, once we are growing independent from our parents, as teenagers and then as young adults, we can do as we please, smoke, drink and eat whatever we like. However, supranational organizations such as the EU show us that we owe our society working to our full capacity, which entails us preserving our health. Even our sense of and wish for individualism within a liberalist democracy system of government cannot exist in itself, since we live in a society. Once we live in a society, we may be granted a larger or smaller degree of individual freedom and independence from the state, yet at some point and within certain limits, the state would claim its right over us. At the same time, the state may protect us and our health, after all, to our personal benefit as well, not just to the one of the entire society in which we live. It is understandable that the European Union wants healthy and apt workforce members. Yet, we can also benefit personally from caring about our health, as our loved ones would benefit more from our presence in their lives. Additionally, we may also feel that we have a higher quality of life and that we feel much better if we take care of our health the way we are recommended to.

Conclusion

While the European Union can educate us and instill in us certain moral values, regarding taking care of our health as an issue that involves respect and responsibility for others, as well as for the other members of the society included in the state. We actually never live alone and we never live only for ourselves. There are always dear persons present in our lives and we need to take them into account when we make decisions about our health. We need to consider how these decisions related to our own health can actually impact other people we care about around us, first of all. The EU tells us how additional spendings of the state and health care system can be required if our health is not good. If we do not preserve our health, then this is going to be an issue regarding the way we can or cannot provide for the society at large due to the fact that our working capacity is going to be reduced.

The EU draws our attention to the way we adults can influence children in their choice of food even later on in life. We may not always provide positive role models for them, as we can see from the advertising industry, where celebrities would be banned together with their advertisement since it would be believed that they harm the perspective children get on foods that they would like to have and that they should have. We all have certain periods in our lives when we rely on role models. We can say that society in general has an influence on our education. As children, we tend to copy what we see around us, both in our family and in society. Once these advertisements related to fast food or junk food seem normal, or even something worthy to be followed, then children may be expected to have a distorted view of what is healthy as far as food is concerned.

While the issue of healthy foods for children has always, apparently, been around, since it is well-known that they prefer sweets and, in general, unhealthy foods, nowadays the ideological perspective makes our conscience as adults all the more sensitive to the topic. We feel guilty for misleading children to make unhealthy food choices, instead of helping them grow up with positive examples that are beneficial to their health.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Next to our moral duty, we have it all backed up by official laws of the EU. We cannot ignore the legislation claiming that we need to take care about our own well-being, through adequate nutrition, physical activity, avoiding smoking, as well as psychological health issues and physical issues related to alcohol consumption.

References

Baciu, S. (2013). Culture: An Awareness-Raising Approach. Cavallioti Publishing House, Bucharest, Romania.

EPHA. (2007). Junk food: Evolution of the legislation in European Countries. Retrieved from: <https://epha.org/junk-food-evolution-of-the-legislation-in-european-countries/>

European Commission. (2023). Public Health. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/index_en

European Commission. (2023a). Public Health. Tobacco. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/tobacco_en

European Commission. (2023b). Public Health. Nutrition and Physical Activity. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/nutrition-and-physical-activity_en

European Commission. (2023c). Public Health. Nutrition and Physical Activity. Overview. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/nutrition-and-physical-activity/overview_en

European Commission. (2023d). Public Health. Alcohol. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/alcohol_en

European Commission. (2023e). Public Health. Alcohol. Overview. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/alcohol/overview_en

European Commission. (2023f). Public Health. Social determinants. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/social-determinants_en

European Commission. (2023g). Public Health. Social determinants. Overview. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/social-determinants/overview_en

European Commission.(2023h). Public Health. Health Strategy. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/other-pages/basic-page/health-strategy-0_en

European Union. (2011). Health of People of Working Age. Retrieved from: https://health.ec.europa.eu/system/files/2016-11/final_sum_ecorys_web_0.pdf

Fukuyama, F. (1991). Liberal democracy as a global phenomenon. *PS: Political Science & Politics*, 24(4), 659-664.

Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online readings in psychology and culture*, 2(1), 8.

Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign policy*, (80), 153-171.

Santos, H. C., Varnum, M. E., & Grossmann, I. (2017). Global increases in individualism. *Psychological science*, 28(9), 1228-1239.

**CYBER SECURITY BEHAVIOR ACCORDING TO THE ACTIVE COMPUTER USE
EXPERIENCE OF GENERATION Z UNIVERSITY STUDENTS**

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ŞİMŞEK

Gümüşhane Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ABSTRACT

As the newest generation to enter the workforce, Z generation students (born roughly between 1997 and 2012) bring a unique set of skills, values, and perspectives that can greatly benefit organizations. It is important for organizations to develop themselves and keep them safe against the increasing competition in working life. Generation Z students will contribute to organizations in terms of technological competence, diversity and inclusion, entrepreneurial mindset and flexibility and adaptability. In the digitalized world, there is the opportunity to access information from anywhere at any time. The focal point that necessitates heightened attention in this context is the imperative of safeguarding the information. When it comes to keeping information safe; protection of sensitive data, maintaining trust, compliance with regulations, prevention of cyber attacks, protection of intellectual property are some of the first things that come to mind. In particular, organizations realize the importance of cyber security and the organization's readiness for it through information systems management. as a generation that has grown up in a digital world, Generation Z students tend to have a good understanding of the importance of cybersecurity. The cyber security behavior of the Z generation, who will step into the business world, reinforces and shapes the cyber security measures of the organizations. The evaluation of the cyber security conduct of the current cohort, known as Generation Z, engaged in their educational pursuits, will facilitate the capacity of organizations to anticipate their intentions regarding cyber security. This study focuses on whether there is a difference in cyber security behavior in active computer use of Z generation university students according to years. In order to achieve the aim of the study, data were obtained online through a questionnaire. SPSS Statistics 22 was used for data analysis. As a result of the data obtained from a total of 128 participants; The average of the cyber security behavior of the z generation was found to be 3.11. Considering the average, personal cyber security behavior is evaluated as above average. It reveals that there is a significant difference between active computer use and students' cyber security behavior by years.

Keywords: Generation Z, University Student, Cyber Security Behavior, Active Computer Use

INTRODUCTION

Cyber security and information security have taken their place in the literature as a concept that is inseparable and intertwined from every point. Cyber security consists of some sub-dimensions in itself. The subjects encompassed by the domain of cyber security include network security, application security, information security, operational security, disaster recovery, business continuity planning, end-user training and awareness, as well as cloud security. Cybersecurity is a comprehensive installation, development, protection and sustainability process in the cyber world.

The notion of cyber security and information security are frequently employed interchangeably (Von Solms & Van Niekerk, 2013). Cyber security behavior refers to all of the security measures that should be adopted among individuals in order to safely conduct business and transactions in the cyber environment. Generation Z currently refers to the generation that will take its place in working life. The significance of the Z generation's cyber security conduct holds utmost importance for organizations.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The concept of cyber security first emerged in the USA in the 1970s, was used extensively towards the end of the 1980s and spread to other countries in the late 1990s (Cavelty, 2015).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

“Cybersecurity is the collection of tools, policies, security concepts, safeguards, guidelines, risk management approaches, actions, training, best practices, assurance and technologies that can be used to protect the cyber environment and organization and user assets” (ITU,2022).

Cybersecurity encompasses the coordination and aggregation of assets, procedures, and frameworks employed to safeguard the realm of cyberspace and the systems backed by it, with the aim of warding off intrusions upon de facto ownership and legally incongruous occurrences. (Craig, Diakun-Thibault, & Purse, 2014). Cyber security behavior, on the other hand, is the behavior that includes the precautions to be taken to prevent the malicious use of all kinds of business and transactions in cyberspace. End-users play a vital role in ensuring robust workplace cybersecurity due to the susceptibility of information technology (IT) systems to the influence of their behavior (Gillam & Foster, 2020). Gillam and Foster (2020) asserted that investigations pertaining to the susceptibility of humans in cybersecurity primarily concentrate on the proclivities and conduct of information technology users in their endeavors to diminish the risks associated with cybersecurity (Gillam & Foster, 2020). The aforementioned factors were first explained by Ronald Rogers' (1975) Protection Motivation Theory. Rogers focused on three components in this theory. These; the magnitude of the harmfulness of a defined event, the probability of that event occurring, and the effectiveness of the protective response (Rogers, 1975). The generation called Z generation refers to people born between 2000 and 2020 (Çetin and Karalar, 2016). The majority of the employees in the Z generation or the top managers of those who will step into working life will be from the X generation. Generation X managers continue to gain experience in managing Generation Z employees (Gabriellova and Buchko, 2021). In the investigation conducted by Erten (2019), the examination of the correlation between the Z generation and digitalization elucidated that they possess a favorable disposition towards the process of digitalization. Furthermore, the aforementioned study also indicated that the Z generation is cognizant of the detrimental consequences that arise from the misuse of digital technologies for purposes other than their intended use (Erten, 2019). In another study, it has been shown that "technogen youth" and the whole digital world prefer to use the products of the entire digital world, while specifying the attitudes of the Z generation towards technology, their attitudes towards their careers, signature products, communication media and communication preferences (Alp, Tuncer, Sulaiman, & Güngör, 2019).

There are studies that deal with various organizational behavior outputs related to the Z generation. The significance of cyber security has grown in recent times, warranting its inclusion as a prominent subject for scholarly discourse. Of particular interest are research endeavors that seek to assess the interplay between cyber security and the management of risks, specifically within the context of governmental actions (Quigley & Roy, 2012) and public policies (Öğüt, Raghunathan, & Menon, 2011). The use of digitalization in every sense with B2B (Business-to-business) companies, which are among the companies that support the new business models of organizations, draws attention. In a study, it is stated that B2B marketers have designed a cyber security awareness program against cyber attacks. Moreover, these programs serve to diminish the disparity between one's belief in their abilities and their perceived anticipation, elevate the level of assurance among the staff, and induce a transformation in attitudinal conduct across the entire organization (Trim and Lee, 2019). For cyber security, that is, for the security of cyber space, 3 main security principles, which are considered as information, were mentioned. These are actually basic requirements. The first is the confidentiality of the information, the second is the availability of the information, and the last is the integrity of the information (From Eren, 2017; Kuvancı & Akın, 2020). Topham et al. (2016) discussed the requirements and best practices for the development of cybersecurity labs and exercises (Topham, Kifayat, Younis, Shi, & Askwith, 2016). As a consequence of the investigations conducted by David, Keupp, and Mermoud (2020), which delved into the correlation between human beliefs and the acquisition of specialized knowledge indispensable for the creation of cyber security, it was determined that resource belief, utility belief, and reciprocity belief all displayed a positive association with the assimilation of knowledge, while reward belief did not exhibit a similar relationship (David, Keupp, & Mermoud, 2020).

This study tries to determine the cyber security behavior of Z generation university students who were born into the digital world. It is estimated that the cyber security behavior of the Z generation, whose relations with the digital world started at a very young age, will be at an average level. In the light of this information; Hypothesis 1 is set up as follows:

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

H₁: There is a significant difference between the cyber security behavior average of Z generation university students and the predicted cyber security behavior average

The fact that the Z generation is actively using computers requires them to be more cautious about information security and cyber security behavior. In order to determine this situation, Hypothesis 2 was established to measure whether the active computer use of Z generation university students makes a difference in their cyber security behaviors.

H₂: The cyber security behavior of generation Z university students shows a significant difference in active computer use by years

This study aims to reach the details of students' cyber security behaviors while measuring the cyber security behavior of Z generation university students. This study focused on the difference in cyber security behavior in active computer use and whether Z generation university students meet the predicted cyber security behavior.

METHODOLOGY

Data collection and examination of ethical principles

Universe and Sample

The scope of this study encompasses the Z generation residing in Gümüşhane as well as university students who are presently not engaged in employment. The sample was formed by snowball sampling method. With snowball sampling, new participants were reached by using the social network connections of the participants (Gürbüz and Şahin, 2016, p.135).

Ethics committee permission to conduct the research was obtained with the decision of Gümüşhane University Scientific Research and Publication Ethics Committee dated 28/07/2022 and numbered 2022/5.

Data Collection Tools

Data were obtained by online survey method. The survey consists of two parts. The first part is the part where information about gender and computer, internet and smartphone usage is obtained. In the second part, there are scale items that measure cyber security behavior. For the measurement of personal cyber security behavior, Erol et al. (2015) scale was used (Erol, Şahin, Yılmaz, & Haseski, 2015).

Analysis of Data

In order to achieve the aim of the study, data were obtained online through a questionnaire. SPSS Statistics 22 was used for data analysis. The analysis includes descriptive and descriptive statistics, One-Sample T-Test and One-Factor Analysis of Variance.

Scale Reliability

The Cronbach's Alpha value of the personal safety behavior scale is 0.820.

Tablo 1: Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N
.820	25

Cronbach's Alpha value is considered reliable in the range of 0.84–0.90 (Taber, 2018).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Results

Tablo 2: Demographic Information

Variables	Frequency	Percent (%)
Gender		
Woman	76	59.4
Male	52	40.6
Total	128	100.0
Education		
Licence	128	100.0
Total	91	100.0
Active Internet Usage		
1 to 3 years	4	3.1
4 to 6 years	48	37.5
7 years and above	76	59.4
Total	128	100.0
Smartphone Usage		
1 to 3 years	16	12.5
4 to 6 years	48	37.5
7 years and above	64	50.0
Total	128	100.0
Active Computer Use		
1 to 3 years	64	50.0
4 to 6 years	28	21.9
7 years and above	36	28.1
Total	128	100.0

59.4% of the participants are female and 40.6% are male. Active internet use is 7 years or more (59.4%), smart phone use is 7 years and over (50%), and computer use is active between 1 and 3 years (50%).

H₁: There is a significant difference between the cyber security behavior average of Z generation university students and the predicted cyber security behavior average.

The minimum, maximum and average values of cyber security behavior of Z generation university students are given in the table below.

Table 3: One-Sample T Test Results

	N	Mean	Std. Deviation	df	t	Sig.(2-tailed)
Cyber Security Behavior	128	3.1138	.56792	127	12.227	.000
Test Value= 2.5						

According to the results of the one-sample T test; The cyber security behavior average of the sample is 3.1138 and its standard deviation is .56792. Hypothesis H1 accepted [$t(127) = 12.227$; $p < 0.05$]. There is a significant difference between the predicted cyber security behavior average (2.5) and the students' cyber security behavior average (3.11).

H₂: The cyber security behavior of generation Z university students shows a significant difference in active computer use by years.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

According to the data obtained from 128 students, it was investigated whether the cyber security behavior of the students showed a significant difference according to the active computer use. The results of one factor analysis of variance and multiple comparison results of the sample are given in Table 4, Table 5 and Table 6.

Table 4: Statistics on Computer Usage

	N	Mean	Std. Deviation
1 to 3 years	64	2.9500	.42583
4 to 6 years	28	3.2343	.91718
7 years and above	36	3.3111	.30704
Total	128	3.1137	.56792

When we look at the table of students' computer use by years, it is seen that 64 people use computers between 1 and 3 years, 28 people use computers between 4 and 6 years, and 36 people use computers for 7 years or more.

Table 5: ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
<i>Between Groups</i>	3.525	2	1.763	5.885	.004
<i>Within Groups</i>	37.436	125	.299		
<i>Total</i>	40.961	127			

The results of the one-factor analysis of variance reveal that there is a significant difference between active computer use and cyber security behavior of students by years [$F(2,125) = 5.885, p < .05$].

Table 6: Multiple Comparisons

Active Computer Use	Active Computer Use	Mean Difference	Std. Error	Sig.	%95 Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
1 to 3 years	4 to 6 years	-.28429	.12400	.061	-.5784	.0098
	7 years and above	-.36111*	.11401	.005	-.6315	-.0907
4 to 6 years	1 to 3 years	.28429	.12400	.061	-.0098	.5784
	7 years and above	-.07683	.13790	.843	-.4039	.2503
7 years and above	1 to 3 years	.36111*	.11401	.005	.0907	.6315
	4 to 6 years	.07683	.13790	.843	-.2503	.4039

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Considering the results of the Tukey test, which shows from which binary group the significant difference between active computer use and cyber security behavior over the years originates; there was a significant difference between 1 and 3 years of computer use (Mean = 2.95; S.S. = .42) and 7 years or more of computer use (Mean = 3.31; S.S. = .30). There was no significant difference between 1 and 3 years and 4 to 6 years. According to the results, the H2 hypothesis was accepted.

CONCLUSIONS AND DISCUSSION

The awareness of information preservation and security is imperative for the Z generation, as they prepare to enter the workforce. Cyber security behavior is developed in the process and behavior is reinforced by learning new security measures. For this reason, university students should realize the importance of cyber security behavior, and organizations should be supportive in this regard. The support of organizations to cyber security behavior is to contribute to the necessary training of the Z generation who will work in them and to give the necessary importance to the issue of cyber security within their own structure.

Especially with the inclusion of digitalization and even artificial intelligence in institutions in a short time, the importance of cyber security becomes indispensable for data security against cyber wars. It is essential that those who are currently working in cyber security organizations raise awareness of the employees and provide the necessary training. In addition, the Z generation mentioned in the study should work in organizations by knowing cyber security and exhibiting cyber security behavior. Generation Z is expressed as a generation that grows under the influence of technology and digitalization and will take its place in working life as a qualified employee in a short time. This research endeavor aimed to uncover the online security patterns exhibited by individuals belonging to Generation Z. As a result of the study, it was determined that there is a significant difference between the cyber security behavior averages of Z generation university students and the estimated cyber security behavior averages. In addition, a significant difference was found between the students who use computers for 1-3 years and students who use computers for 7 years or more in the cyber security behavior of the Z generation over the years. Spending a lot of time using computers helps to realize that necessary precautions are taken against cyber threats. Generation Z is already taking its place in working life as the children of the digital world. It is proposed that there is a need for managers and future research to further delve into the examination of enhancing the Z generation's cyber security behavior. Moreover, it is advised that future studies undertake an investigation into the factors that could potentially contribute to the enhancement and internalization of cyber security behavior.

REFERENCES

- Alp, G., Tuncer, A. D., Sulaiman, S. A. B., Güngör, A. (2019). Çalışma hayatında Y ve Z kuşağının motivasyonel farklılıkları. *Proceedings on 2nd International Conference on Technology and Science*. November 14-16, 803-810
- Cavelty, M. (2015). Cyber-security. *Contemporary Security Studies* (s. 400-416). içinde Thomson Digital, doi: 10.1093/hepl/9780198708315.003.0027.
- Craigen, D., Diakun-Thibault, N. and Purse, R. (2014). Defining Cybersecurity. *Technology Innovation Management Review* (October), 13-21.
- Çetin, C. and Karalar, S. (2016). X, Y ve Z kuşağı öğrencilerin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi* 14(28), 157-197.
- David, D. P., Keupp, M. M., and Mermoud, A. (2020). Knowledge absorption for cyber-security: The role of human belief. *Computers in Human Behavior*(106), 1-11.
- Erol, O., Şahin, Y. L., Yılmaz, E., and Haseski, H. İ. (2015). Kişisel siber güvenliği sağlama ölçeği geliştirme çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 75-91.
- Erten P. (2019). Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 190202
- Gabrielova, K. and Buchko, A. A. (2021). Here comes Generation Z: Millennials as managers. *Business Horizons* (64), 489-499.
- Gürbüz, S. and Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Seçkin, 3. Baskı.
- Hasan, S., Ali, M., Kurnia, s., and Thursamy, R. (2021). Evaluating the cyber security readiness of organizations and its influence on performance. *Journal of Information Security and Applications*(58), 1-16.
- ITU. (2022). Definition of cybersecurity, referring to ITU-T X.1205, Overview of cybersecurity, <https://www.itu.int/en/ITU-T/studygroups/com17/Pages/cybersecurity.aspx#:~:text=Cybersecurity%20is%20the%20collection%20of,and%20organization%20and%20user's%20assets.>
- Kuvancı, B. & Akın, F. (2020). Dördüncü Sanayi Devriminin Bir Sonucu Olarak Siber Tehditler Ve Siber Güvenliğin Aile, Şirket Ve Devlet Bazında Önemi. *İş ve Hayat*, 6 (11), 24-45.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Ögüt, H., Raghunathan, S., and Menon, N. (2011). Cyber security risk management: Public policy implications of correlated risk, imperfect ability to prove loss, and observability of self-protection. *Risk Analysis*, 31(3), 497-512.

Quigley, K., and Roy, J. (2012). Cyber-Security and risk management in an interoperable world: An examination of governmental action in North America. *Social Science Computer Review*, 30(1), 83-94.

Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's Alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Res Sci Educ* (48), 1273-1296.

Topham, L., Kifayat, K., Younis, Y. A., Shi, Q., and Askwith, B. (2016). Cyber security teaching and learning laboratories: A survey. *Information & Security: An International Journal*(35), 51-80.

Trim, P. R., and Lee, Y.-I. (2019). The role of B2B marketers in increasing cyber security awareness and influencing behavioural change. *Industrial Marketing Management*(83), 224-238.

Von Solms, R., and Van Niekerk, J. (2013). From information security to cyber security. *Computers & Security*(38), 97-102.

EL-EZHERÎ'NİN HAYATI, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE MUVAŞSILU'N-NEBİL İLA NAHVÎ'T-
TESHİL ADLI ESERİ

Abdullah YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Halid bin Abdullah el-Ezherî (ö. 905/1499) 15. yüzyılda yaşamış önemli bir dil alimi ve şarih'tir. Biz bu makalede Arap dilinin kısa tarihçesinden ve ana hatlarıyla kavramlarından bahsettikten sonra bu güzide alimden bahsetmenin daha yerinde olacağını düşündük. Arap dili Samî dil aile gurubundan olup Hamî-Samî kökündendir. Arap alfabesinin meydana gelmesinde Arâmî (Nebatî) alfabesi etkili olmuştur. Arap halkının güney kolu Kâhtani eski Yemen (Me'in ve Seba) halkı, kuzeyde el-Yemame, Necd, Şammar ile Suriye ve Irak sınırına yakın bölgelerdeki halktan oluştuğu bilinmektedir. Kuzey İsmâ'îli kolunun ise Benû Tamim, Benû Kays, Asad ve Kinâne (Hz. Peygamber'in kabilesi) halkından meydana geldiği bildirilmiştir. Arapça'yı tarihte ilk defa Yemenlilerin atası Ya'rub İbn Kahtan'ın (ki kendisinin Hz. Nuh'un soyundandır) konuştuğu bildirilmektedir. Nahiv İlmi İse Hz. Ali'nin (ö. 40/659) desteği ile Ebu'l-Esved ed-Düeli (ö.69/688) tarafından ihtiyaca binaen ilk defa kuralları ortaya konmaya başlanmış bir ilimdir. Halid bin Abdullah el-Ezherî (ö. 905/1499) ise ilim hayatına kırklı yaşlarına doğru girmeye başlayan Mısırlı ve önemli bir alimdir. Arap dilinde temel eserlerden kabul edilen birçok eseri şerh etmiştir. O daha çok şerh ve haşiyeleri ile öne çıkmış bir gramercidir. Örneğin İbn Mâlik'in (ö. 672) Teshîlu'l-Fevâid ve Tekmîlu'l-Mekâsîd adlı eserini Muvassîlu'n-Nebîl İla Nahvî't-Teshîl adıyla- ki bu eser bizim de araştırma konumuzu teşkil etmektedir- şerh etmiştir. İki bin sayfaya yakın olan bu çalışma oldukça hacimli bir eserdir. İlginçtir ki hemen neredeyse bütün tabakat kaynaklarında bu eser Halid bin Abdullah el-Ezherî'nin (ö. 905/1499) eserleri arasında zikredilmemiştir. Oysa yapmış olduğumuz araştırmada bu konuda bir şüpheye mahal olmadığını görmüş olduk. O İbn Malik'in (ö. 672) eserinde dile getirmiş olduğu her bir kavramı Arap dil ekollerinin görüşleri çerçevesinde uzun uzadıya tartışmıştır. Ayrıca o birbirinden kıymetli onlarca eseri kaleme almıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Nahiv İlmi, Halid bin Abdullah el-Ezherî, Muvassîlu'n-Nebîl İla Nahvî't-Teshîl İsimli Eser

ABSTRACT

Halid bin Abdullah al-Azharî (d. 905/1499) is an important language scholar and commentator who lived in the 15th century. In this article, after talking about the brief history of the Arabic language and its main concepts, we thought it would be more appropriate to talk about this distinguished scholar. The Arabic language is from the Semitic language family group and comes from the Hami-Semitic root. The Aramaic (Nabataean) alphabet was influential in the formation of the Arabic alphabet. It is known that the southern branch of the Arab people consists of the Qahtani people of ancient Yemen (Me'in and Seba), and the people of al-Yemame, Najd, Shammar in the north, and the people of the regions close to the Syrian and Iraqi borders. It has been reported that the Northern Ismaili branch consists of the people of Benu Tamim, Benu Kays, Asad and Kinana (the tribe of the Prophet). It is reported that the ancestor of Yemenis, Ya'rub Ibn Kahtan (who is a descendant of Prophet Noah), spoke Arabic for the first time in history. The science of Nahiv is a science whose rules should be revealed for the first time based on the need by Ebu'l-Esved ed-Düeli (d.69/688) with the support of Hazrat Ali (d. 40/659). Khalid bin Abdullah al-Azharî (d. 905/1499) is an Egyptian and important scholar who started to enter the scientific life towards his forties. He commented on many works that are considered to be fundamental works in the Arabic language. He is a grammarian who stands out mostly with his commentaries and annotations. For example, he annotated Ibn Malik's (d. 672) work named Teshîlu'l-Fevâid ve Tekmîlu'l-Mekâsîd under the name Muvassîlu'n-Nebîl İla Nahvî't-Teshîl (which is the subject of our research).

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

This work, which is nearly two thousand pages, is a very voluminous work. Interestingly, in almost all literary sources, this work is not mentioned among the works of Khalid bin Abdullah al-Azharî (d. 905/1499). However, in our research we have seen that there is no room for doubt on this issue. He discussed at length each concept expressed by Ibn Malik (d. 672) in his work within the framework of the views of Arabic language schools. In addition, he wrote dozens of valuable works.

Keywords: Arabic Language, Nahiv Science, Halid bin Abdullah al-Azharî, The Work Named Muvassılu'n-Nebil İla Nahvi't-Teshil

TECHNOLOGY OF THE PEDAGOGICAL PROCESS

Aikhozhaeva Gulzira Urazovna

Teacher of biology

General education school N21 named after M. Poshanov

Kazakhstan, Turkestan

Summary: in it to article technologies of pedagogical processes are considered

The main value for an independent Kazakh country - our people and its future - is the perfect prospects of youth. They are directly related to the educational and intellectual resources of the population, and the support of generations is the future of the nation, the formation of an intellectual nation is the key to innovative development, caring for offspring is caring for the future. One of the ways to accomplish this task is the purposeful, thoughtful use of the technology of the pedagogical process in the holistic pedagogical process. The technology implemented in the holistic pedagogical process is the organization of cognitive activity, in which a consistent, consistent transmission of information is carried out, including developing current observations, stimulating student activity, correcting the pedagogical process-making adjustments to the course, and a set of current observations. The main place among them is occupied by the technology of organizing activities that carry out the game and activity design of the pedagogical process.

The technology of the pedagogical process is taking into account the effectiveness of purposeful cognitive work with the teacher and students in a holistic pedagogical process in order to achieve, organize, and carry out transformations consistent with the course of children's education, self-development, independent work, initiatives, and the principle of cooperation.

Pedagogical technology is the systematic implementation of educational, developmental and educational tasks in order to improve the quality of the holistic pedagogical process. In the technology of the pedagogical process, the teacher and students work together and cooperate in designing, diagnosing, forecasting, searching for mutually acceptable actions, cognitive work and express innovations, bring the result to accuracy with modeling.

Believes that the structure of the pedagogical process is a system of five elements: pedagogical technologies, methods, means of pedagogical communication; teacher; students.

The pedagogical system consists of five parts: the goal, the result of the process; the teacher's own actions; intellectual impact; joint actions; the actions of the students themselves.

The pedagogical process is considered as part of the pedagogical system - the eleum system, which consists of six interrelated elements: the goals of education and upbringing; the content of education and upbringing; technology of education and upbringing; forms of organization; teacher; students.

The pedagogical process is a set of techniques, tools that allow purposefully choosing and using external factors for the development of students, consciously building educational relationships, thinking through and organizing the formation and development of education for self-education. The pedagogical process is designed and conducted by a teacher, which consists of the following structure:

Goal-positions-content-methods - technology - tools-forms.

The dynamics of the pedagogical process is achieved by complementarity-the complementarity of its three structures: psychological, methodological, technological and pedagogical. In the theory of organizational activity management (Umansky L. I.) form a chain of relative relationships:

- tasks, understanding the tasks of the established relationship between the organizer and the organizers;
- come to a collective decision depending on the purpose of the topic;

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- identification, planning of the use of digital multimedia educational resources, interactive whiteboards, electronic textbooks, etc., toxic and spatial conditions associated with the design;
- preparation of electronic didactic manuals, cards, cognitive tasks, exercises, methodological, technological instructions;
- actions cognitive work, accounting, analysis, evaluation of the quality of their performance, setting tasks, fixing;
- comments on homework, demonstration of samples, summing up feedback;
- to give tasks and tasks for the analysis of the holistic pedagogical process.

The specifics of the technology of the pedagogical process lies in the fulfillment of the requirements and the sequence, continuity of developing actions:

- definition of the essence and objectives of the action and clarification of the relationship in time and space;
- content and compliance of the activity with the requirements;
- possible options, forms;
- interactive whiteboard, electronic media, audio and video materials, etc. multimedia equipment used in the holistic pedagogical process;
- slide tables, special electronic didactic manuals related directly to the holistic pedagogical process.[1]

Methodological, technological recommendations related to a qualitative and productive holistic pedagogical process, expedient, transformative purposeful use of the technology of organizing influence on the development of cognitive and cognitive IS-actions of children. Qualitative availability of a holistic pedagogical process experiments and research have shown that the formation of students' self-development with increased knowledge, skills, and skills through cognitive activity.

The technology of the pedagogical process consists in the design, diagnosis, modeling, observation of cognitive activity, practical implementation of the theory of cognitive-gnostic activity, assuming its effectiveness. to do. In the report of Gnostic teaching, it takes two forms: external and internal. External (practical) approaches to the development of the subject: processing, generalization, analysis, observation, measurement, mutual movement, etc. At the same time, perceptual services: consideration, listening, observation, repetition, representation, etc. Internal cognitive activity: can be mental activity, analysis and unification, generalization and classification, comparison, coding and grouping.

Attributes necessary for the qualitative passage of cognitive activity:

- interactive tactics;
- the computer and its components, electronic didactic tools, multimedia educational resources, e.t.c
- . are provided by operation.
- slides, illustrations, etc.

An important condition for the success of a holistic pedagogical process is the formation of self-education with a clear understanding of goals and objectives, increasing content, technology, skills and abilities. Formation of self-education with the improvement of technology, skills, skills of performing educational and cognitive activities. Training-innovation of design technology, organization of cognitive activity, and performance of cognitive activity is of the utmost importance.

The technology of organizing the development of educational material on the topic of the lesson in a holistic pedagogical process consists of the following stages:

- reception of training materials;
- understand the training material, make comments;

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- deep contemplation and linking of study materials;
- generalization of the training material, comprehension of the content;
- consolidation of the training material, creation of feedback: exercise, answer to a question, card tasks, taking into account the rules, reviewing samples of homework, joint execution of its first part;
- the value of the teaching material-its use, development, giving examples, study, excerpts from other works, textbook information, etc.
- Homework: the task that is given to home is intended for mastering the title of the lesson, clearly, accurately, measured reflected in the typical calendar-thematic layouts considered in the classroom, the explanation of which in the lesson leads to mastering it, mastering independent reading.

To increase the effectiveness of cognitive-cognitive technology of the holistic pedagogical process, it is important to make the process of designing, diagnosing, forecasting, planning and turning its internal structural components into actions mature, differentiated, selected, tested and productive. components of quality education:

- goals, objectives, technologies;
- cadet-motivational;
- content, links,
- techniques and actions, knowledge, skills, skills;
- educational works;
- banking-regulation, feedback;
- assessment-results, homework assignments.

All of them represent the internal structure and organization of a holistic pedagogical process, namely the teacher's training services:

1. Defining the goals and objectives of students' activities.
2. Formation of educational requirements and cognitive motives.
3. Flawlessly comply with the state educational standard, the standard program, the exemplary calendar and thematic plan.
4. Organization of educational and cognitive activities in order to improve the quality of knowledge transfer.
5. Providing interactive learning.
6. Regulation of control over the educational and cognitive activity of students.
7. Assessment of students' learning and cognitive activity.

The internal structure of the educational and cognitive activity of students in the holistic pedagogical process and the organization of the educational process:

1. Thinking through and understanding of the goals and objectives of cognitive activity by children.
2. Learning-performing cognitive actions to master learning
3. The main educational and cognitive material of the lesson on
4. Training-generalization of knowledge, skills, skills with the mastery of cognitive actions, working out, contemplation, mastery.
5. Independence, independence, systematic preparation for the Unified National Test by conducting cognitive work.
6. Independent control in the holistic pedagogical process, teaching

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

repetition, working out of the material.

7. Conduct a self-assessment of learning achievements, cognitive activity of the study and plan appropriate activities.[2]

In order to improve the quality of the pedagogical process, we come to the conclusion that preliminary diagnostics in the transformation of the educational and cognitive activity of teachers and students in the holistic pedagogical process from design to planning, thoughtful adjustment of achieving the target result, joint, collaborative work bring closer to effectiveness, experience attaches importance to this.

References

1. Pedagogika i psikhologia visshei shkoli: uchebnoe posobie diya vuzov/M.B.Bulanova-Toporkova.Rostov-naDonu; Feniks, 2002-539s.
2. Potashnik M.A. Gore ot "uma"/M.A. Potashnik// narodnoe obrazovanie. -2005./Ne 1-s.203-215.

SHARIA PENSION FUNDS

Laila Kholisa Azzahra

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

Lizianil Azizah

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

Aulia Nailis Slamah

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

Ria Anisatus Solihah

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

ABSTRACT

A pension fund is a collection of assets managed and operated by an institution to produce a pension benefit, namely a periodic payment that is paid to participants at the time and in the manner specified in the provisions that form the basis for administering the pension program where the payment of the benefit is linked to the attainment of age. certain. Meanwhile, sharia pension funds are pension funds that organize pension programs based on Sharia Principles (DSN MUI Fatwa Number: 88/DSN-MUI/XI/2013). The function of pension funds is as insurance, savings and retirement. The main purpose of pension funds is to provide savings for future retirement. One relevant company profile is DPLK Bank Muamalat. This research aims to find out more about Sharia Pension Funds. This research uses a qualitative approach by utilizing in-depth analysis of secondary data from various related literature sources, to understand the perspectives and concepts underlying sharia insurance. The data collection technique in this research uses literature study techniques to obtain a theoretical basis in the form of opinions or writings of legal experts, ulama and other authorized parties, regarding sharia insurance guidelines in Indonesia. This research is descriptive analytical in nature to describe or analyze research results but is not used to make broader conclusions.

Keywords: pension fund, Financial institutions

INTRODUCTION

Background

As creatures created by Allah SWT, every human being will definitely have an old age. Where in old age we no longer have the strength to work, no longer have an income and most of us only rely on gifts from our children and grandchildren. However, this is not the dream of old age for every human being. Everyone wants prosperity in their life while still actively working or when entering old age or retirement. Retirement is a period when a person stops working because they have reached a certain age or condition, so they must be dismissed or at their own request. A person who has retired will not receive income in the form of wages/salary received every month, but is entitled to the rights he received in the form of pension funds or severance pay from the company where he last worked.

In retirement, everyone wants certainty and assurance that their economic prosperity will continue while they are not working. Pension Fund products are one alternative to overcome this solution. The

implementation of the Pension program as a solution to problems in society, whether employees or the community at large, to minimize or reduce the risks that could be faced in the future, such as loss of work, old age, accidents that result in physical disability or death (Johar Arifin, 2007).

Law no. 11 of 1992 is the basic law for pension funds in Indonesia. This law is based on the principle of "freedom to make promises and the obligation to fulfill them", that is, even though the establishment of a pension program is voluntary, the rights of the beneficiaries must be guaranteed. The main objective of proposing the Pension Law is to determine the rights of participants, and provide regulatory standards that can guarantee the receipt of pension benefits on time, to ensure that pension benefits are used as a sustainable source of income for retirees, to provide appropriate arrangements for funds. pension, to encourage the mobilization of savings in the form of term pension funds

long term, and to ensure that pension funds are not held and used by employers for investments that may be risky and unhealthy, but will flow to financial markets and are subject to requirements regarding risk management.

Sharia pension funds need to be introduced massively to the public so that they understand the philosophy of sharia banking in general and sharia pension funds in particular along with the support of the Indonesian people, who are predominantly Muslim. This could be the first step to get people interested in sharia pension fund programs. Sharia pension fund institutions have received legal legality with the issuance of a fatwa from the National Sharia Council of the Indonesian Ulema Council Number 88/DSN-MUI/XI/2013 concerning general guidelines for implementing pension programs based on sharia principles.

DISCUSSION

Understanding Sharia Pension Funds

A pension fund is a collection of assets managed and operated by an institution to produce a pension benefit, namely a periodic payment that is paid to participants at the time and in the manner specified in the provisions that form the basis for administering the pension program where the payment of the benefit is linked to the attainment of age. certain. In other words, pension funds are a form of savings, more specifically savings for retirement (Sanrego, 2015). Meanwhile, sharia pension funds are pension funds that organize pension programs based on Sharia Principles (DSN MUI Fatwa Number: 88/DSN-MUI/XI/2013) (Iqbal, 2020).

Sharia pension funds are legal entities that manage and run programs that promise benefits based on sharia principles. The slow but steady growth of Indonesian financial institutions also encourages the development of pension funds that operate in accordance with sharia principles. Until now, sharia pension funds have developed into Financial Institution pension funds (DPLK) which are implemented by several banks and sharia insurance.

Sharia pensions are sharia financial institutions that have the characteristics of being able to be used to maintain the continuity of a person's income when entering retirement. If you look at its function, there is no difference between conventional and sharia pension funds because both have the same aim of maintaining sustainable income when entering retirement. The difference between conventional and sharia pension funds of course lies in the principles used. Sharia pension funds use sharia contracts in their operational activities, such as using contracts when becoming a participant or paying contributions. Apart from that, sharia pension funds also pay close attention to sharia principles such as not containing elements of maisir, gharar and usury.

The first sharia pension fund approved by the OJK was the Muamalat Syariah Financial Institution Pension Fund (DPLK) in 2017. In the same year, the sale of sharia investment packages from DPLK Mandiri was also approved. In the following year, OJK authorized the sale of sharia investment packages from DPLK BNI and the Jakarta Islamic Hospital Sharia Pension Fund. Ohhiya friends, apart from the management and supervisory board which handles business operations and supervision, pension funds are also supervised by the Sharia Supervisory Board (DPS).

Based on the scheme, sharia pension funds involve four main parties, namely the employer (wahib), the investee, participants (mauhub lah), and retirees/heirs. In general, there is nothing different between

Sharia pension fund schemes and conventional pension funds, but the main difference is that every transaction in Sharia pension funds uses a sharia contract. For example, the *bi syarth* grant and *muqayyadah* grant contracts are contracts used by employers for participants in terms of paying pension contributions. In the context of delegation of authority activities in return for services/fees to a third party, a *wakalah bil ujah* contract or *mudharabah* contract is used, however, if the pension fund uses a third party, the pension fund can use an *ijarah* contract.

Based on Law Number 11 of 1992 concerning the administration of pension funds, it is based on the following principles, namely:

1. The principle of separateness of pension fund assets from the assets of the founding legal entity.

Pension funds are supported by separate laws and are managed based on statutory provisions. Based on this principle, pension fund wealth which primarily comes from contributions is protected from undesirable things that could happen to the founder.

2. Basic maintenance in the funding system.

The administration of pension funds based on this Principle, for both employees and self-employed workers, must be managed by cultivating funds separately from the founder's assets so that they are sufficient to meet the payment of participants' rights. Thus, the formation of reserves within the company to finance the payment of employee pension benefits is not permitted.

3. Basic construction and supervision.

In order to ensure that the use of interests can result in not achieving the main purpose of the non-funding community, namely fulfilling the rights of participants, it is necessary to provide guidance and supervision. Guidance and supervision includes the funding system and supervision of pension fund wealth investments.

4. Principle of postponement of benefits

The maintenance of the pension fund program is meant so that the Income that is the right of the participants, then the basis of the deferral of benefits that requires the payment of the rights of successful participants can be done after the participants retire whose payments are made periodically.

5. Basis of Freedom To form or not Form a Pension Fund. The formation of a pension fund is done on the initiative of the employer to promise pension benefits. The consequence of funding and financing is a commitment that must be made until the moment the pension fund has to be liquidated. (Setiawan, 2017).

History of Sharia Pension Funds

Pension funds in Indonesia became known in 1957, when the government established the Civil Servant Pension Fund Foundation (YDPPNS) as an institution that manages pension funds for civil servants. YDPPNS then changed its name to Taspen in 1963. In 1977, the government also formed Asabri as an institution that manages pension funds for members of the TNI and Polri

In 1986, the government issued Presidential Decree No. 29 of 1986 concerning the Old Age Security Program (JHT) which is part of the Social Security Program for Workers (Jamsostek). This JHT program provides pension benefits to private workers who are registered as Jamsostek participants. In 1992, the government passed Law No. 11 of 1992 concerning Pension Funds which regulates in more detail the types, conditions, supervision and sanctions related to pension funds in Indonesia.

According to Law No. 11 of 1992, pension funds in Indonesia are divided into three types, namely:

1. Employer Pension Fund (DPPK), namely a pension fund established by the employer for the benefit of its employees. DPPK can take the form of defined benefits or defined contributions. A defined benefit is a pension program that guarantees the amount of benefits that participants will receive based on a certain formula that is determined from the start. A defined contribution is a pension program where the amount of benefits depends on the contributions paid and the results of fund development.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

2. Financial Institution Pension Fund (DPLK), namely a pension fund established by financial institutions such as banks, insurance or securities companies to offer pension programs to the general public. DPLK can only take the form of a defined contribution.

3. Profit Based Pension Funds (DPBK), namely pension funds established by parties other than employers or financial institutions to offer pension programs to the general public. DPBK can also only be in the form of defined contributions.

Functions and Objectives of Sharia Pension Funds

The functions of the pension fund program for participants include:

1. Insurance, namely participants who die or become disabled before reaching retirement age can be given liability money for shared expenses from the pension fund

2. Savings, namely the collection of participant contributions and employer contributions which constitute savings for and on behalf of the participants themselves. Contributions paid by employees can be seen every month as savings from the participants.

3. Pension, namely the entire Surakarta association and employer contributions as well as the results of its management, will be paid in the form of benefits for the first month of retirement age for life, and for participant widows/widowers. (Soemitra, 2017)

The objectives of holding a retirement week, both in the interests of the company, participants and pension management institutions, can be:

1) Company

- Moral obligation, where the company has a moral obligation to provide employees with a sense of security for the future because they will still have an income when they reach retirement age.
- Loyalty, employees are expected to have a company and increase employee motivation in carrying out daily tasks
- Labor market competition, where companies will have the power to get qualified and professional employees in the labor market.
- Give appreciation to employees who have served the company.
- So that at retirement age the employee can still enjoy the results obtained after working at his company.
- Improve the company's image in the eyes of the public and government.

2) Participants

- The participants feel secure about the future because they will still have problems when they reach retirement age
- Better compensation, that is, participants have additional compensation, although it can only be enjoyed when they reach retirement age / stop working

3) Administration of pension funds

- Manage pension funds to obtain profits
- Help and support government programs
- As a social service to the participants

Business Continuity and Legal Regulations of Syariah Pension Funds

1. Business Activities

Pension fund programs in Indonesia are implemented by government and private institutions. Implementation of government pension funds in Indonesia includes Jamsostek, a mandatory fixed contribution program for private and state-owned employees under the Ministry of Manpower and

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Transmigration. However, the Ministry of Finance plays a role in its supervision (Law No. 3/1992). Taspen,

namely civil servant pension savings and private pension programs which are responsible for the Ministry of Finance (Presidential Decree No. 8/1997). and ASABRI, the armed forces pension fund, is under the Ministry of Defense (Presidential Decree No. 8/1977). These three programs are regulated through different legal provisions.

Pension Fund Law no. 11 of 1992 is the basic legal framework for private pension funds in Indonesia. This law is based on the principle of "freedom to make promises and the obligation to fulfill them, namely, although the establishment of a pension program is voluntary, the rights of beneficiaries must be guaranteed. The main purpose of proposing the Pension Law is to determine the rights of participants, provide regulatory standards, which can guarantee the timely receipt of pension benefits, to ensure that pension benefits are used as a sustainable source of income for retirees, to provide appropriate arrangements for pension funds, to encourage the mobilization of savings in the form of long-term pension funds, and to ensure that such funds are not held and used by entrepreneurs for investments that may be risky and unhealthy, but will flow to financial markets and are subject to risk management requirements.

Meanwhile, for the operational legal basis for sharia pension funds, in the regulatory context, for example. If banking, insurance, bonds and sharia mutual funds already have many regulations and support from DSN-MUI fatwas, this is different with sharia pension funds, according to a Sharia Economics consultant, who is also a practitioner, Izzuddin Abdul Manaf, Lc. MA There is not a single supporting regulation or fatwa yet. So the regulations as an operational framework for sharia pension funds only refer to general pension fund regulations and MUI fatwas which are also general, not specific. This is also one of the factors in the slow growth of sharia pension funds in Indonesia.

According to Law No. 11 of 1992 concerning pension funds, types of pension funds consist of:

- a. Employer Pension Fund (DPPK); and/or
- b. Financial Institution Pension Fund (DPLK).

What is meant by employer pension fund is a pension fund established by a person or entity employing its employees, as the founder, to administer a defined benefit pension program or defined contribution pension program, for the benefit of some or all of its employees as participants, and which creates obligations towards the employer. .

Thus, this type of pension fund is provided directly by the employer. The founder of the DPPK must obtain approval from the minister of finance. What is meant by a financial institution pension fund (DPLK) is a pension fund established by a bank or life insurance company to provide a defined contribution pension program for individuals, both employees and self-employed workers, which is separate from the employer's pension fund for bank or life insurance company employees. concerned.

For people who work independently, such as doctors, farmers and fishermen, it is possible to take advantage of DPLK. It is possible for employees in a company to be able to utilize DPLK according to their abilities. The establishment of a DPLK by a bank or life insurance company must obtain approval from the minister

2. Legal Regulations for Sharia Pension Funds

The legal basis for Pension Fund Institutions in Indonesia is contained in Law Number 11 of 1992 concerning Pension Funds; Government Regulation Number 76 of 1992 concerning Employer Pension Funds; and Government Regulation Number 77 of 1992 concerning Financial Institution Pension Funds(Norman & Pahlawati, 2021).

In the Pension Fund Law No. 11 of 1992, it is stated that the existence of the Pension Fund is intended to ensure continued income for workers after retirement (entering retirement age). As a legal entity that manages wealth and runs a pension program promising pension benefits to maintain sustainable income for its participants during the post-employment period, Pension Funds are very vulnerable to risk. Risk can generally be defined as the possibility of material and immaterial losses, which arise directly or

indirectly and have an impact on the company's finances now and in the future. In the context of Pension Fund management, the risk faced is the problem of insufficient funds which in turn can disrupt the fulfillment of the Pension Fund's obligations to pay participants' rights to receive pension benefits (Norman & Pahlawati, 2021).

The provisions are also stated in the National Sharia Council Fatwa Number 88/DSN-MUI/XI/2013 concerning General Guidelines for Organizing Pension Programs Based on Sharia Principles. Based on these regulations, the principles for managing old age benefits refer to Islamic law or Fatwa from the MUI through the DSN. The Financial Services Authority (OJK) also regulates this management in OJK Regulation No.33/POJK.05/2016 concerning the Implementation of Pension Programs based on Sharia Principles. (Nastiti, 2022).

Management of pension funds in accordance with Islamic teachings will have many benefits for society, especially people who are loyal to sharia and are afraid of violating Islamic teachings. The Qur'an teaches Muslims not to abandon weak communities and teaches the concept of mutual cooperation and mutual help, as mentioned in the Qur'an, Surah Al Hasyr 18.

Regulation of the financial services authority number /poj.05/2016 regarding the implementation of the pension program based on Shariah principles, Contracts contained in the Shariah Pension Fund:

- a. *Hibah bi syarth*: This contract is used between employers and participants in terms of payment of contributions
- b. *Muqayyadah grant*: the use of bi syarth grant contracts and muqayyadah grants has the same use, namely for employers and participants in terms of payment of contributions.
- c. *Come on*: used between employers or participants and pension funds that organize pension programs based on sharia principles.
- d. *Wakalah ujah bill*: used between employers or participants and Pension Funds that organize Pension Programs Based on Sharia Principles.
- e. *Mudharabah*: used by Pension Funds that organize Pension Programs Based on Sharia Principles with investment managers.
- f. *Ijarah*: used by Pension Funds that organize Pension Programs Based on Sharia Principles with actuaries, custodian banks, investment advisors and/or public accountants.

Relevant Institution Financial institution pension fund (DPLK) Bank Muamalat

1. History

Bank Muamalat Indonesia (BMI) is the first commercial bank in Indonesia to apply Islamic Sharia principles in carrying out its operations. BMI was founded in 1992 with the initiative of the Indonesian Ulema Council (MUI) and the Indonesian government as well as support from Muslim scholars, entrepreneurs and the wider community.

Along with the growth of sharia banking in Indonesia, BMI sees that the public's need for sharia institutions is not only limited to bank financial institutions but also non-bank financial institutions. Therefore, in 1997 BMI established the Muamalat Financial Institution Pension Fund (DPLK), which is a non-bank financial institution that specifically manages pension programs with the Defined Contribution type, so that people can take advantage of this pension savings program/product to prepare for a more prosperous old age. .

PT Bank Muamalat Indonesia, Tbk has a subsidiary which operates in the pension fund sector, namely the Financial Institution Pension Fund (DPLK). DPLK Muamalat was founded by PT. Bank Muamalat Indonesia on 12 September 1997 with Minister of Finance Decree No. KEP-485/KM.17/1997. DPLK Muamalat is the first DPLK and to date is the only sharia DPLK in Indonesia. DPLK Muamalat is a pension fund program established by Commercial Banks/Life Insurance companies to provide a Defined Contribution Pension Program (PPIP) for individuals, both employees and self-employed workers. At the end of April 2015

The total Net Asset Value of DPLK Muamalat reached more than IDR 787 billion with a total of 134,330 DPLK participants. DPLK Muamalat respects the needs of each company which may be different.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Therefore, by continuing to comply with applicable regulations, the DPLK Muamalat Pension Program can be adjusted (flexible) to the company's circumstances or needs. For example, in accordance with Employment Law No.13/2003. With the support of Bank Muamalat's network spread across 33 provinces in Indonesia, DPLK Muamalat is ready to provide services at every outlet for registration, deposits and payment of pension benefits at a later date.

2. Vision and Mission

a. Faces

DPLK Muamalat's Vision: To become the first Sharia DPLK that prioritizes transparency, togetherness, and customer satisfaction with sharia-compliant transactions.

b. Mission

- Develop information systems and services that are fast, easy, innovative and high quality.
- Providing competitive investment results as a form of professionalism in DPLK management.

3. Products and programs

a) Muamalat protected pension

Muamalat Protected Pension is an old-age savings plan that promises pension benefits equal to accumulated contributions plus accumulated development results based on the results of fund management according to the participant's choice of investment type.

The Muamalat Protected Pension Product is also a long-term investment product with insurance cover facilities. The insurance programs that are combined are the Personal Accident Insurance Program in the form of reimbursement for hospitalization costs due to accidents during the first year of the membership period and the Insurance Program Soul in the form of member compensation for the heirs if the participant dies during the membership period.

The Personal Accident Insurance Program is intended for every participant and is automatically effective from the time they become a Muamalat Protected Pension participant, while the Life Insurance Program is intended for participants who want their projected retirement benefits to be Protected, effective from the time of acceptance from the Insurance Party with the obligation to pay Insurance Premiums every month.

b) Employee pension management program

Companies or entrepreneurs who want to provide pension program facilities can go through the DPLK Muamalat defined contribution pension program (PPIP). The percentage of contribution between company subsidies and employee contributions is determined according to the policies and regulations in force at the Company which have been agreed upon by the employees.

c) Pension program for severance compensation

Program objectives

- As a means for companies to fund obligations towards severance pay.
- Helps companies manage and reduce financial and cash flow risks – there is no longer any hesitation in applying full offsets for all cases of layoffs, monthly payments and delays in benefit payments.
- Provide guarantees for the fulfillment of employee rights in the event of layoffs.

Legal basis

- Provisions regarding severance pay based on Law no. 13 of 2003 concerning Employment (UUK-13).
- Provisions regarding DPLK based on Law no. 11 of 1992 concerning Pension Funds and Government Regulation no. 77 of 1992 concerning Financial Institution Pension Funds and Pension Fund Regulations (PDP) for each DPLK as well as other implementing regulations.

Management and Administration

- Management of the severance pay program by DPLK is carried out based on the pooled fund principle.
- Funding comes from the Employer only.
- Companies are required to provide data on employees who are included in the severance pay program, along with any changes thereto.
- Payment of severance pay can only be made based on company orders and can only be paid to employees whose names are registered in the DPLK administration.
- At the time of payment, the DPLK manager is required to provide detailed calculations of the amount of severance pay to participants and a copy of it to the company.
- Severance pay claims can be paid in one lump sum (at any amount)

Conclusion

Sharia pension funds are pension funds that organize pension programs based on Sharia Principles (DSN MUI Fatwa Number: 88/DSN-MUI/XI/2013). Based on the scheme, sharia pension funds involve four main parties, namely the employer (wahib), the investee, participants (mauhub lah), and retirees/heirs. In general, there is nothing different between Sharia pension fund schemes and conventional pension funds, but the main difference is that every transaction in Sharia pension funds uses a sharia contract.

Based on law number 11 of 1992, the administration of pension funds is based on several principles, namely the principle of separateness of pension fund assets from the assets of the founding legal entity, the principle of administration in the funding system, the principle of guidance and supervision, the principle of delaying benefits, and the principle of freedom to form or not to form pension fund.

The objectives of organizing pension funds for companies include moral obligations, loyalty, labor market competition, giving awards to employees who have served the company, so that at retirement age these employees can still enjoy the results obtained after working at the company, as well as improving the image. company in the eyes of society and government. Meanwhile, the aim of pension funds for participants is a sense of security for the future, as well as better compensation. Then the last one is the purpose of pension funds for pension fund administrators, including managing pension funds to obtain profits, helping and supporting government programs, as well as providing social service to participants. The functions of the pension fund program for participants include insurance, savings and retirement.

According to Law No. 11 of 1992 concerning pension funds, the types of pension funds consist of Employer Pension Funds (DPPK) and Financial Institution Pension Funds (DPLK). The contracts used in sharia pension funds include Bi Syarth Grants, Muqayyadah Grants, Wakalah, Wakalah Bil Ujrah, Mudharabah, and Ijarah. Management¹⁵

Pension funds use a Mudharabah agreement, namely a business cooperation agreement between a sharia pension fund and another party, the sharia pension fund as Shahibul Mal, the other party as Mudharib (manager) and profits are shared according to the agreed ratio.

The development of sharia pension funds is relatively lagging behind when compared to other sharia financial industries. This occurs partly due to the lack of strategic and regulatory support. In the context of industrial development strategy, while banking, insurance and sharia capital markets already have and are included in their respective industry development strategy road maps, sharia pension funds have not been touched in the slightest in the policies and development strategies for the Pension Fund Industry for 2007-2011. In the regulatory context, sharia pension funds do not yet have a single supporting regulation or fatwa and only refer to general pension fund regulations and the MUI Fatwa which is also general, not specific and detailed.

BIBLIOGRAPHY

Dudi, D. &. (2018). Journal of Islamic Society and Philanthropy. *Livestock and Livestock Businesses as Potential Sources of Zakat in Indonesia*, 31-37.

iqbal, m. (2020). sharia maqasid and sharia pension fund. *indonesian jurnal f islamis business and economics*, 30-36.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Nastiti, H. (2022, December 15). *Sharia Pension Funds: Definition, Benefits and How They Work*. Retrieved from <https://www.tanamduit.com/>:

<https://www.tanamduit.com/belajar/perencanaan-keuangan/dana-pensiun-syariah>

Norman, E., & Pahlawati, E. (2021). Sharia Pension Fund Management. *Religion Education Social Laa Roiba Journal*, 230-231.

Pusvisasasri, L. (2022). MASHLAHAH: Journal of Islamic Economics. *Analysis of Zakat on Foreign Exchange Trading and Zakat on Livestock Traded in Indonesia*, 99-110.

Setiawan, F. (2017). *TEXTBOOK OF NON BANK SHARIA FINANCIAL INSTITUTIONS*. Media Ambassador. Soemitra, A. (2017). *SHARIA BANK AND FINANCIAL INSTITUTIONS*. Jakarta: PRENADAMEDIA GROUP.

UNDERSTANDING ISLAMIC INSURANCE IN ISLAMIC FINANCE (THEORITICAL FOUNDATIONS AND LITERATURE ANALYSIS)

Diana Zalfanur

UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID: 0000-0003-0026-7656

Erna Wijayanti

UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID: 0000-0002-9505-5826

Ega Vivia Fatikhah

UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID: 0000-0002-4413-3820

Ade Gunawan

UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

ORCID: 0000-0001-8479-0641

ABSTRACT

This research aims to find out more about Islamic insurance. This research uses a qualitative approach with in-depth analysis of secondary data from various literature sources, to understand the perspectives and concepts underlying Islamic insurance. The data collection technique in this research is a literature study technique to obtain a theoretical basis in the form of opinions or writings of legal experts, scholars, and other authorized parties, regarding Islamic insurance guidelines in Indonesia. This research is descriptive analytical to describe a research result but not used to make broader conclusions. The result of this research is that sharia insurance is an insurance product that is managed sharia and supervised by DSN-MUI. The functions of sharia insurance are managed according to sharia principles, transparent fund management, investment returns shared with participants, ownership of funds by two parties, namely the company and participants, contribution funds are not forfeited even though there are no claims, and underwriting surplus benefits. The main purpose of sharia insurance is to improve the welfare and struggle of the people. Sharia insurance business activities are regulated in Undang-Undang Nomor 2 Tahun 1992. One of the relevant company profiles is PT. JMA Sharia Insurance.

Keywords: Sharia Insurance, Financial Institution

INTRODUCTION

The advancement of science and technology today makes humans appear to be progressing in life and the world's sophisticated and modern economic life. Apparently, the progress that has been considered advanced is still experiencing setbacks. This is characterized by uneven economic growth enjoyed by every citizen. European and American countries, for example, dictate Asian countries, especially the Middle East, to implement conventional interest-based economies (Mardianto & Dkk, 2022). Almost all civil laws are colored by conventional interest-based systems, including the application of conventional insurance that has created unrest and injustice to its customers (Soemitra, 2009).

From the progress of world civilization, it forces humans to continue to produce changes in the way of thinking and acting to face the future related to the possibilities that will occur, because certainty is only in the hands of God's power. However, efforts to predict future events through events (*kauniyah* verses) continue to be made, so that humans are able to take lessons from what has happened so that it is hoped

that humans can measure and study in order to determine the best steps with the aim of providing better hope. In fiqh rules, customs or habits that have passed are a legal provision that can be used as a law for the next event (*al-'adah muhakkamah*) (Siddiq, 2017). To determine probability, there is an important concept in insurance, namely *the law of large numbers*. According to this law, the greater the number of observations made of an event, the more likely it is that those observations yield a correct probability estimate. Because the basic purpose of insurance is to make preparations in the face of possible difficulties faced by humans in their lives (Zaini, 2015).

Insurance as one of the financial institutions engaged in the field of coverage is a modern institution resulting from new findings of the western world that was born along with the spirit of enlightenment. This institution along with bank financial institutions became the driving force of the economy in the modern era and continues today. The basis of the operational spirit of modern insurance is oriented towards a capitalist system which essentially only plays in the collection of capital for the benefit of certain individuals or groups and has little or no roots for economic development at a more comprehensive level (Oktayani, 2018).

RESEARCH METHODS

The object of research is sharia insurance. This topic was chosen because sharia insurance is a public need for financial protection in accordance with sharia principles that seek to minimize risk fairly and in accordance with Islamic religious beliefs. The research method used is a qualitative approach by utilizing in-depth analysis of secondary data from various related literature sources, to understand the perspectives and concepts underlying Islamic insurance. Literature study is applied to obtain the theoretical basis in the form of opinions or writings of legal experts, scholars, and other authorized parties, regarding the guidelines for Islamic insurance in Indonesia. This research is descriptive analytical to describe or analyze a research result but is not used to make broader conclusions.

A. History of the Establishment of Sharia Insurance

The company was first established in 1994, PT Asuransi Takaful Indonesia. (Kartika, 2022). The emergence of Islamic insurance companies has experienced pros and cons in Indonesian society. Islamic insurance law is an association between the understanding of sharia law and the realities that occur. So that in 2001 the Majelis Ulama Indonesia issued a Fatwa regarding the General Guidelines for Islamic Insurance, Fatwa No. 21/DSN-MUI/X/2001 (Umam, 2021). This fatwa was issued to develop Islamic insurance (*takaful*) legal products, the existence of the DSN-MUI fatwa has a fundamental function (B. Burhanudin 2010). The establishment of Islamic insurance in Indonesia was not followed by adequate regulation.

The existence of Islamic insurance in Indonesia is constitutionally weak and still needs political policies that support the Indonesian government at that time. For 20 years a regulation governing Islamic insurance was issued, namely yaitu Undang-undang No. 40 Tahun 2014 concerning Insurance. The issuance of Undang-undang No. 40 Tahun 2014 concerning Insurance is clearly stated in the explanation of the Law in the General Provisions (Kartika, 2022). Efforts to create a healthier, more reliable, trustworthy and competitive insurance industry are generally carried out, both in determining new provisions and improving existing provisions. One of the manifestations of these efforts is in the form of establishing a legal basis for the implementation of sharia insurance business and sharia reinsurance business. This is encouraging news for Muslims in Indonesia who contribute to insurance finance without bearing the burden of its positive legal basis.

The development of Islamic insurance lately is considered quite happy. The number of sharia insurance companies, whether business units or not, has opened people's eyes to easier facilities. Even foreign companies are targeting Indonesia as the largest market because it has a large number of Muslims.

1. Origin of Insurance

At the beginning of the emergence of insurance, insurance was needed by people when there was no longer any help from existing tribes. People in the past lived in colonies or tribes. Where in the group help each other when there is distress, but when human life has changed, and the risk is borne alone, then that is where the origin of insurance is.

The first insurance known in 2250 BC was known in the Babylonian community known as the Hamurabi agreement (Amrin, 2006). The Babylonian society ensured the payment of interest for people in debt to be protected from any unexpected accidents during trade by paying a premium. In ancient times, people started trading, then to secure their merchandise from various risks, such as robbery, looting, or natural disasters, these traders made premium payments to others, so there were other people who were ready to bear the risks of these traders.

2. History of Sharia Insurance

The practice of insurance has existed since the time before the Prophet Muhammad. Insurance is a culture that originated in ancient Arabia. The practice of insurance is called *âqilah* (Sula, 2004). The word *âqilah* can simply be interpreted as mutual responsibility and responsibility for the family (Ali, 2023). This can illustrate that Arab tribes at that time had to be ready to make financial contributions in the name of murder to pay a sum of money to the victim's family or heirs. In *âqilah*, each tribe member makes a contribution whose function is to pay blood money when one tribe member kills another tribe member. The practice of *âqilah* is similar to the practice of insurance in that the contribution made to the victim's heirs is equal to the sum insured. Thus, the Arab tribes in ancient times had practiced insurance by protecting their tribe members against the risk of murder that could occur at any time without prior knowledge.

The discussion of insurance in the study of Islamic sciences only appeared in the phase of the birth of contemporary scholars. Recorded in the literature, a series of names that pursue insurance studies include Ibn Abidin (1784-1836), Muhammad Nejatullah al Shiddiqi, Muhammad Muslehuddin, Fazlur Rahman, Mannan, Yusud al Qardhawi, Mohd. Ma'shum Billah, are some of the famous scholars who lived in the modern era (Thohari, 2023). Here, the study of insurance is a package of Islamic economic studies which are usually always studied together with the discussion of banking in Islam. So, Islamic insurance or sharia insurance is the result of the thinking of contemporary scholars.

The history of the formation of Islamic insurance began in 1979 which was marked by the establishment of an insurance company in Sudan called Sudanese Islamic Insurance (Suparmin, 2019). The company was the first to introduce Islamic insurance. In the same year a life insurance company in the United Arab Emirates also introduced Islamic insurance in the Arab region. Then, Islamic insurance was also recognized in Switzerland which was marked by the establishment of Islamic insurance called *Dar al Mâl al Islâmi* in 1981 which then introduced Islamic insurance to Geneva. (Suhawan, 2020). In Europe, the second Islamic insurance called Islamic Takafol Company (ITC) was established in Luxembourg in 1983, and was followed by several other countries. (Amrin, 2006).

In principle, Islamic economic studies always prioritize the principles of justice, help, avoid injustice, the prohibition of usury, the principle of profit and loss sharing and the elimination of the element of *gharar*, so from here a parallel line is drawn to the principles that must exist in an Islamic insurance institution. This is because Islamic insurance theoretically still refers to the study of Islamic economics in general. In addition to the above basic principles that must be fulfilled by Islamic insurance institutions, Islamic insurance must also develop an independent, integrated, professional insurance management, and not violate the basic rules outlined in Islamic law.

For the purpose of keeping it always in accordance with Islamic law, then in every insurance there must be a Subsatansi Council of insurance activities is protection against risk. Human life is inseparable from risk, for example an earthquake, or other events that cause protection, where then the potential risk is not too great.

As a Muslim, we have the Quran and Hadith and other agreed sources of Islamic law. Then when we examine the Qur'an only some of the practices that have been carried out by the prophets, in Islam the concept of insurance is not a new thing because it has existed since the time of the Prophet Sallallahu alaihi wasallam which is often known as *Aqilah*. *Aqillah* means *ashobah* which indicates the father's relationship with the murderer (Syadali & Mudzakir, 1997). In ancient times in Arabia if there was one member of the tribe killed by another member of the tribe the heirs of the victim would be paid from the killer of the killer's closest relatives called *aqilah* who had to pay a blood debt (*diyat*) on behalf of the

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

killer. to pay this financial contribution is the same as the premium in insurance practice. while the compensation paid under *aqilah* may be equal to the value of coverage in current insurance practice.

As such, it was a form of financial protection for the heir against the untimely death of the victim. This payment system was retained after the advent of Islam because of its benefits, including firstly reducing bloodshed, secondly replacing individual responsibility with shared responsibility for individual financial burdens and developing smart cooperation and brotherhood. At the time of the caliphs Abu Bakr, Uthaman and Ali, the concept of *aqilah* was then regulated by a special body, and this has led to modern practices, where today insurance is managed by a special body, and in the era of Khulafaur Rashidin it was also held by a special body, called Diwan Mujahidin. The Diwan Mujahidin was a specially selected person to manage the practice of *aqilah*. In the 14th and 17th centuries, there was the practice of marine insurance. In conventional insurance, the first insurance was marine insurance or maritime insurance which at that time for any shipment of goods was done by sending goods by sea transportation.

The existence of Islamic insurance business has been around for a long time and cannot be separated from the existence of conventional insurance business as well. Before the insurance business became a reality, there were already various types of conventional insurance doing this that developed long ago. Based on the beliefs and interests of the world's Muslims, various companies have been established from the concept of Islamic insurance, insurance companies that operate based on sharia principles. This company is also not only owned by Muslims, but non-Muslims also have various companies. After that, there are parent companies with the concept of conventional companies also opening offices to offer sharia insurance services by creating sharia business unit offices. This shows that the Islamic insurance business is taken seriously in Indonesia. It can be interpreted that the demand for sharia insurance in the local community is growing. Indonesians are accustomed to trading using Islamic law (Muchlis, 2023).

a. Development of Islamic Insurance in Saudi Arabia

By the end of 2014, total contribution receipts are expected to reach US\$B.100 billion, accounting for the total contribution receipts of gulf countries. The annual growth rate of contributions averaged around 12%. In 2015, contribution growth reached 20% with a value of US\$9.7 billion, accounting for 85% of the total contribution receipts of the Gulf States (Milliman, 2017). Islamic insurance development in Indonesia In Indonesia, *takāful* (*Shari'ah*) grew 8.6% y-o-y to USD 1.1 billion in 2018. Similar to Malaysia, the family *takāful* segment dominated the market, accounting for more than three-quarters of *takāful* contributions. Together with China, the Indonesian market is considered one of the best performing life insurance markets in the world.

b. The Development of Islamic Insurance in Europe

Recently, Germany, Spain, and France have also started to open Islamic insurance markets to meet the demand of the Muslim community in their respective countries. There are currently 16 million Muslims in Europe. In 2017, Germany through INAIA Finance also launched a new life insurance product, in addition to the establishment of the first Islamic bank, KT Bank. Spain through Mussap also cooperated with CoopHalal to offer Islamic insurance products. In addition, 2017 also saw the opening of new branches of brokerage networks offering Islamic insurance products such as Noorassur, Coveris Assurance, Dine Assur, Ethical Capital, MKSS, NCC, Courtifi, and Keen Finance.

B. Function and Purpose of Sharia Insurance

1. Function of Sharia Insurance

Sharia insurance is an insurance product that is managed sharia and supervised by the Dewan Syariah Nasional Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI). This sharia insurance product consists of health insurance, life insurance, and general insurance including car insurance. The function of Islamic insurance is actually the same as conventional insurance (Muljaningsih & Perdana, 2021). In general, insurance functions are divided into three, namely:

a. The main functions of insurance include:

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- 1) Risk transfer
- 2) Collection of funds (common pool)
- 3) Equitable premium
- b. Secondary functions include:
 - 1) Stimulate business growth.
 - 2) Security, so that the insured can concentrate on his business.
 - 3) Loss prevention by identifying potential risks.
 - 4) Social benefits, namely by accelerating economic recovery and preventing poverty.
 - 5) Savings (investment), for example for life insurance: there are unit links, pension funds, insurance savings offered by banks.
- c. Additional functions of insurance include:
 - 1) As a source of public funds, insurance companies invest the premiums collected through financial instruments.
 - 2) Invisible earnings, namely income for insurance companies from reinsurance commissions (Subagiyo & Salviana, 2016).

While the functions of Islamic insurance are as follows.

- a. Managed in accordance with Islamic sharia principles.
- b. Transparent fund management.
- c. Investment profits are distributed to participants.
- d. Ownership of funds by two parties, namely the company and participants.
- e. Contribution funds are not forfeited even if there is no claim.
- f. Benefits of underwriting surplus (Muljaningsih & Perdana, 2021).

2. Purpose of Sharia Insurance

Sharia insurance is a form of insurance based on the principles of Islamic sharia. Sharia insurance aims to provide financial protection for policyholders by helping each other in kindness, sharing risks, and applying the principles of justice and balance. Islamic insurance is a form of financial protection based on sharia principles (Sulaeman et al., 2023). The purpose of the establishment of Islamic insurance is very noble because it has clear objectives, among others:

a. Helping and Cooperating

Wealth owned as a gift from Allah SWT should function socially, especially freeing someone from suffering and dependence. Mutual help and cooperation is one of the praiseworthy traits and is highly recommended by Allah SWT.

b. Maintain Safety and Security

The desire for safety and security in life is a human instinct. Islam recommends that humans strive to make the world free from fear. The initial foundation of Islamic insurance is a sincere intention because of Allah SWT to help others who are suffering. Premiums paid to Islamic insurance must be in accordance with the commands of Allah SWT to get His pleasure based on cooperation and help.

c. Mutual Responsibility

Islam teaches humans to eliminate selfishness. A sense of responsibility is a factor that strengthens the sense of unity and brotherhood among humans. (Siddiq, 2017).

Sharia insurance and conventional insurance have different goals. The main purpose of conventional insurance is purely business, like most other businesses to get a large profit. This can be seen from the

funds obtained from customer premiums, all of which belong to the company. While the main purpose of sharia insurance is not to obtain large profits. Rather, the main goal is to seek profits to improve the welfare and struggle of the people. This can be seen from the vision and mission carried out by Islamic insurance, namely: *aqidah* mission, worship mission, *isghtishodi* mission, and ummah mission. (Rosidah, 2010).

C. Business Activities and Legal Arrangements of Sharia Insurance

1. Sharia Insurance Business Activities

Based on Undang-Undang Nomor 2 Tahun 1992 concerning Insurance Business, it includes liability insurance, life insurance, and reinsurance.

a. Non Life Insurance/General Insurance

Loss insurance is a business that provides various services in overcoming the risk of loss and loss of benefits and legal liability to third parties arising from uncertain events (Soemitra, 2009). Examples include fire insurance, transportation insurance, and miscellaneous insurance.

b. Life Insurance

Life insurance is an effort to provide risk management related to life (risk of death, risk of old age, and risk of accidents) or the death of someone who is insured (Nopriansyah, 2016).

c. Reinsurance

Reinsurance is reinsurance or insured coverage, in other words, the insurance of insurance.

In addition, insurance business activities can also be in the form of unit investment insurance (unit linked) which is a form of collective investment offered through insurance policies. In essence, in sharia insurance business activities there is a behavior of mutual responsibility, help, and protection among the participants themselves. The process related to sharia insurance business activities can be described as follows (Soemitra, 2009).

a. Underwriting

Underwriting is a selection process carried out by life insurance companies to determine the level of risk that will be accepted and determine the acceptance or rejection of the application of prospective participants (policyholders).

b. Policy

The insurance policy is a letter of agreement between insurance participants and insurance companies, where in sharia insurance there must be *ijab* and *qabul*.

c. Premium (Contribution)

Premiums or in sharia referred to as contributions are a sum of money that must be paid by insurance participants to bind the manager's obligation to pay compensation for the occurrence of risk. Generally, Islamic insurance premiums are divided into three, namely savings premiums, *tabarru' premiums*, and cost premiums. (Astuti & Rahayu, 2019).

d. Management of Insurance Funds (Premiums)

The management of insurance funds can be carried out with *mudharabah*, *mudharabah musytarakah*, or *wakalah bil ujah* contracts.

e. Sharia Insurance Business Investment

The investment of Islamic insurance companies has the main objective of obtaining high returns with a low level of risk in order to fulfill obligations to policyholders (claim payers) and for company growth (Suparmin, 2019).

f. Claim

Claims are the rights of insurance participants that must be given by insurance companies in accordance with the initial agreement in the contract taken from the *tabarru'* funds of all participants (Amrin, 2006).

g. Insurance Closure

Insurance closure is an insurance agreement that ends because the validity period is completed or canceled before the agreement ends (Soemitra, 2009).

In sharia insurance, generally the contracts that underlie it are *tabarru'* contracts and *tijarah* contracts. *Tabarru'* contracts are all forms of contracts with the purpose of kindness and help, not for commercial purposes. Meanwhile, *tijarah* contracts are all forms of contracts with commercial purposes, such as *mudharabah*, *wadiah*, and *wakalah*.

a. *Mudharabah* Agreement

In this contract, the insurance company acts as a manager (*mudharib*) and participants as policyholders (*shahibulmal*) based on the principle of profit and loss sharing (Nopriansyah, 2016).

b. *Wakalah* Agreement

This agreement is the authorization of insurance participants to insurance or reinsurance companies to manage insurance participant funds and / or other activities (Nopriansyah, 2016).

c. *Al-Wadiah* Agreement

This agreement authorizes the other party to take care of his property by expressing or signaling the meaning of this (Amrin, 2006). In Islamic insurance, this contract is applied to life insurance.

d. *Musarakah* Agreement

This is an agreement between two or more parties in carrying out a certain business, where each party contributes to the other (Sula, 2004).

2. Sharia Insurance Legal Regulations

Basically, there are two major categories of the legal basis of Islamic insurance, namely the legal basis in the form of revelation (Al-Quran and Hadith) and various non-revelation legal bases which are *ijtihad*. In Indonesia, the legal basis of Islamic insurance can be sorted as follows.

a. The Quran

The term insurance is not clearly mentioned in the Quran, but the verses in the Quran explain the basic values of insurance, including cooperation, help, and the recommendation to eliminate the difficulties of fellow human beings. (Nopriansyah, 2016).

1) Allah's Command to Help Each Other

- Surah al-Maidah (5) verse 2

"And help each other (in doing) righteousness and piety, and do not help each other in sin and transgression, and fear Allah, surely Allah is severe in His punishment."

- Surah al-Baqarah (2) verse 185

"...Allah wants ease for you, and does not want hardship for you..."

2) The Command to Trust and Always Try

- Surah at-Taghaabun (64) verse 11

"...no calamity befalls a servant except by the permission of Allah..."

- Surah al-Luqman (31) verse 3

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

"Verily, Allah, with Him alone is the knowledge of the Hour; and it is He who sends down the rain, and knows what is in the womb, and no one can know (with certainty) what he will do tomorrow, and no one can know on which earth he will die. Verily, Allah is All-Knowing, All-Knowing."

3) Commandment to Prepare for the Future

- Surah al-Hasyr (59) verse 18

"O you who believe, fear Allah and let each one of you consider what he has done for tomorrow (hereafter); and fear Allah ..."

- Surah Yusuf (12) verses 46-49

"(When the fisherman met Joseph, he said): 'Joseph, O man of great trust, tell us about the seven fat cows which are eaten by seven lean cows and the seven green ears of grain and the seven dry ones, that I may return to the people and they may know. Joseph said: 'So that you may endure seven years as is customary, then what you reap you shall leave in the ears except a little for you to eat; then after that there will come seven very hard years, which will consume what you have stored up for them (hard years), except a little of what you have stored up. Then after that will come a year in which it rains (sufficiently) and in which they press wine.'"

b. Al-Hadis

1) Hadith about the Recommendation to Relieve a Person's Difficulty

"Whoever makes it easy for a person in difficulty (debt), Allah will make it easy for him in this world and the Hereafter." (H.R. Muslim)

2) Hadith about Avoiding Risks

"A man said: 'O Messenger of Allah, should I tie it up and put my trust in it, or should I let it go and put my trust in it?' He replied: 'Tie it up and put your trust in it.'" (H.R. Ibn Hibban)

3) Hadith about Covenants

"Making peace with one's fellow Muslims is permissible except for making peace that makes lawful or unlawful. And the Muslims should fulfill the terms they have agreed upon except those which make lawful or forbidden." (H.R. Bukhari)

4) Hadith about the Prophet's recommendation to leave wealth for the heirs

"Indeed, if you leave your heirs rich, it is better than if you leave them poor so that they are forced to beg their fellow human beings." (H.R. Bukhari)

c. Applicable Laws and Regulations

There are a number of other laws and regulations that are directly or indirectly related to insurance in general and Islamic insurance in particular. (Suma & Amin, 2021).

- 1) Undang-Undang RI No. 21 Tahun 2011 on the Financial Services Authority;
- 2) Undang-Undang RI No. 40 Tahun 2014 concerning Insurance;
- 3) POJK No. 56/POJK.05/2017 on the Second Amendment to POJK on Investment in Government Securities for Non-bank Financial Services Institutions;
- 4) POJK No. 55/POJK.05/2017 concerning Periodic Reports of Insurance Companies;
- 5) POJK No. 17/POJK.05/ 2017 concerning Procedures and Procedures for Imposing Administrative Sanctions in the Insurance Sector and Blocking the Assets of Insurance Companies, Sharia Insurance Companies, Reinsurance Companies, and Sharia Reinsurance Companies;
- 6) POJK No. 73/POJK.05/2016 concerning Good Corporate Governance Practices for Insurance Companies;

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- 7) POJK No. 72/POJK.05/2016 concerning Financial Health of Insurance Companies and Reinsurance Companies with Sharia Principles;
- 8) POJK No. 70/POJK.05/2016 concerning the Business Implementation of Insurance Brokerage Companies, Reinsurance Brokerage Companies, and Insurance Loss Assessors;
- 9) POJK No. 69/POJK.05/2016 concerning the Business Implementation of Insurance Companies, Sharia Insurance, Reinsurance Companies and Sharia Reinsurance Companies;
- 10) POJK No. 68/POJK.05/2016 concerning Licensing of Companies and Institutions of Insurance Brokerage Companies, and Insurance Loss Assessment Companies;
- 11) POJK No. 67/POJK.05/2016 concerning Business Licensing and Institutionalization of Insurance Companies, Sharia Insurance Companies, Reinsurance Companies, and Sharia Reinsurance Companies;
- 12) UU RI No. 8 Tahun 2019 concerning the Implementation of Hajj and Umrah;
- 13) Peraturan Pemerintah RI No. 79 Tahun 2012 on the Implementation of Law No. 13 of 2008 on the Implementation of Hajj;
- 14) Peraturan Menteri Agama RI No. 8 Tahun 2018 concerning the Implementation of Umrah Worship;
- 15) Keputusan Menteri Agama RI No. 221 Tahun 2018 concerning the Cost of Organizing Umrah; and
- 16) Keputusan Direktur Jenderal Penyelenggaraan Haji dan Umrah Nomor 232 Tahun 2019 concerning Guidelines for Registration of Umrah Pilgrims.
 - d. Fatwa of the National Sharia Council of the Indonesian Ulema Council (DSN-MUI)
 - 1) DSN Fatwa No. 21/DSN-MUI/X/2001 concerning General Guidelines for Sharia Insurance;
 - 2) DSN Fatwa No. 39 /DSN-MUI/X/2002 concerning Hajj Insurance;
 - 3) Fatwa DSN No. 51/DSN-MUI/X/2006 concerning *Mudharabah Musytarakah* Agreements in Sharia Insurance;
 - 4) DSN Fatwa No. 52/DSN-MUI/X/2006 concerning *Akad Wakalah bil-Ujrah* in Sharia Insurance and Reinsurance;
 - 5) Fatwa DSN No. 53/DSN-MUI/X/2006 concerning *Tabarru'* Agreements in Sharia Insurance and Reinsurance;
 - 6) Fatwa DSN No. 81/DSN-MUI/X/2011 on the Return of *Tabarru'* Contributions for Insurance Participants who Quit Before the Agreement Period Ends;
 - 7) Fatwa No. 106/DSN-MUI/III/2016 concerning Waqf of Insurance Benefits and Investment Benefits in Sharia Life Insurance;
 - 8) Fatwa Dewan Syariah Nomor 123/DSN-MUI/XI/2018 concerning the Use of Funds that Should Not Be Recognized as Revenue for Sharia Financial Institutions, Sharia Business Institutions, and Sharia Economic Institutions.

e. Religious Regulations and Other Government Regulations

D. Profile of Islamic Insurance Institution

1. Company Profile of PT Asuransi JMA Syariah

PT Asuransi Jiwa Syariah Jasa Mitra Abadi Tbk, or JMA Syariah, is a sharia life insurance company that was established at the initiative of KOSPIN JASA and people who are active in the Indonesian Cooperative economy. The main objective of establishing JMA Syariah is to invite and serve the community in managing their financial aspects through the principles of sharia economy. Their head office is located at Graha Kospin JASA, 5th Floor, Jl. Jend. Gatot Soebroto Kav. 1, South Jakarta, [12870](#), Indonesia.

2. History of PT Asuransi JMA Syariah

On August 15, 2014, JMA Syariah was established based on deed No. 22 issued by a Notary. Subsequently, the company was ratified along with the last amendment deed number 102 on June 26, 2015.

JMA Syariah has also obtained authorization from the Otoritas Jasa Keuangan (OJK) with number KEP-96/D.05/2015 in September 2015, allowing them to operate as a sharia life insurance company.

3. Vision of PT Asuransi JMA Syariah

"Becoming the Pride of Indonesian Sharia Insurance."

4. Mission of PT Asuransi JMA Syariah

- a. Providing All the Needs of the Community in Insurance.
- b. Contributing to the Islamic Insurance Industry in Indonesia.
- c. Providing Better Value Benefits for All Stakeholders.

5. PT Asuransi JMA Syariah Products

a. Individual JMA

This product offers sharia financial planning solutions for individuals through protection and investment products. The goal is to provide peace of mind and create silaturahmi and sharing among customers.

1) JMA Ilma

It is education insurance for children with policyholder compensation in the event of their child's death.

2) JMA Mumtaza

It is an individual life insurance with elements of savings and financial protection.

3) JMA Asyifa

It is an individual health insurance with reimbursement of treatment costs.

4) JMA Salama

It is a simple micro insurance with benefits for beneficiaries.

5) JMA Aghnia

An investment insurance with death benefit.

b. JMA Collection

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

This product is aimed at companies, government agencies, non-government organizations, and communities. It provides life insurance and medical expenses for employees, officers, organization members, and volunteers.

1) JMA Financing Partner

It is an insurance that gets the remaining loan or financing if the participant dies.

2) JMA Fixed Finance

This is insurance that pays the initial benefit without taking into account installment arrears.

3) JMA MSE Financing

It is an insurance that gets the remaining principal financing with a fixed (proportional) decrease in the remaining principal loan.

4) JMA Karima

Life and accident insurance for educational institutions.

5) JMA Sejahtera

This is pension insurance for employees.

6) JMA Asyifa Care

It is a group health insurance with various benefits.

CONCLUSION

Sharia insurance is an insurance product that is managed sharia and supervised by the National Sharia Council of the Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI). The development of sharia insurance lately is considered quite happy, because the number of sharia insurance companies that have been established, whether business units or not, has opened the view of the community to facilities that are increasingly easy. Even foreign companies are targeting Indonesia as the largest market because it has a large number of Muslims.

The function of Islamic insurance is actually the same as conventional insurance. The functions of Islamic insurance include being managed in accordance with Islamic sharia principles, transparent fund management, profit from investment shared with participants, ownership of funds by two parties, namely the company and participants, contribution funds are not forfeited even though there are no claims, and underwriting surplus benefits. The main purpose of sharia insurance itself is not to obtain large profits, but to seek profits to improve the welfare and struggle of the people.

Sharia insurance business activities based on Undang-Undang Nomor 2 Tahun 1992 concerning Insurance Business include liability insurance, life insurance, and reinsurance. Islamic insurance law basically has two broad categories, namely the legal basis in the form of revelation (Al-Quran and Hadith) and various non-revelation legal bases which are ijtihad.

One of the relevant company profiles is PT Asuransi JMA syariah. This bank was established on August 15, 2014. JMA Syariah was established based on deed No. 22 issued by a Notary. Subsequently, the company was authorized along with the last amendment deed with number 102 on June 26, 2015.

REFERENCES

Ali, Z. (2023). *Hukum Asuransi Syariah*. Sinar Grafika.

Amrin, A. (2006). *Asuransi Syariah: Keberadaan dan Kelebihannya di Tengah Asuransi Konvensional*. PT Elex Media Komputindo.

Astuti, Y., & Rahayu, Y. (2019). *Layanan Lembaga Keuangan Syariah*. PT Gramedia Widisiarna Indonesia.

Kartika, R. F. (2022). *Pengembangan Peraturan Perundang-Undangan Asuransi Syariah dalam Hukum*

Nasional. Wawasan Ilmu.

Mardianto, D., & Dkk. (2022). *Pengantar Ekonomi Islam*. Sada Kurnia Pustaka.

Muchlis, M. M. (2023). Sejarah Perkembangan Asuransi Syariah Serta Perbedaannya dengan Asuransi Konvensional di Indonesia. *SINOMIKA Journal*, 1(6), 1489–1498.

Muljaningsih, S., & Perdana, P. (2021). *Bank dan Lembaga Keuangan Lain di Indonesia*. Penerbit Mitra Cendekia Media.

Nopriansyah, W. (2016). *Asuransi Syariah: Berkah Terakhir yang Tak Terduga*. ANDI Offset.

Oktayani, D. (2018). Konsep Mohon Bantuannya dalam Asuransi Syariah. *Iqtishaduna: Jurnal Ilmiah Perekonomian Kita*, 7(1), 39–50.

Profil Perusahaan. (2023). Published 2023. Accessed September 20, 2023. <https://www.jmasyariah.com/>

Rosidah, N. H. (2010). Asuransi Konvensional dan Asuransi Syariah: Perbedaan dalam Lingkup Akuntansi. *Universitas Negeri Surabaya*.

Siddiq, M. (2017). Kedudukan Asuransi dalam Hukum Islam. *Islamic Banking: Jurnal Pemikiran Dan Pengembangan Perbankan Syariah*, 2(2), 44–55.

Soemitra, A. (2009). *Bank dan Lembaga Keuangan Syariah* (Edisi 2). KENCANA.

Subagiyo, D. T., & Salviana, F. M. (2016). *Hukum Asuransi*. PT. Revka Petra Media.

Suhawan. (2020). *Pengetahuan Asuransi di Indonesia*. CV Cendekia Press.

Sula, M. S. (2004). *Asuransi Syariah (Life and General): Konsep dan Sistem Operasional*. Gema Insani Press.

Sulaeman, M. M., Wahyudi, I., Cahyono, P., Noval, M., Umah, K. A., Amin, R., Virana, T. A., Haerany, A., & Potton, Z. (2023). *Asuransi Syariah* (D. P. Sari (ed.)). PT. Global Eksekutif Teknologi.

Suma, M. A., & Amin, I. Q. (2021). *Asuransi Syariah di Indonesia: Telaah Teologis, Historis, Sosiologis, Yuridis, dan Futurologis*. AMZAH.

Suparmin, A. (2019). *Asuransi Syariah: Konsep Hukum dan Operasionalnya*. Uwais Inspirasi Indonesia.

Syadali, A., & Mudzakir. (1997). *Filsafat Umum* (M. A. Djaliel (ed.)). CV. Pustaka Setia.

Thohari, F. (2023). *Islam Prespektif Mu'amalah dan Akhlaq-Tasawuf*. Jejak Pustaka.

Umam, K. (2021). *Transformasi Lembaga Keuangan Konvensional ke dalam Lembaga Keuangan Syariah*. Gadjah Mada University Press.

Zaini, M. A. (2015). Aspek Syariah dalam Asuransi Syariah. *Iqtishoduna: Jurnal Ekonomi Islam*, 4(2), 166–188.

ECONOMIC THOUGHT OF MUSLIM SCIENTISTS CRITICAL ALTERNATIVE SCHOOL

Rafid Naufal Aql

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2206-9492>

Miko Ibnu Ibrahim

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8914-0950>

Farkhan Huzein

Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman

Wahid Pekalongan Indonesia

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2419-6834>

ABSTRACT

Islamic economics focuses on developing a concept of supply and demand, mechanism, market regulation, fair pricing, maximum wealth distribution, and of course, the proscription of usury, gharar, and maisir in order to establish equitable justice across all sectors. The purpose of writing this paper is to find out the definition of the critical alternative school. his paper is written using a literature research strategy drawn from books and journals on the economic theories of Islamic scholars. The results of this study conclude that this school of thought invites Muslims to be critical not only of capitalism and socialism, but also of Islamic economics. So the statements in Islamic economics need to be tested so that they can be proven scientifically. Timur Kuran attacks Islamic economics' approach to justice. He believes that zakat in small projects in agriculture, mining, and the manufacture of raw products can be the target of zakat as it was at the beginning of Islam, thus he believes that zakat will not be able to distribute wealth properly. He criticized that speculation in commodities is not clear whether it is still allowed or not although the consensus is that it is very unfair. That is, when the harvest is large, the profit of the cultivator is greater than that of the landowner, but when the harvest is small, the cultivator automatically earns a much smaller profit than the landowner.

Keywords: Economy, Thought, Definition, School, Islam

1. INTRODUCTION

Islamic economics is a branch of economics that incorporates the fundamentals of Sharia law, which are based on the Qur'an and Hadith. Because Islam is the perfect religion compared to the previous religions and its shari'a governs all elements of life, including aqidah, sharia, and ahlak, and is always in line with the times, it is considered the perfect system of life because it is comprehensive, universal, and dynamic. Islamic economic theory and science have been evolving since the time of the Prophet Muhammad SAW, Sahabat, to the present. In accordance with that, Islamic economics, also known as sharia economics, is a philosophy that gets most of its guidance from revelation. Islamic economics is actually an adversarial system since it openly teaches anti-libawi in the midst of the creation of a secular economic system that is ribawi with all the terrible effects that are brought about. This sharia-based economic structure has a distinctive quality that sets it apart from other systems derived from human reason (science).

The ultimate objective of Islamic economics is to live a good and honorable life in order to earn happiness in this world and the hereafter (fal), which is known as maqid shriah. In order to provide equal justice across all spheres, Islamic economic thinking essentially formulates a concept of supply and demand, mechanism, market regulation, fair pricing, and maximum wealth distribution. Of course, it also forbids usury, gharar, and maisir. The sharia's revelation-based teachings must still be investigated and developed, nonetheless, if people are to become ultimately capable of putting them into practice. Thus, understanding this science is essential if Islamic economics are to succeed. Knowing historical or modern personalities who have contributed to the development of Islamic economics is one approach to do this. Iqtisaduna Flow (Baqir al-Sadr), Mainstream Flow (Muhammad Abdul Mannan, Nejatullah Siddiqi, Syed Nawab Heider Naqvi, and Monzer Kahf), and Alternative Flow (Timur Kuran) are the three groups into which contemporary Islamic economic personalities fall.

2. RESEARCH METHOD

The research method for this article uses the literature method or literature study. Literature studies are used to study reading sources that can provide information that has to do with the problem being studied. Reading, jotting down, and processing research materials are all part of the literature study process, which also involves looking for research information by reading academic texts like encyclopedias and scientific publications. reading scientific journals, reference books, and published materials that are available in libraries and on the internet to find research data or information. Publication materials are accessible online and in libraries. The descriptive analysis method used in this study evaluates the data before providing readers with an explanation and knowledge of the article's content. Relevant to the article's subject matter for readers.

3. RESULTS AND DISCUSSION

1. PIONEER OF THE CRITICAL ALTERNATIVE SCHOOL OF THOUGHT

1) Biography Of Timur Kuran

Timur Kuran was born in New York City in 1954, and he spent his formative years there. His father was a professor in the Middle East at a technical university. He and his family relocated to Istanbul when he was a teenager. The Bogazici University campus, where his father taught Islamic architectural history, was not distant from where he lived.

Timur Kuran completed his secondary education in Turkey, earning a degree from Robert University in Istanbul in 1973. He then went on to Princeton University, where he studied economics and earned a 1977 bachelor's degree as the best student in his class. He then carried on at Stanford University to finish his studies for a doctorate in economics.

Timur Kuran has written extensively about how preferences and institutions change over time. His work has contributed to the understanding of hidden preferences, the unpredictable nature of social revolutions, the dynamics of interethnic conflict, perceptions of discrimination, and public falsehoods. Kuran has also written about the Middle East and Islam. early emphasis on current initiatives to reform the economy in accordance with Islamic beliefs.

Islam and Mammon: The Economic Predicaments of Islamism, one of his writings on the subject, was published by Princeton University Press and has been translated into Turkish and Arabic. His focus has been on the Middle East's conundrum since the mid-1990s. The region once had a high standard of living by international standards but has since lagged behind in a number of areas, including economic production, organizational skills, creativity by international standards, technological creativity, democratization, and military prowess.

East Kuran edited an interdisciplinary book series that was published by the University of Michigan Press from 1990 to 2008. The Cambridge Studies in Economics, Cognition and Society series was revived at Cambridge University Press in 2009. From 1993 on, he held the Raja Faisal professorship in Islamic ideas and culture at the University of Southern California, where he taught from 1982 to 2007. He founded the USC Institute for Economic Research on Civilization, where he served as director from 2005 to 2007. He held the John Olin visiting professorship at the Graduate School of Business,

University of Chicago, from 1996 to 1997. He is currently a member of the executive council of the International Economic Association. He was a member of the Institute for Advanced Study at Princeton from 1989 to 1990(Timur Kuran, n.d.).

2. Critical Alternative School Of Thought

Prof. Timur Kuran, Jomo Kwame Sundaram, Muhammad Arif, and others helped found this school of thought. This institution encourages Muslims to critique Islamic economics as well as capitalism and socialism. The alternative school challenges Baqir as-Sadr's assertion that their actions are not necessary and useful. This is because they construct new hypotheses before disproving existing ones in an effort to discover something novel that has frequently been discovered by others. Similar to this, they claim that the mainstream school is nothing more than neoclassical thought that has been improved upon by adding zakat, eliminating usury, and modifying goals. Despite the fact that Islamic economics is a product of human interpretation of the Qur'anic and hadithic teachings, it is assumed that Islam is unquestionably true. The proposition in Islamic economics must therefore be put to the test in order to be scientifically validated(Biomass, 2019).

Timur Kuran criticizes the notion of fairness in Islamic economics. The ideas of justice and honesty are the only ideals Kuran espouses. Receiving revenue that is subject to Sharia restrictions is forbidden, along with unfair distribution of products, inherited property, and charity offerings (sadaqah). Zakat is criticized by Kuran as a method of wealth sharing. He contends that zakat will not be able to share wealth fairly because it may be used to small-scale endeavors in mining, agriculture, and the production of basic materials, just as it was at the dawn of Islam. He asserts that the zakat system cannot be used since many industries, including those that produce goods and services, cannot be measured using the existing nisab value. What is now understood about Islamic economics conflicts with this viewpoint. Kuran also emphasizes the many perspectives held by madhhabi intellectuals. Islamic economics is incompatible with itself in this way. Ijma' refers to the conflicts among scholars over the various schools of thought and includes analogy-related concerns. He asserts that these two exchanges are crucial in enabling users of the product who are unable to assess a situation. According to him, the height of political instability is the ijma', or ready-made law(Therapy et al., 2018).

3. The Views Of Timur Kuran On The Alternative School Of Criticism

Timur Kuran was a forerunner of the critical alternative school and was quite progressive in his criticism of Muslim economists who came before him. Timur Kuran has a number of paradigms that he criticizes in terms of economic philosophy, including:

1) Zakat

One tool for distributing money in Islam is the zakat. Timur Kuran asserts that in order for zakat to exist, taxpayers must also use a portion of their money to make zakat payments ranging from 5% to 20%. Scholars have differing opinions about zakat, including whether assets fall under its purview or are liable to it, as well as how to calculate an asset's nishab. Kuran concludes from this that the zakat is still not a reliable indication of economic disparity.

2) Commodity Speculation Action

He highlighted the fact that, despite widespread agreement that it is extremely unfair, it is unclear whether or not commodity speculating is still permitted. Some, however, contend that it is not illegal when speculation merely involves non-basic products (as opposed to goods for primary requirements or primary consumption).

3) Profit Loss Sharing Concept

The profit mechanism is also one of this concept's flaws. where there is injustice in the idea of Islamic economic justice because the owner of the garden or land receives a profit that is computed depending on the crop. That is, if the harvest yields large results, the cultivator will profit more than the landowner; nevertheless, if the crop yields minimal results, the cultivator will inevitably make much less profit than the landlord. Kuran also critiques the idea that landowners and growers perform different amounts of effort. Compared to land cultivators who expend their energy and time to work the land, landowners

will feel indolent. Although one viewpoint, especially in terms of defending Islam, relaxes this and argues it doesn't matter as long as the landowner has another employment or activity.

4) Functions and Position of Government in the State

According to Kuran's reasoning, this is understandable given that some government officials lack the understanding necessary to control the economic system in accordance with Islamic beliefs. Personal interests, on the other side, might sometimes result in injustice. The government, which is meant to serve the people, is frequently just preoccupied with thinking about personal matters and interests. They provide privileges to their family members or friends while using resources for their own personal purposes. The people who are supposed to be taken care of end up in worse situations as a result (Mas'ud, 2022).

4. CONCLUSIONS

Timur Kuran completed his secondary education in Turkey and earned his degree from Istanbul's Robert's University in 1973. *Islam and Mammon: The Economic Predicaments of Islamism*, one of his writings on the subject, was published by Princeton University Press and has been translated into Turkish and Arabic. This institution encourages Muslims to critique Islamic economics as well as capitalism and socialism. As a result, claims made in Islamic economics must be put to the test in order to be supported by science. Timur Kuran criticizes the notion of fairness in Islamic economics. He thinks that zakat will not be able to distribute wealth correctly because he thinks that zakat in modest projects in mining, agriculture, and the production of raw goods can be the objective of zakat as it was at the beginning of Islam. He asserts that the zakat system cannot be used since many industries, including those that produce goods and services, cannot be measured using the existing nisab value. He attacked the fact that although commodity speculating is generally agreed to be extremely unfair, it is unclear if it is still permitted or not. In other words, when the harvest produces a high yield, the cultivator's profit exceeds the landowner's, and when the harvest produces a low yield, the cultivator automatically makes a lot lesser profit than the landowner. One viewpoint, however, relaxes this and claims that it is irrelevant as long as the landowner has a different line of work or occupation, particularly when it comes to defending Islam. This is not rational, as Kuran's examination of the role and status of the government in the state demonstrates, as certain government representatives lack the expertise necessary to control the economic system in line with Islamic principles.

5. REFERENCES

Biomass, B. F. (2019). Aliran Pemikiran ekonomi islam ketemporer. ウイルス, 52(1), 1–5.

Mas'ud, M. F. (2022). Pemikiran Hukum Ekonomi Islam Muslim Kontemporer (Elaborasi Nalar Madzhab Ekonomi Islam Kontemporer Umer Chapra Dan Timur Kuran). *Jurnal Perbankan Syariah*, 1(Mei), 152–165. https://en.wikipedia.org/wiki/Nawab_Haider_Naqvi

Therapy, C., Gordon, V., Meditation, C., VanRullen, R., Myers, N. E., Stokes, M. G., Nobre, A. C., Helfrich, R. F., Fiebelkorn, I. C., Szczepanski, S. M., Lin, J. J., Parvizi, J., Knight, R. T., Kastner, S., Wyart, V., Myers, N. E., Summerfield, C., Wan-ye-he, L. I., Yue-de, C. H. U., ... No, S. (2018). No Title. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=sph&AN=119374333&site=ehost-live&scope=site%0Ahttps://doi.org/10.1016/j.neuron.2018.07.032%0Ahttp://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2017.03.010%0Ahttps://doi.org/10.1016/j.neuron.2018.08.006>

Timur Kuran. (n.d.). *The Gorter Family Professor of Islamic Studies and Professor of Political Science*. <https://fds.duke.edu/db/aas/PoliticalScience/t.kuran>

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

HISTORY OF NEO-CLASSICAL, CAPITALISM, SOCIALISM, KEYNESIAN ECONOMIC THOUGHT

Muhammad Satrio Juliyanto

*Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman Wahid
Pekalongan Indonesia*

ORCID: 0009-0007-5627-2127

Rafi Alkaf Asy Syafi

*Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman
Wahid Pekalongan Indonesia*

ORCID: 0009-0009-9485-0041

Muh Fatkhurrozi

*Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman
Wahid Pekalongan Indonesia*

ORCID: 0009-0008-2716-4271

Muhammad Taufiq Abadi

*Faculty of Economics and Islamic Business, State Islamic University K.H. Abdurrahman
Wahid Pekalongan Indonesia*

ORCID: 0000-0002-6168-0439

ABSTRACT

In the history of economic thought, there have been several major approaches that have influenced the development of the world economy. Neo-classical emerged as a continuation of classical theory, which emphasized the role of free markets and competition in regulating the economy.that emphasized the role of free markets and competition in regulating the economy. Capitalism, which is based on neo-classical ideas, makes private ownership and free markets the main pillars, enabling significant economic growth. as the main pillars, allowing for significant economic growth, but also creating inequality. creates inequality. Socialism, on the other hand, emphasizes collective ownership of resources and more equitable distribution. It aims to address the inequalities that arise under capitalism. However, socialist practices vary and often involve a mix of market and planning elements. of markets and planning. Keynesianism emerged as a reaction to the Great Depression and focuses on the role of the role of government in regulating the economy through fiscal and monetary policy to achieve economic stability. This theory provides the basis for government intervention in response to recession and address economic instability. In conclusion, neo-classical economic thought, capitalism, socialism, and Keynesianism have all had a significant impact on the development of the world economic system. economic system. An understanding of this diversity of views helps us to detail different approaches in organizing the economy and addressing the problems that arise. It is important to continue to study and understand the role of each of these approaches in the context of global economic development. context of global economic development.

Keyword; Economy, Neo-Classical,Capitalism,Sosialism,Keynesian

1. INTRODUCTION

Neo-classical economic thinking emerged from many weaknesses in thinking radicalism and conservatism. Radicalism feeds the fear of property confiscation personal, while conservatism is considered contrary to democracy and modernization. Until the first half of the 19th century, classical economics was still able to survive because it had not Increasing poverty and no economic downturn. Neoclassical economics began to develop and replace classical economics after political economists classics used the work of Karl Marx to fight capitalism and initiate socialization to the thoughts of Adam Smith and David Ricardo. Changes in the direction of economic thinking as well emerged with the beginning of a diverse working class\ . Apart from that, there are social problems This is a consequence of industrialization and also gives rise to demands for government intervention improve education, security, public health, and job security. Laissez-faire policies began to fall out of use. In 1871, neoclassical economic theory developed by three economists, namely Carl Menger (1840-1941) from Austria, W. Stanley Jevons (1835-1882) from England and Leon Walras (1834-1910) from Switzerland. The third has developed classical economics which changed the focus of political economy no longer focuses on distribution and economic growth. A new concentration was held on individual consumer behavior and on participating companies in competition in the market. capitalist economic system, is an economic system that was born and developing in Europe. This economic system is individualistic in the sense of giving the broadest freedom of individual ownership. Capitalist economic system too trying to separate economic life from religious life. So there isn't any the role of religion in regulating human economic life. On its way the system The capitalist economy creates a gap between the rich and the poor. Rich people with lots of capital become richer, while poor people become richer helpless. The socialist economic system emerged in the late 18th and early 19th centuries as a reaction to the economic and social changes brought about by the industrial revolution. Revolution This industry did provide blessings for factory owners at that time, but in On the other hand, workers are actually getting poorer. In the 1840s, the term communism began to appear to refer to the militant left wing of socialism. This term usually referred to the writings of Etienne Cabet with his theories about ownership general. This term was later used by Karl Marx and Friedrich Engel describes a movement that defends the class struggle and carries out the Revolution to create a society of cooperation. Karl Marx is Son of Hirschel and Henrietta Marx. He was born in Trier, Germany, in 1818. Marx dreamed of a classless society. The materialist dialectical theory became a method standards that must be carried out to achieve these goals. Keynesianism, or Keynesian economics or Keynesian Theory, is a theory economics based on the ideas of the 20th century British economist, John Maynard Keynes. Theory it promotes a mixed economy, in which both the state and the private sector plays an important role. The rise of Keynesian economics marked its end laissez-faire economics, an economic theory based on the belief that markets and the private sector can run itself without state interference. will make consumers feel satisfied and will come back to buy the refill perfume (Allysa et al., 2018).

2. RESEARCH METHOD

using literature research methods with a brief summary of the approach used in conducting literature research. includes the collection and analysis of written work relevant to our specified research topic. we search and review existing literature, such as scientific journals, books, articles, and other sources related to the topic we are researching. After that, we analyze and organize the information found to identify patterns, trends, or findings that are relevant to the research objectives. General methods of literature research provide an overview of the approaches used in literature research and can help in understanding the focus and results of our research.

3. RESULTS AND DISCUSSION

3.1. Research results

The results of the research conducted by the author are Neo-classical, Capitalist, Socialist, and Keynesian Economics is an economic system that has occurred in each period. the economic system has its own advantages and disadvantages.

3.2. Discussion

History of Neo-Classical Economic Thought

Neoclassical economics is the term used for various approaches to economics focusing on the determination of prices, output, and income distribution in markets through supply and demand, often mediated through the hypothetical maximization of utility with limited income of individuals and of profits with limited costs of firms using available information and factors of production, in accordance with rational choice theory. Neoclassical economics rests on three assumptions, although certain branches of neoclassical theory may have different approaches:

1. -People have rational preferences between identifiable and value-related outcomes
2. -Individuals maximize utility and firms maximize profits.
3. -People act independently on the basis of complete and relevant information.

Neoclassical organization theory was developed on the basis of classical theory. Neoclassical organization theory modifies, adds to, and in many ways extends the classical theory. Neoclassical organizational theory is defined as an organization as a group with a common goal. If the classical theory focuses a lot on structure, order, formal organization, economic factors and rationality of goals, neoclassical theory emphasizes the importance of social aspects in work or informal organizations and psychological aspects (emotions). The development of neoclassical theory began with the inspiration of the experiments conducted at Hawthorne, as well as the writings of Hugo Munsterberg. The neoclassical approach is also found in books on human relations such as Gardener and Moore, Human Relations in Industry and so on. As a widely recognized originator of industrial psychology, Hugo Munsterberg wrote his most prominent book, Psychology and Industrial Efficiency, in 1913. This book was an important bridge between scientific management and the further development of neoclassical theory that developed around the 1930s. Munsterberg basically emphasized the differences in individual characteristics within organizations. The Hawthorne experiment began in 1924 at Western Electric Company's Hawthorne plant in Cicero, Illinois, near Chicago, and was sponsored by the National Research Council. Hawthorne's study showed how the activities of cohesive work groups greatly affect organizational operations. Hawthorne's discoveries, however, added essential new dimensions to organization theory. Finally, Hawthorne's experiments show how the activities of cohesive work groups greatly affect the organization.

Capitalism System of Economic Thought

Historically, the development of capitalism was part of the individualism movement. This movement also had an impact in other fields. In the field of religion, this movement led to reformation. In terms of reasoning, it gave birth to natural science. In public relations, it gave rise to the social sciences. In the economic field, it gave birth to the capitalism system. Therefore, the Capitalist civilization is legitimate. It implies that capitalism is a comprehensive social system, more than just a particular type of economy. This system developed in England in the 18th century and then spread widely to Northwest Europe and North America (Ebenstein & Fogelman, 1994: 148). The history of capitalism cannot be separated from Europe, where capitalism was born and developed. The year 1648 (the year of the Treaty of Westphalia) is considered the birth of the modern state system. The treaty ended the war. Thirty years (between Catholics and Protestants in Europe) and established an independent state system based on the concept of sovereignty and rejected submission to the political authority of the Pope and the Roman Catholic Church (Papp, 1988: 17). This was the beginning of secularism. Since then the rules of the game of life have been released from the church (which is the representative of God), with the assumption that the state itself knows best the needs and interests of its citizens so that the state is the one who deserves to make rules for its life, while God (religion) is recognized but limited to the Church (human relationship with God). The basic principle of secularism is to place humans (state / kingdom) as the maker of rules or laws. The next problem is who or what is authorized to make rules that ensure the creation of a peaceful, tranquil and stable life. In fact, Europe until the 19th century was an empire ruled by emperors, kings and aristocrats. Until then, the political role of the people was minimal or even non-existent. The people passively obeyed the king and the laws made by the king, without involving themselves in the political process (decision-making). And it turned out that the king was always unable

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

to fulfill the interests and needs of his citizens fairly and thoroughly. Furthermore, there were three important developments that influenced the changing situation in Europe, namely: Industrial Revolution (1760 - 1860), French Revolution (1775 - 1799) and Literacy (19th century). These three events led to the emergence of popular involvement (beyond the king and the nobility) in politics (the regulation of people's affairs) (Robert & Lovecy, 1984: 7). The industrial revolution gave rise to a middle class that had economic power, so that with this power they demanded a balanced degree of political power.

The French Revolution led to demands for nationalism (the idea that the people can rule themselves, not be ruled by others), liberalism (the idea that political authority must first be authorized by consensus and not hereditarily, and is limited by law and constitution) and equality (the idea that political participation is not only at the level of the aristocratic elite, but is open to all citizens). Social progress, in the form of a number of improvements in economic, intellectual, socio-cultural and political conditions that occurred in Western Europe between the 18th and 19th centuries, can be seen as a cause of the development of democracy, where democracy limits arbitrariness and encourages humans to be more perfect and fair in organizing their lives (Palma, 1990: 17). From this we can say that in the 19th century there was a political transition in Western Europe from traditional dynastic autocracy to modern liberal democracy.

History of Socialism Economic Thought

The socialist economic system is an economic system that is fully regulated by the state. The socialist economic system is also known as a centralized economic system, because everything must be regulated by the state and also commanded from the center. The socialist economic system is an economic system that wants the prosperity of its people and is carried out evenly so that no more economic oppression occurs (Effendi, 2019). The socialist economic system does not mean that it does not provide individual freedom in economic activities, individuals are still given freedom in carrying out economic activities but are very limited, as well as with very large government interference. The characteristics of the socialist economic system are that it prioritizes togetherness or collectivity, the government has a very large role, human nature in this system is determined by production patterns, individual property rights are not recognized (Tho'in, 2015). Socialism as an economic system in one command, places the position of the state as the center of economic activity. The state is very powerful in joint ownership of all factors of production, production is carried out in accordance with needs, as well as strict economic planning to produce and distribute goods and services needed by the community (Santoso, 2011). The socialist economic system developed by Karl Marx requires the maximization of the role of the state. The state must control all sectors of the economy to ensure justice to the people from production, consumption to redistributing it to the workers, so that they also enjoy the results of the business. The market in the socialist paradigm must be maintained so that it does not fall into the hands of greedy capital owners who monopolize and exploit labor power and then use it to get the maximum profit (Kamiruddin, 2018). In a socialist country, where the government is generally authoritarian, the poor cannot act as a decisive subject, but rather as an object for the implementation of economic activities (Hidayat, 2014).

Socialism is an economic system that gives considerable freedom to everyone to carry out economic activities but with government intervention. The government enters the economy to regulate the country's economic life and the types of economies that control the lives of many people are controlled by the state such as water, electricity, telecommunications, and so on. In a socialism or socialist economic system, the market mechanism in terms of supply and demand for prices and quantities still applies. The government regulates various things in the economy to ensure the welfare of the entire community. Socialist Economics is part of Political Economy. Political Economy is included in the sciences of society. The problem that is made a problem in a science is very important for scientific work, investigation, teaching and learning. The correct determination of the problem of a science has a decisive meaning for its implementation based on that science. Socialism emerged in the late 18th and early 19th centuries as a reaction to the economic and social changes brought about by the industrial revolution. The industrial revolution was indeed a blessing for factory owners at the time, but on the other hand the workers were getting poorer. As the idea of a capitalist industrial system spread, so did the reaction in the form of socialist ideas. Although many earlier thinkers also expressed ideas similar to socialism, the first thinker who could possibly be dubbed a socialist was François Noël Babeuf whose thoughts emerged during the French revolution. He strongly championed the doctrine of class struggle

between capital and labor which was later championed more vigorously by Marxism. Socialist thinkers after Babeuf turned out to be more moderate and they are usually called utopian socialists, such as de Saint-Simon, Charles Fourier, and Robert Owen. They were more moderate in the sense that they did not overemphasize class conflict and violent struggle but emphasized cooperation over competition. Saint-Simon argued that the State should regulate production and distribution, while Fourier and Owen believed that small collective communities should play a major role. Because of this, communistic settlements were established based on this latter concept in several places in Europe and the United States, such as New Harmony (Indiana) and Brook Farm (Massachusetts). After these utopians, there were thinkers whose ideas were more political, such as Louis Blanc. Blanc himself later became a member of the French provisional government in 1848. On the other hand, there were also anarchists

History of Keynesian Economic Thought

Keynesian economics is a macroeconomic theory of total spending in the economy and its effects on output, employment, and inflation. It was developed by British economist John Maynard Keynes in the 1930s in an attempt to understand the Great Depression. The central belief of Keynesian economics is that government intervention can stabilize the economy. Keynes' theory was the first theory to sharply separate the study of economic behavior and individual incentives from the study of broad aggregate variables and constructs. Based on his theory, Keynes advocated increased government spending and decreased taxes to stimulate demand and pull the global economy out of the Depression. Furthermore, Keynesian economics is used to refer to the concept that optimal economic performance can be achieved and economic downturns can be prevented by influencing aggregate demand through economic intervention by the government. Keynesians believed that such intervention could achieve full employment and price stability.

The Thought of J.M. Keynes

John Maynard Keynes was a British economist who was famous for his modern economic model. He was an adherent of mercantilist economic theory, where most of his theories focused on the efforts of the country's government to maintain economic stability. He was an employee at the British Treasury who came up with several ideas about the modern economic system which until now his work is used as an international economic guide. The idea originated at the end of World War I, which began with Keynes' disagreement with the punishment imposed by the league of nations against Germany for all war losses which led to the repayment of all losses and debts of the German state to the victorious countries of World War I including Britain.

Keynes thought that the sentence would be difficult for Germany to fulfill and it would make the economies of other countries collapse and Germany itself would be miserable to fulfill the sentence.

itself would also be miserable to fulfill the sentence. This was later proven by the collapse of the European economy and the Second World War. Keynes thought that Germany's continued production in an effort to pay war debts was hurting its own industry. The state also needed to make investment efforts as a preventive effort so that its economy would not collapse. As an economist who based his theory on mercantilist theory, Keynes emphasized all forms of efforts to stabilize the country's economy on government policies. Keynes mentioned that the government, in order to avoid and deal with crises that can strike at any time, needs to make a form of investment in the form of public facilities. However, this is not always successful, because the increase in the value of investment that is not followed by an increase in consumption capacity as fast as the production process will also cause an economic crisis. So this needs to be balanced with the ongoing economic strength in a certain period of time. The relationship between investment and consumption is described by Keynes in a cyclical economic model where both are rooted in income. On the other hand, Keynes also tried to explain the flow of government investment which then moves towards savings. Saving can be referred to as investment when it is associated with interest. So if savings are sufficient to make an investment, then interest will tend to fall and can result in a new form of profitable investment. However, if savings cannot meet investment requirements, then interest will rise and tend to attract people to save their money.

4. CONCLUSIONS

In the history of economic thought, there are several major approaches that have influenced the development of the world economy. Neo-classical emerged as a continuation of classical theory that emphasized the role of free markets and competition in regulating the economy. Capitalism, which is based on neo-classical ideas, makes private ownership and free markets the main pillars, allowing for significant economic growth, but also creating inequality. Socialism, on the other hand, emphasizes collective ownership of resources and more equitable distribution. It aims to address the inequalities that arise in capitalism. However, socialist practices vary and often involve a mix of market and planning elements. Keynesianism emerged as a reaction to the Great Depression and focuses on the role of government in regulating the economy through fiscal and monetary policies to achieve economic stability. This theory provides the basis for government intervention in response to recessions and addressing economic instability. In conclusion, neo-classical economic thought, capitalism, socialism, and Keynesianism have all had a significant impact on the development of the world economic system. Understanding this diversity of views helps us to detail the different approaches in organizing the economy and addressing the problems that arise. It is important to continue to study and understand the role of each of these approaches in the context of global economic development.

5. ACKNOWLEDGMENTS

Based on the conclusions above, the author believes that there are many other factors that cause this can be used to understand the neo-classical economic systems of capitalism, socialism and Keynesian. Therefore, it is hoped that research will be carried out by other parties. Future researchers can continue this research regarding material by using other contexts or analyzing other factors.

6. REFERENCES

- Aprilya, N. W. (2018). Ekonomi Sosialisme dan Kapitalisme. *Journal UIN Makasar*, 8(2), 1–6.
- Saverus. (2019). SISTEM EKONOMI SOSIALISME. *Jurnal Kajian Pendidikan Ekonomi Dan Ilmu Ekonomi*, 2(1), 1–19. http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-84865607390&partnerID=tZOtx3y1%0Ahttp://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=2LIMMD9FVXkC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Principles+of+Digital+Image+Processing+fundamental+techniques&ots=HjrHeuS_

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

THE PROMOTION OF AN EXPERIENTIAL LEARNING AS LEARNER CENTRED APPROACH IN ENGLISH LANGUAGE FOR STUDENTS WITH DISABILITIES IN MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS

Fr. Baiju Thomas

Research Scholar

Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute,

Faculty of Disability Management and Special Education, Vidyalaya Campus, SRKV Post,

Coimbatore Tamil Nadu– 20,India

ABSTRACT

The current study promotes experiential learning (EL) as a learner-centred approach (LCA) in the English language for students with disabilities (SWD) in modern educational systems. Naturally, the most essential role of language is that of a means of communication. The desire to teach others around you is fundamental to the human condition. The English language has spread its influence further afield as new channels of information and education have evolved throughout the past century. English is a highly esteemed and used language in India, particularly in academic settings. English has a broad economic effect, from store packaging to popular magazines. Despite its centrality, the English language has yet to advance to global norms. With years of English language instruction, SwD struggles to communicate successfully in English. It is incredible to think of all the other things one may study alongside this. Any teacher worth the effort will keep the EL's goals front and centre. LCA is used to assess the effectiveness of SwD in the classroom. An essential part of EL is learning by practicing and reflecting on how that learning impacts the LCA. The use section discusses methods for integrating EL in sixth-grade English Language classes and the impacts that can be expected for SwD languages. There is no such thing as further education. Learning and improving oneself is something that SwDs strive for constantly. If all we do is work and read about other people's lives, then what's the point? SwD must take an active role in their education, and it must be rigorous enough to call upon skills like critical thinking and problemsolving. Such situations are excellent learning opportunities. EL has been required of teachers for some time. The increasing popularity of EL can be attributed to the need to equip SwD with 21st-century English skills. Instead of focusing solely on memorizing facts and regurgitation, educators could aid SwD in developing positive character traits and employable life skills. Let's take our concept of education beyond the lecture hall and into the realm of the English 2 language. There are now many different areas of study and work where EL is used—SwDs' understanding and capacity to put it to use increase progressively through EL. In the EL process, SwD learns mainly through practicing and reflecting on that practice as LCA in the modern educational systems.

Keywords: Promotion, Experiential Learning, Learner Centred Approach, English Language, Students with Disabilities, Modern, and Educational Systems.

**STUDY OF NOSTALGIA OF DISPLACED PERSONS FROM ABKHAZIA IN THE
CONTEXT OF "CULTURAL TRAUMA"**

Ivane Javakhishvili

Natia Siradze

Salome Mekhrishvili

Manana Shamilishvili

Tbilisi State University

ABSTRACT

The study of nostalgia of displaced persons from Abkhazia in the context of "cultural trauma" has started from the military conflict in 1992-1993 in Abkhazia with the violent intervention of Russia and ended with the biggest loss for the Georgian side, such as occupied territories and hundreds of refugees. However, behind those facts there is a memory, depicting mass brutality and despotic violation of human rights. This memory is stored in the unspoken memories of the victims of the conflict as a reflection of the collective suffering and is transformed into a cultural trauma. Nostalgia is a reproduction of cultural trauma. Etymologically, it combines two concepts: "nostro" - return, "algos" - pain (Greek). Studies prove that in the subconscious of migrants and refugees, the permanent, perhaps implicit, longing for the loss of home takes the form of "romantic nationalism", which affects the psychotype of the person, his values and behaviors. The influence of cultural trauma and nostalgia is part of the theory of social change, which highlights the relevance of the issue. Many works have been written on the conflict in Abkhazia, but cultural trauma, nostalgia is still not conceptually studied, because it is the temporal distance that contributes to the clarity of this picture and the emergence of a new cluster. However, at this stage the issue cannot be ignored, as the effects of cultural trauma and nostalgia affect the cultures of the society itself. Ignoring trauma paves the way for unresolved conflicts. The desire to return is accompanied by the memory of the suffering experienced. This ambivalence is expressed in a kind of relationship between the image of the enemy and the brotherhood. The existence of two retrograde concepts shows the heterogeneous mood of the society and calls us to rethink the historical memory, because the foundation of state stability is the public consensus on issues of national importance. At the same time, we do not know the status quo that will be established by the results of the Russia-Ukraine war. nevertheless, in the background of the changing world order, it is necessary to be ready, because the return of the territory implies the re-consolidation of the Abkhazian and Georgian population. This is where the traumatic memory appears. To overcome it, it is important to have a strategy that reflects the wishes and interests of the refugees themselves. We think of cultural trauma in a social context. Studies prove that the traumatic psychology of one group of society affects the general social system and homeostasis, and the synthesis of politics and nostalgia is "explosive", which once again confirms the importance of this research. The purpose of our research is to investigate the armed conflict in Abkhazia through the prism of cultural trauma. To achieve this goal, we will refer to the theory of Svetlana Boima, on the basis of which we will analyze the main characteristics of nostalgia manifested in three different generations of displaced people. This will allow us to evaluate it as a collective memory and outline its influence on the behavior and values of the individual, group and be able to classify nostalgia according to generations with restorative and reflective nostalgia typologies.

According to Svetlana Boyma's theory, restorative nostalgia is related to "nostros", it is characterized by uncompromisingness, identification of the future with the past, the incompatibility of the person with the present situation and a structured belief - salvation lies only in the disappearance of the lost home.

But, it is more euphoria than only nostalgia, for which salvation means the development of the existing. For him, the future is not the same as the end. Based on this, we will analyze the degree of influence of cultural trauma on the psychotype of representatives of three different generations of survivors, their reflection on the conflict, and the causal links between the degree of this influence and the type of

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

nostalgia provoked by it. Our expert tasks are: to determine the degree of the future influence of cultural development in the generation of IDPs; to evaluate nostalgia and its effect on the lifestyle and values of the IDPs; To outline the description of "romantic nationalism", "nostalgic dissidence", translation forms of their manifestation; Different reflections of the representatives of the displaced generation and the vision of its solution are discussed.

In order to implement the presented specifications, select the method of one-by-one verification. In particular, during the semi-structured in-depth interview (by the definition of "snow team") and the case analysis, the problems of the displaced people, that is, the participants of the surveillance, are included in a clear picture. We will select respondents from three generations of IDPs. We will classify them according to the following scheme: G1 generation - war veterans; G2 generation - IDPs, including 12-13-year-old wage earners (43-45-year-old respondents); G3 generation - IDPs who were born in exile or left home more than once (respondents aged 31-32). In the latter case, we will try to reveal the role of the family as a source of nostalgia. Based on the above, we will be able to outline the phenomenon of the reproduction of nostalgia, understanding of its collective memory, constructive apologesis of society; Establish key findings, developing contexts, setting perspectives.

**THE IMPORTANCE OF THE STUDENT'S COGNITIVE STRATEGIES IN THE DISTANCE
LEARNING PROCESS DURING THE PANDEMIC IN ALBANIA**

Dr. Ardita Dylgjeri, Dr. Lenida Lekli, Dr. Fatos Gjata, Dr. Elvin Rada

University of Elbasan, Albania, Faculty of Natural Sciences. Department of Maths

ABSTRACT

The process of reading and comprehending a text does not merely mean decoding a text, semantically identifying words and phrases, but, in a more contemporary approach, it is considered as a process of interaction, involving all a reader's capacities engaged with analysing the information through the text. Through this process, the reader seeks to understand, evaluate, and utilize the information and ideas being presented. These strategies, widely known as cognitive strategies and skills include selecting, predicting, confirming, and validating the results of the understanding.

Even though scholars have established a list of main cognitive reading strategies the students generally make use of when trying to comprehend and analyse texts, naturally and normally, the students do not make use of all of them in any type of text assigned for analysis. Some of them are more strategic and fruitful than others in different given contexts, according to the text types and the individual cognitive skills of any person. Following the above mentioned theoretical framework, the main aim of this article is to show, not only statistically, but also to describe which cognitive reading strategies are most widely used by students and why, focusing mainly in a challenging physical and cognitive learning context, that of online learning during the COVID-19 pandemic.

This short study will be also followed by a questionnaire completed by a target group of 150 students of the Master Studies in Teaching in the University of Elbasan, "Aleksandër Xhuvani". The data gathered from the questionnaire would lead to the findings and discussion of the results in a qualitative and quantitative approach.

Key words: cognitive, strategies, skills, learning, teaching.

ADAPTATION OF FOREIGN ACADEMICS TO A HOST COUNTRY: A SOCIO-PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE

Assoc. Prof. Dr. Gizem Öksüzoğlu

Final International University

ORCID NO: 0000-0002-3964-8977

ABSTRACT

This study explores the individual perspectives of academics who relocated to North Cyprus on how their socio-psychological adaptation process occurred and how this process impacted their sense of belongingness. The higher education sector in North Cyprus is growing, and the number of non-local academics has been increasing accordingly. Many of these academics are on the Island with their families. With this research, academics' needs, challenges, and expectations were understood better; therefore, their transition and adaptation can be accommodated more effectively. Adapting to a new environment comes with a number of challenges. The main aspect that has been studied in this research is self-belongingness, and Selmer's (1999) problem and symptom-focused coping strategies on the international adjustment model is used as a theoretical framework. Relocating to a host country requires skill and knowledge related to the profession and additional skill sets for a smooth adaptation process (Black, 1988). The need to belong is a fundamental human experience (Hirsch & Clark, 2019). When an individual does not feel belongingness in a society or organisation, it causes a loss of motivation, loyalty, and efficiency. Thus, personal or organisational goals are negatively affected. The findings are limited to non-Turkish-speaking foreign academics who work in North Cyprus. Interview questions were designed so that lecturers' main adaptation problems and their ways of coping with the adaptation process can be explored. Eighteen semi-structured questions were directed to participants. Fifteen international lecturers who came from different countries were interviewed through semi-structured questions, and collected data were analysed through thematic analysis. Participants were seven females (47%) and eight males (53%). Interview participants were mainly between the ages of 36-45 (53%). The academics with the highest year of experience in the interview had 11-15 (40%). 33% of the participants have been living in Cyprus for more than five but less than ten years, and 33% have been living on the Island for more than ten years. Emerged themes include settling in North Cyprus, challenges and barriers in the work environment, adaptation and sense of belongingness to North Cyprus, and limitations and challenges at work due to unfamiliarity. Findings suggested that psychological adjustment is very important for an academic because it affects their sense of belongingness and adaptation process in the host country. Culture and weather are seen as both obstacles and catalysts depending on the participants' culture and the weather of their home country. Work ethic was suggested as a factor which influenced the initial adaptation of participants. If it is similar to what they are used to, they have seen this as a catalyst, and vice versa. For those with similar cultures and religions to the host country, these factors are seen as catalysts to their adaptation and encourage feeling of belongingness, whereas the cost of living and different institutional ways of doing things were suggested as barriers faced in the work environment. The majority of the participants perceived that treatment and attitude from peers, local friends and managers positively contributed to their adaptation and North Cyprus in general as a safe place where they can receive emotional support. Social involvement with locals was evidenced to help academics learn local customs and language and receive emotional support crucial for smooth adaptation and developing a sense of belongingness. All the participants strongly suggested that their sense of belonging affects their motivation and organisational performance.

Keywords: Adaptation, Higher Education, Academics, Belongingness, Adjustment, North Cyprus

References:

Black, J. S. (1988). Work role transitions: A study of American expatriate managers in Japan. *Journal of International Business Studies*, 19(2), 277–294. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490383>.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Hirsch, J. L. and Clark, M. S. (2019). Multiple paths to belonging that we should study together. *Perspectives on Psychological Science*, 14(2), 238-255.

Selmer, J. (1999). Effects of coping strategies on sociocultural and psychological adjustment of Western expatriate managers in the PRC. *Journal of World Business*, 31(1), 41-51.

FUNCTIONS OF SELF-DEFINING AND ROMANTIC MEMORIES WITHIN THE
CONTEXT OF INSECURE ATTACHMENT

GÜVENSİZ BAĞLANMA ÇERÇEVESİNDE ÖZ YANIMLAYICI VE ROMANTİK
ANILARIN İŞLEVLERİ

Çağla Aktaş

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. İnci Boyacıoğlu

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

ABSTRACT

In the literature, autobiographical memories have found their place as a type of long-term memory encompassing events and personal experiences related to an individual's own life. These memories hold a unique position in the formation of an individual's self-identity. Self-defining memories, which play a central role in the construction of self and identity, are characterized by their high personal significance and typically involve emotionally intense and central life events (Singer, 2005). Another specific category of autobiographical memories, known as romantic autobiographical memories, includes events related to relationships, such as anniversaries, marriage proposals, conflicts, and disputes. While they contribute to shaping one's self-identity, their primary functions are often associated with romantic relationships. This study aims to investigate how these two distinct categories of autobiographical memories relate to insecure attachment orientations. Attachment dimensions are known to play a significant role in how individuals process and interpret information about themselves and others (Fraley, Waller, & Brennan, 2000). Furthermore, they are a fundamental source of individual differences in the recollection of emotional memories (Mikulincer & Orbach, 1995). For instance, Boyacıoğlu and Sümer (2011) discovered that individuals with anxious attachment tendencies tend to vividly and easily access negative content memories, while individuals with avoidant attachment orientations struggle to recall negative memories. Research has also highlighted the impact of attachment dimensions on memory biases in autobiographical memory (e.g., Öner & Gülgöz, 2016). However, there is a lack of studies that explore attachment within the functional framework of different memory types. Considering that the content and recollection of memories may vary based on attachment dimensions, it is likely that these memories serve different purposes and functions in recollection. With this context in mind, a study was conducted to examine which memory functions anxious and avoidant individuals utilize in self-defining and romantic autobiographical memory types. A study was designed within the widely accepted framework of the functions of autobiographical memories related to self-concept, social interactions, and guidance. To achieve this, the Experiences in Close Relationships (ECR II) and the Perceived Partner Responsiveness Scale were administered to 282 participants aged between 20 and 65. Subsequently, participants were asked to complete the Functions of Thinking About Life Experiences Scale (TALE) for both types of memories. The results suggest that different memory types serve distinct functions, especially for anxious attachment. Specifically, anxious attachment orientation is only significantly related to the self-concept function in self-defining memories, whereas for romantic memories, all three functions of autobiographical memories (self, social, and directive functions) exhibit significant relationships with anxious attachment. On the other hand, avoidant attachment orientation does not show a significant relationship with memory functions for either memory type. The understanding of the dynamics of how different memory functions are influenced by various insecure attachment orientations for different memory types is believed to offer valuable insights for the field of psychological health applications."

Keywords: Functions of Autobiographical Memory, Attachment, Self-Defining Memories, Romantic Memories.

ÖZET

Otobiyografik anılar kişinin kendi hayatına dair olayları ve kişisel deneyimleri içeren uzun süreli belleğin bir türü olarak alanyazında yerini almıştır. Bu anılar bireyin benlik ve kimlik oluşumunda eşsiz bir yere sahiptir. Benlik ve kimlik inşasında merkezi rol oynayan otobiyografik anılara öztanımlayıcı anılar ismi verilmiştir. Öztanımlayıcı anılar kişi için yüksek anlam taşıyan, duygusal olarak yoğun ve merkezi olayları içermektedir (Singer, 2005). Yine özel bir otobiyografik anı türü olan romantik otobiyografik anılar ise yıldönümleri, evlilik teklifleri, çatışmalar ve kavgalar gibi ilişkiye dair olayları içermekte, kişinin benliğinin şekillenmesinde rol oynayabilmekle birlikte genellikle asıl işlevleri romantik ilişkilere özel olmaktadır. Bu çalışmada bahsi geçen iki farklı otobiyografik anı türünün güvensiz bağlanma yönelimleriyle nasıl ilişkilendiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bağlanma yönelimleri kişinin kendisi ve başkasıyla ilgili bilgileri işlemesi ve yorumlaması açısından önemli bir role sahip olduğundan (Fraley, Waller ve Brennan., 2000), duygusal anıların hatırlanmasındaki farklılıklar açısından da temel bireysel farklılıkların kaynağıdır (Mikulincer ve Orbach, 1995). Örneğin, Boyacıoğlu ve Sümer (2011), kaygılı bağlanan bireylerin olumsuz içerikli anılara daha canlı ve kolay bir şekilde ulaştıklarını, kaçınmacı bağlanma yönelimli bireylerin ise olumsuz anılarını tekrar hatırlamakta zorlandıklarını saptamışlardır. Bağlanma yönelimlerinin otobiyografik bellek yanlışlıklarına sebep olduğu üzerine araştırmalar (örn., Öner ve Gülgöz, 2016) da göze çarpmaktadır. Fakat bağlanmayı otobiyografik anıların işlevsel yaklaşımı kapsamında farklı anı türleri çerçevesinde inceleyen bir çalışma bilginiz dahilinde bulunmamaktadır. Hâlbuki anıların içeriğinin ve nasıl hatırlandığının bağlanma yönelimlerine göre değişkenlik göstermesi, söz konusu anıların hatırlanma amaç ve işlevlerinde farklılık olabileceğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, kaygılı ve kaçınmacı bağlanan bireylerin öztanımlayıcı ve romantik anı türleri için hangi anı işlevlerini daha etkili kullandıklarını incelemek amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Alanyazında yaygın olarak kabul gören otobiyografik anıların benlik, sosyal ve yönlendirici işlevleri kapsamında bir araştırma oluşturulmuştur. Bu amaçla yaşları 20-65 yaş arasında değişen 282 katılımcıya Yakın İlişkilerde Yaşantı Envanteri (YIYE II) ve Algılanan Duyarlılık Ölçeği uygulanmış, ardından iki farklı anı türü için Hayat Deneyimleri Hakkında Düşünme Ölçeği'nin doldurulması istenmiştir. Çalışma sonuçları, özellikle kaygılı bağlanma için farklı anı türlerinin farklı işlevlere hizmet ettiğine işaret etmektedir. Daha özelde kaygılı bağlanma yöneliminin öztanımlayıcı anılar için yalnızca benlik işlevi ile anlamlı ilişki gösterdiği ortaya konmuştur. Romantik anılar için ise otobiyografik anıların üç işlevi de kaygılı bağlanma ile anlamlı sonuçlar göstermektedir. Öte yandan, kaçınmacı bağlanma yöneliminin iki farklı anı türü için de anı işlevleri ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı gözlenmiştir. İki farklı güvensiz bağlanma yöneliminin anı işlevleri ile ilişkisindeki farklılık ve farklı anı türleri için farklı çalışan anı işlevlerinin dinamiklerinin anlaşılmasının anıların psikolojik sağlık uygulamaları üzerindeki olası etkilerinin gözlemlenmesi açısından alanyazına olumlu çıktılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Otobiyografik Anıların İşlevleri, Bağlanma, Öztanımlayıcı Anılar, Romantik Anılar

*Araştırma desteği: Bu çalışma birinci yazarın doktora tezine dayanmaktadır ve TÜBİTAK 2214-A Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı tarafından desteklenmiştir. Destekleri için TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

BALANCING HUMAN DIGNITY AND DIGITAL DISCOURSE: DEFAMATION LAWS IN THE DIGITAL AGE

Doctorant Nisa Huseynzada

UNESCO Faculty on Human Rights and Information Law, Baku State University, Azerbaijan

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-1899-4162>

ABSTRACT

From a legal perspective, human honor and dignity are fundamental principles rooted in human rights law and are recognized as essential components of an individual's well-being and identity. Honor is related to a person's reputation within society. Human dignity is the individual worth and value of every person. Reconciling the right to protection of honor and dignity with evolving digital communication platforms and the global reach of online information presents a complex landscape filled with both challenges and opportunities. Challenges include anonymous online harassment, global jurisdictional conflicts, freedom of expression concerns, and rapid information spread. On the other hand, opportunities can be analyzed as online reputation management, international cooperation for establishing standards, advanced detection technologies to find out about defamatory content, educational initiatives for creating responsible behavior, legal adaptations of defamation laws which are addressing online spaces and creating balance between free expression and protecting honor and dignity. Navigating these challenges and capitalizing on opportunities is critical for developing effective strategies and policies that protect individuals' honor and dignity in the digital era.

Keywords: Dignity, Honor, Defamation, Digital, Reputation.

REFERENCES

1. Bailey, Jane & Steeves, Valerie. (2017). Defamation Law in the Age of the Internet: Young People's Perspectives, https://www.researchgate.net/publication/366976888_Defamation_Law_in_the_Age_of_the_Internet_Young_People's_Perspectives
2. Decision No. 7 of the Plenum of the Supreme Court of the Republic of Azerbaijan, dated May 14, 1999. <https://e-qanun.az/framework/17799>
3. Donnelly, Jack (2001). Universal Human Rights in Theory and Practice. Trans. Wang Puqu et al. Beijing: China Social Sciences Press
4. Lucy Michael (2014) Defining Dignity and Its Place in Human Rights, The New Bioethics, 20:1, 12-34, DOI: 10.1179/2050287714Z.00000000041
5. Ronald Krotoszynski. (2005). Defamation in the Digital Age: Some Comparative Law Observations on the Difficulty of Reconciling Free Speech and Reputation in the Emerging Global Village The Washington and Lee Law Alumni Association Student Notes Colloquium, 62 Wash. & Lee L. Rev. 339 Available at: https://scholarship.law.ua.edu/fac_articles/242

FEMİNİZM VE ÇOCUKLAR

FEMINISM AND CHILDREN

Doç. Dr. Ayça Demir

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

<https://orcid.org/0000-0001-8098-473X>

ÖZET

Teorik bir pratik olan bu çalışma, feminizmin çocuklara bakış açısını konu edinmektedir. Feministler açısından kadınların ve çocukların sosyal azınlık durumunda, ataerkil bir kültürün içinde inşa edilen incinebilir kurbanlar oluşları feministlerin; çocukların dünyasını anlamlandırma ve çocuklarla ilişkili farklı söylem alanlarına yönelik verimli tartışma noktalarını ortaya koymaları açısından önem taşımaktadır. Klasik sosyolojinin çocukları görünmez kılan söyleminden, özellikle İngiltere’de 1980’li yıllarda çocukları; kendi sosyal ilişki ve sosyal etkileşim ağlarını inşa eden aktif çocuklar olarak gören ve bu boyutuyla onları görünür kılan söyleme geçiş; feministler ve çocuk-luk çalışan teorisyenler açısından pek çok konu ve soru(n) alanlarını da gündeme getirmiştir. Feministler kadınları; yeni çocukluk sosyolojisi alanında çalışan teorisyenler ise çocukları aktif failer olarak kavramsallaştırmak ve onlara pratik alanda yer açmak istemektedirler. Her iki alan da, sosyal ve toplumsal gerçekliğin, olanaklı her alanında aktif katılımcı failer olarak kadınları ve çocukları kendi dillerinden duyulan özneler olarak var kılmak isterken kesişen kimi alanlarda, özellikle feministler açısından çocuklar, feminist teorinin içinde kendilerine bir alan bulmakta zorlanmaktadır. Feministler (örneğin) fail kadın düşüncesine yer açmak için çocukları kavramsallaştırma tarzlarının dışına iterlerken yeni çocukluk sosyolojisi alanında çalışan teorisyenlere de kimi soru(n) alanlarını bırakmaktadır. Bu çalışma; farklı feminizmlerin, farklı kadınlıkların ve farklı çocuklukların olduğu temelinden hareketle, söz konusu tartışma alanlarını feminizmin çocuklara bakışı çerçevesinde anlamlandırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk, çocukluk sosyolojisi, anne, kadınlık

ABSTRACT

This study, which is a theoretical practice, is about feminism's perspective on children. For feminists, women and children are social minorities, vulnerable victims built within a patriarchal culture; they are important in terms of making sense of children's world and revealing productive discussion points for different discourse areas related to children. From the discourse of classical sociology that makes children invisible, especially in England in the 1980s, children; the transition to a discourse that sees them as active children who build their own social relationships and social interaction networks and makes them visible in this dimension; it has also brought up many issues and questions for feminists and child-studying theorists. Feminists want to conceptualize women as active agents and make room for them in the practical sphere. Theorists working in the field of new childhood sociology also want to conceptualize children as active agents and make room for them in the practical field. While both fields want to make women and children exist as active participatory agents in every possible field of social and social reality, as subjects heard in their own language, in some intersecting areas, especially for feminists, children have difficulty finding a space for themselves within feminist theory. While feminists (for example) push children out of their conceptualization styles in order to make room for the idea of the agentic woman, they also leave some question(n) areas to theorists working in the field of new childhood sociology. This work; based on the basis that there are different feminisms, different femininities and different childhoods, it aims to make sense of these discussion areas within the framework of feminism's view of children.

Key words: Childhood, childhood sociology, mother, feminism

**DEMİRYOLU HATLARININ KULLANIMINDA DOĞA TEMELİ BİR ALTERNATİF:
İZMİR-TİRE**

A NATURE-BASED ALTERNATIVE FOR RAILWAY LINE : IZMIR-TIRE

Doç. Dr. Esin Candan Demirkol

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu,

Öğr. Gör. Dr. Turgay Gülpınar

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu

Öğr.Gör.Dr. Yasemin Ergüner

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu

Öğr.Gör.Dr. Deniz ARCA

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu

Doç. Dr. Hikmet Eldek Güner

İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi

ÖZET

Dünya’da endüstri devrimi ile başlayan ve süregelen teknolojik gelişmeler ile yoğun olarak kullanılan demiryollarının günümüzde güvenli, enerji verimliliği ve iklim dostu potansiyeli yüksek bir ulaşım biçimi olarak dünya ulaştırma sektöründeki önemi giderek artmaktadır. 19. yy. sonundan 20. yy. ortalarına kadar modernleşmenin simgesi olan demiryolları, ulaştıkları noktaları değiştirmiş, dönüştürmüş, ve sonuç olarak sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimin gelişmesine ve yayılmasına neden olmuştur. Demiryolları hatlarının güzergahları, iniş-biniş yapılan, istasyon noktaları, birbirine bağlanan yerleşim yerleri dönüşmeye başlamış, var olan potansiyelleri görünür olmuştur.

Anadolu topraklarında da ilk demiryolu kullanımı, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde modernleşmenin önemli göstergelerinden biri olarak algılanmış ve inşası için girişimlerde bulunulmuştur. İlk inşa edilen demiryolu hattı 19. yüzyılın ikinci yarısında İngilizler tarafından yapılan ve işletilen İzmir-Aydın (1866) demiryolu hattı olmuştur. Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle gelişmenin, modernleşmenin, batılılaşmanın en önemli araçlarından sayılan demiryollarına yatırımlar artmış ve ülke “demirağlarla” örülmüştür. 1950’lere kadar aktif bir biçimde işleyen ve gelişen demiryolları, motorlu araç kullanımının artması, uluslararası teşviklerin yapılması ve yeni karayollarının açılması ile ikinci plana geçmiş ve yatırımlar azalmıştır. Azalan yatırımlar sonucu demiryolu kullanıcısı azalmış, teknolojik yenilikler takip edilememiş ve yeni hatlar ta ki 2000 yılına kadar eklenememiştir. 2000 yılında yapılan Avrupa Birliği müktesebatı sayesinde demiryollarının ulaşım için önemli bir sistem olduğu, geliştirilmesinin gerekliliği fark edilerek demiryolu kullanımı yeniden gündeme gelmiş ve yatırımlar yeniden başlamıştır.

2023 yılına gelindiğinde ise ulaşımın artık havayolları ile çok hızlandığı, karayollarının erişim noktalarına farklı güzergahlar, alternatifler sunduğu, motorlu araç teknolojisinin ve konfor koşullarının çok ilerlediği bir dönemde yeniden demiryolu kullanımının canlandırılması, kullanıcı için birinci seçenek olarak algılanması için köklü yeniliklerin yapılması kaçınılmazdır. Değişen yaşam koşullarına göre demiryolu ve kullanımı yeniden değerlendirildiğinde doğa odaklı, doğal ve kültürel miras kategorilerini bütüncül bir eko sistem içerisinde düşünmek ve yeniden ele almak gerekir. Demiryolu kullanımının artması için geliştirilecek önerilerin, öncelikle var olan güzergahların lokal bağlamlarını ortaya çıkarması, zenginliklerini (kültürel, doğal, sosyal vb) görünür kılması ama tüketmemesi, yerel halkı en önemli paydaş olarak görerek yatırım/gelişim/kullanımın parçası yapması, kullanıcının (yolcu, demiryolu çalışanı vb) farklı taleplerine cevap vermesi ve en önemlisi yakın geleceğin en önemli sorunu olacak olan iklim krizine ulaşım bağlamında çözüm sunacak nitelikte olması gerekmektedir. Bütün bu

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

amaçlar doğrultusunda Anadolu topraklarında inşa edilen ilk demiryolu hatlarından olan İzmir-Tire (1888) hattı çalışmanın ana omurgasını oluşturmaktadır. Bu güzergah günümüzde aktif olarak kullanılmakta, demiryolu mirası, tarım mirası ve doğa mirası açısından oldukça zengin özelliklere sahiptir. Var olan ekosistem hizmetlerini gözeterek çağdaş turizm anlayışı ile geçtiği yerleşimlerin (Torbalı, Bayındır, Tire) zenginliklerini, tahrip etmeden ortaya çıkaran ve görünür kılan yeni bir demiryolu kullanım senaryosu olabilir mi sorusu çalışmanın temel problemlerinden birisidir. Diğer taraftan ise iklim krizinin günümüz ve gelecekte yaratacağı sorunlarla mücadelede demiryolunun katkısının nasıl ve ne kadar olacağı bu çalışmanın diğer önemli sorusudur. Çalışma bu iki temel soru odağında demiryolu kullanımı ile çözüm yolları aramaktadır.

Anahtar kelimeler: Demiryolu Mirası, İzmir-Tire Demiryolu Hattı, Doğa-Temelli Çözümler, İklim Krizi

ABSTRACT

With the Industrial Revolution, the railway system was instituted around the world and continued to be utilized extensively with technological advancements in the following years, making it one of the most significant means of transportation in the world at present. The railways, the symbols of modernity from the end of the 19th century to the mid-20th century, changed, transformed, and shaped the places they reached and caused social, cultural and economic interaction. The routes of the railway lines, the boarding and landing station points, and the settlements connected to each other have begun to transform, and their existing potential has become visible.

Anatolia's first railway was regarded as one of the most significant indicators of modernization during the last period of the Ottoman Empire, and efforts were made to construct it. The first railway line built was the Izmir-Aydın (1866) railway line, which was built and operated by the British in the second half of the 19th century. Upon the proclamation of the republic, investments in railways considered one of the most critical tools of development, modernization, and westernization, increased, and the country was covered with railways. As cars became more prevalent, international incentives became more prevalent, and new highways were opened, the railways, which were active until the 1950s, took a backseat and investments decreased. Since investments in railways decreased, railway users decreased, technical innovations could not be implemented, and new lines could not be built until 2000. After the European Union acquired railroads in 2000, it was realized that railways were an important system of transportation and that they needed to be developed, so railways were brought back onto the agenda and new investments began. By 2023, in a period of increased speed in transportation with airlines, highways offering different routes and alternatives to access points, and improving motor vehicle technology and comfort conditions, radical innovations are inevitable in order to revitalize the use of railways and make them perceived as the first choice for users. As the railway and its use are reevaluated considering changing living conditions, it is essential to consider nature-oriented, natural heritage, and cultural heritage categories within the context of a holistic eco-system. Railway usage can be increased by first understanding the local context of existing destinations, and by highlighting their values (cultural, natural, social, etc.) without consuming them. It is important to consider local people as the most important stakeholders of the development/investment, as well as to ensure that the users (passengers, railroad employees, etc.) are included in the process. In addition, it will also serve as a solution to climate change, one of the most important transportation problems of the near future. Throughout the course of this study, one of the earliest railway lines built in Anatolia, the Izmir-Tire line (1888), forms the backbone of the analysis. While this route is still actively used today, it possesses a rich heritage in terms of railway history, agricultural history, and natural history. In this study, one of the main issues is whether or not there is a possibility of developing a new railway usage scenario in which existing ecological cycles are included and the values of the settlements passing through the railway are revealed and made visible with an emphasis on tourism, without damaging them. Additionally, this study intends to examine how and to what extent the railway will contribute to the fight against the climate crisis problems in the near and long term. A study has been conducted on these two basic questions, using railways as a means of finding solutions.

Keywords: Heritage Railway, Izmir-Tire Railway Line, Nature-Based Solutions, Climate Crisis

**PERCEPTION OF FACULTY REGARDING PROPOSED NEW ACCREDITATION NORMS
BY THE NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL**

Atul Kumar¹

¹Dr. D. Y. Patil B-School, Pune, India.

¹Boston International College, Nepal.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3859-0686>

Amol Gawande²

²Dr. D. Y. Patil B-School, Pune, India.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6430-5688>

Muhammad Kristiawan³

³Universitas Bengkulu, Indonesia.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1077-4013>

Meilaty Finthariasari⁴

⁴Universitas Muhammadiyah Bengkulu, Indonesia.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4154-7697>

Elsa Viona⁵

⁵Karinosseff Muda Indonesia.

Mayank Tank⁶

⁶Dr. D. Y. Patil B-School, Pune, India

Daksh Gupta⁷

⁷Dr. D. Y. Patil B-School, Pune, India.

ABSTRACT

The National Education Policy (NEP) 2020 underscores the importance of accreditation and introduces the "National Accreditation Council" as its overarching body. The NEP envisions a 15-year phased approach, emphasizing graded accreditation and institutional autonomy, aiming for all higher education establishments in India to evolve into self-governing entities focused on innovation and excellence. The National Assessment and Accreditation Council (NAAC) has formulated new guidelines, enabling universities and colleges operational for at least one academic year to apply for provisional accreditation. These guidelines intend to widen the scope of accreditation. Unlike the previous requirement that mandated institutions to be at least six years old or to have graduated two student cohorts for NAAC application, the new approach led to a limited number of institutions seeking accreditation due to low application rates. This article examines the viewpoints of 400 faculty members from Higher Educational Institutions in Maharashtra on whether the proposed norms will enhance the quality standards of these institutions. The faculty members collectively hold the perspective that the anticipated norms are unlikely to bring about significant improvements in the existing quality standards of Higher Educational Institutions.

Keywords: Accreditation, NAAC, New Norms, Faculty perspective

IN THE WORK OF MAGZHAN ZHUMABAYEV "PEDAGOGY" THE CHILD'S THOUGHTS ON FUNCTIONAL LITERACY

Kenesbaeva Gulnar Alipbaevna

Teacher of Kazakh language

School-gymnasium No.15 named M.Zhumabaev

Kazakhstan, Turkestan

ABSTRACT

The article talks about the advanced activities of Magzhan Zhumabaev, his valuable pedagogical works, methods and means of educating the younger generation.

At the beginning of the XX century, National intellectuals and Alash figures began to write textbooks for the people on behalf of the leader of the nation Alikhan Bukeikhanov. In particular, A. Baitursynuly writes linguistics, Zh.Aimauytovich writes psychology, M. Dulatovich writes Kazakh history, and the lyric poet M. Zhumabayev writes pedagogy.

Since then, many textbooks on raising children have been written, but Magzhan's "pedagogy" has taken a separate place.

M. Zhumabayev is a Syriac poet, translator, teacher, scientist. A teacher who combined teaching activities with writing many poems and poems. While working as a teacher, he wrote several pedagogical textbooks that are so necessary in the field of pedagogy.

The works written by him "native language in primary school", "pedagogy", "be literate" were a huge contribution to Kazakh pedagogy and methodology, which did not have a pedagogical term, direction.

The poet prioritizes two things in raising children. They are: physical education and soul education.

Magzhan conducts pedagogical work in 4 directions.

1. Education of the mind
2. behavioral education
3. beauty education
4. Physical Education

Teaching reading, writing, spelling skills, developing the written word, familiarizing the child with oral and written types of literature that are suitable for the child's understanding. The educator explains these educations: if these four educations were given to the human being smoothly, the entire upbringing was complete. If the child has a strong body, a straight mind, a smart mind that decides correctly, finds exactly, a beautiful word, a magical melody, enjoys a beautiful appearance, is a wave of the soul, hates evil and wishes for good, only if the human child was properly brought up and a real person... Let the parents who want my child to be human follow these four upbringing correctly.

In this work, the educator tells the Kazakh people to learn the best of other people and thus rise up. "If a person says that he will be a truly virtuous person, let him be a victim for the cause of the people, for the benefit of the people." Not only in his pedagogical works, but also in his poems, he called the country to literacy and knowledge of his native people.

Magzhan divides the subject of Pedagogy into five parts.

1. general pedagogy
2. didactics
3. methodology

4. school management.

5. History of Pedagogy.

In the course of reading "pedagogy", we understand that the author took as a basis ethnopedagogy, psychology, which is close to the national character, being and consciousness.

For example: in the soul education section of the textbook "to promote the child's sense of hearing, it is necessary to give some. If you play different tunes on the dombra, does the child sitting in front of you listen with enthusiasm? It is the lullaby that most affects the child's sense of hearing. Let the mother, who took the child in her arms and came to the cradle of the child, do not sit in silence, as if putting a stone in her mouth, but sing. It is necessary to sing an old lullaby to a young child, which begins with the Kazakh "Aldi-Aldi, AK bopem". In the "Pedagogy" of Magzhan, in addition to the national character and mental health, great importance is attached to his language. "A nation without language, cannot become a nation in the world. Such a nation will be created. The first condition for a nation to be a nation is to have a language.»

The origin of the language of the nation Kemi indicates the beginning of the nation. The language of the people should be above all. In the language of One Nation, the secrets, history, life and character of that nation are reflected in the mirror. The language of the people should be above all. In the Kazakh language, the Kazakh steppe is Sary sairan, the history of the windless night, the history of the whirlwind, the life in the steppe, the unhurried, calm character are visible. The Kazakh SAR steppe is vast, and the language is rich. Among the Turkic languages of this day, there is no rich, winding, deep language from the Kazakh language.

He wants the Kazakh language to be the common language of the Turkic peoples, he wants all Turkic children to speak their native language, and he is sure of it.

It is known that in 2015 the country made fundamental changes in the educational process and switched to the updated content of Education. The main goal of this innovative program is to form a fully developed, competent, functionally competent person who can apply the knowledge gained at school in life. In Magzhan's "pedagogy", written a century ago, functional literacy, which we are talking about as a novelty, was written "as if from dough." "A young child is a young rod, in whatever form you bend in a young day, when you grow up, it will freeze in the same bent state. If you want to straighten the negatively bent rod from behind, you can break it. This is the meaning of the word child - head. Education is not about sending a child face-to-face without hitting him in the face. "I don't know," he said. Raising a child means bringing up a person who knows how to fight wisely and methodically on the life front. "I'm sorry," he said, "but I don't know what you're talking about, and I don't know what you're talking about.".. In order to make a child such a person, the educator must spend all his strength, all his knowledge, be able to teach without getting bored or tired;

Concluding my report with the words of Alkey Margulan: "the importance of M. Zhumabayev for the Kazakh people is no less important for the English – Shakespeare, for the Russians – Pushkin, I would like to say that the work "pedagogy", written a century ago, was a very valuable work for our nation in that era, pedagogy and methodology of mesheu Kazakh society, it is also valuable for the Kazakh society, which is spiritually oppressed by the globalization of education and science in the XXI century.

Used literature:

1.M. Zhumabayev. Pedagogy Almaty. 1992

2.M. Bagybaeva. M. Zhumabayev and national education// Ulagat

3.S. Senkibaev. M. Zhumabaev's educational teaching is at the turn of the century

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

THE ROLE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN GLOBAL BUSINESS STRATEGY

Alptuğ AKSOY¹

¹Firat University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Business Administration, Elazığ, Turkey.

Bilgen Gaye YALPA²

²Osmaniye Korkut Ata University, Technology Transfer Office, Osmaniye, Turkey.

ABSTRACT

In the current global corporate environment, which is marked by growing interconnections and cultural variety, the idea of Cultural Intelligence (CQ) is recognized as a significant and essential factor in influencing organizational strategies. CQ, as defined, refers to an individual's capacity to effectively engage, adjust, and perform in environments characterized by cultural diversity. The significance of this concept within the framework of global corporate strategy is of utmost importance, as it involves the ability to effectively negotiate intricate cross-cultural settings and leverage cultural diversity as a valuable strategic resource. The significance of CQ is noteworthy as it has the capacity to assist successful cross-cultural relationships, reduce misunderstandings, and improve communication within international corporations.

Individuals and organizations who possess a high level of CQ are more adept at understanding the complexities of other cultures. As a result, they are able to cultivate positive relationships and reduce instances of cultural disputes. Furthermore, CQ is in alignment with the overarching goals of global business strategy, as it enables firms to recognize and capitalize on worldwide prospects while maintaining sensitivity towards the cultural intricacies of various markets.

The theoretical examination of the interrelationship between CQ and Global Business Strategy holds considerable importance. The incorporation of CQ into the domain of global strategy offers a conceptual framework that clarifies the complex mechanisms through which cultural awareness and adaptability impact strategic decision-making and organizational results. This research aims to make a substantial contribution to the understanding of how organizations can utilize CQ as a strategic resource to gain a competitive advantage in a global marketplace that is becoming more multicultural. It seeks to address the lack of theoretical foundations in this area. In conclusion, this theoretical investigation aims to shed light on the crucial significance of CQ in the development and implementation of Global Business Strategy, thereby enhancing our understanding of how firms might succeed in the intricate dynamics between culture and commerce.

Keywords: Cultural Intelligence, global business strategy, cross-cultural diversity.

**BEYNƏLXALQ ARXEOLoji VƏ ETNOQRAFİK EKSPEDİSİYALARIN
MƏQSƏD VƏ TƏRKİBİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ...**

Güllü YOLOĞLU

Prof.Dr., Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix və Etnologiya İnstitutu

ORCID NO: 0000-0002-8312-6148

ABSTRACT

Michel Casanova (head of the delegation), Kristin Lore (preserver of “Morgan’s traces” at the Saint-Germain Museum) and the students of the Sorbon and Pantheon universities, who came from France in 2013 to continue Morgan's unfinished work as part of the project “In Morgan’s Footsteps 100 Years Later” called themselves “Morgan’s followers”. It was Morgan who destroyed graves in mountain villages in the south-eastern regions of Azerbaijan and presented ancient historical artifacts and material-cultural samples to the Saint-Germain Museum in France not as Azerbaijani material-cultural samples, but under the name “Armenian-Talysh materials”.

Frenchman Jacques de Morgan has a special place in the “Friends of the Armenian People” section of the Hayazg Foundation's Russian-language encyclopedia on Hays. His “Essay on Nationalists” (1917), “Against the Barbarians of the East. Etudes on Turkey”(1918) and “History of the Armenian People”(1919), which was commissioned by Istanbul Armenian Arshak Chobanyan, support the Hays’ lies and describes the “atrocities” committed by the Ottoman Empire against the “oppressed Armenian people”. According to C.Vautravers, the most coveted title for Morgan was “friend of the Armenian people”. Addressing the Armenians in his 1918 book “History of the Armenian People”, Morgan wrote: “Your fathers fought valiantly for twenty-five centuries to protect the honor of your great Hayg.”

The goals and intentions of French citizens, whose ethnic composition and beliefs are unknown and who call themselves “Morgan’s followers” and want to follow in the footsteps of this fierce enemy of Turks and pro-Armenian Frenchman, must be seriously investigated and their further activities monitored.

Keys words: Saint-Germain, Morgan, Hay, Ottoman, Turks

1998-ci ilin yayında Cənubi Sibirə səfərim zamanı Xakas-Minsuğ çökəkliyinin cənub-şərqində yerləşən, Taqar mədəniyyətinə aid kurqanlar, torpaq piramidalar, qayaüstü təsvirlər və digər arxeoloji abidələrlə zəngin Asxıs və cənubdakı Taştıp rayonlarında (aymaqlarında) olarkən Fransadan gəlmiş arxeoloqların haqqında xeyli məlumat topladım. Daha sonra Abakanda Xakasiya Dil, Ədəbiyyat və Tarix Elmi-Tədqiqat İnstitutunun o vaxtkı direktoru, professor V.N. Tuqujekovanın evində bu mövzunu açdım. Valentina Tuqujekova Fransadan gələn arxeoloqların arasında ermənilərin də olduğunu və əldə olunan materialların bir çoxunun Fransaya aparıldığını qeyd etdi. Hayların özəlləşdirmək bacarığı barədə İnstitutun direktoruna məlumat verəndə, o, dedi: “Biz də yemək istəyirik” (“Мы тоже есть хотим”)...

Müzakirə istəməyən bu cavabdan sonra “Sibir hara, hay hara?” deyərək düşündüm ki, yəqin Fransadan gəlmiş hay əsilli arxeoloqlar o materiallardan öz məqsədləri üçün istifadə edə bilməzlər. Lakin az sonra Jan Jak dö Morqanın Azərbaycanın cənub-şərq bölgələrindən apardığı materialları Fransanın Sen-Jermen Muzeyinə “erməni-talış materialları” kimi təqdim etməsi yanıldığını göstərdi...

Azərbaycan ərazisində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı əldə edilən maddi mədəniyyət nümunələrinin qədimliyi, bölgədəki sabitlik, tolerantlıq, dünyaya inteqrasiya məsələsi və son illərdəki uğurlar bir çox ölkələrdə fəaliyyət göstərən arxeoloqların burada işləmək istəyini artırır. Məhz bu səbəbdəndir ki, beynəlxalq ekspedisiyalar ilbəl genişlənir. Birgə ekspedisiyaların nəticələri dünyanın nüfuzlu dərgi və toplularında yer alır, arxeoloqlarımızın təcrübə mübadiləsi işin sonrakı gedişatında öz müsbət təsirini göstərir, bəzi analizlər xaricdə aparılır, nailiyyətlərimiz haqqında tək

özümüz deyil, əcnəbi arxeoloqlar da danışirlar... Lakin təcrübə göstərir ki, bu cür ekspedisiyalar yaradılarkən xarici ölkələrdən gələn arxeoloqların əsas məqsəd və məramları, etnik və siyasi mənsubiyyəti hərtərəfli araşdırılmalıdır...

2011-ci ildə Fransa Elmi Araşdırmalar Mərkəzi, Lion Universiteti və Sen-Jermen Muzeyi AMEA-nın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu (indiki Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu) ilə birgə vaxtilə Azərbaycanın cənub-şərq ərazilərində arxeoloji dağıntılarla yadda qalan Morqan qardaşlarının irsini öyrənmək və Morqan qardaşlarının yarımçıq qalmış işini davam etdirmək məqsədilə müqavilə imzalamışlar. Azərbaycan tərəfindən ekspedisiyanın rəhbəri AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun Arxeoloji abidələrin külliyyatı şöbəsinin rəhbəri, Cənub-Şərqi Azərbaycanın arxeoloji abidələrinin tədqiqi ekspedisiyasının, eləcə də Azərbaycan və Fransa beynəlxalq arxeoloji ekspedisiyasının rəisi, t.ü.f.d., mərhum arxeoloq Abuzər Ələkbərov, Fransa tərəfdən isə professor Rene Mişel Kazanova idi.

Məlumdur ki, 1889-1891-ci illərdə mühəndis Dö Morqanın rəhbərliyi ilə fransız arxeoloji missiyası İran və Azərbaycan ərazisinə gəlmiş, Astaranın, Lerikin, Masallının ərazisində arxeoloji qazıntılar aparmış, buradakı tarixi abidələrlə yanaşı, qızıl və digər qiymətli əşyaları da Fransa muzeylərinə göndərmişdir. Bölgəni zəngin arxeoloji abidələrinə görə “arxeoloji cənnət” adlandıran Jak dö Morqanın əslində qarət xarakterli qazıntıları barədə məlumat alan Rusiya İmperator Arxeoloji Cəmiyyəti ona qazıntılar aparmağı qadağan etmişdir.

A.Ələkbərov özmüsaibələrinin birində ölkəmizin cənub zonasının aran, dağətəyi və dağlıq ərazilərində aparılan arxeoloji kəşfiyyat və arxeoloji qazıntıların həm Azərbaycan, həm də Fransa tərəfi üçün böyük elmi əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd etmişdir. 2011-2015-ci illərdə tədqiqatlara Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Lumiere Lyon-2, Sen-Jermendəki Fransa Milli Arxeologiya Muzeyi, Fransa Milli Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin də qatıldığı bildirən arxeoloq aparılmış arxeoloji kəşfiyyat işlərində yeni abidələrin aşkar edilərək xəritələşdirildiyini və elmi dövriyyəyə gətirildiyini vurğulamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, 2015-ci ildən başlayaraq Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu və Fransanın Lumiere Lyon-2 Universiteti arasında imzalanmış əməkdaşlıq memorandumuna əsasən “Xəzər dənizi hövzəsi Son Tunc - İlk Dəmir dövrü” beynəlxalq elmi layihə üzrə birgə tədqiqatlar gerçəkləşir. Layihə çərçivəsində bu günə qədər Lerik rayonunun Cuni, Tuli, Rəzgov, Mistan, Mastail, Veri, Hoveri, Qusmailiyon, Çayrud, Hamarat və d. kəndləri ərazisində arxeoloji kəşfiyyat işləri aparılmışdır. Layihə çərçivəsində Fransa tərəfi arxeometrik tədqiqatları öz üzərinə götürmüşdür [1].

2019-cu ildə **Fransanın Lumiere Lyon-2 Universitetində “Alplar-Qafqaz çarpaz tədqiqatlar - Qafqazın qədim tarixi” mövzusunda keçirilən** beynəlxalq elmi konfransda Fransadan, ABŞ-dan, İran İslam Respublikasından olan arxeoloqlar və tarixçilərlə yanaşı ölkəmizi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun şöbə rəhbəri, arxeoloq Abuzər Ələkbərov və Xəzər Universitetinin əməkdaşı Nuridə Atəşi təmsil etmişdirlər. Konfransda Azərbaycan-Fransa beynəlxalq arxeoloji ekspedisiyasının Lerik rayonunda apardığı tədqiqatların nəticələrinə dair həmin ekspedisiyanın həmrəhbərləri olan Abuzər Ələkbərov və Lumiere Lyon-2 Universitetinin Dövrələr və ərazilər, incəsənət və arxeologiya tarixi şöbəsinin tədqiqat komissiyasının və elmi şurasının üzvü, qədim Yaxın Şərq arxeologiyası üzrə professor Mişel Kazanovanın məruzəsi dinlənilmişdir. Məruzə Lerik rayonunun Piran kəndi ərazisindəki Kırəvələdi, Cucutuk və Mondigah kəndləri ərazisində eyniadlı abidələrdə aparılan arxeoloji qazıntıların nəticələrinə həsr olunmuşdur [2].

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanın Son tunc - Erkən dəmir dövrü arxeoloji irsinin bir hissəsi Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyində qorunub saxlanıldığından və nümayiş olunduğundan AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi də bu layihəyə yaxından iştirak etmişdir...[3]. Ekspedisiya ilə bağlı müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrinə müsahibə verən alimlər Morqanın Fransaya apardığı tunc və dəmir dövrünə aid materialların Sen-Jermen Muzeyində fars materialları kimi təqdim olunduqlarını vurğulamışlar.

Arxeoloq A.Ağalarzadə özünün “Lerik rayonunun son tunc-ilk dəmir dövrü qəbir abidələri və dəfn adətləri (fransız arxeoloqu Jak dö Morqanın qazıntıları əsasında etno-arxeoloji tədqiqat)” məqaləsində yazır: “1888-1892-ci illərdə Cənubi Qafqaza fransız arxeoloqu Jak de Morqanın rəhbərliyi altında arxeoloji missiya göndərilmişdir... 1890-cı ildə Azərbaycanın cənub-şərq bölgəsindəki qəbir abidələrində qazıntılar aparan Morqan 1896-cı ildə Parisdə çap etdirdiyi “İrana elmi səfər” adlı əsərinin

IV cildinin birinci hissəsində bundan geniş bəhs edir” [4, s.114]. Buradan görünür ki, Lənkərana gələnədək 3 il müddətində Şimali Qafqazda və Ermənistanda apardığı arxeoloji qazıntılardan sonra Morqanın məqsədi Şimali İran və Azərbaycanın cənubunda, Muğan düzündə və Araz çayı boyu ərazilərimizdə tədqiqatları davam etdirmək olmuşdur [4, s.114]. Müəllif mərhum arxeoloq Ə.Ələkbərovla birlikdə 2012-ci ildə Fransa Respublikasının paytaxtı Paris yaxınlığındakı Sen Jermen şəhərində yerləşən Sen Jermen Milli Arxeologiya Muzeyində təcrübə mübadiləsi keçdiyi vaxt muzeyin arxeoloji materiallar fondunda saxlanılan, Azərbaycandan aparılan, “talış-erməni materialları” adı altında saxlanılan maddi mədəniyyət nümunələri ilə tanış olmuş və onlar üzərində tədqiqatlar aparmışdır. Fransa səfərindən qayıdarkən özü əslən cənub bölgəsindən olan arxeoloq bizə materialların “talış-erməni materialları” adı ilə nümayiş etdirildiyini demişdir. Bir etnoqraf kimi məsələyə ictimaiyyətin və əlaqədar qurumların diqqətini çəkmək məqsədi ilə Morqanla bağlı araşdırma apararaq onun Azərbaycandan çıxartdığı materialların Sen Jermen Muzeyində “talış-erməni” materialları adı altında nümayiş etdirilmə səbəbini aydınlaşdırdıq. Gənc tədqiqatçı Nuran Gündüzoğlunun 2013-cü ildə “Ayna” qəzetində “Morqanın izi ilə” gələnlər kimlərdir?” adlı məqaləsi çap də olundu [5].

“Hayazq” fondunun haylar haqqında rusdilli ensiklopediyasındakı “Hay xalqının dostları” bölümündə ermənilərə dərin məhəbbət, tarixlərinə, mədəniyyətlərinə sevgi ilə yanaşan, onları müdafiə edən şəxslərin sırasında Jak dö Morqanın da ayrıca yeri var. Burada qeyd olunur ki, gec haypərəst olan Jak dö Morqanın yazdığı “Millətlər haqqında oçerk” (Essai sur les nationalités, 1917); “Şərq barbarlarına qarşı. Türkiyə haqqında etüdlər” (Centre des barbares d'Orient. Études sur la Turquie, 1918) və “Erməni xalqının tarixi” (Histoire du peuple arménien, 1919) əsərləri qədimdən 1918-ci ilə qədərki dövrü əhatə edir [6].

Morqanın “Şərq barbarlarına qarşı” əsərindəki materiallar, əsasən 1916-1917-ci illərdə fransız dərgi və qəzetlərinin səhifələrində Osmanlı İmperiyasının “məzlum erməni xalqına” qarşı törətdiyi “vəhşiliklərdən” bəhs edən məqalələrindən ibarətdir. O, 1918-ci ildə çap etdirdiyi kitabında erməniləri nəzərdə tutaraq yazır:

“Dünyada bu cür dəhşətləri təsvir edəcək, bu günahsız əzabkeşlərin göylər onlara əbədi rahatlıq göndərməzdən əvvəl çəkdiqləri fiziki və mənəvi iztirablarını ifadə edəcək qədər zəngin və rəngarəng dil yoxdur. Dəhşətli döyülmələrdən sağ çıxan, bütün yaxınlarının ölümünün şahidi olan bu bir ovuc məzlum insan orada, hər cür şərəfsizliyə məruz qaldıqları, “yüksək rütbəli türk məmurlarının”, silahlarına söykənərək ölənlərin son çırpıntılarını və xırıltılarını gülümsəyərək ləzzətlə izləyən alman zabıtləri və jandarmalarının qarşısında həbs düşərgələrində ölümə məhkumdur... Gün gələcək ki, bu cinayətkarlar - istər berlinlilər olsun, istərsə də asiyalılar - öz əməllərinə görə cavab verməli və törətdikləri vəhşiliklərin əvəzini ödəməli olacaqlar. Belə əclafılara qarşı amansız olmaq lazımdır...”

Artıq qeyd etdiyimiz kimi, J.J. Morqan XIX əsrin sonundan Rusiya imperiyasının ərazisində işləyərək Axtala və Alaverdidəki qazıntılara rəhbərlik etmişdir. 1887-1889-cu illərdə Axtalada gil, tunc və dəmir əşyalarla dolu, e.ə. VIII əsrə aid daş qutu qəbirlər aşkar etmiş, XX əsrin əvvəllərində Pers şahından İran ərazisində qazıntılara monopoliya üçün icazə almış və Suzda tapılan əşyaların saxlanması, arxeoloqların özlərinin qalmaları və rahat işləmələri üçün elə qədim abidənin ərazisində bir bina tikirlər. İndi həmin bina Morqanın adını daşıyır: *Chateau De Morgan*.

Binanın üzərindəki lövhədə yazılır: “Bu malikanə İranda neft kəşf edən, fransız arxeoloji nümayəndəliyini yaradan və onun ilk direktoru olan (1897-1912) Jak dö Morqan tərəfindən tikilmişdir. Lövhə 1967-ci ildə Suzda fransız nümayəndəliyinin 70 illiyinin şərəfinə asılmışdır”.

1979-cu ildə “Arşak Çobanyan və Fransada erməni hərəkatı” (“Archag Tchobanian et le mouvement armenophile en France”. 1986 (2001) əsərinin müəllifi Edmun Kayaçıyan ilk dəfə Marsel Akademiyasında Akademik münisiflər heyəti tərəfindən yekdilliklə Jak dö Morqan Mükafatına layiq görülmüşdür. Edmond Kayaçıyan 1981-ci ildən Morqanın “Erməni xalqının tarixi” kitabının Marsel Akademiyası tərəfindən təkrar nəşrinə çalışırdı. Bu məqsədlə də özünün ““Erməni xalqının tarixi”nin genezisi Jak dö Morqanın yazışmaları işığında” adlı araşdırmasını nəşr etdirmişdir. O, eyni zamanda Morqanın etnoqrafik tədqiqatlarından ibarət olan “Millətlər haqqında oçerklər” kitabının da təkrar nəşrinə nail olmuş, Fransadakı erməni icmalarında, Venesiyadakı San Lazzaro

monastırında, Sovet Ermənistanında tədqiqatlar aparmış, arxivlərlə tanış olmuşdur. Bu araşdırmalar zamanı Kayaçıyan çap olunmamış materiallar arasında erməni Arşak Çobanyanın Fransa yazıçıları, şairləri, tanınmış şəxsiyyətləri, o cümlədən də Jak dö Morqanla çoxsaylı yazışmalarını tapmışdır[7].

Beləliklə, Morqanı erməni tarixşünaslığının “klassiki” hesab edənlərin özlərinin üzə çıxardıqları yazışmalardan bəlli olur ki, 1862-ci ildə İstanbulda doğulmuş erməni Arşak Çobanyanın istəyi, materialları və pulu, bizansşünas Qustav Şlumberqerin vasitəçiliyi ilə Morqan qısa müddətə “Erməni xalqının tarixi”ni yazır. Q.Şlumberger 1916-cı il 14 mart tarixli məktubu ilə Morqanı bu işə cəlb edərkən yazır: “Sizə müraciətimin əsas məqsədi cənab Çobanyanın xahişinin qəbul olunma təklifi ilə bağlıdır. Dünən o mənim yanıma gəlmişdir. “Plon” və ya istənilən başqa nəşriyyatda xristian Ermənistanın tarixini çap etmək son dərəcə vacibdir. Fransız xalqı erməni tarixi haqqında kitab əldə etməlidir (baqratuilər, rubenlər, türk hökuməti). Bu tarix usta əli ilə yazılmalıdır, canlı və parlaq. Biz cənab Çobanyanla vahid fikrə gəlmişik: belə bir kitabı hamıdan tez və yaxşı siz yazsa bilərsiniz... Xahiş edirəm, buna razılıq verin. Sizin razılığınız 18 aylıq barrikadalarda olmağınızdan min dəfə lazımlıdır”[8, s.29]. Morqan Şlumbergerə cavabında qeyd edir ki, onun imzası ilə yazılan ermənilərin tarixi sənədlərlə hərtərəfli əsaslandırılmalıdır. Lakin Çobanyan və Şlumberger ondan bibliografiyasız, “Böyük Yunanistan” kitabına bənzər bir kitab gözləyirdilər. Morqan etiraf edir: “Yeri gəlmişkən, mənim burada heç bir materialım yoxdur... Siz yazırsınız ki, lazım olanların hamısı mənə cənab Çobanyan tərəfindən göndəriləcək...”[8, s.32]. 19 aprel və 26 may 1916-cı il məktublarında Morqan Çobanyana yazır: “Heç bilmirəm erməni tarixini yazmaq üçün hansı ədəbiyyata ehtiyacım var, çünki bu barədə nə çap olunduğunu bilmirəm, tarixşünaslığı ilə tanış deyiləm... Şübhəsiz siz bu sahədə daha geniş bilgilərə maliksiniz”[8, s.35]. Və burada Morqan erməni tarixini yazmaq üçün Çobanyanın ona göndərdiyi aşağıdakı kitabları aldığını yazır:

1. Сиссуан или армянская киликия. Вена, 1889 г.
2. М Алисхан, Леон Леманифик. Вена, 1888 г.
3. Всемирная история. Этьен Ларон, перевод Дюларье. Париж, 1883 г.
4. Псевдосебеос. Перевод Маклера.
5. Армянская церковь. Малахия Орманиян, Париж, 1910 г.
6. М. Маклер. История Геракла по епископу Себеосу. Париж, 1904 г.

Yazışmalardan görünür ki, Morqan yazdıqlarını Çobanyana göndərir ki, baxıb fikirlərini bildirsinsin... Beləcə, 1919-cu ildə kitab çap olunur və elə həmin il də “erməni tarixinin klassik” əsərinə çevirildi.

Morqanın 150-yə yaxın nəşri kitabxanalarda, kolleksiyaları isə Fransanın, Avropanın və Şərqlin ən böyük muzeylərinin vitrinlərində təqdim olunurlar... Lakin, 1981-ci ildə Kayaçıyan tərəfindən yenidən çap olunan “Erməni xalqının tarixi” kitabına ön sözdə K. Votraversin yazdığı kimi, onun ən çox arzuladığı titul erməni xalqının dostu titulu idi...[9].

ƏDƏBİYYAT

1. Французские ученые исследуют памятники истории на юге Азербайджана .- <http://interfax.az/view/463224>)
2. Fransada keçirilən elmi konfransda Azərbaycan abidələrindən danışılıb. - <http://www.cbc.az/az/news/fransada-kerln-elm-konfransda-azrbaycan-abdlrndn-daniilib1577431363>
3. Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi beynəlxalq layihədə uğurla iştirak edir. – <http://azhistorymuseum.gov.az/az/news/1469>
4. Anar Ağalarzadə. Lerik rayonunun son tunc-ilk dəmir dövrü qəbir abidələri və dəfn adətləri (Fransız arxeoloqu Jak de Morqanın qazıntıları əsasında etno-arxeoloji tədqiqat). – Bakı, “Dövlət və din”, sayı:04 (45), iyul 2016, s. 114- 117.
5. Nuran Gündüzoglu. “Morqanın izi ilə” gələnlər kimlərdir? – Bakı, “Ayna”, 12 mart 2013.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

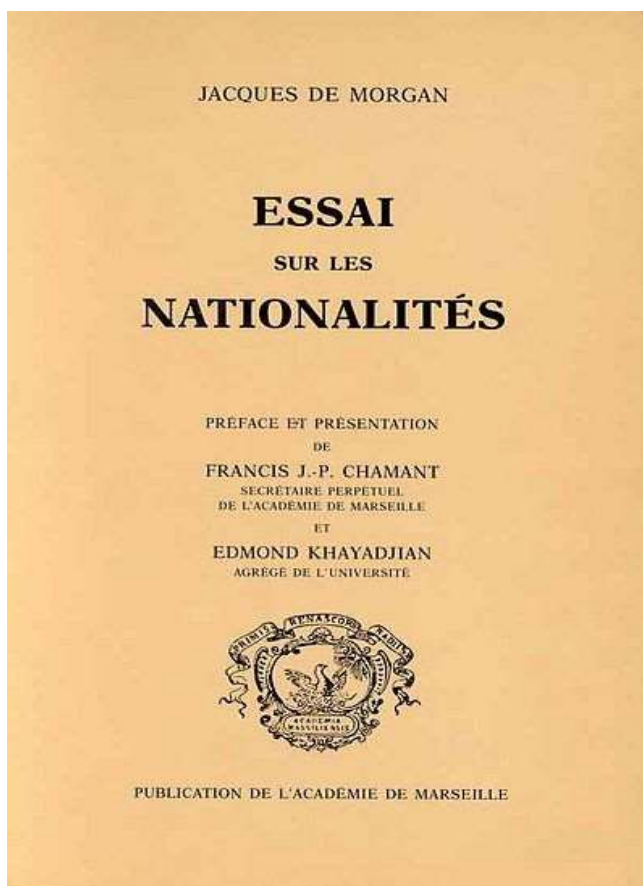
Istanbul, Türkiye

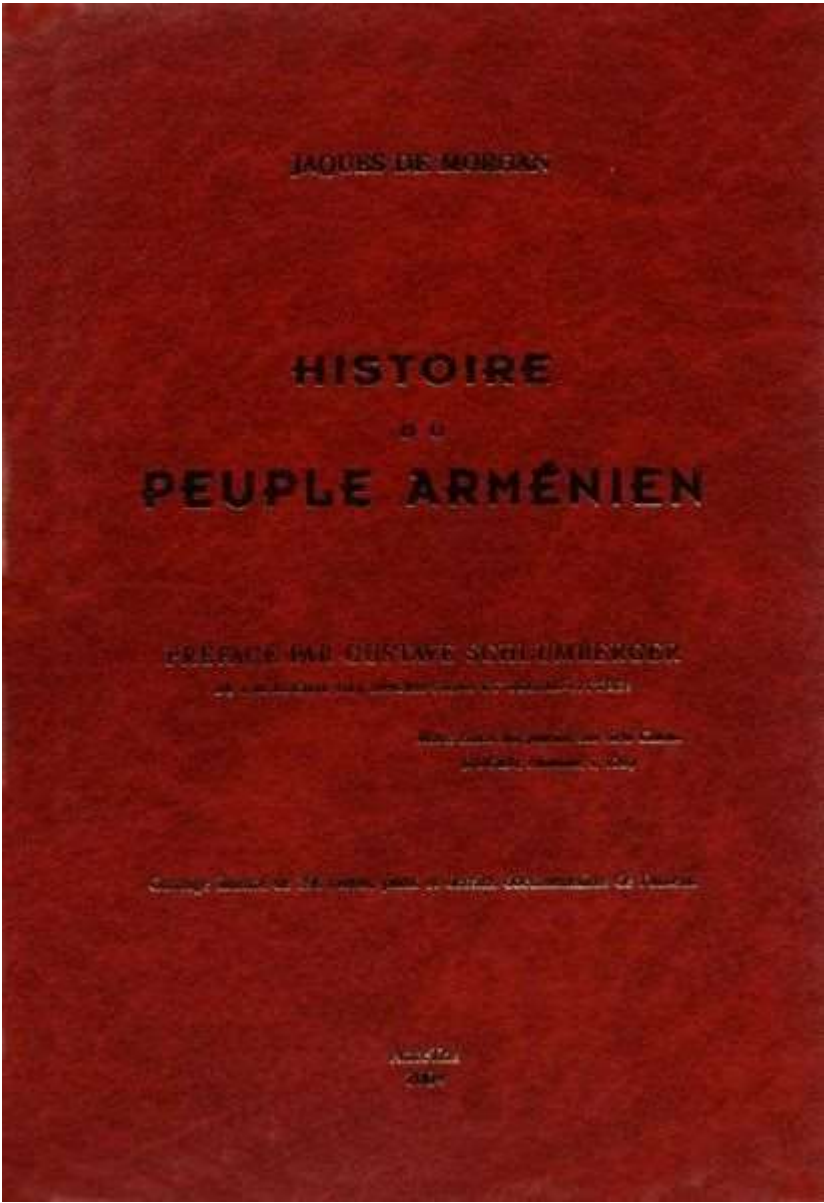
6. <http://ru.hayazg.info/%D0%90%D1%80%D0%BC%D1%8F%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%D1%8D%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%8F%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%C2%AB%D0%A5%D0%B0%D0%B9%D0%B0%D0%B7%D0%B3%C2%BB>

7. Заказная армянская история от Моргана. <http://iberiana2.wordpress.com/armenia/morgan/>

8. Сабир Асадов. «Миф о Великой Армении», Баку, 1999.

9. <http://www.acam-france.org/bibliographie/auteur.php?cle=demorgan-jacques>

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Jak Jan Mari dö Morqan (1857-1924)

DIŞ KAYNAK KULLANIMI VE DİKEY BÜTÜNLEŞME STRATEJİLERİNİN İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF OUTSOURCING AND VERTICAL INTEGRATION STRATEGIES USING A TRANSACTION COST APPROACH

Prof. Dr. Yavuz DEMİREL

Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Faruk DAYI

Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ÖZET

Ronald Coase, Liberal İktisat modelindeki görünmez el teorisinden esinlenerek İşlem Maliyeti Yaklaşımını ortaya atmıştır. Oliver Williamson uzun yıllar ilgi görmeyen İşlem Maliyeti Yaklaşımını geliştirerek Ronald Coase'nin Nobel ödülü almasını sağlamıştır. İşlem Maliyeti Yaklaşımı işletmelerin mal veya hizmetleri üretmesi veya dışarıdan kaynak kullanarak tedarik etmesi durumunda gerçekleşen maliyetleri dikkate almaktadır. Yaklaşım her iki durumda da gerçekleşen faaliyetlerin işlem maliyetleri göz önünde bulundurularak karar alınması ilkesine dayanmaktadır. İşletmeler mevcut kaynaklarını en etkin şekilde kullanarak asıl faaliyet konusu dışındaki bir ürünü üretmesi maliyetlerini artırabilmektedir. Ürün dış kaynak kullanılarak karşılanması durumunda ise karşı tarafın fırsatçılık gösterebilmesi mümkündür. Belirsizlik koşulları altında karşı tarafın bilmediği bir bilgiye sahip olan taraf sözleşmeye aykırı davranarak sözleşmeyi ihlal ettiği gibi kendi menfaati lehine karar alarak karşı tarafın maliyetlerinin yükselmesine de neden olabilmektedir. Az sayıda tedarikçi, asimetrik bilgi ve güven faktörleri işlem maliyetlerini etkilemektedir. İşlem Maliyeti Yaklaşımına göre işletmelerin maliyet ve fayda analizi yaparak dış kaynak kullanımı veya dikey bütünleşme stratejilerinden birini tercih etmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşlem Maliyeti Yaklaşımı, Dikey Bütünleşme, Dış Kaynak Kullanma

ABSTRACT

Ronald Coase introduced the concept of “transaction costs” inspired by the invisible hand theory in the Liberal Economics model. Oliver Williamson helped Ronald Coase win the Nobel Prize for developing transaction costs, which had not received attention for many years. Transaction costs take into account the costs incurred when businesses produce or outsource goods or services. The approach is based on the principle of making decisions by considering the transaction costs of activities in both cases. A company that produces a product outside its core business by using its resources in the most efficient way increases its costs. If the product is outsourced, it is possible that the counterparty may show opportunism. Under conditions of uncertainty, the party that has information that the counterparty does not know may breach the contract by acting contrary to the contract, making decisions in favor of its own interest, and causing the counterparty's costs to increase. Few suppliers and asymmetric information and trust factors affect transaction costs. Based on the transaction costs, it is recommended that businesses conduct a cost-and-benefit analysis and implement one of the outsourcing or vertical integration strategies.

Keywords: Transaction costs, vertical integration, outsourcing

1.GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte sürekli gelişen dünyada yeni sorunlarla karşılaşıldığından yönetim ve organizasyon alanında yeni yaklaşımlar ortaya atılmıştır (Robins, 1987, s. 68). Genel olarak örgüt ve yönetim ile ilgili ileri sürülen görüş ve yaklaşımlar Klasik, Neo-Klasik ve Modern Yönetim Teorilerinde açıklanmaktadır. 1970’li yıllardan itibaren geliştirilen yaklaşım ve teorilerde ise ortak bir kabulün veya sınıflandırmanın yapılmadığı görülmektedir. Durumsallık Yaklaşımından sonra örgütleri anlayabilmek için yeni araştırmalar yapılmıştır. Yeni ve ilgi çekici konular incelenmiş, eski kavramlar yeniden tanımlanmış, yeni kavramlar ve yaklaşımlar geliştirilmiştir. Jeffery Pfeffer ve Gerald Salancik (1978) “Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı”, John Mayer ve Brian P. Rowan (1977) “Kurumsallık Yaklaşımı”, Michael T. Hannan ve John Freeman (1977) “Popülasyon Ekolojisi Yaklaşımı (Örgütsel Ekoloji)” ve Oliver E. Williamson (1975) tarafından “İşlem Maliyeti Yaklaşımı” geliştirilen yeni yaklaşımlardır (Özbaltacı, 2008, s. 41). Williamson (1975) tarafından ileri sürülen İşlem Maliyeti Yaklaşımı yönetim ve organizasyon alanında önemli bakış açılarından biri olmuştur (David & Han, 2004, s. 39).

İşlem Maliyeti Yaklaşımı ilk ortaya atıldığında yeterince ilgi görmemiş yeni kuramların ileri sürülmesiyle gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Ronald Coase’un (1937) makalesi yayımlandıktan yaklaşık 50 yıl sonra Nobel ödülü almıştır. Williamson (1975) İşlem Maliyeti Yaklaşımını tekrar gözden geçirerek Coase’nin Nobel ödülü almasına önemli katkı sağlamıştır. Williamson işletmelerin stratejik yönetimlerinde işlem ve yatırım sınırlarının belirlenmesinde İşlem Maliyeti Yaklaşımının önemli bir belirleyici olduğunu belirtmiştir (Teker, 2012, s. 17).

Örgüt kuramı çerçevesinde İşlem Maliyeti Yaklaşımının temel amacı verimliliğin sağlanmasıdır. Yaklaşımda örgütlerin işlem maliyetini asgari düzeye indiren mekanizmaları yürütmesi beklenmektedir. Yaklaşım insan davranışlarına odaklanmakta, insanın doğal yapısının anlaşılmasının ve kontrol edilmesinin maliyetleri kontrol altına almakta önemli olduğu belirtilmektedir. Yaklaşımda “fırsatçılık” ve “sınırlı akılcılık” olmak üzere iki temel varsayımla insanların davrandıkları ifade edilmektedir. Tarafların yaptıkları sözleşmelerde kendi çıkarları doğrultusunda diğer taraf için gerekli bilgiyi tam ve doğru bir şekilde iletmemeleri fırsatçılık olarak değerlendirilmektedir. Bireyler kurnaz davranarak verdikleri sözleri tutmamakta kendi çıkarları doğrultusunda davranmaktadır. Sınırlı rasyonellik yaklaşımında ise bireylerin bilişsel yetersizliklerinden dolayı tam olarak akılcı davranmadıkları ama akılcı bir yaklaşım sergileme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir. Çünkü sınırlı rasyonellik yaklaşımında yapılan sözleşmelerin hepsinde mutlaka bir eksikliğin olduğu belirtilmektedir. Fırsatçılık nedeniyle bireylerin eksik bilgi vermesi sözleşmelerin değerlendirilmesini sınırlamaktadır. Belirsizlik durumunda bireylerin fırsatçı bir yaklaşımla hazırladığı bir sözleşmenin ancak sınırlı akılcılık varsayımı ile değerlendirilmesinin mümkün olabileceği ifade edilmektedir (Kalemci, 2013, s. 56-57). Belirsizlik altında nitelikli varlıkların ihtiyacı arttığında işlem maliyeti riski ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle işletmelerin işlem maliyetlerini minimum seviyeye indirecek stratejiler geliştirmeleri önerilmektedir (Meydan, 2010, s. 27).

Teknolojinin gelişmesi ve sınırların kalkmasıyla birlikte işletmeler küresel pazarlarda rekabet etmek durumunda kalmıştır. Rekabet düzeyinin her geçen gün arttığı küresel dünyada örgütlerin rekabet edebilecek stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Sürdürülebilir rekabet ve işletmelerin devamlılığının sağlanabilmesi için kıt kaynakların optimum kullanılması, maliyet odaklılık, ürün farklılaşması gibi stratejilere önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. İşletmelerin küçülerek büyüdükleri küresel dünyada dış kaynak kullanma veya dikey bütünleşme stratejilerinin İşlem Maliyeti Yaklaşımı ile incelenmesinin literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

2.İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMI

İşlem Maliyeti Yaklaşımı (İMY) ekonomi, pazarlama, yönetim ve organizasyon, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerde geniş bir uygulama alanına sahiptir. İşletme yönetiminin karar almasını etkileyen önemli bir teoridir (Kim & Mahoney, 2005, s. 223). İMY örgütlerin davranışlarını ve özelliklerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir. İşlem maliyetlerinin örgütlerin kararları üzerine etkisini

incelemektedir. Örgütlerde işlem maliyeti yaklaşımı üç düzeyde analiz edilerek incelenmektedir. Birinci veya başlangıç düzeyi analizinde işletme bir bütün olarak ele alınarak tek bir işletme, holding işletmesi veya çok uluslu işletmelerin bölümlerinin birbiriyle nasıl ilişkilendirilmesi gerektiği incelenmektedir. İkinci veya orta düzey analizde, işletmenin bölümlerine odaklanarak hangi faaliyetlerin işletme içinde, hangilerinin işletmenin dışında ve neden yapılması gerektiğini incelemektedir. Böylece işletmenin verimli sınırları tanımlanarak geliştirilmektedir. Üçüncü düzey analiz işgücünün örgütlenmesiyle ilgilidir. İşletmenin işgücünün verimliliği artıracak işlem maliyetlerini düşürecek şekilde planlanmasıdır. Buradaki amaç, iç yönetim yapılarını çalışma gruplarının nitelikleriyle ayırt edici bir şekilde eşleştirmektir (Williamson, 1981, s. 549).

İMY, Ronald Coase (1937) tarafından ilk kez ortaya atılmış olup Oliver Williamson (1975) yaklaşımın gelişmesine katkı sağlamıştır. Coase, Adam Smith'in görünmez el teorisinden esinlenerek işletmelerin varlığını sorgulamış işlem maliyeti yaklaşımını ileri sürmüştür. İktisadi sistemlerin dışarıdan müdahale edilmeden kendi kendine çalıştığı, görünmez elin koordinasyonu sağladığı belirtilmiştir. Fiyatların belirlenmesinde görünmez el ve fiyat mekanizmalarının yeterli olmadığı işletmelerin kurumsal yapıları ve işlem maliyetlerinin de etkili olduğu, araştırılmasının gerektiği ifade edilmektedir (Çelik & Bedük, 2014, s. 57-59; Coase, 1937, s. 386). İMY örgüt ve klasik iktisat teorisinin ortak çalışma alanını oluşturmaktadır. İMY rasyonelliği, ekolojik yaklaşımı ve örgütlerin yapılarını klasik iktisat kuramı ile birleştirerek açıkladığından "Örgütsel iktisat" olarak da ifade edilmektedir. Örgütler açık bir sistem olarak kabul edildiğinden üretilen mal ve hizmetlerin (ürünlerin) sistemin sınırları dışında yer alan kişilere aktarılabilir değiştirilmesi yaklaşımın temel dayanağını oluşturmaktadır. Yaklaşımına göre işletme üretim teknolojisi ve imkânı olmasına rağmen dışarıdan ürün temin etmektedir. Klasik iktisatta örgütlerin üretim faktörlerini bir araya getiren birimler olduğu, ürün üretmenin önemli olmadığı, ürünün değişimini sağlayacak süreci yönetmenin önemli olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla örgütlerin temel görevi ürünlerin değişimlerini ekonomik bir şekilde gerçekleştirmek için gerekli organizasyonu sağlamaktır. Karar vericilerin sınırlı rasyonelliğe sahip olmaları ve diğer tarafında kendi menfaatini düşünerek davranışları değişimi etkilemektedir (Koçel, 1999, s. 277-278). Sınırlı rasyonellik ilkesi gereği tüm alternatifler sözleşmede bulunmamaktadır. Ayrıca örgütlerin yaptıkları işlemlerin sıklığı, belirsizlik durumu, kaynağın özel olma durumu gibi faktörler işlemlerin maliyetini artırmaktadır. Dikey bütünleşme, uzun dönemli planlanan sözleşmeler, kısmi sahiplik hakkı veren sözleşmeler ve tarafların özellikli yatırımlarıyla ilgili sözleşmelerde işlem maliyetlerini azaltmaktadır. Bu nedenle örgütler işlem maliyetini düşürmek için alternatif işlemleri çeşitlendirmesi önerilmektedir (Meydan, 2010, s. 28).

İşlem maliyetleri farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Ürün değişiminden kaynaklanan işlem maliyetleri, ürünün piyasada araştırılması için katlanılan maliyetler, sözleşme süreci maliyetleri, performansların izlenebilmesi için katlanılan maliyetler, resmi prosedürlerden kaynaklanan maliyetler ve fırsat maliyetleri işlem maliyetlerinin türleridir. Piyasa araştırma maliyetleri ürünleri üreten veya dağıtan işletmelerin araştırması için katlanılan maliyetlerdir. Sözleşme süreci maliyetleri işletmelerin ürün temin ederken gerekli pazarlıkların yapılması ve kararın alınabilmesi için yürüttükleri faaliyetlerle ilgili maliyetlerdir. Performans maliyeti sağlanan ürünün kalite boyutunun incelenmesinden kaynaklanan maliyetlerdir. Resmi prosedür maliyetleri sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda başvurulacak yasal süreçlerden kaynaklanan maliyetlerdir. Fırsat maliyetleri ise kaynakların başka alternatiflerde kullanılmasıyla olası getiri kaybından kaynaklanan maliyetlerdir (Özbaltacı, 2008, s. 59-60).

İMY ilk ortaya atıldığında işletmelerin maliyetleri sadece üretim maliyetlerinden oluşmaktaydı. Oysaki işlem maliyeti hammaddenin tedarik edilmesinden satış sonrası aşamaya kadar ürüne katma değer sağlayan tüm işlemlerde ortaya çıkmaktadır. Yaklaşımında ürün değişimi optimal maliyet ve en çok fayda sağlayacak şekilde yapılması benimsenmektedir. Yaklaşım üretim, pazarlama, yönetim gibi maliyetlerin düşürülmesini amaçlamaktadır. Çünkü İMY'nin özünde verimlilik vardır. İşletmeler rekabet ederek faaliyetlerini sürdürebilmeleri için varlıklarını verimli ve etkin kullanmaları gerekmektedir. İşlem maliyetlerinin düşürülebilmesi için bürokratik işlemlerin azaltılarak verimli hale getirilmesi, gereksiz işlemlerin kaldırılması, bazı işlemlerin piyasada bırakılması ve maliyetleri düşürecek farklı stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir. Varlıkların etkin kullanılmaması durumunda

ise dış kaynaklardan yararlanılmasının rasyonel olabileceği belirtilmektedir (Keskin & Şen, 2022, s. 399-400; Savcı, 2018, s. 29-30).

3.İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMININ VARSAYIMLARI

İMY bazı varsayımlar altında geçerlidir. Williamson (1981) sınırlı rasyonalite ile fırsatçılık varsayımları altında yaklaşımın geçerli olduğunu belirtmektedir (Williamson, 1981, s. 553). Yaklaşımın temel varsayımlarına bu kısımda kısaca değinilmektedir.

3.1. Sınırlı Rasyonellik

Bilgiye erişimin kısıtlı olması ve sınırlı rasyonellik işletmelerin kararlarını olumsuz yönde etkilediğinden fırsatçılığa neden olmaktadır (Williamson, 1991, s. 79). Sınırlı rasyonellik bilgiye erişimden kaynaklanan kısıtlamalardan olumsuz etkilenmektedir. İMY işletmelerin ve yöneticilerin her zaman tam bilgiye sahip olmadıklarını; Klasik iktisadi modeller ise bilgiye her zaman her yerden erişebileceğini varsaydığından, İMY klasik iktisadi modellerden ayrılmaktadır. Klasik iktisadi modellerde eksik veya tam bilgiye maliyeti karşılanabildiği kadar her zaman erişilebilmektedir. Bilgiye erişimin kısıtlı olması nedeniyle işletmeler amaçlarına ulaşacak yeterli bilgiye sahip olamadıkları için davranışlarını optimize edememektedir. İşletmelerin tedarikçileri de bilgiye erişemediklerinden belirsizlik durumuyla karşılaşmaktadır. Tedarikçilerin belirsizlikten kaçınmaları için mevcut bilgilerle veya ek bilgi satın alarak en iyi kararı almaları önerilmektedir (Nak, 2011, s. 42).

3.2. Fırsatçılık

Yaklaşımın varsayımlarından diğeri de fırsatçılıktır. İşletmeler kurnazlık yaparak bencil davranmalarının sonucunda kendi menfaatleri yönünde çıkar elde etmektir. Kurnazlık şaşırtma, çarpıtma veya karışıklık çıkartma gibi yanıltmaya veya kandırmaya yönelik davranışlardır. İşletmelerin yaptıkları sözleşmelerin sınırlı olduğu, sonradan yapılan değişikliklerin resmileştirilmediği veya değişikliklerin sözlü olarak belirtilmesi sözleşmeye taraf olan işletmeler için yeni fırsatlar oluşturmaktadır (Düden, 2012, s. 50-51). İşletmelerin menfaatlerini düşünerek sözleşmenin dışına çıkarak diğer işletmeleri aldatması fırsatçılık olarak ifade edilmektedir. Fırsatçılık her zaman işletmelere kar getirmemekte bazen de olumsuz etkileyerek maliyete neden olabilmektedir. Pazara giriş engelleri düşükse işletmelerin fırsatçılık yapma imkânları azalmaktadır. Çok sayıda alıcı ve satıcının olduğu bir pazarda ürünlerin performansları, kaliteleri ve fiyatları karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla alternatiflerin artırılması ve değişim maliyetlerinin düşürülmesi fırsatçılığı önleyebilmektedir. İşletmeler fırsatçılığın oluşturduğu olumsuz durumlardan kurtulmak için rasyonel davranarak güvenlik önlemleri almaya çalışmaktadır. Bilgiye erişim daha yüksek maliyetle sağlanarak fırsatçılığa neden olan etkenlerden uzaklaşılabilirliği belirtilmektedir (Nak, 2011, s. 42-43).

4. İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMINDA İŞLEMİN BOYUTLARI

İMY’de işlemin boyutları varlığın özgüllüğü, belirsizlik ve sıklık olmak üzere üç boyutta açıklanmaktadır.

4.1. Varlığın Özgüllüğü

Varlığın özgüllüğü, bir varlığın ekonomik ömrü boyunca değerini kaybetmeden başka bir yatırımda kullanılabilmesidir. Varlığın özgüllüğü batık maliyet kavramıyla ilişkilendirilmekte eksik sözleşme olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Varlığın özgüllüğü durumunda tarafların kimliği ve aralarındaki sözleşmenin süresi önem kazanmaktadır. Sözleşme yapılırken varlıkların ekonomik ömürleri boyunca sağlayacağı faydalar güvence altına alınmaktadır. Varlık özgüllüğü kuruluş yeri, fiziksel, beşeri, adanmışlık ve marka olmak üzere beş başlık altında incelenmektedir. Kuruluş yeri özgüllüğü nakliye ve stok maliyetlerinin yüksek olduğu işletmeleri ifade etmektedir. Fiziksel varlık özgüllüğü bir ürünü

üretebilmek veya sunabilmek için gereken makinenin satın alınmasıyla ilgilidir. İşletmenin işleri yapabilmesi için işgörenleri eğiterek işi yapabilmeleri için gereken bilginin ve donanımın kazandırılmasıdır. Adanmış varlıklar özgüllüğü işletmenin belirli bir müşteri kesimini elinde tutması için yapılan işlemlerdir. Marka özgüllüğü ise bayilik sözleşmesi gibi markaların kimliğini yansıtan sözleşmelerdir. Bu tür varlıklar sözleşme sonunda batık maliyet oluşturabilmektedir (Düden, 2012, s. 54-55). Varlık özgüllüğü pazarda işlem yapılırken diğer tarafa fırsatçılık imkânı verebilmektedir. Mevcut piyasa koşulları, sınırlı rasyonelite ve belirsizlik koşulları altında varlık özgüllüğü maliyetli pazarlıklara neden olabilmektedir. Dolayısıyla bu durumda işletmeler dış kaynakların kullanımı değil iç kaynaklardan üretmeyi tercih etmektedir.

4.2. Belirsizlik

Belirsizlik yaklaşımın önemli bileşenlerindendir. İşletmelerin kararları, çevresel belirsizlik ve işletmelerin büyüklüğünden etkilenmektedir. Belirsizlik düzeyi yüksek olan işletmeler belirsizlik düzeyi düşük olanlara göre dikey farklılaşmaya daha fazla önem vermektedir (Williams, 2000, s. 81). Belirsizlik işletmelerin ürünleri dış kaynaklardan mı yoksa iç kaynaklardan mı tedarik edeceğine yönelik bilgi vermektedir (Slater & Spencer, 2000, s. 61).

Belirsizlik bir işlemin yapıldığı esnada oluşabilecek muhtemel durumların tahmin edilmesinin zorluğudur. Belirsizlik durumunda örgütler çevresel faktörleri öngörmeyerek kontrol etme işlevlerini yitirmektedir. Karmaşık yapılı örgütlerde belirsizlik önemli bir sorun olarak görülmekte; işletmelerin başarısız olmalarına neden olabilmektedir. Belirsizliğin boyutu arttıkça örgüt daha karmaşık bir yapıya dönüşebilmektedir. İşletmeler bir işi dışarıda yaptırarak belirsizliğe maruz kalmaktansa bizzat kendisi yaparak belirsizliği ortadan kaldıracak şekilde hareket etmektedir. İşletmeler işlem maliyetini düşürmek ve verimliliği artırmak için dışarıdan kaynak kullanmaktansa içsel kaynakları kullanarak piyasanın verimsizliğinden uzak durarak işlem maliyetini minimize etmek ister. Çünkü sözleşmeler işletmelere yüksek maliyetler yükleyebilmektedir. Örneğin işletme sözleşmenin yerine getirilmemesi durumunda sözleşmeden doğan işlem maliyetlerine katlanmak durumundadır. Belirsizlik parametrik belirsizlik ve davranışsal belirsizlik olarak iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Parametrik belirsizlik, ekonomide ve teknolojiye meydana gelen değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Teknik güçlükler, iletişim problemi ve beklenen çıktıyı tehlikeye atabilecek değişimlerden oluşmaktadır. Çevresel değişim nedeniyle sözleşmenin koşullarında meydana gelen değişimler sonucunda yapılan modifikasyon ile ortaya çıkacak işlem maliyetlerinden oluşmaktadır. Davranışsal belirsizlik, sözleşmeyi izleme ve fırsatçılığı kontrol etmekte yaşanan zorluklardan kaynaklanmaktadır. Bireylerin olası fırsatçı davranışlarından oluşmaktadır. Davranışsal belirsizlikte karşı tarafın takip edilme ve sözleşmeye uygun davranma durumunun kontrol edilmesi işlem maliyetini oluşturmaktadır (Özbaltacı, 2008, s. 77-80).

4.3. Sıklık

Sıklık bir işlemin taraflar arasında tekrarlanma düzeyini ifade etmektedir. Sıklık boyutu işlemlerin sürekli yapıp yapılmadığıyla ilgilidir. İşlemler bir seferlik, ara sıra veya sürekli tekrarlanan işlemler olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmaktadır. Piyasanın yapısına ve ölçek ekonomisine göre işlemlerin sıklığıyla ilişkin kararlar verilmelidir (Özbaltacı, 2008, s. 80-81). Bazı ürünlerin tamamlayıcı mal olması sıklıkla tercih edilmesine neden olmaktadır. Çok sık tedarik edilen ürünler birden fazla tedarikçi işletmenin bulunmasını gerektirmektedir. Sürekli tedarik etmek belirsizliğe, belirsizlikte fırsatçılığa neden olabilmektedir. İşlemlerin benzersiz nitelikte olması veya nadiren tekrarlanması düşük sıklıkta yapıldığını göstermektedir. Dönemlik yapılan sözleşmelerde ise işlemler orta düzey sıklıkla gerçekleşmektedir. Tekrarlayan işlemlerde ise işlemlerin gerçekleşme durumu yüksek olduğu için sıklık düzeyi yüksektir (Nak, 2011, s. 46-47). İşlemlerin sık sık yapılması yatırımların daha kısa sürede dönmesini sağlayabilir. Sıklıkla yapılan işlemlerde içsel faaliyetlerden, ara sıra yapılan işlemlerde ise dış kaynakları kullanmak ölçek ekonomisinden yararlanmayı sağlamaktadır (Özbaltacı, 2008, s. 81).

5. İŞLEM MALİYETİ YAKLAŞIMINDA İŞLEM MALİYETİNİ ETKİLEYEN DİĞER FAKTÖRLER

İşlem maliyetini etkileyen diğer faktörler ise az sayıda tedarikçi, asimetrik bilgi ve güven olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. Az sayıda tedarikçinin olması stokların tedarik edilememesine neden olabilmektedir. Tedarikçilerin azlığı işletmelerin tedarikçilere bağımlı olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla tedarikçi sayısının yeterli olmaması rekabeti olumsuz etkileyerek işlem maliyetini yükseltebilmektedir. Tedarikçi sayısının az oluşu sözleşmelerin düzenlenmesi, yürütülmesi ve performansının takip edilmesini daha maliyetli kılmaktadır. Tedarikçilerin az sayıda olmaları fırsatçılık yaparak fiyatları yükseltmelerine neden olmaktadır. Tedarikçiler rekabet etmedikleri için fiyatları istedikleri gibi belirlemektedir. Rekabetin olmaması işlem maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. İşlem maliyetine neden olan bir diğer faktörde asimetrik bilgidir. İşletmeler pazarda işlemlerini gerçekleştirirken yeterli bilgisi olmayabilir veya bazı işletmeler karşı taraftan daha fazla bilgiye sahip olabilir. İki taraftan biri diğerinin bilmediği bir bilgiye sahip olmanın avantajını kullanabilir. Kendi çıkarlarına olan bilgiyi karşı tarafla paylaşmadıkları için işlem maliyeti artmaktadır. İşlem maliyetine etki eden bir diğer faktörde güvendir. Alıcı ve satıcı yükümlülüklerini eksiksiz olarak yerine getirmesi, olası bir istismar durumunda ise adil ve müzakere ederek davranması karşılıklı güven duygusunu oluşturmaktadır. Güven tarafların birbirlerine saygı göstererek fırsatçılık yapmayacaklarını göstermektedir. Güven işlem maliyetlerini etkileyebilmektedir. Tarafların birbirlerine yüksek düzeyde güven duymaları durumunda birbirlerine itimat edecekleri için daha az araştırma yaparak işlem maliyetini düşürebilirler (Özbaltacı, 2008, s. 83-84).

6. DIŞ KAYNAK KULLANIMI

İşletmelerin asıl faaliyet konusu ve kendi sınırları dışındaki bağımsız örgütlerden ihtiyaç duyduğu ürün ve hizmetleri elde etmesi dış kaynak kullanımı olarak ifade edilmektedir. Ürün veya hizmetleri işletmeler bizzat kendisi yapmak ve gerçekleştirmektense dışarıdan satın almayı tercih etmektedir (Özbaltacı, 2008, s. 5-6). Dış kaynak kullanımı, işletmelerin kendilerinin gerçekleştirebileceği faaliyetleri asıl faaliyet alanına odaklandıkları için yapmayarak ücreti karşılığında alanında uzman örgütlere devretmesidir. İşletmeler kendi faaliyet alanına yoğunlaşmak için dışarıdan destek almaktadır (Çevik, 2014, s. 10).

İşletmelerin dış kaynak kullanarak aldıkları ürün veya hizmetler asıl faaliyet konusunun dışındadır. İşletmeler kendi üretebilecekleri ürünleri dışarıdan alarak kendi faaliyet alanında uzmanlaşmayı tercih etmektedir. Dışarıdan kullanılan kaynaklar uzman işletmelerce yürütülmektedir. İşletmeler kaynaklarını işletme dışına aktararak ihtiyaçlarını dışarıdan temin etmektedir. Dış kaynak kullanımı kararı verilirken üretim maliyeti ile dış kaynağın maliyeti karşılaştırılmaktadır. Bu karar verilirken işlem maliyetinin avantajından yararlanması beklenmektedir. Dış kaynak kullanımı yaklaşımının temelinde örgütlerin iyi bildikleri işleri yapmaya odaklanmaları anlayışı vardır. İşletmeler çalışanların bilgilerini, tecrübelerini, zamanını, enerjisini en iyi bildiği işte kullanacağı için daha iyi bir ürün veya hizmet sunmaktadır. Rekabetin artmasıyla maliyetler önem kazanmış işletmeler en uygun maliyet bileşiminde ürün veya hizmetleri üretme çabasına girmiştir. İşletmeler rekabet düzeylerini koruyabilmek için faaliyet süreçlerini gözden geçirerek işlerin en uygun maliyet ile yapılmasını planlamalıdır. Çalışanlarının sayısının azaltılması, ölçek ekonomisinden yararlanma, kaliteyi artırmak, alanında uzmanlaşan işletmelerden yararlanmak ve en önemlisi maliyetleri azaltmak dış kaynak kullanımının tercih edilmesinde etkili faktörlerdir. İşletmeler varlıklarını en verimli kullanacakları faaliyet alanlarına yönelterek stratejik davranmakta, sektördeki rekabeti göz önünde bulundurarak dış kaynak kullanımı stratejisini uygulamaktadır (Karadal, Yücekaya, & Saygın, 2014, s. 27-28).

İşletmeler sürekli gelişen ve değişen rekabet koşullarına uyum sağlayabilmesi için dış kaynaklardan etkin bir şekilde yararlanmaları önerilmektedir. Rekabet, işletmelerin hızlı olmalarını, kreatif düşüncelerini, sürekli değişen koşullara uyum sağlamayı ve teknolojik gelişmeleri takip ederek işlerini geliştirmeye yoğunlaşmalarını gerektirmektedir. Maliyetlerin sürekli değişmesi, işletmenin asıl faaliyet konusunun dışındaki işler için yoğun çaba sarf ederek zaman kaybetmeleri ve buna bağlı olarak

uzmanlaşma ihtiyacının ortaya çıkması işletmelerin dış kaynak kullanımını artırmaktadır. İşletmelerin iyi yaptıkları işleri yapmaları önerilmektedir. Asıl işlerin dışındaki işlerin dışarıdan alınmasının avantajlarının olduğu gibi dezavantajları da vardır. İşletmelerin asıl faaliyet alanına zaman ayırarak uzmanlaşmaları, maliyet tasarrufu, iş süreçlerinin geliştirilerek verimliliğin artırılması, etkin bir risk yönetimi, hız ve esneklik, işletmenin kendisinde var olmayan kaynaklara dışarıda erişebilmek, kaliteli ve güvenilir hizmet almak gibi avantajları vardır. İşletmenin asıl faaliyet konusu işlere vakit harcaması, dış kaynaklardan gereğinden fazla yararlanmak, yenilikçi olma özelliğinden yararlanmamak, kaynak kullanılan ürün veya hizmet ile ilgili kontrolü kaybetmek, beklenen kalitede ürün veya hizmet alamamak, işletmenin mevcut sistemleri ile uyum sağlayamamak ve işten çıkarmak gibi dezavantajları vardır. İşletmeler maliyet ve kar hesaplamalarını iyi yapmalı, temel yeteneklerini kaybetmeyecekse dış kaynak kullanılmalı, dışarıda hizmet veren kaynağın yetenekleri incelenmeli, kaynak hızlı ve esnek bir şekilde tasarlanmalı ve işletmenin kültürüne uygun bir dış kaynak sağlayıcı tercih edilirse dış kaynak kullanımının faydalı olacağı düşünülmektedir (Özbaltacı, 2008, s. 4-25).

7. DİKEY BÜTÜNLEŞME STRATEJİSİ

İMY alıcı ve satıcı arasındaki değişimin işlem maliyetine neden olduğu ifade edilmektedir. İşlem maliyeti bilgi edinme maliyeti, yasal yükümlülükleri yerine getirme maliyeti, sözleşmenin ihlal edilmesinden kaynaklanan maliyetler gibi sözleşmeden önce veya sonrasında ortaya çıkabilecek maliyetleri de kapsamaktadır (Naktiyok, 2014, s. 131-132). İMY işletmelerin üret veya satın al stratejisinden hangisini uygulayacağına yönelik teorik bir yaklaşımdır (Shelanski & Klein, 1995, s. 341). İşlemeler dış kaynak kullanımını tercih etmeyerek ürünleri kendi üretebilir. Bu durumda ürünlerin verimli bir şekilde üretilmesi için işletmeler dikey bütünleşme stratejisi uygulamaktadır. Dikey Bütünleşme stratejisi işletmelerin önemli stratejik yönetim uygulamalarından biridir (Harrigan, 1984, s. 638). İlk kez Ronald Coase tarafından 1937 yılında ileri sürülmüştür. İşletmelerin dış kaynak kullanmaktansa mevcut üretim faktörleriyle üretim yapmayı tercih etmektedir. Dikey Bütünleşme stratejisinde işletmelerin değer zincirinde birden fazla fonksiyon kontrol edilmektedir (Teker, 2012, s. 5). Bir işletmenin değer zinciri, ürün veya hizmeti üretebilmek için hammaddenin tedarikinden, üretimin tamamlanarak stoklanması, satılması ve satıştan sonra sunulan hizmetleri de içeren faaliyetlerdir. İşletmeler değer zincirini oluşturan faaliyetlerin çoğunluğunu kendisi yaparken, bazılarını diğer işletmelerden yararlanarak tedarik etmektedir. İşletmeler değer zincirindeki faaliyetleri artırarak dikey bütünleşme stratejisi uygulayabilir. Dikey bütünleşme stratejisinde değer zincirinden önce veya sonra gelen aşamalarda bizzat kendisi tedarikçi ve müşteri olarak faaliyetleri yerine getirmektedir. Dikey bütünleşme stratejisi ileri ve geri olmak üzere iki farklı şekilde gerçekleşmektedir. İşletme normal koşullarda değer zincirini tamamladıktan sonraki faaliyetleri yürütürse ileriye doğru dikey bütünleşme, işletmenin değer zincirinin öncesine yönelerek faaliyet göstermesi ise geriye doğru dikey bütünleşme olarak tanımlanmaktadır. Dikey bütünleşme stratejilerinde amaç işletmelerin ileriye veya geriye doğru büyümesini sağlayarak diğer işletmelerden daha kaliteli ürünlerin üretilmesini sağlamaktır. Böylece işletmeler dikey bütünleşme ile ürettikleri ürünlerin öncesi ve sonrasını da tamamlayarak ürünlerin kalitesini artırmakta hem de maliyetleri azaltarak kârını artırmaktadır (Naktiyok, 2014, s. 131-132). Ancak dikey bütünleşme stratejisinde bağımsız ve güvenilir tedarikçiler ile iş birliği yapılması oldukça önemlidir (Baumol, 1986, s. 279).

Dikey bütünleşme stratejinin başarılı olabilmesi işletmenin kullandığı kaynakların ne kadarının iç kaynaklarla temin edildiğinin doğru tespit edilmesine bağlıdır. İç kaynakların yeterliliği, üretim verimliliği ve rekabet stratejileri her sektörde farklılık gösterdiği için işletmeler kendi örgüt yapılarına uygun bir şekilde karar vermeleri gerekmektedir (Harrigan, 1983, s. 30). Bunun yanında işletmelerin başarılı bir strateji uygulayabilmesi için riskleri de dikkate almalıdır. Çünkü dikey bütünleşme ile yapılacak yatırımın daha az kar getirme potansiyeli olabilir. Hissedarlar daha düşük düzeydeki karlı yatırımları tercih etmeyebilir. İşletmenin kaynaklarının daha verimli yatırımlarda kullanılmasını isteyebilir. Dikey bütünleşme stratejisinin diğer bir riski ise farklı alanlarda yapılacak yatırımların işletmenin uzmanlık alanına girmediğinden işletmeye daha fazla yük getirebilme durumudur. İşletme yönetimi böyle bir yatırıma daha fazla enerji harcamak zorunda kalabilir. Ayrıca dikey bütünleşme şirketlerin stratejik esnekliğini kaldırabilir. Bu nedenlerden dolayı dikey bütünleşme stratejilerinde

işletmeler için kendileri tarafından mı yoksa eskiden olduğu gibi başkalarınca yürütülmesinin rasyonel olduğuna işlem maliyeti yaklaşımını dikkate alınarak karar vermeleri önerilmektedir (Naktiyok, 2014, s. 131-132).

8. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İşlem Maliyeti Yaklaşımına göre işletmeler üretme imkânları varken dış kaynak kullanımını tercih ederek işlem maliyetlerine katlanmaktadır. Dış kaynak kullanımının sıklığı, belirsizlik durumu, kaynağın özel olma durumu gibi faktörler işlem maliyetlerini artırabilmektedir. İşlem maliyetlerinin düşürülebilmesi için bürokrasi işlemleri azaltılmalı, gereksiz işlemler kaldırılmalı ve maliyet düşürücü stratejiler geliştirilmelidir. İşletmeler varlıklarını etkin kullanamıyor veya iç kaynaklarla üretimin maliyeti yüksekse dış kaynak kullanımı önerilmektedir. Bilgiye erişimin kısıtlı olması ve sınırlı rasyonellik işlem maliyetinin yükselmesine ve fırsatçılığa neden olabilmektedir. Belirsizlik işlem maliyetlerini etkileyen diğer önemli bir faktördür. Belirsizlik bir işlemin yapıldığı esnada oluşabilecek muhtemel durumların tahmin edilmesinin zorluğudur. Belirsizlik durumunda örgütler çevresel faktörleri öngöremeyerek kontrol etme işlevlerini yitirmektedir. Belirsizliğin boyutu arttıkça örgüt daha karmaşık bir yapıya dönüşebilmektedir. Belirsizlik koşullarında nitelikli varlıkların ihtiyacı arttığında işlem maliyetleri de artabilmektedir. Belirsizlikten kaçınmak isteyen işletmeler değer zincirindeki faaliyetleri artırarak dikey bütünleşme stratejisi uygulamaları mümkündür. Dikey bütünleşme stratejisinde değer zincirinden önce veya sonraki aşamalarda tedarikçi ve müşteri olarak faaliyetleri kendisi yerine getirmektedir. Dikey bütünleşme stratejisinde işletmeler için kendileri tarafından mı yoksa eskiden olduğu gibi dış kaynaklarca yürütülmesinin rasyonel olduğuna kararını vermeleri gerekmektedir. Çünkü işlem maliyeti bilgi edinme maliyeti, yasal yükümlülükleri yerine getirme maliyeti, sözleşmenin ihlal edilmesinden kaynaklanan maliyetler gibi sözleşmeden önce veya sonrasında ortaya çıkabilecek maliyetleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla alınacak kararlarda kapsamlı bir işlem maliyeti araştırılması yapılarak dikey bütünleşme stratejisinin uygulanması önerilmektedir. Dikey bütünleşme stratejisi uygulandıktan sonra ortaya çıkacak beklenilmeyen maliyetlerde önceden öngörülmelidir.

İşletmeler sürekli gelişen ve değişen rekabet koşullarına uyum sağlayabilmesi için dış kaynaklardan etkin bir şekilde yararlanmaları önerilmektedir. Dış kaynak kullanımıyla işletmeler ürünleri örgütte üretmeyerek dışarıdan satın almaktadır. İşletmeler dış kaynak kullanımı kararı verilirken kendi bünyesinde üreteceği ürünün maliyetini dış kaynağın maliyeti ile karşılaştırmaktadır. Bu karar verilirken işlem maliyetinin avantajından yararlanması beklenmektedir. Dış kaynak kullanımı yaklaşımının temelinde örgütlerin iyi bildikleri işleri yapmaya odaklanmaları anlayışı vardır. İşletmeler çalışanların bilgilerini, tecrübelerini, zamanını, enerjisini en iyi bildiği işte kullanacağı için daha iyi bir ürün veya hizmet sunabilmektedir. Nitelikli işgücünün örgütlenmesi maliyetlerin yükselmesine neden olacağı için pazarda rekabetçi bir fiyatı belirlemeyi güçleştirmektedir. Rekabetin artmasıyla maliyetler önem kazanmış işletmeler en uygun maliyet bileşiminde ürünü üretme çabasına girmiştir. Rekabet edecek düzeyde faaliyetleri sürdürebilmek için faaliyetlerin gözden geçirerek işlerin en uygun maliyetle yapılması planlanmalıdır. İşletmeler temel yeteneklerini kaybetmeyecek şekilde dışarıdan kaynak kullanmalı, dışarıdan hizmet veren kaynağın yetenekleri incelenmeli, dışarıdan alınan kaynak hızlı ve esnek bir şekilde tasarlanmalı ve işletmenin kültürüne uygun bir dış kaynak sağlayıcının tercih edilmesi tavsiye edilmektedir. İşletmeler rekabet koşullarını, nitelikli işgücünü, mevcut teknolojiyi, hammadde tedarikini ve sermaye yapısını inceleyerek dış kaynak kullanımı veya dikey bütünleşme stratejilerinden birini tercih etmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Baumol, W. J. (1986). Williamson's The Economic Institutions of Capitalism. *The RAND Journal of Economics*, 17(2), 279-286.

Coase, R. H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*, 386-405.

Çelik, N., & Bedük, A. (2014). Vekalet Teorisi Yaklaşımı ile İşlem Maliyeti Arasındaki İlişki. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3(1), 43-67.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Çevik, V. (2014). *İşlem Maliyeti Yaklaşımı Açısından Lojistik Sektöründe Dış Kaynak Kullanımı: Kayseri İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

David, R. J., & Han, S.-K. (2004). A Systematic Assessment of The Empirical Support For Transaction Cost Economics. *Strategic Management Journal*, 25, 39-58.

Düden, S. (2012). *Dağıtım Kanalı İşlem Maliyetlerinin Fırsatçılık ve İşbirliği Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Otomotiv Sektörü Dağıtım Kanalı Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Harrigan, K. R. (1983). A Framework for Looking at Vertical Integration. *Journal of Business Strategy*, 3(3), 30-37.

Harrigan, K. R. (1984). Formulating Vertical Integration Strategies. *Academy of Management Review*, 9(4), 638-652.

Kalemci, R. A. (2013). İşlem Maliyeti Kuramının Davranışsal Varsayımlarında Güvenin Yeri Tartışması. *İş Ahlakı Dergisi*, 6(2), 55-83.

Karadal, H., Yücekaya, P., & Saygın, M. (2014). İşlem Maliyeti Yaklaşımı ile Dış Kaynak Kullanımı Arasındaki İlişkinin Ankara İlinde Faaliyet Gösteren Yabancı Dil Kurslarında İncelenmesi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 25-37.

Keskin, U., & Şen, O. (2022). İşlem Maliyetleri Teorisi İçin Felsefi Temellendirme: Diyojenik Yaklaşım Üzerine Bir Değerlendirme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(24), 395-408.

Kim, J., & Mahoney, J. T. (2005). Property Rights Theory, Transaction Costs Theory, and Agency Theory: An Organizational Economics Approach to Strategic Management. *Managerial and Decision Economics*, 26, 223-242.

Koçel, T. (1999). *İşletme Yöneticiliği (7.Baskı)*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım .

Meydan, C. H. (2010). Kaynak Bağımlılığı, İşlem Maliyetleri, Örgütsel Ağ ve Yeni-Kurumsal Kuram İle Örgütlerin İttifak Oluşturma Sebepleri Üzerine Bir İnceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 9(2), 17-40.

Nak, F. (2011). *İşlem Maliyetleri Teorisi ve Kaynak Tabanlı Yaklaşımın Dış Kaynak Kullanımı Üzerine Etkileri: Lojistik Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Naktiyok, A. (2014). Kurumsal Stratejiler. A. Naktiyok içinde, *Stratejik Yönetim* (s. 325). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Özbaltacı, K. C. (2008). *İşlem Maliyeti Yaklaşımı Açısından İnsan Kaynaklarında Dış Kaynaklardan Yararlanma*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Robins, J. A. (1987). Organizational Economics: Notes on the Use of Transaction-Cost Theory in the Study of Organizations. *Administrative Science Quarterly*, 32(1), 66-86.

Savcı, M. (2018). Mali Başarısızlıkta Maliyet Körlüğü Etkisinin İşlem Maliyeti Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 26-38.

Shelanski, H. A., & Klein, P. G. (1995). Empirical Research in Transaction Cost Economics: A Review and Assessment. *The Journal of Law, Economics, & Organization*, 11(2), 335-361.

Slater, G., & Spencer, D. A. (2000). The Uncertain Foundations of Transaction Costs Economics. *Journal of Economic Issues*, 34(1), 61-87.

Teker, Ö. (2012). *Dikey Bütünleşme Stratejisinin Belirlenmesinde İşlem Maliyeti Teorisi ve Kaynak Temelli Yaklaşımın Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Williams, S. (2000). An Empirical Application of Transaction-Costs Theory to Organizational Design Characteristics. *The Journal of Psychology*, 134(1), 81-92.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Williamson, O. E. (1981). The Economics of Organization: The Transaction Cost Approach. *American Journal of Sociology*, 87(3), 548-577.

Williamson, O. E. (1991). Strategizing, Economizing, and Economic. *Strategic Management Journal*, 12, 75-94.

ROMAN WORLD AS THE CENTRE OF RELIGION AND POSTCOLONIAL ACADEMIC
ATTRACTION

Ananda Majumdar

University of Alberta

ORCID ID: 0000-0003-3045-0056

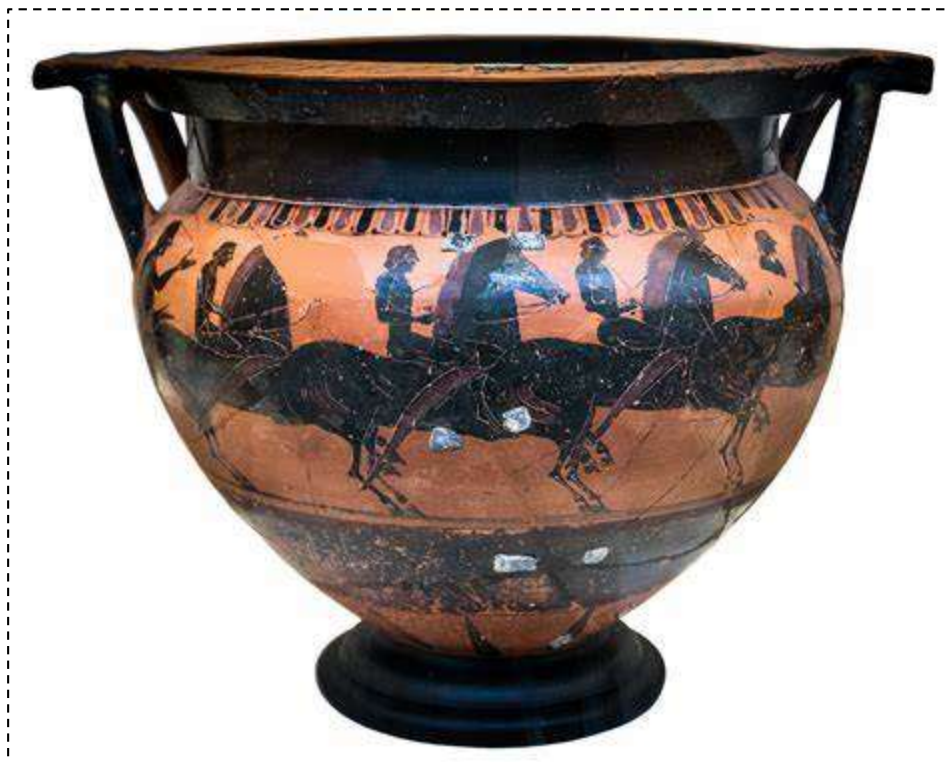

Figure 1: Roman Pot. [pot colonial Roman world image - Bing images](#)

ABSTRACT

Roman Archeology is one of the major subfields in which postcolonial theory has thrived. It has interpreted the Roman world throughout its past and present images. The region of North Africa and Europe was a central point for some of the earliest postcolonial education about the Roman Empire and has helped to create an attraction to study and investigation of the Roman world influenced by the Anglophone debate on postcolonial theory, which has emerged in the 1980s and thrived in 1990s with a significant focus on Romanised England. Religion is essential for understanding cultural changes, communication, and power. This is how scholars also have been attracted to investigate its flourishes within and beyond its boundaries. The emergence of a postcolonial stage in Roman archeology in North Africa is an example of a miracle and marvellous gesture. The work of Marcel Benabou in the 1970s and 1980s was a spectacular approach in the context of Roman archeology. This article discusses postcolonial Roman archeology, an image of religion, power, and identity. The report has been conducted through documentary analysis and audience demand. The feature question of the article is how the Roman world was the point of power and religious destiny.

Keywords: Romanization, Roman Imperialism, Roman Archeology, Roman World Beyond the European Continent, North Africa, and Roman Archeology, Colonialism, Post-structuralism, European Cultural Development Beyond Europe, Roman World as a Counterpart of Other Forces like Ottoman Empire, Continental Philosophy, Intellectual Fabric, Intellectuals and Scholars, Anglophone vs Roman

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Empire, Roman North Africa, Roman Britain and the Beyond, Roman Catholicism-the Papal State-the Pope- the Church as Romanized Symbol of Orthodox Christianity, Religion as a Principal Object in Roman World, Roman Art and Culture, Theorized, Academic Inclusions, Scholars Contribution, Ancient and Modern Colonialism, Modern Colonialism as an Ideal of Postcolonial Attraction, Romano-British Archeology, Catholicism and Reformation, Church Rule led by the Pope after the Fall of the Roman World, Doctrine of Church Rule through Catholic Ideology under Orthodoxies, The Features of Ideological Archelogy and the Roman World in Continents, British-Romano Archeology-led Identification, Indigenous Community in Rural Areas of North Africa, Religion and Romanization in North African Indigenous Communities, Deities of Roman Britain for the Identification of God form the Classic Patheon, Roman Empire and Creolization include the Caribbean to the Southern United States, Roman Archeology from Rome to Spain and Turkey, Rural Cults and Worship in the Punic World, Postcolonial Roman Archaeology and Karl Marx Theory in the Context of Rural Sanctity, Indigenous Heritage, Unitary.

Introduction: Postcolonial Roman archeology has extended the images of imperial discourses into two distinct areas (Gardner, 2021). ¹It has shaped scholarly writing about the Roman Empire and written sources created within the Roman Empire. There has been a distinct connection between the 19th and 20th centuries expansion of Roman occupation of England, other northern and western provinces, and part of North Africa under the control of Italian, French and British authorities. These narratives are the evidence of Roman imperialism. ²The debates about 'Romanization' (Gardner, 2021) from the 1990s have been shaped by postcolonial scholars who have applied to the study of Romanized England, as well as several other regions beyond the European continent, like the Romanized North African region. ³Scholars like W.E.B. Du Bois from the United States, Homi K. Bhabha, and Edward Said shaped critical accounts of the many experiences of European imperialism from its context of developing European cultures in other continents. Those scholars used tools like Marxism, post-structuralism, and other continental philosophy sources (Gardner, 2021). The Roman archaeological theme has been strongly connected to colonialism in many global scenarios and the connection of Rome in many modern empires when the Roman World existed, later its continuation through the Catholic Church led by the Pope. Therefore, this study about the Roman Empire as the centre of Catholicism, the Papal state, the Pope, and the Church has been appropriated to quote as the centre of the world religion, and its discussion by global scholars in postcolonial scenarios, especially when narratives like Roman North Africa, Roman Britain and the beyond come out.

Literature Review: The Roman Empire was a counterpart of other religious forces in the Middle Ages through the religion of Catholicism. Christianity and its existence in the West, basically in Europe, was its main epicentre. The Crusade was its central theme for the survival of Christianity and to escape and retain Roman lands from the enemies, converting non-Christians to Christianity. Therefore, Christendom was a significant theme in global religion in the Roman World. Imperial forces like Britain, the Dutch, Portuguese, France, and Spain are popular characters in world imperialism, and everyone knows it. However, Roman imperialism is not that focused due to the theme of the Roman World and its Catholic ideology. It has been unclear to the scholarly world why Roman North Africa and Roman Britain were not that focused, which is also a part of colonization for the expansion of the Roman World beyond the European boundary through the creation of Roman art and culture. It is also a question of how ⁴Roman archaeology remains cut off from mainstream archeology. Therefore, the article about Romanized expansion through art and culture has been illustrated in its context of archeological images, where religion has been pointed as one of the principal objects.

¹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

² Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. From Romanization to Post-Colonialism. Paragraph 1st.

³ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. From Romanization to Post-Colonialism. Paragraph 2nd.

⁴ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

Methodology: The paper has been assumed through subordinate sources of data. Subordinate sources of data include academic articles, websites, etc. The description of sources has taken the method of writing the essay, reading, gathering in-depth insights on topics, exploring ideas, summarizing, interpreting, and mainly expressing in words (documentary analysis through qualitative approach). The article has focused on the Roman World in North Africa, Britain and other European regions through its art, culture, and Catholicism as the main religion. Like other imperial powers of Europe, Roman imperialism could have been more focused due to its fabrics of Christianity. People know Rome as the centre of the religious activity and the epicentre of the Catholic Christianity. Roman World thus established its soft shadow in the global mirror, which has covered imperial Romans from the eyes of ordinary people. This article has explained Romanized imperialism through art and crafts to religious entities worldwide. Therefore, it has been titled Roman archaeology, which covers religion, art, culture, etc. The article is scholastic through its expression due to scholars' contributions and naturally theorized through critical evaluation and academic inclusions.

Discussion: ⁵Texts from the Roman period and the modern study of archeology (Gardner, 2021) are evidence of the presence of Roman imperialism in continents like North Africa. In this context, Richard Hingley⁶ from Britain has explosively discussed the facts of Roman archeology and its sanctity through his British scholarship. He combined the routes from 'ancient and modern colonialism,' referred to as a postcolonial attraction (Gardner, 2021), during his discussion about the Roman Empire, particularly ⁷the British Isles. His contribution has been related to the context of North African colonialism. Scholar ⁸Philip Freeman also argued with Hingley over the career and legacy of Francis Haverfield, a careerist devoted to Romanization as the chief architect. Their contribution has been entitled through ⁹Romano-British archaeology. Other scholars worldwide have also been influenced for further discussion on Romano-North Africa and Romano-British conjunction. Between 1990 and 2010, the period was identified as a widespread realization of the influence of contemporary colonial issues in Roman archeology due to those and further analysis by intellectuals and scholars worldwide. ¹⁰Scholars like Edward Said have intensely focused on postcolonial themes. ¹¹Haverfield was influenced by the pre-eminent 19th century. ¹²Theodor Mommsen, a prominent German scholar, had focused on his contribution to 'the Romanization of Roman Britain' (Gardner, 2021) cast over Roman provincial archeology for a long time. ¹³Many debates had been conducted among scholars like Freeman and Hingley over the Haverfield, who fully supported British imperial ideology in the 20th century. The in-depth nature of the analysis shows few clues that Romano and British disciplines were idealized by an identification, which was ^{archeology-led}. The history of English identification with Roman civilization and its imperial destiny had a big vision through the origins of overseas empires in the 16th century. The win over the British Isles and Ireland was the Roman-British Empire of the high Middle Ages. Roman World was constantly expanding in the Middle Ages through religion and Latin culture, arts, and sculptures to the European region. Roman-British Empire was part of expansionism for establishing Christianity over

⁵ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

⁶ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

⁷ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

⁸ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

⁹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 1st.

¹⁰ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 2nd.

¹¹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 2nd.

¹² Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 2nd.

¹³ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 2nd.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

many natural laws such as pagan culture and customs.¹⁴In North Africa, it was a similar image of imperial identification to the Romano-British Empire but without the same principle (Gardner, 2021). Scholars Abdallah Laroui and Benabou (Gardner, 2021) presented¹⁵European imperialism in North Africa without any identified criteria. Rome was the only power in the context of North Africa as an imperial lord. There was no North African indigenous power to fight or to compare with the Roman World. Therefore, there was no point in comparative identification.¹⁶There was always a lack or confusing title of 'Romanization.' It can be due to the empire's fall or its complexity in the later period. It had various complexities, even if it was Euro-centric, such as the Roman-British Empire. In the post-war period, provincial archaeology was equipped with data and categorized. It was time-paced and very attentive to function, especially in rural settings. People from villages or peasants were not interested in attention over cultural integrity between Britain and Roman sanctity.¹⁷Because of variable sources, cross-cultural problems, and disagreement between scholars about 'the Romanization of Britain' (Gardner, 2021), a unitary concept of 'Roman' culture (Gardner, 2021) was difficult to structure. In the^{1990s}, a unitary concept of¹⁸Roman culture was developed by scholar David Mattingly through his work following Edward Said. Mattingly's thought was called a¹⁹'Romano-centric perspective of traditional learning' (Gardner, 2021). Mattingly's discussion was not only about identification like gender, age, or religion in the context of archeological sanctity; he also added his debate on the structural mechanics of power in the Roman World. Mattingly broke the population into military, urban and rural and considered variations among the communities. Many narratives emerged regarding religious sanctity among military and non-military communities, urban areas, and villagers. This is how many differences based on the acceptance of hybridity were experimented. The archaeological image was striking due to the different behavioural responses by the military zone of northern England, while 'Romano-Celtic' temples were found in Southern Britain.²⁰In North Africa, it was a similar picture based on many variables and differentiation over the Romano identities. It influenced indigenous communities of North Africa and cultures such as Punic, Hellenistic, etc. They Mattingly worked on those cultural differences in Tripolitania with epigraphy and other evidence for religious ethnicity. Scholar David Cherry²¹ was another activist to take this provincial North African Roman archeology differently; his epigraphic details from Mauritania (Gardner, 2021) showed limited integration between communities in Roman North Africa, especially in the rural indigenous area rather than urban areas which had been implemented forcedly instead of a transformation process.²²Roman colonial settings were based on 'religion' (Gardner, 2021) among the indigenous communities of Roman North Africa.²³In the postcolonial theory, religion was added through the discussions of many prominent scholars, such as²⁴Jane Webster's discussion about the power of epigraphic naming of 'deities' (Gardner, 2021) of Roman Britain for the identification of local Gods with those from the classical pantheon. Webster also discussed local Gods without comparison with classical monopoly, especially when discussing the indigenous community's beliefs and customs about God and creatures. Roman Empire has been extended to the Caribbean and southern United States through creolization. As a part of postcolonial approaches, Roman Archeology had extended from Rome to Spain and Turkey for a colonial mindset

¹⁴ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 2nd.

¹⁵ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Constructing Roman (and Imperial) Narratives. Paragraph 3rd.

¹⁶ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 1st.

¹⁷ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 1st.

¹⁸ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 2nd.

¹⁹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 2nd.

²⁰ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 2nd.

²¹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. De-Centring Rome. Paragraph 3rd.

²² Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph 1st.

²³ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph 1st.

²⁴ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph 1st.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

through cultural and religious superiority from Rome.²⁵ According to Peter Van Dommelen (Gardner, 2021), postcolonial approaches across Roman archeology have also been influenced or connected by²⁶ 'Marxism' (Gardner, 2021) through the theory promoted by Gramsci²⁷ examining postcolonial approaches to Roman archaeology and Marxism by rural cults in the Punic world. Punic worship was appropriated from Greece into the Punic religion in the 4th century, which had been extended to the Mediterranean, North

Africa (Egypt, Mauritania) and the eastern Greek World.

Conclusion: The feature question of the article is how the Roman world was the point of power and religious destiny. Like the British, Dutch, Spanish, Portuguese, and French, expansion of the Roman World was another term of imperialism in Europe through the Roman British Empire and beyond the boundaries of Europe, such as Roman North Africa. Roman imperialism was through religion and archeology instead of direct monetary merchandise. The features of the Papal state, Catholicism, the Pope, and the Holy Roman Empire were ancient themes for reconstructing religious and ancient-modern archeological expansionism in Europe and North Africa. Tradition was another feature for establishing Orthodox Christianity for the survival of the West and the Byzantine Empire from counter forces such as the Ottoman Empire. Features and historical facts were encouragement and necessity to become a significant religious power and the

powerful holy empire of the world.^{The postcolonial phase in Roman archaeology is not an ending story.}

Postcolonial Roman Archaeology in North Africa²⁸ has an extensive opportunity for continuing research and exploring identities through religion, culture, art, and crafts in the urban and rural indigenous communities.²⁹ A critical evaluation has been observed based on the postcolonial Roman Empire in North Africa due to its changing narratives from 'postcolonial Roman Archeology' to the 'Roman World for globalization' (Gardner, 2021). Therefore, the methods and discussion areas changed from heritage, culture, religion, race, and society to an economic perspective through the production connection between Roman and North Africa. Therefore, the objects of the postcolonial archeological discussion still need to be included due to these formational changes from a societal perspective to an economic outlook. According to modern concepts, Globalization and post-colonialism can be seen as two sides of the same coin (Gardner, 2021) through which categorization of the world can be more directive and dominant rather than a diverse, exciting area regarding the postcolonial Roman World.

²⁵ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph 2nd.

²⁶ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph 2nd.

²⁷ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Recovering Indigenous Agencies. Paragraph

²⁸ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Conclusion. Paragraph 1st.

²⁹ Post-Colonial Rome, and Beyond. Religion, Power, and Identity. Conclusion. Paragraph 1st.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

References

Brague, R. (2009). The Legend of the Middle Ages: Philosophical Explorations of Medieval Christianity, Judaism, and Islam. In L. G. Cochrane (Trans.), *University of Chicago Press*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/L/bo6038557.html>

Gardner, A. (2013). Thinking about Roman Imperialism: Post-colonialism, Globalization and Beyond? *Britannia*, pp. 44, 1–25. <https://doi.org/10.1017/s0068113x13000172>

Gardner, A. (2021). Postcolonial Rome, and Beyond. *REVISTA de HISTORIOGRAFÍA (RevHisto)*, 36, 309–320. <https://doi.org/10.20318/revhisto.2021.6561>

Hays, J. (n.d.). *ROMANS IN NORTH AFRICA AND EGYPT | Facts and Details*. Factsanddetails.com. <https://factsanddetails.com/world/cat56/sub399/entry-6321.html>

Medieval Religion. (n.d.). [Www.medieval-life-and-times.info](http://www.medieval-life-and-times.info). <https://www.medieval-life-and-times.info/medieval-religion/>

pot%20colonial%20roman%20world%20image. (n.d.). Bing. <https://www.bing.com/images/search?q=pot%20colonial%20roman%20world%20image&form=IQFRBA&id=B5B9732A79DD8E71A13A05CBEB375C9E876A36BB&first=1&disoverlay=1>

Roman world in North Africa. (n.d.). Bing. <https://www.bing.com/images/search?q=roman+world+in+north+africa&qpvrt=roman+world+in+north+africa&form=IGRE&first=1&cw=1343&ch=646>

**DIGITAL COMMUNICATION IN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS:
A STUDY ON “TEKZEN TRUE FRIENDS” SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECT¹**

Assoc. Prof. Dr. Hayriye Nur GÖRKEMLİ

Selcuk University, Faculty of Communication, Department of Public Relations and Publicity

ORCID ID: 0000-0001-5506-1343

Sevde EMSEN

Graduate Student, Selcuk University, Institute of Social Sciences Department of Public Relations and Publicity

ORCID: 0000-0002-2815-6627

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal how the brand Tekzen uses Instagram in the communication of corporate social responsibility projects and its function in interacting with the target audience by examining all posts of the Instagram account opened specifically for the "Tekzen True Friends" social responsibility project. In the research, a total of 345 posts shared in the Instagram account, which was especially opened for the social responsibility project, were analyzed by content analysis method. It was observed that “@tekzencandostlarimiz” account, which was opened in 2014 within the scope of the social responsibility project, was actively used and tried to establish mutual communication with the target audience. In the account, visuals and short videos informing citizens about the nesting of stray animals were actively and regularly used. It was observed that comments from the target audience were responded to quickly, informative visuals were shared for the follow-up of adopted animals and answers were provided to the questions that remained in mind. It is possible to say that visual sharing is important for such social responsibility projects that operate on animal rights and animal adoption, and for this reason, Instagram, the chosen communication platform, is the right choice. The study revealed that the social responsibility project named "Tekzen True Friends" was successfully carried out through the Instagram platform.

Keywords: Digital Communication, Social Responsibility, Content Analysis, Instagram

INTRODUCTION

Nowadays, organizations are accepted as successful for their target audience with factors such as products, services and quality, as well as internal and external activities carried out for the society and the environment. Social responsibility activities are seen as an important variable affecting the success of the organization (Gümüş & Öksüz, 2009). Each organization has its own target audience and there is a mutual interaction. Their target audiences impose some responsibilities on organizations. Organizations are a part of the system around them and they need to adapt to the changes encountered in order to continue their work within the system. One of the most important tools that organizations can use in this adaptation process is social responsibility projects (Peltekoğlu, 2001).

Today, the effective way to announce social responsibility projects to the target audience and to provide interaction in this regard is possible through the efficient use of new media. Organizations use social media tools to communicate with their target audiences (Engin & Eker Akgöz, 2016). Instagram is seen as one of the digital tools used in corporate activities that enable communication with the target audience and develop a mutual understanding. From this point of view, institutions should benefit from the

¹ This study was prepared and presented as a seminar in the graduate program of Selcuk University Social Sciences Institute in July 2023.

innovative environments offered by information technologies in promoting services, establishing a dialogue with their target audiences, and resolving their requests and demands quickly. Instagram is an application that is actively used for organizations to communicate with their target audiences digitally with its visual sharing structure. In this study, the concept of corporate social responsibility will be mentioned and then information about the digital communication of these projects will be given. Finally, the Instagram account of the "Tekzen True Friends" project carried out by Tekzen will be examined in this context.

Corporate Social Responsibility

It is possible to define the concept of corporate social responsibility as the responsible behavior of the organization towards its internal and external target audience and developing activities in this direction (Akalay, 2008). The concept of corporate social responsibility is that the organization responds to the expectations of the target audience on a voluntary basis and attaches importance to environmental factors (Yalman, 2018). It is considered important and necessary for organizations to carry out social responsibility activities in order to ensure their continuity (Alkan, 2004). Corporate social responsibility is a concept that takes into account the environmental and social impacts of the activities carried out by organizations within the scope of the decisions taken. Corporate social responsibility, which is more commonly known as a concept covering voluntary activities, aims to provide social benefits by contributing to the environment and organizing activities to minimize negative impacts (Yalman, 2018).

Corporate social responsibility is seen as a competitive advantage that affects corporate performance and supports society. Although corporations are known and recognized, they reach a much wider target audience through the projects they develop to benefit the society and affect the formation of corporate loyalty (Alptekin, 2020). The concept of corporate social responsibility is understanding of organizing values to improve the quality of life of the society in accordance with the mission and vision of an organization (Taran & Akbayır, 2022).

Although corporate social responsibility is thought of as voluntary activities carried out without expecting anything in return, it is not possible to say that it is done without expecting anything in return. Organizations that attach importance to social responsibility achieve significant gains. Today, consumers sometimes look at what kind of activities organizations do for society (Saran et al., 2011). Organizations that are sensitive to society and the environment and act in accordance with ethical values are valued by their target audiences. At the same time, organizations that attach importance to corporate social responsibility activities gain competitive and capital advantage (Şahin, 2019). Corporate social responsibility contributes to corporate reputation, emotional commitment and trust in the long term. Although it was initially perceived only as philanthropy or donating to a number of people and organizations, today it has been understood that it is in a win-win logic and is not just about donating (Bir, 2008). Social responsibility activities have a very important place in positively affecting the corporate image towards the target audience, creating a sense of trust and loyalty and increasing corporate reputation.

Today, organizations can fulfill their social responsibilities towards their employees, partners, suppliers, competitors, customers and society through social responsibility activities. Organizations that adopt this understanding of social responsibility and act in accordance with ethical rules are considered successful in the eyes of the target audience. In this way, while gaining corporate value, they also add value to their society (Nalbant, 2005). Social responsibility activities carried out for different groups are discussed below.

Responsibility to Employees: Employees, who are the internal target group of the organization, are one of the main elements that determine the quality of the organization. Organizations that achieve their goals and objectives through their employees should always feel responsible for keeping the morale motivation of employees high, meeting their basic needs, increasing their sense of trust, increasing their sense of self-esteem and identity, and should work on their development. Organizations that accept that employees are the most important resource of the organization are expected to carry out activities for their employees first in the understanding of social responsibility. (Koçel, 2003). Organizations should contribute to the individual and family development of employees, reward successful employees,

provide material and moral support to their children, and provide support in individual and family health problems (Şahin, 2019).

Responsibility to Capital Owners: Capital owners are one of the most fundamental resources for the organization. Capital owners, who have a say in the organization, have expectations from the organization (Bir, 2008). Importance should be given to the decisions taken and the works carried out to satisfy the capital owners. The primary responsibility of organizations is, as always, to make a profit. Since the profit earned will also affect the capital owners, decisions should be made to make a profit and studies should be carried out for this purpose. In addition, information about the organization should be shared openly and transparently with the capital owners and this responsibility should be recognized (Bayrak, 2011).

Responsibility to Environment: Organizations should use the resources they obtain while producing products and services efficiently. In addition, they should feel responsible for some social problems against the environment and society and should work towards their solution. Organizations are expected to be extremely sensitive and devoted to their environment (Bir, 2008). Institutions should first take care to keep their environment clean and then try to provide a clean environment by producing projects for regions with cleaning problems. Institutions should primarily aim not to harm or pollute the environment. It will be meaningless for an organization that harms the environment to support other social activities and will lead to loss of trust and reputation in the eyes of the society.

Responsibility to Socio-Cultural Environment: Institutions must carry out activities to solve social problems while realizing their goals and objectives. They should ensure social balance and carry out activities that serve the smooth life of the society. They should use their own resources in their efforts to solve social problems. The social socio-cultural responsibility of social responsibility includes behaviors and activities that are not generally accepted and rejected in society. It is necessary to strive to respond to the expectations of the society while doing remedial work that the society believes to be right (Korkmaz, 2009).

Responsibility to Consumers: Consumers are one of the most important things that ensure the sustainability of an organization. The main purpose of organizations is to produce products and services to meet the needs and demands of their customers. In this case, organizations are also responsible towards their consumers. Organizations that are aware of their responsibilities towards their target audience should give importance and act sensitively while fulfilling their responsibilities (Şahin, 2019). While fulfilling their responsibilities towards consumers, institutions should prepare advertisements in an honest manner without lies and take care when fulfilling after-sales customer service. Fulfilling these and similar responsibilities will make the organization reliable and reputable in the eyes of consumers. An organization that gives importance to the expectations of its consumers will always have a competitive advantage (Tenekecioğlu, 1977).

Digital Communication of Corporate Social Responsibility Projects

It is possible to define the communication of corporate social responsibility projects as a form of communication created to announce the social responsibility practices of the organization to its target audience (Morsing & Schultz, 2006). Corporate social responsibility communication is effective in communicating corporate responsibility efforts and activities to society and stakeholders. Communication efforts have an important place in announcing corporate social responsibility projects to the target audience. Corporate social responsibility communication is the announcement of organizations' social responsibility activities to the target audience and informing the stakeholders (Gümüş & Öksüz, 2009). In corporate social responsibility communication, it is important to inform the target audience about the social responsibility activities of the organization (Türkel, 2013).

Changes and developments in communication technologies also affect the communication of social responsibility practices. Digital channels, which have become an important communication tool today, have an important role in the communication of corporate social responsibility projects (Peltekoğlu & Tozlu, 2018). New media are known as digital communication environments where individuals interact independently from time and space and can access the information they want quickly (Şahin, 2019). Digital communication media and channels are used in social responsibility activities (İlgin & Ulupınar,

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

2020). The internet, a powerful communication tool, offers new environments for corporate social responsibility communication. Social networks can be used as a tool to announce corporate social responsibility projects. Facebook, Twitter, Pinterest and Instagram are the most preferred social media tools by users (Alptekin, 2020). Organizations prefer Twitter when they want to share textual content, Facebook when they want to share both textual and visual content, and Instagram and Pinterest when they want to share messages with visual content and reach their target audience through these applications.

Some of the advantages offered by digital communication environments can be listed as follows (Akküç, 2019):

- Accessibility: All kinds of applications provided by the Internet can be accessed without time and place barriers.
- Interactivity: Individuals can communicate directly in two-way communication without the need for any other tool.
- Dynamism: It enables updates and information updates to be realized quickly.
- Multi-Media Applications: In the digital media environment, text, sound and image can be used together and multiple communication can be provided.
- Two-way Information Transfer: The ability to log in from several tools at the same time, to easily transfer information from one tool to another, to access the record of individual and important information provides two-way information transfer.

Since digital media is an open and transparent communication tool, the speed and ease of transferring the activities, news, products and services of organizations to the target audience provides a quality corporate communication (Çelik, 2019). Digital communication supports organizations in the preparation and announcement of content and contributes to the increase in content production in digital platforms. Digital communication has moved away from traditional communication methods with technological developments and has provided low-cost opportunities to implement corporate social responsibility more efficiently (Alptekin, 2020). The most important feature in digital media is interaction. Interaction is the institution's taking action in line with the demands of the target audience. Institutions that attach importance to interaction communicate with their target audiences in a shorter time and provide a two-way communication flow (Tek, 2017, Akküç, 2019). Successful public relations work is possible through continuous and uninterrupted communication with the target audience (Işık & Toprak, 2021). Websites, social media applications and blogs are seen as an effective tool in establishing dialogic communication with the target audience, maintaining healthy communication and reaching more audiences.

Digital communication tools enable the targeted audience to express their wishes, expectations and demands easily and work towards this goal. Organizations announce their social responsibility activities to the society through these digital communication tools and continue their subsequent activities in the light of these suggestions without ignoring the comments and suggestions of the society regarding the activities. In this way, organizations gain a competitive advantage and gain corporate image and reputation in the eyes of the target audience (Hoştut, 2018). Organizations that make announcements to their target audience with dialogic-based corporate social responsibility communication achieve the desired results more quickly. Digital media based on interaction is considered an important tool for organizations (Bortree & Seltzer, 2009).

Instagram, established in 2010 as a visual sharing application, has become one of the tools used in the public relations activities of organizations to promote their activities. While communicating directly with their target audiences, organizations also promote their products and services by sharing their visuals on Instagram. The biggest feature that distinguishes Instagram from other social tools is that it is a visual-themed application. Organizations can easily and quickly share their visual content on this application (Yeniçikti, 2016). Instagram, which was initially only a visual content application, later offered its users the opportunity to add videos, produce content with short videos that disappear after twenty-four hours, called stories, and broadcast live broadcasts. Instagram offers users various

opportunities such as taking quality photos and videos and reporting location. Images shared in the same location are collected on Instagram and users can easily see each other's images (Gökler & Onay, 2020). The "tagging" feature was added to Instagram in 2013. The "#" symbol, called hashtag, allows similar topics and posts to be gathered together. The words written in the description section under the shared image using the "#" sign act as keywords for that content, and when a search is made on the basis of that word, all posts on the subject are listed (Türkmenoğlu, 2014).

Today, Instagram is one of the most preferred digital media tools by institutions, organizations and brands. The most important factors that direct users to Instagram are its visual content and easy-to-use interface. In addition, institutions, organizations and brands use it for event and product promotion, as visual elements stay in people's minds more (Burgaz, 2014). In line with all these results, it is quite possible for organizations to benefit from digital media tools in delivering corporate social responsibility activities to target audiences (Akküç, 2019).

Digital Social Responsibility Projects in the Literature

The use of digital media in social responsibility projects has recently attracted the attention of various researchers. Some of the studies in the literature and some of their important findings are presented below in chronological order:

Çelik (2019) examined the use of Twitter and Instagram accounts of Shell, Opet and Total fuel companies operating in Turkey within the scope of corporate social responsibility activities. The research showed that organizations use digital media very effectively in the field of social responsibility and include Instagram and Twitter in their communication strategy. Patan (2019) examined how Koç Holding and Turkcell carry out corporate social responsibility projects on their web pages and stated that they include their projects in tabs called "Social Responsibility Projects". In the research conducted by Alptekin (2020), it is stated that organizations use digital communication channels such as Twitter, Facebook and Instagram to ensure the interaction of their target audiences with corporate social responsibility. According to the study, while digital communication tools enable the announcement of corporate social responsibility projects, they play an important role in the adoption of these projects by target audiences, providing benefits and announcing them to a wider audience. In Güler's (2021) study examining the Instagram posts of banks, it was concluded that the posts of corporate social responsibility projects received more interaction in terms of likes and comments than others. Işık & Toprak (2021) concluded that Koç Holding and Sabancı Holding effectively applied the four principles of Carroll's social responsibility pyramid (economic, legal, legal and philanthropic) on the web pages and Facebook accounts of the foundations they established in order to make a difference in the field of social responsibility. In Şahin's (2021) research examining the Instagram pages of the top five brands in the "2020 Brand Finance" list, it is seen that the corporate social responsibility category is the least shared category. Looking at the data obtained, it was determined that Garanti BBVA brand shared the most (17.53%) posts in the corporate social responsibility category, while THY brand shared the least (1.23%). In Ayaz & İlhan's (2022) study emphasizing that Instagram is an important digital communication channel, the posts of Cif, Domestos, Fairy and Tursil, which are in the cleaning category, on their Instagram accounts in 2021 were analyzed and it was tried to reveal how brands use their Instagram accounts. According to the results of the study, it is seen that Cif and Domestos brands do not give much space to corporate social responsibility projects; Tursil brand gives more importance than others and tries to convey all kinds of information about the projects to its target audience. In Boran & Ergül's (2022) study aiming to reveal how organizations use their web pages while conducting social responsibility projects, it was concluded that Opet uses its corporate web page effectively while sharing its projects with its target audience and that its target audience is successfully informed through its web page.

Instagram Account of Tekzen True Friends Project

About Tekzen

Tekzen is a market chain operating in the field of construction and furniture sales. Founded in 1995 as a Turkish-German partnership, the company named Götzen operates under the name Tekzen with 100% domestic capital after the German partner left in 1998. Operating in 44 stores in 29 cities in Turkey, the

company also has branches in Romania and the Turkish Republic of Northern Cyprus (<https://kurumsal.tekzen.com.tr>).

Aim of the Study

The aim of the research is to examine all the posts of the Instagram account opened specifically for the "Tekzen True Friends" social responsibility project initiated by the Tekzen brand and to reveal how it uses Instagram as a digital communication tool in the communication of corporate social responsibility projects and its function in interacting with its target audience. Within the scope of the research, the sample of the study is determined as the Instagram account opened on behalf of the project and it is analyzed by content analysis technique. Content analysis, which allows us to see and reveal the content (messages, meanings, symbols) of a text (Neuman, 2019), is a technique that allows us to make inferences about the communication established by defining the qualities of the subject, examining the reasons for the creation of the content (Hepkul, 2002). In the analysis, first of all, it was examined whether the web pages and Instagram account of the determined project included corporate communication elements. A coding sheet was created for coding the data collected in the content analysis. In this coding chart, data were obtained by looking at the corporate identity information of the Instagram account, the general appearance of the account, the type of posts, the distribution of posts by years and the (#) usage rates. The coding scale used in the study was adapted from the coding forms used in the studies of (Çelik, 2019; Yeniçaktı, 2016; Zeren & Gökdağlı, 2019).

Based on the purpose of the research, the research questions to be answered in this study are as follows:

1. Is the Instagram account of Tekzen True Friends project actively used?
2. Does the Instagram account include corporate information?
3. What sort of Information is shared

Within the scope of the research, all posts belonging to the Instagram account named @tekzencandostlarımız opened specifically for the "Tekzen True Friends" social responsibility project constitute the sample of the research. The research data includes all posts made on the Instagram account between 01.09.2014 and 04.04.2023. A total of 345 posts were analyzed in the study.

Findings

The account of @tekzencandostlarımız, which was opened on September 1, 2014 has 1293 followers and 19 followings. The total number of posts is 345. The profile description of the account is "Tekzen Can Dostlarımız, Can dostlarımıza Sahip Çıkıyoruz" that means "Tekzen True Friends, We Protect Our True Friends". The profile, which uses the visual of the project, includes a link to the brand's corporate Instagram account and web page. With the title "Free Treatment", which is fixed in the highlights section, it is seen that information about the treatment services that stray animals can receive and directions on where citizens can apply are included. In the section titled "Food Donation", which was added to the highlights section, information about the donations made and visuals of the citizens of the adopted animals are shared.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

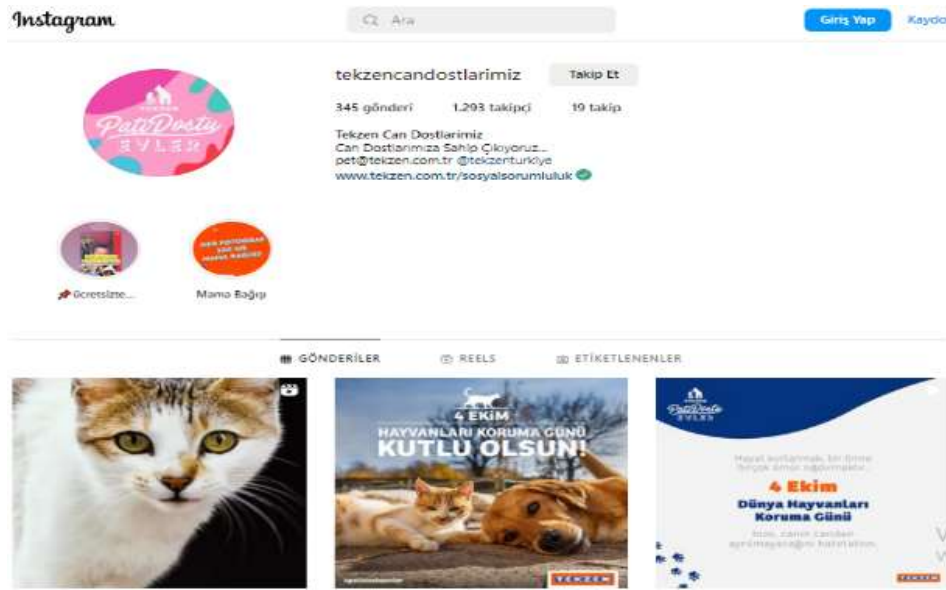

Figure 1: Instagram Account of "Tekzen Can Dostlarımız" (Tekzen True Friends) Social Responsibility Project (<https://www.instagram.com/tekzencandostlarimiz/>)

The Instagram account of the "Tekzen True Friends" social responsibility project includes corporate information. Including contact information and website link, which are considered important in terms of corporate communication, provides ease of access to detailed information for the target audience. The name and logo show that care and importance is given to brand awareness in the project (Table 1)

Table 1: Institutional Information of Instagram Account

Institutional Information of Instagram Account	
Name	@tekzencandostlarimiz
Logo	✓
Contact Information	✓
WebPage Link	✓

The general view of the Instagram account of the "Tekzen True Friends" social responsibility project is shown in Table 2. It is seen that the Instagram account named @tekzencandostlarimiz has 354 posts, 1296 followers and 19 followings. Within 354 posts, it is observed that 541 comments, a total of 13 thousand 640 likes were made and the videos were viewed 21 thousand 977 times. This account follows 19 accounts and among those there are famous names interested in animal rights, social media influencers, relevant non-governmental organizations, aid associations and the official Instagram account of Tekzen. In general, it is possible to say that the account, which was actively used when it was first opened, was followed at a high rate with the increase in video sharing.

Table 2: Overview of the Instagram Account

Number of Posts	345
Following	19
Followers	1296
Comment	541
Like	13.640
Number of Views	21.977

It is seen that 11 of the posts were celebrations, 20 were events, 53 were information, 50 were suggestions, while 211 posts were announcement. While it is seen that the celebration criterion is included with the lowest percentage (3.1%), it is seen that the announcement criterion is included with the highest percentage (61.1%). It has been observed that @tekzencandostlarimiz account has been active since the first day it was opened and has been trying to reach its target audience with missing

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

animal announcements and visual posts for adoption. While celebration messages were shared on special days for animal rights through the account, there were also posts about organized events. It is seen that the Tekzen brand, which informs the target audience about their responsibilities towards animals, especially in the winter months, occasionally makes suggestions in its account and includes posts with suggestions on citizens' behavior towards animals, their care, food and drink. (Table 3).

Table 3: Content Distribution of Posts

Content of the Shares	Frequency	%
Celebration	11	3,1
Event	20	5,7
Announcement	211	61,1
Information	53	15,3
Suggestion	50	14,4
Total	345	100

Table 4 shows the distribution of shared posts by year. The most posts were made in 2014 and 2015 (31.3%), when the project was launched. It is observed that the least number of posts were made between 2022 and 2023, and these posts contained celebratory messages. It is seen that @tekzencandostlarimiz account make active posts since it's opening date. However the number of posts decreased as the years passed and between 2016 and 2017 no posts shared.

Table 4. Distribution of Shared Posts by Year

Distribution of Shared Posts by Year		
Years	Frequency	%
2014	108	31,3
2015	108	31,3
2016	-	-
2017	-	-
2018	63	18,2
2019	48	13,9
2020	14	4,0
2021	2	0,5
2022	1	0,2
2023	1	0,2
Total	345	100

When the format type of the posts is analyzed, it is seen that 15.9% of the posts are of video type, while 84% of the posts are of photo type. It is seen that video posts were mostly shared in 2018-2019, It was concluded that posts with photos were shared more than posts with videos (Table 4).

Table 5: Format of Shared Posts

Format of Shares	Frequency	%
Video	55	15,9
Photos	290	84,0
Total	345	100

Hashtag, which affects visibility on Instagram, aims to get more interaction by adding it in the continuation of the messages. In @tekzencandostlarimiz account, Hashtag (#) was used a total of 1981 in 345 shared posts. The most common and frequently used hashtags in the posts are shown in Table 6. In this table, hashtags used more than 100 times are listed. Accordingly, the most used hashtags are #hayvansevgisi /#hayvanlarisevelim (196), #candostlarimiz (163) and #hayvanseverler (160) and they are all about hashtags about loving animals. The hashtags #yuvaariyor / #yuvaaraniyor (143) and #satinalmasahiplen (141), which encourage the voluntary adoption and sale of stray animals, were also used extensively. Other hashtags that were used intensively were #freesahiplendirme (100), which includes messages for the adoption of animals, #haytap (102), which is the abbreviation of the Animal

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Rights Federation, and #haysev (102), which belongs to the Animal Lovers Association. Hashtags about animal rights #hayvanhakları (100) and the company #tekzen (105) are also used more than 100 times.

Table 6: Most used hashtag in posts (#)

Hashtag (#)	Frequency	%
#hayvansevgisi /#hayvanlarisevelim	196	9,8
#candostlarımız	163	8,2
#hayvanseverler	160	8,0
#yuvaarıyor / #yuvaaranıyor	143	7,2
#satılmasahiplen	141	7,1
#tekzen	105	5,3
#haytap	102	5,1
#haysev	102	5,1
#ücretsizsahiplendirme	100	5,0
#hayvanhakları	100	5,0

CONCLUSION

In this study, all posts belonging to the Instagram account opened specifically for the "Tekzen TrueFriends" social responsibility project initiated by the Tekzen brand were analyzed within the scope of digital communication. A total of 345 posts shared in the account between 2014-2023 were analyzed by content analysis method on 20.06.2023. The prominent findings of the research are as follows:

- It is seen that corporate information such as name, logo, contact information and web page link are included in the account @tekzencandostlarımız.
- @tekzencandostlarımız Instagram account has 354 posts, 1296 followers and 19 following. It is observed that 541 comments, a total of 13 thousand 640 likes were made and videos were viewed 21 thousand 977 times. In general, it is possible to say that the account, which has more shares in the first periods when it was first opened, decreased number of sharings as the years passed.
- @tekzencandostlarımız account has been reaching its target audience with lost animal announcements and visual shares for adoption since the day it was opened. When the distribution of 345 posts is analyzed, it is seen that 11 posts were celebrations, 20 posts were events, 53 posts were information, 50 posts were suggestions, and 211 posts were advertisements. While celebration messages were shared on special days for animals, posts about organized events were shared through the account. It is seen that Tekzen Instagram account, which informs the target audience seasonally, makes suggestions on issues such as their care, eating and drinking.
- While it is seen that @tekzencandostlarımız account made active posts in 2014-2015, it is seen that the number of posts decreased in the following years. It is seen that no posts were shared between 2016-2017, while the least posts were shared in 2022-2023.
- It is seen that 55 videos and 290 photos were shared from @tekzencandostlarımız account. It was concluded that video posts were mostly shared in 2018-2019; posts with photos were more common than posts with videos.
- In @tekzencandostlarımız account, hashtag (#) was used a total of 1981 times within the scope of 345 posts with the shared message content. When 345 posts were analyzed, #hayvansevgisi /#hayvanlarisevelim messages were used 196 times; Hashtag #PatiDostuEvler was used the least. It is seen that #candostlarımız, which is considered as a slogan within the scope of the project, was used 163 times to direct the target audience to the project.

In terms of digital communication, the @tekzencandostlarımız account, which was opened in 2014 within the scope of the social responsibility project, was actively used and tried to establish mutual communication with the target audience. The Instagram account was actively and regularly used. Comments from the target audience were responded to quickly, and answers were provided to the

questions that remained in mind by sharing informative visuals at the point of tracking the adopted animals. The execution of the social responsibility project through a single account is considered very useful in terms of the flow of the project. Accordingly, it is seen that the social responsibility project named "Tekzen True Friends" was successfully carried out on the Instagram platform.

References

- Akalay, A. (2008). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışındaki Değişimlerin Yönetmelik İşleyiş Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 97-112.
- Akküç, A. (2019). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinde Sosyal Medya Kullanımı: Boyner Büyük Mağazacılık Örneği*. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Alkan, F. (2004). *İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Sorumluluk Uygulamaları ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, Z. M. (2020). Dijitalleşme ve Dijital Sosyal Sorumluluk İletişimi. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 3(2), 136-155.
- Bayrak, E. (2011). *Bütünleşik Pazarlama İletişimi Unsuru Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişimi*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bir, Ç. S. (2008). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Halkla İlişkiler Açısından Bir Değerlendirme*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Boran, T., & Ergül, E. (2022). Kurumsal Web Sitelerinin Sosyal Sorumluluk İletişiminde Kullanımı: Opet Örneği İncelemesi. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 168-193.
- Bortree, D. S., & Seltzer, T. (2009). Dialogic strategies and outcomes: An analysis of environmental advocacy groups' Facebook profiles. *Public Relations Review*, 35(3), 317-319.
- Burgaz, A. (2014). *Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medyada Pazarlama (Bizce Tanıtım Halkla İlişkiler Ajansı ve Sesli Harfler Dijital Reklam Ajansı Örneği)*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 38-49.
- Çeber, B., & Polat, A. F. (2021). Diyalojik İletişim Teorisi Perspektifinden Ülkelerin Sağlık Bakanlıkları Web Sitelerine Yönelik Bir Değerlendirme. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(3), 1398-1432.
- Çelik, Y. (2019). Yeni Medyada Kurumsal Sosyal Sorumluluk Üzerine Bir Analiz. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 3(2), 164-177.
- Engin, E., & Eker Akgöz, B. (2016). Belediyelerin Web Sitelerinin Diyalojik İletişim Açısından Analizi. *Atatürk İletişim Dergisi*, 10(91), 91-110.
- Gökler, K., & Onay, A. (2020). Üniversitelerin Kurumsal İletişim Aracı Olarak Instagram Kullanımı: Vakıf Üniversitelerinin Instagram Sayfaları Üzerine Betimsel Bir İçerik Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*(35), 311-337.
- Güler, H. N. (2021). Bankaların Instagram Paylaşımları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(2), 189-205.
- Gümüş, M., & Öksüz, B. (2009). İtibar Sürecinde Kilit Rol: Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişimi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 4(14), 2129-2150.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-12.
- Hoştut, S. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişimi Ve Halkla İlişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 101-128.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

<https://kurumsal.tekzen.com.tr/hakkimizda> (accessed on 25 June 2023)

Ilgın, H. Ö., & Ulupınar, Ş. C. (2020). Sosyal Medyada Sosyal Sorumluluk; Instagram'da #sosyalsorumluluk Etiketini Üzerine Bir Analiz. S. Gezgin, & H. Çiftçi (Dü) içinde, *Dijital Çağda Değişen Medya ve İletişim Düzeni*. Ankara: İksad Yayınevi.

Işık, G., & Toprak, Y. E. (2021). Dijital Ortamda Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Sunumu: Sabancı Vakfı ve Vehbi Koç Vakfı. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(9), 903-923.

Koçel, T. (2003). *İşletme Yöneticiliği: Yönetim ve Organizasyonlarda Davranış, Klasik-Modern-Çağdaş Yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Yayınları.

Korkmaz, S. (2009). *İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları*. İzmit: Umuttepe Yayınları.

Morsing, M., & Schultz, M. (2006). Corporate Social Responsibility Communication: Stakeholder Information, Response and Involvement Strategies. *Business Ethics: A European Review*, 15(4), 97-111.

Nalbant, E. (2005). İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 12(1), 193-201.

Neuman, W. L. (2019). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (E. Akkaş, Dü.) Ankara: Siyasal Kitabevi.

Patan, İ. (2019). Türkiye'de Yapılan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Sosyal Girişimler Bağlamında Sınıflandırılması, Koç Holding Ve Turkcell Örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 51-62.

Peltekoğlu, F. B. (2001). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Peltekoğlu, F. B., & Tozlu, E. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Dijital Paydaşları; Sosyal Medya Fenomenleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 285-299.

Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F., & Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 6(22), 3732-3747.

Şahin, D. (2021). Kurumsal İletişim Sürecinde Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: Instagram Üzerine Bir İnceleme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*(6), 81-96.

Şahin, U. (2019). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinden Marka Algısı Yaratılması ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Taran, B. K., & Akbayır, Z. (tarih yok). Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişiminde Reklam: Alana İlişkin Bir İçerik Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*(40), 146-172.

Tek, K. T. (2017). *Türkiye'deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinde Sosyal Medyanın Kullanımı*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tenekecioğlu, B. (1977). İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları. *Eskişehir Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 13(2), 46-60.

Türkel, S. (2013). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişiminde Kullanılan Mecraların Tüketici Tutumuna Etkisi: Perakendecilik Sektöründe Bir Araştırma*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ile sanat ilişkisi ve bir dijital sanat örneği olarak Instagram. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 87-100.

Yalman, Y. (2018). *Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının İşletmelerin Kurumsal İtibarına Etkileri: İşletme Yöneticilerinin Algıları Üzerine Bir Araştırma*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Yeniçıktı, N. T. (2016). Hakla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(2), 92 - 115.

Zeren, D., & Gökdağlı, N. (2019). Sürdürülebilirlikle İlgili Bir Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Instagram: En Değerli 25 Marka Üzerine Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 91-108.

DISINFORMATION IN SOCIAL MEDIA WITHIN THE FRAMEWORK OF AGENDA-SETTING THEORY: THE CASE OF RUSSIA'S INVASION OF UKRAINE IN 2022¹

Assoc. Prof. Dr. Hayriye Nur GÖRKEMLİ

Selcuk University, Faculty of Communication, Department of Public Relations and Publicity

ORCID ID: 0000-0001-5506-1343

Çetin TAYLAN

Graduate Student, Selcuk University, Institute of Social Sciences Department of Public Relations and Publicity

ORCID ID: 0000-0001-7470-5626

ABSTRACT

People play an effective role in determining the agenda through their posts on social media channels such as Twitter, Instagram or Facebook. They do it by liking, discussing or passing on the posts on these platforms. However, it is known that these posts and interactions do not always reflect reality. In this study, we examine the extent to which claims circulating on social media during the Russian invasion of Ukraine in 2022 reflect reality. The research was conducted based on data from the news verification platform teyit.org, from February 24, 2022, when the occupation began, until July 31, 2022. In the study, the most prevalent social media platform which claims about the occupation, the number of interactions of the posts, and the disinformation type of the false posts are examined by using content analysis method. It was found that a total of 288 posts were shared on the identified dates about the subject and that Twitter was the most popular one with 161 posts. It was seen that a total of 56 posts did not reflected the truth. When the disinformation type of these claims was examined, it was determined that 44 of them were false attributions, 10 were fabrications, 5 were distortions, 3 were manipulation, and 1 was taken out of context. All these claims received a total of 1.936.688 interactions, while the average of these interactions was calculated as 40.122. On March 2, the highest number of interactions was reached 1.208.634.

Key Words: Russian invasion of Ukraine, Social Media, Agenda Setting, Teyit.org, Disinformation.

INTRODUCTION

According to "Agenda Setting", one of the approaches introduced in the era of renewed strong influences, the media plays a dominant role in setting the public agenda. The essence of agenda setting is based on the thesis that the media is effective in determining what people think about rather than how they think. Especially political events and election campaigns form the basis of this theory (Yaylagül, 2019: 78-80).

Today, social media, which has reached a level that can compete with traditional media, is a platform that allows users to produce and share their own content. Social media has changed the way people communicate, allowing more and more people to share news and current information with other users on these platforms. Disinformation is one of the disadvantages of social media, which has disadvantages as well as advantages. Disinformation is the wrong transmission and distortion of information to people (Çakmak, 2019: 1129). People's minds are manipulated with information that leads to disinformation. Verification platforms have an active role in preventing this disinformation. Verification platforms, which evaluate and verify the information transmitted to people and reveal the truth after researching the sources, have started to spread rapidly in the world (Uluk, 2021: 116). The history of verification

¹ This study was prepared and presented as a seminar in the graduate program of Selcuk University Social Sciences Institute on October 25, 2022.

platforms, which started their operations in the United States and became widespread in Europe, dates back to the early 2000s. Türkiye is one of the countries where these platforms operate. Sites such as Yalansavar, Doğruluk Payı and Teyit.org are among the first initiatives operating in the field of verification. Accordingly, the data of this study was accessed from the Teyit.org platform.

In this study, fake news circulated on social media during the Russia-Ukraine war will be examined. In this context, news verification platform Teyit.org's confirmed data are evaluated and the date of the news were between February 24 and July 31, 2022. In the first part of the study, the agenda-setting approach is mentioned in order to form the basis of the research. In the second part, the concept of disinformation on social media are explained, In the last part of the study, the claims circulated on social media after the Russia-Ukraine war, which were analyzed by the Teyit.org platform, were included.

Agenda Setting Theory

This approach, which states that the main task of the media is to set the daily agenda, was first derived from the work of Bernard Cohen (1963) and later developed by McCombs, Shaw (1973) and others (Erdoğan & Alemdar, 2002: 211). According to the agenda-setting theory (Cohen, 1963, as cited in Severin & Tankard, 2021: 300), "the media is effective in determining what people will think about rather than what they will think". Therefore, the media can cover events that it deems important while ignoring others. Thus, the media plays a dominant role in setting the agenda of the society and form public opinion (Yaylagül, 2019: 80). Individuals not only learn certain facts from the news in the media, but also make certain inferences about the amount of time or the location of the space allocated to a problem or issue. This is where the main claim of the agenda-setting approach emerges. According to the basic thesis of this approach, the issues that are given importance and highlighted by the media are perceived as important by people over time. If the media does not emphasize or give importance to an issue, this issue is not perceived as important by people (Atabek, 1998: 157; Işık, 2008: 85).

In Rogers and Dearing's article named "Agenda Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going?" and written in 1988, the basic elements of the agenda-setting approach are discussed as media agenda in the first research tradition, public agenda in the second research tradition and policy agenda in the third research tradition. According to Rogers and Dearing's (1988: 557-558) model, events that enter the media agenda affect the public agenda, where they are debated and form the political agenda. As a result, these three agendas are in constant interaction.

Disinformation on Social Media

With social media, a lot of information spreads rapidly and allows individuals to discuss this information with each other (Eren & Aydın, 2014: 197). Social media, which entered people's lives with the development of new communication technologies, is defined as electronic communication forms in which users have information, can share messages, videos and many other content, and exchange information or services between other individuals, groups or organizations (Güçdemir, 2017: 14-15). Social media is a platform that determines the content that users can share by themselves, has different qualities compared to traditional media environments, and includes faster access to current information (Özutku et al., 2014: 76-77). Social media changes the way people communicate and allows more and more people to share news and current information with other users on these platforms.

Today, social media platforms, where fake news is frequently circulated, have become a repository of news and information. People can also share disinformation content on these social media platforms while sharing information and news. Disinformation content also causes users to be misled. At this point, the concept of disinformation has various definitions in the relevant sources. Disinformation is defined as efforts to consciously and willingly change people's perceptions with unrealistic information or information (Turan, 2015: 109). Disinformation is the wrong transmission and distortion of information. Distortion and negativities in information cause disinformation to occur. Disinformation is frequently encountered in the field of media in general today (Çakmak, 2019: 1129).

Verification Platforms in the Fight Against Fake News

Today, it is considered an instant event for social media users to access news and information on any subject. Users, who encounter many news and information on the platforms they are members of

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

throughout the day, can generally accept the first information and news about a subject as true. In this case, there is a risk that information and news containing false/false news or disinformation may spread. Social media platforms do not always provide their users with accurate information and news (Şeberoğlu, 2021: 10).

People's minds are manipulated through disinformation content. Nowadays, people are exposed to a lot of information whose reality they question, especially due to the increased flow of information on social media. Any false information circulating in social media environments can be perceived as true by people. At this point, people resort to verification platforms to find out the accuracy of this misinformation they are exposed to. These verification platforms, which are used to investigate the accuracy of information, reduce the information pollution created by the content shared on social networks and verify the claims in circulation in an impartial and transparent manner (Şahin, 2018: 153). Verification platforms are a social networking site born as a precaution or reaction to the rapid spread of content consisting of completely fabricated news that is not based on any factual data in the new media and is accepted as true without being critically filtered as long as it fits the prejudices of the readers and the resulting information pollution (Alpay, 2021: 53).

The history of verification platforms dates back to the late 90s. Snopes.com, the world's most popular platform with more than 6 million monthly visitors, is one of the first fact-checking platforms founded by Barbara Mikkelsen and David Mikkelsen in 1996, when the internet became widespread (Graves, 2016: 38). In addition to being news-oriented, Snopes.com is considered as a platform that fact-checks rumors and urban legends circulating online (Uluk, 2021: 117).

Türkiye is one of the countries where the number of verification platforms operating continues to increase. The platforms operating in the field of verification in Türkiye are Yalansavar.org, Dogrulukpayi.com, Dogrula.org, Factcheckingturkey.com, Malumatfurus.org and Teyit.org. Teyit.org, one of Türkiye's first news verification platforms, serves as a platform that verifies suspicious information and claims, current news and many other areas that are on the agenda of new media and traditional media. Launched in 2016, Teyit.org is a member of the International Fact-Checking Network together with Doğruluk Payı (Teyit.org, 2022; Uluk, 2021: 122). After analyzing the news that it evaluates as false, Teyit.org indicates which type of disinformation the news falls into. These disinformation types are shown in Table 1.

Table 1. Disinformation Types (Teyit.org., 2022)

Type	
Incorrect Association	Photos, videos, quotes or news headlines that are associated with an event but reflect a different situation
Fabrication	Completely fabricated, unauthentic content
Parody	Posts that are prepared for entertainment and mockery and have the potential to mislead users
Imitation	Content or accounts where an imitation of a person or organization is created
Distortion	Misleading/distorting by deviating from its true meaning
Decontextualization	Presenting accurate information in a different narrative by detaching it from the events, situations or relationships in which it is embedded.
Manipulation	Information modified by selection, addition and subtraction

Teyit.org (2022) mentions that it can reach conclusions in four different categories when it evaluates the claims about the news. If the evidence shows that the claim is true, the claim is considered "true", while if the evidence shows that the claim is false, the claim is considered "false". If the evidence shows both true and false aspects of multiple propositions in the claim under investigation, the result is in the "mixed" category. Finally, if the evidence obtained was not sufficient to evaluate the claim as true, false or mixed, the situation is evaluated as "could not be finalized".

A Study Analyzed by Teyit.Org on the News After Russia's Invasion of Ukraine in 2022

The Russian invasion of Ukraine in 2022, which is considered within the scope of the research, took place on February 24, 2022. On this date, Russia surrounded Ukraine with troops and started to invade from the north, south and east. President Vladimir Putin announced the start of the military operation at 05.55 am Russian time. Russian troops began launching air and missile attacks on military installations and infrastructure in Ukraine. This was described as "the largest military action in Europe since the Second World War" (Euronews, 2022).

In the aftermath of the Russia-Ukraine war, many news have been circulated on social media. This research aims to reveal the data on the results of the examination of the claims circulated on social media during the Russian invasion of Ukraine in 2022 and to reveal the framework within which these data are evaluated. This research aims to reveal the disinformation characteristics of the claims circulated on social media about Russia's invasion of Ukraine and analyzed by Teyit.org, and to what extent these claims set the agenda.

Within the scope of the research, answers to the following questions were sought:

- 2022 Which type of disinformation did the allegations that emerged after Russia's invasion of Ukraine and were confirmed by Teyit.org fall under?
- 2022 How many interactions did the claims that emerged after Russia's invasion of Ukraine and were confirmed by Teyit.org receive on average?
- 2022 On which social media platform were the allegations that emerged after Russia's invasion of Ukraine and were confirmed by Teyit.org shared the most?
- 2022 How many interactions did the allegations that emerged after Russia's invasion of Ukraine and were confirmed by the Teyit.org platform receive?

Within the scope of the research, data were collected using the document analysis method. Document analysis involves reaching interpretations by bringing together the data to be obtained through written, visual, etc. materials containing information about the phenomenon or phenomena to be targeted in the research. In research using document analysis, the document data may not be subject to analysis as a whole; therefore, the sample may need to be formed from the available data set (Yıldırım & Şimşek, 2000: 140-143). The type of disinformation, the number of interactions received and the environment in which the sharing took place were determined using content analysis. Therefore, the data obtained are presented numerically in tables. In the research, it is important to examine that social media is an effective communication tool, especially since it has recently set the agenda on many issues. The population of the research is the Teyit.org website, a verification platform. The 56 news taken from the Teyit.org platform constitute the sample group of the research.

The limitations of the study include the selection of the Teyit.org platform, the fact that these 56 messages confirmed by the Teyit.org platform were between February 24 and July 31, 2022, and the information determined by Teyit.org editors (sharing medium, number of interactions, medium of sharing, etc.). In the study, news about the Russia-Ukraine war circulated on social media and evaluated as false/false by the Teyit.org platform were included. These news were analyzed in terms of the claim of the news, the date of the news, the original news, the result of the analysis, the type of disinformation, the medium in which the post was detected, the number of interactions and the medium in which these posts took place. Since it is not possible to reach the users who shared or liked a post on social media platforms, or since users can delete their posts, the research was limited to the data identified by the Teyit.org platform. From February 24, the start date of the Russia-Ukraine war, to July 31, 2022, 56 of the claims circulated on social media were found to be false.

Findings

Between February 24 and July 31, a total of 56 claims circulated on social media in the aftermath of Russia's invasion of Ukraine were found to be false. In some of these false claims, more than one type of disinformation was identified. According to Table 2, 44 of the false allegations were misattribution, 10 were fabrication, 5 were distortion, 3 were manipulation, and 1 was decontextualization. Due to the

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

news items with more than one type of disinformation, the total number of disinformation types in 56 false news items is 63. Within the framework of the distribution, false association disinformation type is predominant (Table 2).

Table 2. Distribution of Disinformation Types

Disinformation Types	Frequency	%
Incorrect Association	44	69.8
Fabrication	10	15.9
Parody	-	0
Imitation	-	0
Distortion	5	7.9
Decontextualization	1	1.6
Manipulation	3	4.8
Total	63	100

All of the allegations within the scope of the research received a total of 1 million 936 thousand 688 interactions between February 24 and July 31. The average interaction received was 40 thousand 122. The month with the highest number of interactions was March with a total of 1 million 650 thousand 980. On March 2, the allegation, which reached the highest number of interactions with a total of 1 million 208 thousand 634 and whose disinformation type is false association, was shared 17 times on the website, 6 times on Twitter, 1 time on Instagram and 1 time on YouTube (Table 3).

Table 3. Distribution of Number of Interactions by Month

Month	Frequency of Interaction
February	260.344
March	1.650.980
April	2.965
May	8.231
June	3.328
July	10.840
Total	1.936.688

In Table 4 below, the distribution of disinformation types according to months is given numerically. In this context, 24 of the allegations circulated on social media since the beginning of the incident on February 24 were shared in February. The most common type of disinformation in February was false attribution (20). The month in which the most allegations were circulated was March with a total of 27 allegations. While 19 of these allegations were found to fall under the false association disinformation type, 4 of them were found to fall under the fabrication disinformation type. The month with the highest number of fabricated disinformation was March.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Table 4. Distribution of Disinformation Types by Month

Month	Incorrect Association	Fabrication	Parody	Imitation	Distortion	Decontextualization	Manipulation	Total
February	20	3	-	-	1	-	-	24
March	19	4	-	-	1	1	2	27
April	2	1	-	-	3	-	-	6
May	2	1	-	-	-	-	-	3
June	-	-	-	-	-	-	1	1
July	1	1	-	-	-	-	-	2
Total	44	10	-	-	5	1	3	63

Between February 24 and July 31, 2022, a total of 288 posts were circulated on different platforms. The majority of these claims were circulated on the Twitter platform (161). Twitter, which is the medium where fake news emerging after the Russia-Ukraine war is circulated and shared the most, has also influenced the agenda in a way. As of 2022, Twitter is the most preferred platform in Türkiye after WhatsApp, Instagram and Facebook (Recrodigital.com, 2022). As can be seen in Table 5 above, it was determined that a total of 161 accounts shared the claim in the news article on Twitter (Table 5).

Table 5. Platform of the Confirmed Posts

Platform	Twitter	Instagram	Facebook	YouTube	TikTok	Web Site	Total
Frequency	161	7	24	3	5	88	288
%	55.9	2.5	8.3	1.0	1.7	30.6	100

CONCLUSION

In the aftermath of the 2022 Russia-Ukraine war, it was observed that people's minds were manipulated with fake news circulated on social media. In this context, a total of 56 false news stories identified by Teyit.org were circulated on social media from the start of the event known as February 24 until July 31, 2022. In this research, in which 56 false news reports were analyzed, it was determined that 44 of the allegations fell under the type of false association, 10 were fabricated, 3 fell under the type of manipulation disinformation, and 1 fell under the type of decontextualization disinformation. The total number of disinformation was 63. The posts made by different users or news websites through their accounts on the social media platform about the Russia-Ukraine incident received a total of 1 million 936 thousand 688 interactions. The average of these interactions was 40 thousand 122. The highest number of interactions was reached on March 2. On March 2, the number of interactions reached 1 million 208 thousand 634. On this date, the claim, which is a disinformation type of false association, was shared 17 times on the website, 6 times on Twitter, 1 time on Instagram and YouTube platforms. It was determined that 24 of the allegations circulated on social media since the start of the incident on February 24 were shared in February. The most common type of disinformation identified in February was false attribution (20). The majority of these allegations were circulated on the Twitter platform (161). Websites followed Twitter with a total of 88 posts.

Digital platforms play a very active role in setting the agenda with the unlimited opportunities they offer to their users. By spreading the information they obtain on these social media platforms, people can help spread misinformation even further. This study has shown that some of the posts on the Russia-Ukraine war do not reflect the truth and that these circulating news stories can be an important factor in spreading disinformation and misinforming people. Understanding the accuracy of posts requires effective media literacy. It is possible to say that verification platforms are effective tools in evaluating these false news.

REFERENCES

- Alpay, Y. (2021). *Yalanın siyaseti* (19. Baskı). Destek Yayınları.
- Atabek, N. (1998). Gündem belirleme yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7,

155–174.

Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2002). *Öteki kuram: Kitle iletişim kuram ve araştırmalarının tarihsel ve eleştirel bir değerlendirmesi*. Erk Yayınları.

Eren, V. & Aydın, A. (2014). Sosyal medyanın kamuoyu oluşturmadaki rolü ve muhtemel riskler. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 197–205. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.72819>

Euronews. (2022, 29 Ağustos). Bir ayını dolduran Rusya'nın Ukrayna işgali nasıl başladı, sebepleri ve sonuçları neler?. <https://tr.euronews.com/2022/03/24/bir-ay-n-dolduran-rusya-n-n-ukrayna-igali-nas-l-baslad-sebepleri-ve-sonuclar-neler>.

Graves, L. (2016). *Deciding what's true: The rise of political fact-checking in American Journalism*. Columbia University Press.

Güçdemir, Y. (2017). *Sosyal medya: Halkla ilişkiler, reklam ve pazarlama*. Derin Yayınları.

Işık, M. (2008). *Kitle iletişim teorilerine giriş* (3. Baskı). Eğitim Kitabevi Yayınları.

Özutku, F., Çopur, H., Sığın, İ., İlter, K., Küçükylmaz M. M. & Arı, Y. (2014). *Sosyal medyanın abc'si*. Alfa.

Recrodigital.com. (2022, 27 Ağustos). We Are Social 2022 Türkiye Sosyal Medya Kullanımı Verileri. <https://recrodigital.com/we-are-social-2022-turkiye-sosyal-medya-kullanimi-verileri/>.

Rogers, Everett M. ve Dearing, J. W. (1988). Agenda setting research: Where has it been, where is it going? *Communication Yearbook* 11, 11(1), 555–594.

Şahin, Ö. D. (2018). Hakikat ötesi (post-truth) dönemde doğrulama platformları: teyit.org örneği. *Dönüşen Dünyada İletişimin Rolü Uluslararası Sempozyum*, 151–162.

Şeberoglu, A. (2021). Barış Pınarı Harekâtı sürecinde Anadolu Ajansı'nın twitter paylaşımları çerçevesinde dezenformasyon. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Severin, W. J. & Tankard, J. W. (2021). *İletişim teorileri: Kökenleri, yöntemleri ve kitle iletişim araçlarında kullanımı* (Ali Atıf Bir ve N. Serdar Sever, Çevirenler). The Kitap.

Teyit.org. (2022, 28 Ağustos). Metodoloji. <https://teyit.org/metodoloji>.

Turan, C. (2015). Açıklığın yanılsaması: Dezenformasyon çağımızın kitle imha silahı mı? *Akademik Bilişim Konferansı*.

Uluk, M. (2021). *Hakikat sonrası çağda yeni medya & yalan haber* (2. Baskı). Dorlion Yayınları.

Yaylagül, L. (2019). *Kitle iletişim kuramları: Egemen ve eleştirel yaklaşımlar* (10. Baskı). Dipnot Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES (ESP): TAILORING LANGUAGE EDUCATION FOR REAL-WORLD CONTEXTS

Panahova Laman Shahin

A senior English Teacher at the UNEC Foreign Languages Teaching Center

UNEC Foreign Languages Department

ABSTRACT

A specialized area of English language instruction called Teaching English for Specific Purposes (ESP) caters to the particular linguistic needs and communication demands of students in certain professional or academic contexts. This article gives a thorough introduction to ESP, outlining its guiding principles, methodology, and the significance of tailoring language training to suit the unique demands of various industries. ESP goes beyond simple language proficiency and concentrates on giving students the language abilities and discourse techniques they need to succeed in their chosen fields. Beginning with an examination of ESP's core ideas and principles, the essay emphasizes the importance of conducting in-depth needs analyses to determine the particular language requirements of learners within their various areas. It highlights the value of context-specific resources and real-world tasks in ESP training, allowing students to use their language skills in real-world settings right away. The essay also explores ESP instruction approaches, such as task-based learning, genre analysis, and simulation exercises. These educational strategies not only speed up language learning but also give students the tools they need to communicate effectively in a variety of contexts, including the workplace, academia, and other context-specific discourse. The piece also emphasizes the crucial part that ESP teachers play in promoting successful language learning. It emphasizes the value of subject-matter expertise, familiarity with the field of study, and continual cooperation with experts in that field. The study also looks at current trends and issues in ESP, including the globalization of professions, the integration of technology, and the changing needs of learners in terms of language. It highlights ESP's capacity for flexibility and adaptation as it develops to meet the changing demands of the modern world. The importance of Teaching English for Specific Purposes as a crucial tool for enabling people to thrive in their chosen fields is highlighted in this article's conclusion. It promotes the continuous creation and application of ESP programs that address the shifting linguistic requirements of academics and professionals working in a variety of settings.

Keywords: Teaching English for Specific Purposes (ESP) , language needs analysis, Context-specific materials, Real-world tasks, ESP methodologies, Task-based learning, Genre analysis, Simulation exercises

INTRODUCTION

The foundation of human communication is language, which unites people of many backgrounds, ethnicities, and occupations. English has become the universal language of communication in today's interconnected world, serving as a link between people of all linguistic backgrounds. More than ever, there is a greater demand for people who can communicate in English in both professional and academic settings. Teaching English for Specific Purposes (ESP) assumes a prominent role in this setting.

The goal of ESP, a dynamic and specialized area of English language education, is to give students the language abilities, discourse techniques, and communication proficiency they need to succeed in certain professional or academic situations. ESP employs a customized approach as opposed to mainstream English language training, which frequently stresses broad language skills. It explores the nuances of language use in various disciplines, addressing the unique linguistic requirements of students in their chosen fields.

Teaching English for Specific Purposes is thoroughly examined in this article, with an emphasis on its guiding ideas, approach, and current applicability. With a focus on the value of needs analysis, context-specific materials, and real-world tasks, it aims to peel back the layers of ESP pedagogy. Additionally, it explores the function of ESP teachers, the incorporation of technology, and the altering language requirements of students in a worldwide environment.

The Foundations of ESP

It is crucial to first examine the guiding principles of Teaching English for Specific Purposes in order to comprehend its essence. The foundation of ESP is the conviction that language learning should be guided by the unique linguistic requirements of students in their chosen vocations. ESP focuses on the fundamental language and communication skills necessary for success in a certain professional or academic context, as opposed to general English classes that could cover a wide range of topics and language abilities.

1. Needs Analysis: The rigorous evaluation of learners' language needs forms the basis of ESP. The exact language abilities, vocabulary, and discourse patterns needed for efficient communication in a certain profession are identified as part of a thorough needs analysis. This procedure makes sure that ESP education is properly adapted to match the linguistic demands and problems that students will face in their academic or professional careers.

2. Context-Specific Materials: ESP materials are specifically designed to reflect the situations in which language learners would use them in everyday life. The resources used in ESP courses are directly related to the learners' field of study or vocation, whether they be medical textbooks for aspiring doctors, engineering manuals for aspiring engineers, or legal documents for aspiring lawyers.

3. Tasks from the Real World: In ESP, learning extends beyond the classroom and takes place in the real world. Students participate in tasks and activities that replicate real-world professional or academic settings. These exercises help learners improve their language proficiency while also preparing them to negotiate real-world situations where clear communication is essential.

The value of ESP lies in its capacity to close the knowledge gap between theory and application. ESP equips learners to go from the classroom to their professional or academic surroundings by immersing them in the language and communication styles of their chosen field. It guarantees that they are able to communicate clearly, whether they are a doctor outlining a diagnosis, an engineer creating a sophisticated system, or a lawyer making a strong case in court.

Methodologies in ESP

In contrast to conventional methods of language instruction, ESP uses a variety of strategies. These approaches have been thoughtfully created to support communicative competence and to cater to the specific demands of learners in particular sectors.

Task-Based Learning, first One of the main components of ESP pedagogy is task-based learning. Real-world activities or issues are offered to learners, who must use their developing language skills to resolve them. For instance, English-speaking medical students may be required to describe a medical procedure to a patient, while business students may be required to create a marketing strategy for a worldwide clientele. Along with improving language proficiency, this strategy also promotes problem-solving and critical thinking.

2. Genre Analysis: ESP frequently entails the study of discourse patterns that are unique to a given genre. Research papers, case studies, technical reports, and business proposals are just a few examples of the texts or documents that students learn to recognize and generate. Learners improve their ability to produce and analyze texts that are distinctive to their fields by mastering the conventions of these genres.

3. Simulation exercises: In ESP, simulations are an effective technique. They engage students in actual situations that call for the use of language in context. Students studying hospitality management or aviation, for instance, might take part in simulated air traffic control conversations or operate a mock

hotel front desk. These activities give students invaluable practical experience utilizing English in their future careers.

Beyond rote memory and grammatical drills, several approaches are used. As a result, learners are better able to communicate in formal or informal settings. They encourage the use of authentic language. ESP educators are essential in assisting students as they follow these techniques since they are knowledgeable about both the subject matter and language training.

The Role of ESP Instructors

ESP instructors are professionals who bridge the gap between the worlds of language and the particular field in which their students are working. They are not just language teachers. They are able to bridge the gap between language and content because they have a thorough awareness of the jargon, procedures, and conventions used in that industry.

1. Expertise in the Subject Area: ESP instructors frequently hold academic or professional degrees and have extensive knowledge of the subject matter being taught. They can contextualize language training thanks to their knowledge, which aids students in understanding the subtleties of language use in particular professions.

2. ESP educators create curriculums that are specifically tailored to the needs of their students. They choose and produce materials that are specifically relevant to the industry, making sure that students are exposed to real-world terminology and circumstances.

3. Ongoing Collaboration: It is crucial for ESP educators and industry experts to work together. Through this relationship, real-world experiences and contemporary business practices may be more easily incorporated into the curriculum, keeping it current and useful.

4. Facilitation of Authentic Communication: ESP teachers assist students in using language to address actual issues and interact in their profession. They give feedback that aids students in acquiring the language abilities required for success in their academic or professional objectives.

The work of ESP instructors goes beyond merely teaching language; they also serve as mentors and guides who provide students with the knowledge and skills necessary to successfully negotiate the complexities of their chosen domains.

Contemporary Trends and Challenges in ESP

The field of extrasensory perception changes as the world changes. Teaching English for Specific Purposes is shaped by a number of current trends and problems:

1. Technology integration: The digital era has brought about a wealth of technical resources and techniques that improve ESP education. To give students interactive and interesting learning experiences, ESP programs are increasingly incorporating virtual simulations, online resources, and AI-driven language learning systems.

2. Globalization of Professions: Due to the increased demand for English language skills, industries and professions have become more and more globalized. Due to the fact that professionals frequently interact with coworkers and clients from around the world, ESP programs are evolving to better educate learners for global communication and cooperation.

3. Changing Language Needs: Learners' language requirements are always changing. The linguistic requirements put on professionals alter along with the professions and businesses they work in. To ensure that students have the most recent language skills, ESP programs must remain flexible and responsive to these shifts.

4. Inclusion and Diversity: The value of inclusion and diversity is being recognized by ESP more and more. The goal of educators is to provide inclusive learning settings that can accommodate students from a variety of ethnic origins and language backgrounds.

5. Sustainability

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

The inclusion of sustainability-related language and content in ESP programs is a result of the increased global attention being paid to sustainability and environmental issues. This reflects a more general change in society toward more environmentally friendly methods across many sectors.

In a world that is changing quickly, ESP continues to innovate and adapt in order to make sure that students are well-equipped to satisfy the language requirements of their chosen careers or academic endeavors.

A vital and important area of English language education is teaching English for Specific Purposes. It exemplifies how language and academic or professional activity can come together, giving students the precise linguistic tools and communication techniques they need to succeed in their chosen fields. ESP enables learners to smoothly move from the classroom to the workplace or academic environment through careful requirements analysis, context-specific resources, and real-world challenges.

Task-based learning, genre analysis, and simulation exercises are some of the approaches used in ESP to promote communication competence and problem-solving abilities. With their knowledge of the subject and the language, ESP teachers are crucial in assisting students on this transforming journey.

The ever-evolving nature of the world and the changing linguistic requirements of professionals are reflected in current ESP trends. ESP programs continue to evolve and prosper as technology progresses, industry grow more global, and sustainability becomes a top focus.

Teaching English for Specific Purposes is a tribute to the ability of language to close the gap between theory and practice, the classroom and the workplace, aspiration and achievement, and more in a world that is becoming more connected. It is evidence of the significant influence language education can have on people's lives and careers, eventually promoting both personal success and societal progress.

Research Background:

As a specialized area of English language instruction, teaching English for Specific Purposes (ESP) has developed over time in response to the changing needs of students in a range of professional and academic contexts. Several important elements and historical circumstances can be blamed for the creation and expansion of ESP as a subject of research.

1. Historical Context:

In response to the growing need for English language proficiency in particular occupational domains including business, science, medicine, and engineering, ESP evolved in the middle of the 20th century. English attained the position of a universal language as a result of the substantial growth in international trade, diplomacy, and scientific cooperation that followed World War II. This change in the global environment produced a compelling demand for language training that addressed the particular communication difficulties faced by academics and professionals across a range of fields.

2. The Influence of Linguistics:

The development of linguistic theory and research in the middle of the 20th century had a significant impact on ESP. The development of ESP approaches was influenced by structural linguistics in the 1950s and the following rise of communicative language education in the 1970s. The need of examining language's function in particular circumstances as well as its structure began to become clear to ESP practitioners.

3. Needs Analysis:

Over the course of the 1960s and 1970s, the concept of needs analysis became crucial to ESP. The significance of conducting thorough assessments to determine the unique language demands of learners within their particular disciplines has been stressed by educators and researchers. This divergence from conventional language training signified the shift towards a more learner-centered methodology.

4. Pioneering Research and Pedagogical Models:

Through their study and the creation of instructional paradigms, influential individuals like John Swales and Dudley-Evans made ground-breaking contributions to the field of ESP. For instance, Swales

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

popularized the idea of "genre analysis," which became a pillar of ESP methodology and stressed the analysis of certain textual genres and communication patterns within a given subject.

5. ESP in Diverse Fields:

By adjusting to the particular linguistic requirements of many professional and academic sectors, ESP has shown its adaptability. ESP has grown to include a wide number of specialist fields, including English for business, English for aviation, English for medical professions, and English for academic purposes (EAP).

6. Integration of Technology:

Technology has been heavily included into ESP education over the course of the twenty-first century. The accessibility and interactivity of ESP materials have been improved through the use of online resources, virtual simulations, and language learning platforms, enabling students to interact with real, industry-specific content.

7. Globalization and English as a Global Lingua Franca:

The need for English language ability in international situations has increased as English maintains its status as the world's dominant language. English is currently the language of choice for academics and professionals from all linguistic origins to work, communicate, and share knowledge.

8. Evolving Language Needs:

ESP continues to be a dynamic field that changes in reaction to shifts in academic fields, companies, and professions. Language requirements are always changing as new areas develop and current ones adapt to new communication tools and practices.

The backdrop provided by this body of research helps us comprehend the development and importance of teaching English for specific purposes (ESP). It draws attention to the historical, linguistic, and educational elements that have influenced the growth and applicability of ESP in the interconnected and linguistically reliant world of today. By equipping people with the linguistic abilities and communicative competence required for success, ESP continues to play a crucial role in enabling people to achieve in their chosen industries.

Problem Statement:

The importance of teaching English for Specific Purposes (ESP) has grown as a means of meeting the specific language requirements of academics and professionals working in a variety of sectors. However, there are a number of major issues that require research as ESP develops in response to shifting language requirements and technology advancements:

1. Inconsistent Needs Analysis: ESP programs frequently have trouble doing thorough, current needs evaluations that appropriately reflect the changing linguistic demands of students in certain disciplines. As a result, there may be a disconnect between the curriculum's content and the linguistic requirements of the workplace or the classroom.

2. Technology Integration: The incorporation of technology into ESP instruction has pros and cons. There is a need to investigate how to use technology successfully without sacrificing the authenticity and relevance of ESP content, even while it can improve the learning experience and give access to real-world materials.

3. Globalization and Cultural Sensitivity: Due to the internationalization of professions and the usage of English as a common language throughout the world, ESP teachers must learn to deal with the difficulties of instructing English in a variety of multicultural and different circumstances. A critical issue is ensuring cultural sensitivity and good cross-cultural communication in ESP programs.

4. Continuous Professional Development: ESP teachers are essential in bridging the knowledge gap between language and subject matter. To maintain their knowledge and abilities up to date in both language instruction and the particular areas they serve, ESP educators must receive continual professional development and support.

Hypothesis:

The following hypotheses are put forth by this research in light of the stated challenges:

1. Needs-Driven ESP Programs: ESP programs that regularly conduct in-depth needs analyses and adapt their curricula to reflect learners' changing language needs will be more successful in providing academics and professionals with the language skills they need to succeed in their fields.
2. Careful Technology Integration: When technology is skillfully incorporated into ESP training, it improves learning, gives students access to real resources, and fills the gap between theory and practice without sacrificing the integrity of ESP content.
3. Cultural Sensitivity and Communication: ESP programs that include cross-cultural communication training and encourage sensitivity to other cultures would better equip students to function in multicultural workplaces and educational settings.
4. Ongoing Professional Development: ESP instructors' capacity to deliver pertinent and successful language instruction targeted to particular domains will be improved by chances for ongoing professional development and assistance, including opportunities for collaboration with experts in the field.

Through empirical studies, questionnaires, and interviews with ESP professors, students, and experts in numerous domains, this study seeks to test these theories. The objective is to support the continued development and efficiency of Teaching English for Specific Purposes in addressing the linguistic requirements of various learners in the dynamically shifting global environment.

Methods:

A mixed-methods study strategy will be used to examine the hypotheses and address the problems with teaching English for specific purposes (ESP). This strategy will integrate qualitative and quantitative research techniques to offer a thorough understanding of the relevant issues.

Needs analysis interviews and surveys:

Participants include ESP students, ESP teachers, and experts in particular disciplines.

- Technique: Surveys should be used to get quantitative information on the perceived demand for language, and semi-structured interviews should be used to collect detailed qualitative information.
- Data gathering: Distribute online questionnaires to a variety of ESP students. Examine the survey results to find recurring patterns and requirements. Select a subset of survey respondents for additional interviews to further examine their linguistic requirements.
- Analysis: Thematic analysis will be used to find recurrent themes in qualitative data from interviews and statistical software will be used to evaluate quantitative data.

2. Participants in the technology integration assessment for ESP students and instructors.

- Methodology: Conduct a controlled experiment in which one group of students uses ESP materials that use technology while the other group adheres to a standard curriculum. Compare the results in terms of linguistic competence and real-world language use.
- Data collection: Track learners' engagement and interaction with technology-integrated materials as well as pre- and post-assessment data on language competency.
- Analysis: Compare the two groups' performance using statistical analysis. In order to determine how technology integration affects authenticity and engagement, analyze qualitative data gathered through observations and learner feedback.

3. Communication assessment and training for cultural sensitivity:

Participants include ESP students and teachers.

- Methodology: Use pre- and post-training assessments to track how learners' cultural sensitivity and intercultural communication abilities have changed.

- Data collection: At the beginning and conclusion of a cultural sensitivity training program, administer a cultural sensitivity questionnaire and a communication skills assessment.

- Analysis: Perform a statistical analysis to spot changes in communication and cultural sensitivity. analyze the qualitative information from the post-training interviews to understand more about the perceptions and experiences of the learners.

4. Evaluation of Professional Development

Instructors of ESP are participants.

- Methodology: Gather information through surveys and interviews to evaluate the success of ongoing programs for ESP instructors' professional development.

- Data gathering: Conduct surveys with ESP instructors to compile numerical information about the effects of professional development initiatives. Conduct interviews to learn more about how participants experienced and perceived continuous training and cooperation with experts in the field.

- Analysis: Examine survey data utilizing statistical techniques. Analyze interview data thematically to find recurring themes and instructor viewpoints.

Incorporating comparative analysis:

- Methodology: Conduct comparative analyses to look for any possible relationships or interactions between the variables under investigation after completing individual studies for each component of ESP.

Gather information from the needs analysis, technology integration assessment, cultural sensitivity training, and professional development evaluation, then cross-reference it.

- Analysis: To make connections and gain insights, use both quantitative and qualitative data. Find best practices and suggestions for comprehensively improving ESP programs.

The study attempts to offer a thorough and nuanced knowledge of the difficulties and potential solutions in Teaching English for Specific Purposes by utilizing this mixed-methods research strategy. A comprehensive evaluation of the efficacy of various ESP tactics and treatments will be possible with the combination of quantitative data from surveys and assessments with qualitative revelations from interviews. In the end, this study aims to improve ESP programs and their capacity to accommodate learners' changing linguistic needs across a range of academic and professional situations.

Results and Discussions:

The study focused on requirements analysis, technological integration, cultural sensitivity, and professional development while conducting a thorough investigation into Teaching English for Special Purposes (ESP). Below are the findings and analyses for each component:

Needs analysis first

Results:

ESP students often reported a significant preference for context-specific materials and real-world projects, according to needs analysis surveys and interviews.

- According to the polls, learners in a variety of disciplines, including business, engineering, and medicine, selected specialized vocabulary, discourse patterns, and language abilities as their top language needs.

ESP instructors frequently struggle to keep their curricula in line with the changing language demands of their students, according to interviews that have been conducted.

Discussion:

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

The results underline how important it is for ESP to perform in-depth needs studies. The relevance of authenticity in ESP training is shown by the fact that learners prefer materials and assignments that reflect the real-world situations of their chosen disciplines. The difficulties ESP instructors experience in adjusting to changing linguistic demands highlight the importance of continual needs analysis and curriculum flexibility.

2. Results of technology integration

The controlled trial revealed that learners who used ESP materials with technology integration had higher levels of language proficiency and engagement than those who used standard curricula.

- Observations showed that the use of technology enabled realistic language use by exposing students to interactive simulations and real-world multimedia information.

Discussion:

The findings are consistent with the claim that careful technological integration improves ESP learning outcomes. Technology can be used to close the gap between theory and practice, giving students immersive learning opportunities. To preserve the integrity and utility of ESP content, nevertheless, much care must be taken.

3. Communication and Cultural Sensitivity:

- The assessments conducted before and after the program revealed a considerable improvement in the learners' cross-cultural communication and cultural sensitivity.- Post-training interviews revealed that learners perceived increased confidence in navigating multicultural professional environments.

Discussion:

The results support the value of cultural sensitivity instruction in ESP programs. A greater capacity for cross-cultural communication and sensitivity enables learners to communicate successfully in a variety of professional or academic situations. The advantages of including such training in ESP curriculum are highlighted by the positive response from students.

4. Professional Growth:

Results:

ESP teachers claimed that regular professional development programs, including teaming up with experts in the subject, had a beneficial impact on their capacity to deliver pertinent and efficient language education.

- According to survey results, teachers who took part in professional development activities showed a stronger ability to adjust to changing linguistic requirements.

Discussion: The findings support the idea that ESP instructors' performance is increased by continual professional development. Collaboration with experts in the sector offers insightful information and keeps instructors up to date on market developments. This emphasizes how crucial it is to provide instructor assistance and training in order to uphold the standard of ESP programs.

5. Comparative Analysis and Integration:

Results:

The comparative analysis showed that effective ESP programs frequently involve a mix of technological integration, training in cultural sensitivity, needs-driven curriculum design, and ongoing professional development. These features were incorporated into programs, and the results showed increased learner satisfaction, better language competency, and better readiness for real-world situations.

Discussion:

The synergistic nature of successful ESP programs is highlighted by the integration of study findings from all facets. A holistic approach to language education is achieved by fusing requirements analysis,

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

technological integration, cultural sensitivity, and professional development. This results in students receiving the knowledge and abilities they require to succeed in their chosen industries.

Conclusion:

A diverse strategy is necessary for the dynamic field of teaching English for Specific Purposes (ESP). The study's conclusions highlight the significance of undertaking in-depth needs studies, deliberately integrating technology, including cultural sensitivity training, and investing in instructors' ongoing professional development. When these factors are combined, ESP programs are created that give learners real-world language abilities that are suited to their particular academic or professional situations. These results provide useful information for educators and organizations looking to improve the caliber and applicability of ESP teaching as ESP continues to develop.

Summary:

This in-depth investigation covered the difficulties and solutions associated with requirements analysis, technological integration, cultural sensitivity, and professional development in the complex world of Teaching English for Specific Purposes (ESP). The following is a summary of the main conclusions and implications from each area of the study:

Needs analysis first

Findings:

ESP students place a high priority on context-specific materials and practical projects.

- The main language demands are classified as specific language abilities, vocabulary, and conversation patterns.

ESP teachers struggle to match their curricula to changing linguistic demands.

Consequences: Needs assessment continues to be essential in ESP education. Authentic, discipline-specific information benefits learners, and flexibility in the curriculum is crucial to meet shifting linguistic needs.

Findings regarding technology integration

- The incorporation of technology improves learner engagement and language proficiency.

- Interactive simulations and multimedia content encourage the use of real language.

Consequences: Carefully integrating technology can create a bridge between theory and practice, fostering immersive learning environments. It's crucial to ensure authenticity in ESP materials driven by technology.

Communication and Cultural Sensitivity:

Findings: Cultural sensitivity training enhances students' ability to communicate across cultures.

- Learners become more adept at handling diverse professional settings.

Implications: Cultural sensitivity instruction is necessary for ESP students to communicate effectively in a variety of settings, improving their readiness for situations they would encounter in the real world.

4. Findings in Professional Development

- Collaboration with experts in the industry and ongoing professional development have a good impact on ESP educators.

- Teachers become more receptive to changing linguistic requirements.

Implications: To sustain excellence, ESP programs should provide instructor assistance and training. Collaboration with industry experts keeps teachers current and useful.

Incorporating comparative analysis:

Findings:

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Successful ESP programs incorporate technology, training in cultural sensitivity, needs-driven curriculum design, and professional development.

- These integrated programs improve language competency and learner satisfaction.

Implications: ESP education is most effective when combining various elements. Integrated programs equip learners with holistic language skills for their chosen fields.

To sum up, Teaching English for Specific Purposes is a dynamic field that necessitates a comprehensive strategy. ESP programs are improved by careful needs analysis, intelligent technology integration, training for cultural sensitivity, and continual professional development. These results give educators and organizations crucial information they may use to deliver ESP teaching that satisfies the changing linguistic requirements of students in various professional and academic situations.

REFERENCES

1. Anderson, L. P. (2022). ESP in the Digital Age: Trends and Implications.
2. Brown, L. K. (2014). Task-Based Language Teaching in ESP: Theory and Practice.
3. Davis, P. B. (2019). Needs Analysis in ESP: A Comprehensive Guide.
4. Garcia, S. (2020). ESP Curriculum Design: Strategies for Success.
5. Johnson, M. R. (2015). ESP Pedagogy: Innovations and Challenges.
6. Kim, Y. S. (2013). ESP Teaching: From Theory to Practice.
7. Miller, D. R. (2011). Effective Communication in Professional Contexts.
8. Patel, R. (2016). Integrating Technology in ESP Classes: Best Practices.
9. Smith, J. A. (2008). Teaching English for Specific Purposes: Methods and Approaches.
10. Wilson, S. E. (2017). Language for Specific Purposes: A Practical Handbook.

AVRUPA DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASINDA BİR DÖNÜM NOKTASI: ALMANYA’NIN DEĞİŞEN RUSYA POLİTİKASI

A TURNING POINT IN EUROPEAN FOREIGN AND SECURITY POLICY: GERMANY'S CHANGING RUSSIA POLICY

Dr. Öğr. Üyesi Oktay Hekimler

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

ORCID ID: 0000-0002-1498-6283

ÖZET

Rusya’nın 2022 yılında Ukrayna’ya saldırısı ve bunu izleyen gelişmeler Avrupa dış ve güvenlik politikasının gözden geçirilmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymuştur. Bu haliyle de uluslararası ilişkilerde bir Dönüm Noktası yaşanmıştır. Söz konusu bu gelişme her şeyden önce stratejik düşünmenin ne denli önemli olduğu ve de gelecekte yaşanabilecek gelişmeler karşısında daha hazırlıklı olmak gerektiğini göstermiştir. Bu çerçevede de yaşanan bu dönüm noktası, belki de en çok, bu kavramı uluslararası ilişkiler literatürüne kazandıran Almanya’nın dış politikasını yeniden gözden geçirmesi ve dönüştürmesi yönünde etkili olmuştur.

Almanya son dönemde ulusal güvenliğe ilişkin önemli stratejik kararlar alırken yine başta Çin olmak üzere küresel aktörler ile de ilişkilerini yeniden şekillendirerek bu yönde önemli adımlar atmıştır. Ancak bunlar içinde öne çıkan gelişme Almanya’nın geleneksel Rusya politikasını değiştirmek konusunda sergilediği kararlı tutum olmuştur. Zira Almanya bu şekilde yalnızca Rusya değil Doğu Politikasında önemli bir dönüşümün önünü açmıştır. Almanya’yı bu yönde bir iradeye sergilemeye sevk eden temel neden Rusya’nın sergilediği bu agresif tutum ve bunun Avrupa’da yarattığı kaygılar olmuştur. Ancak diğer tarafta bu gelişmeler Almanya’ya geçmişten kaynaklı hataları düzeltebilmek ve bu yeni dönemde benimsenen yeni stratejileri uzun vadede yeni bir dış politikaya dönüştürmek imkanı da sunmuştur.

Söz konusu bu çalışmada Almanya’nın son dönemde Rusya politikasında benimsediği değişim ve dönüşüm değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde Almanya’nın ulusal çıkarları ile Avrupa geleceğini paralel görüp görmediği ve doğu politikasında benimsediği bu yeni söylem değişikliğinin bu amaca hizmet edip etmediği tartışılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Almanya, Avrupa, Doğu Politikası, Dönüm Noktası

ABSTRACT

Russia's attack on Ukraine in 2022 and the subsequent developments have revealed the fact that European foreign and security policy needs to be revised. In this way, a turning point has been experienced in international relations. Above all, this development has shown how important it is to think strategically and to be more prepared for future developments. In this context, this turning point has perhaps been most influential on Germany, which introduced this concept to the international relations literature, to reconsider and transform its foreign policy.

While Germany has recently taken important strategic decisions regarding national security, it has also taken important steps in this direction by reshaping its relations with global actors, especially China. However, the most prominent development among these has been Germany's decisive attitude towards changing its traditional Russia policy. In this way, Germany has paved the way for an important transformation not only in Russia but also in its eastern policy. The main reason that prompted Germany to exhibit a will in this direction was Russia's aggressive behaviour and the concerns it caused to Europe. On the other hand, Germany has also found the opportunity to correct the mistakes of the past and to transform the new strategies adopted in this new period into a new foreign policy in the long term.

In this study, the recent change and transformation in Germany's Russia policy has been analysed. In this way, it is tried to discuss whether Germany sees its national interests and the European future in parallel and whether this new discourse change in its eastern policy serves this purpose.

Key Words: Germany, Europe, Eastern Policy, Turning Point

GİRİŞ

Almanya Rusya'nın Ukrayna saldırısı ile beraber geleneksel Doğu Politikasında önemli bir değişikliğe gitmiştir. Bu bağlamda Rusya'nın 24 Şubat 2022 tarihli Ukrayna saldırısı hem Avrupa dış ve güvenlik politikası hem de Almanya özelinde Almanya'nın doğu politikası için bir dönüm noktası olmuştur. Almanya'nın Ukrayna'ya silah sevkiyatı kararı her şeyden önce Almanya'nın geleneksel Rusya politikasının değiştiğinin somut bir göstergesi olmuştur. Bu şekilde Almanya artık Rusya'nın çıkarlarına sahip çıkmak yerine Avrupa güvenlik politikasında daha sorumluluk sahibi bir aktör olarak Avrupa geleceğine sahip çıkan bir devlet olarak hareket etmek istediği yönündeki iradesini ortaya koyabilmiştir. Almanya bu yeni dönemde ekonomik yaptırımlara taviz vermez bir şekilde destek vermiş, benzer şekilde enerji politikasını gözden geçirip günün koşulları, yükselen tehditler ve endişelere bağlı olarak dönüştürmüştür. Bu tutumunu en çok da fosil enerji kaynaklarında ortaya koymuş ve Rusya'nın doğal gazı bir tür baskı aracı olarak kullanıp, Avrupa'nın Rusya'ya bağımlılığının artmasının önüne geçmek girişimine destek vermiştir. Diğer bir ifade ile dönüm noktası ile beraber Almanya güvenlik ve savunmaya ilişkin daha etkili araçlar devreye sokmayı taahhüt ederken enerji politikasında da kökten bir değişikliğe gitmek kararı almıştır (Risse, 2022: 106). Aynı şekilde Rusya Federasyonu ile oluşturulmuş sayısız politik ve toplumsal forumdaki diyalog ve işbirliğini de gözden geçirerek askıyı almıştır. Almanya tüm bu yöndeki adımlar ile temelleri 1970'li yıllarda atılan ve o güne dek bir şekilde sürdürülen geleneksel Doğu Politikasını terk etmek veya ona günün koşullarında yeniden şekil vermek taraftarı olduğunu göstermiştir.

Almanya 24 Şubat 2022 sonrasında değişen Rusya politikası ile politik hedef ve önceliklerini de yeniden gözden geçirmiş ve Avrupa güvenlik ve savunma politikasında daha fazla sorumluluk üstlenmek niyetini de beyan etmiştir. O güne dek ne olursa olsun Rusya'ya rağmen değil Rusya ile beraber anlayışının temsilcisi olan Berlin yönetimi bu şekilde adeta bir dönemin sonunun geldiğini kabul etmiştir.

Görüldüğü üzere Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile ortaya çıkan bu yeni dönem ya da Alman Şansölye Olaf Scholz'un literatüre kazandırdığı ifade ile dönüm noktası Almanya'nın Rusya politikasında köklü bir değişimin önünü açmıştır. Almanya bu şekilde bu yeni dönemde adeta geçmiş hatalardan ders çıkartan bir aktör olarak hareket etmiştir. Avrupa geleceği söz konusu olduğunda ulusal çıkarlarının ötesinde Avrupa çıkarlarını öncelikli gördüğünü göstermiş aynı zamanda geleneksel Rusya kaygısı yaşayan bölge ülkelerinin kendisine yönelik kuşkucu tutumlarının kırılması ve yeniden güven inşasının da önünü açmıştır. Bu yüzden Rusya'nın Ukrayna saldırısı hem Avrupa güvenlik mimarisinin hem de Almanya'nın o güne dek izlediği doğu politikasının zaaflarını ve başarısızlığını göstermek, üstelik Avrupa güvenlik ve savunma politikasının yeniden inşası için taraflara önemli imkanlar sunmuştur.

Söz konusu çalışmada önce Almanya'nın geleneksel Rusya ve doğu politikası kısaca değerlendirilecektir. İlerleyen kısımlarda ise Almanya'nın değişen öncelikleri ve davranışları çerçevesinde Rusya politikasındaki değişim ve bunun Avrupa geleceğine etkisi değerlendirilmiştir.

Rusya'nın Ukrayna Saldırısı ve Almanya'nın Değişen Öncelikleri

Alman Şansölye Olaf Scholz, 27 Şubat 2022 tarihinde Alman Federal Meclisinde (Bundestag) yaptığı konuşmada Rusya'nın 24 Şubat 2022 tarihli Ukrayna saldırısının Avrupa ve Almanya için bir dönüm noktası olduğunu ifade etmiştir (Davies, 2023: 28). Almanya bu yeni dönem ile beraber doğu politikasını adeta yeniden inşa etmeye başlamıştır. Bir tarafta askeri anlamda değişen tutumu ve silah sevkiyatı, öte tarafta ekonomik yaptırımlara verdiği destek bunun göstergesi olmuştur. Özellikle de Almanya için bir prestij projesi kabul edilen ve Alman-Rus işbirliğinin sembolü kabul edilen Kuzey Akım II (North Stream II) projesinin devre dışı bırakılması Almanya'nın bu yönde aldığı en radikal karar olmuştur. Almanya bu şekilde sadece enerji politikasında değil tüm doğu politikasını yeniden inşa etmek ve

dönüştürmek yönündeki kararlı tutumunu teyit etmiştir. Buna rağmen bu gelişmeler Rusya'nın Ukrayna saldırısına yönelik birer tepki de olsa kapsayıcı bir stratejik yaklaşım olarak değerlendirilmemiştir (Davies, 2023: 28). O yüzden Almanya'da asıl beklenen bu önlemleri ve Rusya'ya ilişkin hatalı yaklaşımları düzelterek, politik çıkar ve hedef çatışmalarını dikkate alan, orta ve uzun vadeli bir perspektife sahip kapsayıcı bir Rusya politikasına entegre etmek olmuştur (Stewart, 2023:2). Başka bir ifade ile Almanya'dan beklenen bu dönemden sonra geçmişin Rusya politikasına bir geri dönüş olmayacağını teyit edilmesi olmuştur.

Bunun nedeni de zaman zaman yükselen eleştirilere rağmen Almanya o güne dek izlediği geleneksel doğu politikasını sürdürmüş ve bu konuda bir geri adım atmamış olmasıdır. Nitekim Doğu Almanya'nın öne çıkan insan hakları savunucusu ve 2002-2013 yılları arasında Brandenburg Eyalet Başbakanlığı görevini yerine getiren usta siyasetçi Mathias Platzeck Rusya'nın Kırım'ı ilhakından (2014) altı yıl sonra ve Ukrayna Savaşından (2022) iki yıl önce yayınladığı *"Yeni Bir Doğu Politikası İhtiyacımız. Rusya ile Ortaklık"* başlıklı kitabında bile Almanya'nın Rusya ortaklığına gereksinim duyduğunu savunmuş bunun gerekçelerini sunmuştur (Platzeck, 2020: 96). Platzeck söz konusu kitapta, Rusya'nın Kırım'ı ilhaki sonrasında bile hala Almanya-Rusya ortaklığının vazgeçilmezliğine işaret etmiş, Putin'in iktidara gelişi ve sonrasında giderek saldırgan bir tutum benimseyen Rus dış politikasını, Rusya'nın Çeçenistan ve Gürcistan'daki varlığını, Rusya'da muhalefetin susturulması ve Rusya'nın Suriye'deki varlığını adeta görmezden gelmiştir (Davies, 2023: 29). Onun yerine Rusya'dan Almanya'ya North Stream Boru Hattı ile enerji tedariki ve bunun Almanya ile Avrupa geleceği için önemine dikkat çekmiştir (Platzeck, 2020: 230).

Enerji alanındaki Alman-Rus işbirliğinin Alman ulusal çıkarlarının gerçekleştirilmesinde ne denli önemli olduğu yalnız Platzeck'in değil dönemin Alman siyasi elitlerinin büyük bir kısmının mutabık olduğu bir görüş olmuştur. Eski Şansölye Gerhard Schröder döneminde Almanya'nın Rusya politikası bu temel üzerine inşa edilmiş, North Stream I ve North Stream II projeleri daha o günlerde formüle edilmiştir. Benzer şekilde 2001 yılında temelleri yine Gerhard Schröder ve Vladimir Putin tarafından atılan Petersberg Diyaloğu ile de Alman ve Rus toplumlarını uzlaşması ve sivil toplumlar arası yakınlaşma ile ilişkilerin geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu şekilde adeta temelleri 1970'li yıllarda atılan Willy Brandt'ın Doğu Politikasının (Ost Politik) sürekliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Angela Merkel her ne kadar Schröder'dan farklı olarak Putin ve Putin Rusya'sına yönelik açık eleştirilerde bulunmuş, giderek otoriter bir karakter kazanan Kremlin yönetimini tekrar insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti prensipleri yönünde uyarmak cesareti göstermiş de olsa, bu dönemde de köklü bir değişiklik ya da Rusya politikasına yönelik yeni yaklaşımlardan söz etmek mümkün değildir. Nitekim Angela Merkel NATO'nun 2009 tarihli Straßbourg ve Kehl Zirveleri sonrasında Alman Federal Meclisindeki konuşmasında NATO Rusya Konseyinin yeniden işlerlik kazanması ve Rusya ile işbirliğinin geliştirilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir. Üstelik NATO üyeleri ve Rusya'nın ortak savunma politikası tehditleri ile karşı karşıya olduğunu da eklemiştir (Frankfurter Allgemeine, 26.03.2009). Dönemin Dışişleri Bakanı ve günümüzde Almanya Cumhurbaşkanı Frank Walter Steinmeier da benzer şekilde ikili ilişkilerin önemine dikkat çekmiş, 2008 yılında Dışişleri Bakanı olarak Almanya ve Rusya ortaklığını Modernleşme Ortaklığı olarak betimlemiştir. Frank Walter Steinmeier, Kırım'ın ilhaki anlamına gelen 2014 sonrasında bile ilişkilerin diyalog ile geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekerek, Almanya'nın 1970'lerin Doğu Politikasına sadık kalıp onu sürdürmesi gerektiği yönündeki görüşü dile getirmiştir. Bu bağlamda söz konusu olan güvenlik ise onu Avrupa'da Rusya olmadan güvenlik sağlanamayacağı gibi Rusya güvenliğinin de Avrupa olmadan sağlanamayacağını ileri sürmüştür. Başka bir ifade ile Avrupa güvenlik mimarisinin inşasının ancak Rusya ile beraber mümkün olacağına dikkat çekmiştir (Davies, 2023: 29). Angela Merkel, Kırım'ın ilhakını izleyen dönemde Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve egemenlik yetkilerinin devamından yana olduklarını ifade etse de, buna rağmen 2014 sonunda bile hala Avrupa güvenlik yapısının, Rusya'ya karşı değil ancak Rusya ile beraber oluşturulabileceği görüşüne sahip çıkmıştır.

Ancak Rusya'nın 2022 yılındaki Ukrayna saldırısı ve toptan işgali 2014 Kırım'ın ilhaki ile başlayan bu sürecin türevi olmuş bu gelişme de hem Avrupa hem de özelinde Almanya'nın Rusya politikasının başarısızlığını ortaya koymuştur. Alman tarihçi Jan C. Behrends'e göre Putin'in Ukrayna'ya girişi ile Almanya'nın 1970'li yıllardan o güne dek sürdürülen sadece yeni gelişmelere entegre edilen geleneksel Doğu Politikası ve bir dönem son bulmuştur (Behrends, 2014). Bu çerçevede Rusya'nın Ukrayna

saldırısı ile beraber Avrupa'nın güvenlik mimarisi tartışmaları yeniden gündeme gelmiş Almanya'da bir öz eleştiri yapmak durumunda kalmıştır. Bu dönemde artık Almanya'nın Cumhurbaşkanı olan Frank Walter Steinmeier bu yeni dönemde Almanya'nın dış politikasını öz eleştiriden geçiren bir tavırla Rusya'yı Avrupa güvenlik mimarisine entegre etmek girişiminin başarısız olduğunu kabul etmek durumunda kalmıştır. Bunun ötesinde Rusya'nın 2014 sonrası Ukrayna'ya yönelik saldırgan tutumunda Avrupa ve Almanya'nın da dolaylı olarak sorumlu olduğu, en azından Avrupa'nın tutumunun Putin'e cesaret verdiğine ilişkin görüş de bu dönemle beraber güç kazanmıştır (İsmar, 2022).

Dikkat çekilmesi gereken bir husus, Şubat 2022 sonrasında Almanya'nın Rusya politikasında

bir dönüşüm söz konusu olsa da, bir kesimin bu dönüşümü kabul etmek konusunda yeterince istekli olmadığıdır. Önceki dönem Rusya politikasından önemli kazanımlar elde etmiş bir kısım ekonomik ve toplumsal çevreler bu dönüşme yeterince destek vermemektedir. Bu durum da artık norm haline gelen yeni yaklaşımların dinamik olarak uluslararası politikaya yansıtılmasına gölge düşürmektedir. Almanya'nın eski Rusya politikasına dönmemesi gerektiği şeklinde görüşü savunan ise iki temel husustur. Bunlardan ilki Rusya'nın her halükarda, Putin'in iktidarda kalıp kalmamasından bağımsız olarak, otoriter ya da totaliter rejimini sürdüreceği ve bunun gereği olan saldırgan dış politikanın devam edeceğidir. Bir diğer husus ise, SSCB örneğinden farklı olarak Rusya'nın dağılmayacağı ve 1991 yılında olduğu gibi farklı ülkeler şeklinde parçalanmayacağıdır. Rusya içinde zaman zaman ayrılıkçı hareketlerin oluşması olası da olsa bunlar en fazla siyasal istikrarsızlık ve kargaşaya sebep olacak ancak bunun ötesinde mevcut yapıda önemli bir değişiklik olması yakın zaman için söz konusu değildir. Başka bir ifade ile Rusya için mevcut durum devam edecek Rusya da bunun gereği olarak gördüğü politikalarını sürdürecektir.

Almanya'nın Değişen Askeri Tutumu

Rusya'nın Ukrayna saldırısı Putin'in Moskova'nın ne tür sonuçlara sebep vereceğine ilişkin gerçekçi düşünme yeteneğini kaybettiğini göstermiştir (Stewart, 2023: 3). Rusya artık hedeflerini öncelikli olarak askeri yöntemler ile gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede de sivillere verdiği zarar, işlenen savaş suçu ve insan hakları ihlalleri de görülmekten gelmektedir. Bunu etkin bir propaganda ile destekleyen Kremlin yönetiminin izlediği bu politika bu nedenle bir kısım Rus eliti ve kamuoyu tarafından saldırgan Batıya karşı verilen bir mücadele olarak kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile Rusya'nın Ukrayna ile değil Batı ile savaşmak durumunda kaldığı kabul edilen görüş olmuştur. Bu durum ise gerekli görülmesi ve koşulların buna izin vermesi durumunda Rusya'nın batı ülkelerine saldırması için meşru bir zemin yaratmaktadır (Lang, 2023: 4).

Ukrayna savaşı her ne kadar Rus ordusunu öngörülmediği kadar güçlü olmadığını göstermiş olsa da bu uygun koşulların oluşması durumunda Rusya'nın Batıya saldırmaması için bir neden değildir. Her şeyden önce Rusya'nın sahip olduğu nükleer silahlar ve yine Rus askeri güçlerinin tahrip gücü geleneksel olarak Rusya endişesini yaşayan bölge ülkelerinin (Baltık ülkeleri, Polonya başta olmak üzere) bu endişelerini haklı kılmıştır. Bu nedenle askeri caydırıcılık değişen Rusya politikasının da gereği olarak görülmüştür. Almanya için bu federal ordusu olası bir tehdit ortaya çıkması durumunda AB ve NATO üyesi ortaklar ile beraber gerçekçi olarak savunmaya geçebilecek seviyede tesis emek anlamına gelmiştir. 2022 yılına dek Almanya için Ukrayna'ya silah sevkiyatı söz konusu olmamış, Almanya bundan hep kaçınmıştır. Bu nedenle dönemin Yeşiller Partisi Genel Başkanı Robert Habeck'in Mayıs 2021'de Ukrayna'ya savunma silahları sevkiyatı ile destek verilmesi gerektiği yönündeki açıklaması hem kendi partisi hem de Federal Meclis içinde yankı uyandırmıştır (Buillion, 2021). Ancak Almanya 2022 sonrasında hem Ukrayna'ya destek vermiş hem de Avrupa güvenliği yönünde önemli adımlar atmıştır. Almanya öncülüğünde hayata geçirilen ve ortak bir hava savunma sistemi inşasına katkı sağlayan European Sky Shield inisiyatifi bu bağlamda öne çıkan bir örnek olup, inisiyatife NATO güvenliğine ilişkin önem atfedilmiştir (Vieth, 2022: 2). Ayrıca 15 diğer ülke bu girişime katkı sağlamaya hazır olmuş, bu şekilde Almanya ve Avrupa'nın bu alanda karşı karşıya olduğu derin bir boşluğu doldurmak mümkün olabilecektir (Vieth, 2022: 2). Bu bağlamda Federal ordunun tedarik sistemi merkezi önem arz etmekte olup bir reform sürecine girmiştir. Federal ordu her şeyden önce ulusal güvenlik ve AB güvenliği için üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye hazır olup Federal Orduya ayrılan 100 milyar Euro'luk özel bütçe ve savunma harcamaları için öngörülen yıllık %2 hedefi bu hedefe hizmet edecektir. Bu şekilde adeta Avrupa'da bir tür "Yüzde İki Kulübü"

oluşmuş ve ortak bir tutum gelişmiştir. Askeri teçhizat desteği verilmesi de Ukrayna Rusya savaşı ile Almanya'nın savunma politikasında merkezi bir yer almış bu bağlamda 27 Şubat 2022 tarihinden itibaren Ukrayna'ya silah sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. Federal Ordunun bile henüz sahip olmadığı uçak savar sistemi IRIS-T, zırhlı tank, Obüs 2000 sevk edilen bu silahlar arasında yer almıştır (verteidigungsministerium.de, 14.10. 2022). Ukrayna bu şekilde doğrudan Almanya tarafından desteklenirken benzer şekilde Slovakya'nın Ukrayna sınırına yakın bölgesinde oluşturulan bakım onarım merkezi ile bu destek dolaylı olarak sürmekte, buna ek olarak Alman Federal ordusu 2023 yılı ortasına dek 5000 Ukrayna askerine eğitim vermeyi taahhüt etmiştir (Vieth, 2022: 3). Bu bağlamda "Dayanışma ve İşbirliği" sözcükleri Avrupa'nın Putin'e vereceği en etkin cevap olurken, Avrupa güvenliği NATO ile etkin işbirliğini gerektirmekte, Almanya bu bilinçle NATO Doğu ve Kuzeydoğu kanadının güçlendirilmesi düşüncesine destek vermektedir. Polonya'ya rekabet eden füze saldırısından hemen sonra Varşova hükümetine hava savunma sisteminin güçlendirilmesi için Patriot ve güçlendirilmiş Air Policing desteği teklif edilmesi de bunun göstergesi olmuştur (Vieth, 2022: 3).

Buna rağmen kimi kesim dönüm noktasının üzerinden bir yıldan fazla da geçmiş olsa atılan bu adımları yetersiz bulmuştur (Stewart, 2023: 3). Bu nedenle gereksinim duyulan, bugüne dek var olandan daha yüksek bir savunma bütçesi, bürokratik engellerin hızla aşılması, savunma sanayinin geliştirilmesi ve stratejik planlamanın gerektirdiği kurumsal yapının güçlendirilmesi hedeflerini içeren toptan bir yaklaşım olmuştur (Stewart, 2023: 3). Nitekim Alman Savunma Bakanlığı bu yönde birtakım adımlar atmış bu hedeflerin bir kısmını hayata geçirmeyi başarmıştır. Almanya'nın bu çerçevede attığı bir adım da bölge ülkeleri ile askeri işbirliği geliştirme gayreti olmuştur. Bı yönde öne çıkan bir örnek ise Almanya-Litvanya askeri işbirliğidir. Almanya son dönemde Litvanya ile askeri bir işbirliğini derinleştirmiş Almanya artan ölçüde Litvanya için bir güvenlik ve savunma ortağı olmaya başlamıştır. Söz konusu bu durum Rusya'nın Kırım'ı ilhak ettiği 2014 yılı ve bunu izleyen Almanya'nın bölgede askeri birlikleri ile yer almaya başladığı NATO Zirvelerinden önce başlamış, ancak bu tarihten sonra Almanya Litvanya askeri işbirliği her geçen gün daha da artmıştır (Lang, 2023: 3). 2017 yılından beri Alman birlikleri NATO'nun güçlendirilmiş çok uluslu öncü birlikleri çerçevesinde Battel Group lideridir. 2022 yılı yazından beri de Almanya, Litvanya Geliştirilmiş Savunma Faaliyetleri Tugayında birlik bulundurmakta iki tarafın alt yapı inşaatı askeri etkinlikler geliştirdikleri bu yapı da Almanya-Litvanya savunma işbirliğinin çekirdeğini oluşturmaktadır. Buna ek olarak savunma sanayi/ ihracatı da iki taraf işbirliğinde öne çıkan bir başlık olup Litvanya Almanya'dan Typ Boxer zırhlı araçları Vilkas adı ile ve Obüs satın almaktadır. Yine Litvanya'nın Jonava kentinde 2020 yılında beri faaliyette olan Bakım Merkezi de Alman Savunma Konsorsiyumları KMW ve Rheinmetall tarafından inşa edilmiştir. Söz konusu bu merkezde Ukrayna'da kullanılan Obüslerin de montajı yapılmaktadır. Yine Litvanya açıkça Almanya'nın liderliğini yatığı savunma projesi Sky Shields içerisinde yer almak istediğini açıkça ifade etmiştir (Lang, 2023: 4).

Litvanya örneği esasında federal ordunun reform edilmesi yönündeki iradenin Avrupa ve Transatlantik güvenlik politikası çerçevesinde gerçekleştiğini de ortay koymaktadır. Almanya bu çerçevede NATU doğu ve kuzey doğu kanadının güçlendirilmesi gerektiği, Rusya'ya karşı burada bir güvenlik ve savunma alanının oluşturulması düşüncesine destek vermektedir. Ancak Litvanya Almanya'nın mevcut varlığı yetinmemekte Almanya'nın burada daimi bir varlık ortaya koymasını talep etmektedir. Benzer şekilde de Almanya'dan Ukrayna'nın NATO ve AB üyeliğine tam destek talep etmektedir (Lang, 2023: 6). Güvenlik ve savunma politikası yönünde Almanya'ya yönelik eleştirilerden biri yeterli caydırıcı etkiye sahip olmadığıdır. Bu yönde Avrupa'nın en büyük ordusuna ve de nükleer silaha sahip tek ülke olan Fransa ile işbirliğini geliştirmek Almanya'nın yeni Rusya politikasını güçlendirecek bir faktör olarak önerilmektedir (Stewart, 2023: 4). Aynı şekilde Almanya'nın Karadeniz güvenliğinin sağlanmasında daha etkili bir rol üstlenmesi gerektiği de ileri sürülmektedir (Stewart, 2023: 4). NATO'nun Avrupa güvenliğinin en önemli garantörü olmaya devam edecek olması gerçeği ABD ve İngiltere ile işbirliğinin devam etmesini gerektirmektedir. Buna rağmen Avrupa'nın stratejik olarak özerk olması gerektiği tartışması da gündemde kalmaya devam etmektedir. Almanya Avrupa'nın stratejik olarak egemen olması gerektiği görüşüne destek verse de bunu Fransa'dan farklı olarak ABD ve Transatlantik ilişkilere mesafe koymak olarak görmemektedir (Kaim ve Kempin, 2020: 3).

Ekonomi Politikası: Dışlayarak Hizaya Getirmek

Almanya Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımlara tam destek vermiş bu şekilde, önceki yıllardan farklı olarak, Rusya'nın sistemden dışlanarak hizaya getirilmesi düşüncesinin arkasında yer almıştır. Rusya'ya yönelik yaptırımlar her şeyden önce Almanya ve Avrupa'yı birer düşman kabul eden bir rejimin güçlenmesini engellemek amacıyla taşımaktadır (Grauvogel ve Soest, 2023: 33). Zira Rusya bir tarafta Ukrayna'ya saldırırken öte taraftan komşuları ve batıya karşı da saldırgan ve tehditkar bir dış politika izlemekte, bu şekilde de Batı'nın barışçıl, demokratik ve değerlere dayalı düzenini tehdit etmektedir. Bu tutum bir kere daha Almanya'nın yakın zamana dek savunduğu yaklaşarak dönüşüm düşüncesinin iflas ettiğini göstermiştir. Rusya onlarca yıl boyu Batının öngördüğü şekilde demokratik bir dönüşümü hayata geçirmek yerine tersine kendi hukuk dışı uygulamalarını başta Almanya olmak üzere Avrupa içine sokmak gayreti göstermiştir. Nitekim rüşvet adeta Rusya'dan Almanya'ya ihraç edilmiş, bu gelişme para aklama ile mücadele konusunda daha etkili ve şeffaf mekanizmalar geliştirilmesini gerektirmiştir. Almanya bu ve benzeri nedenlerle Rusya'ya karşı ekonomik yaptırımlara destek vermiştir. Almanya'nın da destek verdiği ekonomik yaptırımlar bir şekilde Rusya'nın ekonomik izolasyonu ve Ukrayna'daki savaşa bir şekilde dolaylı ya da doğrudan katkı sağlayan ve bu şekilde Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ile egemenlik haklarını yok sayan aktörler üzerinde baskı sağlamıştır. Ekonomik yaptırımlar bir şekilde Rusya'nın Ukrayna'daki askeri operasyonlarının etkisini de kırmıştır (Stewart, 2023: 5).

Ekonomik yaptırımların bu etkisi Alman siyasi çevrelerine bu politikalara destek vermeye yöneltirken bu durum ise Alman ekonomik çevrelerini daha uzun vadeli yaptırımlara hazırlanmak ve önlem almak durumunda bırakmıştır. Özellikle Federal Ekonomi ve İklim Bakanlığı (BMWK) bu yönde önlemler geliştirmiş, günümüzde AB ekonomik yatırımlardan sorumlu özel temsilcisi David O'Sullivan ile beraber uyumlu bir işbirliği sergilemektedir (Wittman, 2023: 3). Almanya bu bağlamda sadece Rusya'yı değil teknolojik ve ekonomik olarak Rusya'ya sevkியatta bulunan ülkeleri de hedef almıştır. Nitekim Rusya'nın en büyük teknoloji tedarikçisi Çin kadar Türkiye'nin de Rusya ile ilişkilerini yakın takibe almıştır. Bunun dışında Federal Ekonomi ve İklim Koruma Bakanlığı (BMWK), Rusya yaptırımlarının delinmesini önlemek için şirketleri daha sorumlu hale getirmek kararı almış, gelecekte ihracatçılar, ihracat beyannamelerine ek olarak yaptırım uygulanan tüm mallar için şeffaf son kullanım beyannameleri sunmaları kararı almıştır. Bu uygulama yalnız üçüncü ülkelerdeki olası aracılara değil, her şeyden önce malların nihai alıcısını da kapsamaktadır. Rusya yaptırımlarının delinmesine yardımcı olan şirketler kara listeye alınacağı gibi, yaptırım ihlallerinin sürekli olarak cezai bir suç olarak cezalandırılması kararı da alınmıştır. Hatta yaptırım ihlallerine ilişkin bilgi sahibi olan kişilerin bunu yetkililere bildirmeleri yükümlüğü getirilmiştir (Wittman, 2023: 4). Almanya ekonomik yaptırımların tek başına Putin'i dize getirmeyeceğini, ya da Rusya'da Kremlin karşıtı kitle gösterileri ve dolayısıyla Rusya'nın demokratik dönüşümünü sağlamayacağını bilincindedir. Ancak Almanya bunları Rus yönetiminin giriştiği bu saldırılara tepkinin gereği olarak yerine getirmekte aynı zamanda da uluslararası toplumun Rus kamuoyuna verdiği mesajların bir parçası olarak uygulamaktadır.

Enerji Politikası

Söz konusu Almanya'nın Rusya politikası olduğunda akla gelen ilk başlık North Stream II olmuştur. Nitekim hem Almanya içi ve dışı enerji politikasına ilişkin tartışmalar hep bu başlığa odaklanmıştır. Almanya için adet bir prestij projesi olan North Stream aynı zamanda Rusya'yı da Avrupa'ya bağlayan bir araç olmuştur. Buna karşılık Almanya ve Rusya yaklaşmasına kuşku ile bakan kesimler için North Stream II Avrupa'nın Rusya bağımlılığını ve Avrupa karşısında Kremlin'in pazarlık gücünü artıran bir araç olarak görülmüştür. Bu hali ile Almanya ulusal çıkarları gereği Rusya bağımlılığını artırmak ve Avrupa güvenliğini tehlikeye atmakla eleştirilmiştir. Özellikle projenin bölge ülkeleri Polonya, Baltık ülkeleri ve Ukrayna'yı dışlayan özelliği Almanya'ya yönelik güven kaybını daha da artırmıştır. Bu nedenle Almanya'nın "Diyalog ve Ortaklık" kavramları temellerine dayandığı ve 2022'e dek izlediği Rusya politikası bölge ülkeleri ve Ukrayna'nın Almanya'ya yönelik en büyük hayal kırıklığı olmuş, North Stream II de adeta bunun sembolüne dönüşmüştür. Almanya bölge ülkeleri ve AB uyarılarına rağmen 2022 yılına dek projeden vazgeçmezken, Rusya ise devlet televizyonlarında North Stream II ile hedefin Ukrayna'yı zayıflatmak olduğunu açıklamaktan çekinmemiştir (Davies, 2023: 31). Bu nedenle North Stream II'nin devre dışı bırakılması Almanya'nın değişen Rusya/Doğu Politikası ve yeni enerji politikasının en fazla öne çıkan başlığı olmuştur.

Geçmişten farklı olarak günümüzde Alman resmi çevrelerinde yaygın görüş, North Stream I ve North Stream II her iki projenin de, Rusya'nın çıkarlarına hizmet eden ancak bölge ülkeleri ve komşuların hassasiyetlerini yok sayan yanlış bir Rusya politikasının sonucu olduğudur. Bu nedenle Berlin'in yeni hedefi tümüyle Rusya'dan ayrılmak ve başka enerji kaynakları ve tedarikçilerine yönelmek aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını hızlandırmaktır. Başka bir ifade ile Almanya artık Rusya'nın enerji kaynaklarını bir pazarlık aracı olarak kullanmasına göz yummak ve bu politikanın günah keçisi olmak niyetinde değildir. Almanya bu nedenle son yıllarda bu amaçla ciddi adımlar atmış ve kararlılığını ortaya koymuştur. Bir tarafta LNG öne çıkartılmış v Almanya Avrupa'nın en büyük LNG merkezine dönüşmeye başlamıştır. Almanya'nın Aralık 2022 de faaliyete geçirdiği on aylık rekor bir sürede tamamlamış olan ilk LNG terminalini da bu kararlığının bir başka göstergesi olmuştur. Almanya'nın Wilhelmshaven limanına demirleyen özel LNG tankeri ile yılda 50 bin hanenin gaz ihtiyacını karşılama kapasitesine sahip olmuş, bu şekilde var olan Rus bağımlılığını kırmak konusundaki keskin tutumunu ortaya koymuştur. Başka bir ifade ile Berlin yönetiminin bu girişimi artık Kremlin'in doğal gaz ve tüm enerji kaynaklarını Avrupa'ya karşı baskı aracı olarak kullanmasına izin vermeyeceği yönündeki irade açıklaması olmuştur. Almanya benzer şekilde Kuzey Denizi ve Baltık Denizi kıyılarında yer alan Lubmin ve Brunsbüttel'de de yeni terminal inşa etme kararı almış bu şekilde artık Rus baskısına boyun eğmeyeceklerini göstermiştir. Almanya bu şekilde Avrupa'nın Rusya'dan bağımsız bir enerji politikası geliştirmek düşüncesine de tam destek vermiş olur. Ancak akla gelen bir soru artan oranda LNG kullanımının bir tür ABD bağımlılığı yaratıp yaratmayacağı ya da var olan ABD bağımlılığını artırıp artırmayacağıdır (Guérot ve Ritz, 2022: 129). Özellikle de Avrupa stratejik özerkliği ya da egemenliğini tartışmalarının öne çıktığı bir dönemde bu başlık daha da anlam kazanmıştır (Fiot, 2022: 3). Üstelik Almanya'nın enerji politikasında attığı bir takım adımları özellikle çevre ve iklim politikalarına olan etkisi nedeniyle tartışma konusu olmuştur. Her şeyden enerji tedarikindeki dönüşüm, bunun çevreye olan olası ciddi etkisi tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Nitekim Alman kamuoyu 2022 yılında Rusya'ya yönelik yaptırımlara büyük oranda destek verip bedel ödemeye hazır iken 2023 yılında bu oran düşmüş en azından bu soruya cevap verenlerin %48'i yaptırımların etkisi konusunda şüphe duyduklarını ifade etmişlerdir (Stewart, 2023: 6).

Ancak Almanya'nın North Stream II'den vazgeçme kararı ve bunu izleyen önlemler her şeyden önce Almanya'nın itibarını artırmıştır. Almanya artık Avrupalı ortak ve komşularının enerji çıkarlarını dikkate alan ve stratejilerini buna göre oluşturan bir aktör olarak görülmeye başlanmıştır. Bu da komşularının güvenini yeniden kazanmada, Rusya bağımlılığını kırmada ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişte pekiştirici olmuştur. Benzer şekilde AB'nin Rusya'ya yönelik kömür, petrol ve petrol ürünleri ambargosu da Almanya'da karşılık bulmuş ve Berlin alternatif arayışına geçmiştir. Rusya'nın Ukrayna'da önemli enerji alt yapı yatırımlarını sabote edişi Kremlin'in bu tür hedefleri kullanarak karşı tarafa karşı pazarlık gücünü artırmak hatta bu stratejiyi başka ülkelere karşı kullanmak niyetini göstermiştir. Bu nedenle Alman Federal İçişleri Bakanlığı Ekim 2022'de Kritik Altyapıların Güvenliği Koordinasyon Merkezi kurmuştur. Amaç bu şekilde hem buraların güvenliğini sağlamak hem de alternatifler oluşturmak olmuştur. Benzer şekilde Almanya G-7 ülkeleri Zirvesinde su altı kablolarının güvenliğin sağlanması hususuna dikkat çekmiş bu şekilde Avrupa güvenliği için önemli bir konuya değinmiş ve bu sürece destek vermiştir.

Toplumsal Diyalog ve Dönüşüm

Almanya'nın Rusya odaklı politikasının bir sonucu da uzun süre Ukrayna'yı bağımsız bir özne olarak ciddiye almamış olmasıdır. Hatta Almanya'nın Rusya politikası nazarında Ukrayna uzun süre Alman-Rus ilişkilerine gölge düşüren bir unsur olarak görülmüştür. Hatta dönemin Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier 2014 yılında yalnız geleneksel Doğu Politikasının sürdürülmesi kadar Almanya-Rusya ilişkilerinin yeniden iyileştirilmesinin bir zorunluk olduğuna dikkat çekmiştir. Ukrayna sözcüğü bu dönemde daha ziyade kriz nedeni ile yan yana getirilmiş, Ukrayna sözcüğü "Ukrayna krizi" ve Rusya Savaşının tetikleyicisi olarak geçmiştir. Rusya'nın sergilediği tutum ve izlediği politika ise ne saldırı ne de savaş olarak betimlenmemiştir. Ancak 2022 sonrasında Almanya'nın Rusya politikasında öne çıkan dönüşüm ve değişim bu defa her türlü yakınlaşma ve temasa sınırlama getirmiştir. Artık ne "modernleşme ortaklığı", ne "yakınlaşarak dönüşüm" politikalarına itibar edilmezken Berlin yönetimi hem politik düzlemde hem de toplumsal düzlemde Rusya ile diyalogunu yeniden gözden geçirmeyi tercih etmiştir.

Benzer şekilde hukuki alanda da Rusya'nın Ukrayna'daki tutumu hem finansal hem de etik olarak yasalar önüne getirilmeye çalışılmaktadır. Bu yönde atılan adımlardan biri de yurt dışında özelde de Almanya'da bulunan Rus mal varlığına el konulması olmuştur. Aynı şekilde savaş suçluları ve faillerin adalet önüne çıkarılmasında Ukrayna'nın tüm çabalarına destek vermek yine Almanya'nın öncelikleri arasına girmiştir.

Almanya ve Rusya ikili ilişkilerinde iki toplum arası diyalog ayrı bir yer tutmuştur. Ancak Rusya'nın Ukrayna'ya girişi adet son onlarca yıldaki ikili toplumsal diyaloga da gölge düşürmüştür. Almanya Rus toplumunun demokratik dönüşümüne geçmişte de destek vermiş ancak bu yöndeki iyi niyet ve çabalar özellikle Putin ile beraber otoriter bir hal alan rejimin engellemeleri ile karşılaşmıştır. Rusya'da faaliyette bulunan sayısız sivil toplum örgütü Almanya'nın buradaki hegemonya aracı olarak damgalanmış ve "istenmeyen" ilan edilmiştir. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin yasaklanması ya da kontrol edilmesi 2001 yılında dönemin Almanya Şansölyesi Gerhard Schröder ve Rus Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından temelleri atılan Petersberg Diyalogu sürecini de sekteye uğratmıştır. Diğer bir ifade ile demokrasi ve demokratikleşme sürecini bir tehdit olarak gören Putin yönetimi her şekilde Rus kamuoyunu harekete geçirecek bir araç olarak gördüğü sivil toplum arası diyaloga engel olmuştur. Bu nedenle Petersberg Diyalogu, Putin tarafının sıkı denetimi ve müdahalesi nedeniyle her ne kadar tam bir sivil toplum girişimi olmayı tam olarak başaramamışsa da en azından bu yönde adımlar atılmıştır. Ancak 2014 sonrası artan Rus saldırgan tutumu bu süreci aha da baltalamıştır. Almanya buna karşılık bir şekilde Rus kamuoyunu özellikle sosyal medya ve yurt dışında bulunan Rus diasporası vasıtası ile uyarmak gayreti içindedir. Bu bağlamda Avrupa'dan yayın yapan muhalif yayın kanallarına destek verilmektedir. Benzer şekilde Alman Dışişleri Bakanlığı Avrupa Doğu Ortaklığı üyesi ülkeler ve Rusya'da sivil toplum ile işbirliği programı oluşturmuştur. Bu şekilde bir tarafta bu ülke kamuoyları gelişmeler karşısında aydınlatılmaya çalışılırken benzer şekilde dezinformasyon ile de mücadele edilmekte, Almanya Rusya'nın Avrupa karşıtı propagandasının önüne geçmek için çaba sarf etmektedir.

SONUÇ

Rusya'nın bir gün demokratik bir hukuk devletine dönüşebileceğine ilişkin ümitler ve iyimser tablo bir tarafa bırakılmaması gerekir. Buna rağmen bu ihtimalin yakın bir gelecekte gerçekleşmesi olasılığı Ukrayna saldırısı ile bir kere daha yok edilmiştir. Söz konusu bu gerçek de Avrupa güvenliğinin (dolayısıyla doğu Avrupa ve Ukrayna) Rusya'ya karşı nasıl sağlanabileceği sorusu ve buna dayalı bir politikanın nasıl inşa edileceği tartışmasını gündeme getirmiştir. Almanya önceki yıllarda farklı bir Rusya ve Doğu Politikası izlemiş olsaydı bunun Ukrayna saldırısı ve savaşı bertaraf edeceği kesin değildir. Ancak Almanya'nın o güne dek islediği politika ve Rusya'ya kör bakan tutum her şeyden çok Putin nazarında zayıf ve güçsüz Avrupa resmi oluşumuna katkı sağlamıştır. Bu şekilde Putin'de oluşan pasif Avrupa algısı onun Ukrayna'yı toptan istila etmek politikasını bir şekilde kolaylaştırmıştır. Bu nedenle Almanya geçmişin tecrübelerinden ders çıkartmış, artık Avrupa geleceğini Rusya ile beraber inşa etmenin mümkün olmadığını kabul etmiştir. Diğer bir ifade ile, Rusya ile beraber güvenlik anlayışı yerini Rusya'ya rağmen güvenlik anlayışına bırakmıştır. Bu gelişme de ulusal ve Avrupa düzeyinde finansal ve insan kaynaklarının güvenlik ve savunma politikasına bağlı olarak dönüşüm ve değişimini de gerekli kılmıştır. Ekonomik ve enerji politikası alanlarındaki ortaklık Rusya ve Çin arası işbirliğini hızlandırdığı gibi giderek yeni bir bloklaşmanın oluşumuna da ön ayak olmaktadır. Bir tarafta Rusya ve Çin öte tarafta onların karşısında yer alan AB, İngiltere ve Kuzey Amerika arasında giderek var olan uçurumu derinleşmesi olasıdır. Bu şekilde yükselen bu tür bir yeni iki blok yeni ortaklıkların geliştirilmesi kadar ortaklar arası işbirliğinin de derinleştirmesini ve ortak bir strateji, ortak bir dış ve güvenlik politikasının güçlendirilmesini gerektirmektedir.

Almanya'nın resmi olarak yeni bir Rusya politikası oluşturma iradesi her şeyden önce Almanya'ya geçmişin hatalarından kaynaklı zararları telafi etmek imkanı sunacaktır. Bu her şeyden önce bölge ülkelerinin güvenliğini yeniden kazanmasını olumlu etkileyecek, onun sorumluluk sahibi ve değerleri savunan bir aktör imajını güçlendirecektir. Bunun ötesinde Almanya Avrupa geleceği için, AB ve NATO güvenlik politikasına çok önemli katkı sağlayacaktır. Bu nedenle Almanya'nın diğer AB ve NATO ortakları ile ekonomik ve enerji politikasına ilişkin yaklaşım ve tutumuna ilişkin olarak daha sıkı bir diyaloga girmesi, karşılıklı müzakerelerde bulunması mevcut işbirliğini güçlendirecektir. Önemli olan bir diğer husus da Almanya'nın o güne dek uyarılarını yeterince dikkate almadığı Polonya ve Baltık

ülkeleri ile işbirliğini geliştirmesi ve her şeyden önce onları yeni Rusya politikasına entegre etmesidir. Zira geleneksel olarak Rusya endişesini yaşayan söz konusu bu ülke temsilcileri sürekli olarak Rusya'nın güvenilir olmadığını ve saldırgan bir tutum sergilemekten çekinmeyeceği uyarısını dile getirmiş ve Avrupa'yı bu yöndeki tehditlere karşı uyarmışlardır. Rusya'nın Ukrayna saldırısı da bir kere daha bu ülkelerin haklılığını göstermiş ve Almanya'nın Rusya ile beraber Avrupa barış ve güvenliğini inşa etmek düşüncesinin bir hata olduğunu teyit etmiştir. Almanya uzun yıllar boyu Rusya'yı ekonomik, toplumsal ve siyasal diyalog vasıtası ile Avrupa ile yakınlaştırmak yönünde gayret etmiş, "yakınlaşarak dönüşüm" politikasını savunmuştur. Ancak gelişmeler Rusya'nın otoriter karakterini ve onun gereği olarak görülen agresif dış politikayı terk etmek, demokratik bir aktör olmak istemediğini göstermiştir. Bu nedenle Almanya başta Polonya ve Baltık ülkeleri başta olmak üzere bölge ülkelerinin uyarılarını daha fazla dikkate alıp onların kaygılarına destek vermek durumundadır.

Almanya'nın Rusya politikasında oluşacak değişim ve dönüşüm Almanya ve AB'nin de bir parçası oldukları küresel ilişkilerde de değerler ve kurallara dayalı bir düzenin oluşumuna katkı sağlayacaktır. Bu yeni dönemle beraber kabul edilen yaklaşımlar temelinde inşa edilecek yeni Rusya ve dolayısıyla doğu politikası Almanya'nın başta Ukrayna olmak üzere merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinin o güne dek izlenen Rusya politikasından kaynaklı olarak görülmezden gelen ve ihmal edilen çıkarları, endişelerine de hassasiyet gösterilmesine imkan verecektir. Bu ise hem bölge istikrarı hem de Avrupa geleceğine olumlu katkı sağlayacaktır. Zira Almanya dönüm noktası ile beraber Avrupa ile uyumlu bir Rusya politikasının temellerini atmış Avrupa'ya rağmen değil Avrupa ile ortak hareket etmiştir. Bu şekilde de ulusal çıkarlarının ötesinde Avrupa'nın geleceğini öncelikli gördüğünü göstermiştir.

KAYNAKÇA

Behrends, J. C. (2014). Das Ende der Ostpolitik, Erişim: 01.11.2023, <https://zeitgeschichte-online.de/kommentar/das-ende-der-ostpolitik>

Davies, F. (2023). Ende der Ostpolitik. Zur Historischen Dimension der Zeitenwende, Aus Politik und Zeitgeschichte, Volume:73, s.28-32.

Fiott, D. (2022). Der Weg zu einem Souveränen Europa, *Internationale Politik*, Erişim: 12.07.20023, <https://internationalepolitik.de/de/der-weg-zu-einem-souveraenen-europa>,

Grauvogel, J. ve Soest von C. (2023). Erfolg und Grenzen der Sanktionspolitik gegen Russland, Aus Politik und Zeitgeschichte, Volume:73, s. 33-39.

Guérot, U ve Ritz, H. (2022). *Endspiel Europa. Warum das Politische Projekt Gescheitert ist und Wie Wir Wieder Davon Träumen Können*, 3. Auflage, Frankfurt/Main: Westend Verlag.

İsmar, G. (2022) Steinmeiers Fehler Analyse, Erişim: 01.11.2023, <https://www.tagesspiegel.de/politik/in-putins-imperialem-wahn-habe-ich-mich-geirrt-4320661.html>

Kaim, M. ve Kempin, R. (2020). Strategische Autonomie Europas: Das deutsch-französische Missverständnis, Erişim: 28.10.2023, <https://www.swp-berlin.org/publikation/strategische-autonomie-europas-das-deutsch-franzoesische-missverstaendnis>

Lang, K.O. (2023). Deutschland und Litauen: Von der Verteidigungskooperation zur Sicherheitspartnerschaft, SWP- Aktuell, Nr: 39, s.1-8.

Ministerin hält Rede bei der Berliner Sicherheitskonferenz, Erişim: 29.10.2023, <http://www.verteidigungsministerium.de/de/aktuelles/ministerin-haelt-rede-bei-der-berliner-sicherheitskonferenz-5534662>

Platzek, M. (2020). *Wir Brauchen eine Neue Ostpolitik. Russland als Partner*, Berlin: Propyläen Verlag.

Regierungserklärung: "Nato für das 21. Jahrhundert", Frankfurter Allgemeine, 26.03.2009.

Risse T. (2022), Zeitenwende, *Internationale Politik*, Nr:3, Mai/Juni, s.106-111.

Stewart, S. (2023). Die deutsche Russlandpolitik festigen, SWP-Aktuell, Nr:34, s.1-8.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Trümpelmann, A. (2022), Die EU als sicherheitspolitischer Akteure und die NATO wiedererlebt, Erişim: 02.11.2023, <https://www.freiheit.org/de/deutschland/die-eu-als-sicherheitspolitischer-akteur-und-die-nato-wiederbelebt>

Vieth, A. (2022), European Sky Shield. Die Initiative im Überblick, Erişim: 01.11. 2023, <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/european-sky-shield-die-initiative-im-ueberblick-5511066>

Wittmann, H.J. (2023). EU will Sanktionsumgehung unter Strafe stellen, Erişim: 01.11.2023, <https://www.gtai.de/de/trade/russland/wirtschaftsumfeld/eu-will-sanktionsumgehung-unter-strafe-stellen-982348>

KRİPTOLAR: YENİ NESİL PARA BİRİMİ Mİ?
CRYPTOS: IS IT A NEW GENERATION CURRENCY?

Doç. Dr. Fuat LEBE

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü

<https://orcid.org/0000-0003-4633-8376>

Öğretmen Ali VURAL

Osmaniye Milli Eğitim Bakanlığı, Mehmet Eminler İmam Hatip Ortaokulu

ÖZET

Değişim aracı olarak para da bu dönüşüm ve gelişimde rol oynuyor. Farklı toplumlarda ve çağlarda farklı formlara dönüşmüş, farklı formlarda (taş, kahve çekirdeği, gümüş, altın, kağıt vb.) günümüze kadar korunmuş ve insan yaşamında her zaman çok önemli bir yer tutmuştur. Teknolojinin hızla ilerlediği günümüz dünyasında insanlar, kullandıkları araçlardan sosyal yaşamlarına kadar her konuda sanal ortamlara hızla uyum sağlıyor. Para bu dönüşümün hızını takip etti ve benzer şekilde son yıllarda hızlanan teknolojik gelişmeleri de takip edebilir. Fiziksel paranın insan hayatındaki yerinin her geçen gün azaldığına ve yerini dijital ortamdaki sayılardan oluşan sanal paraya bıraktığına şahit oluyoruz. Bu nedenle sanal para kavramının son yıllarda popüler hale gelmesi ve baş döndürücü ölçekte alım-satım işlemlerine konu olması, bu durumu son derece önemli hale getirmekte ve devletler mali düzenlemelerini değiştirme ve mali düzenlemelerini değiştirme konusunda aceleci davranmaktadır. Özellikle finansal inovasyon, kontrol edilebilirlik, vergilendirme, kara para aklama ve terörün finansmanı devletler açısından taşıdığı öneme rağmen belirsizliğin hakim olduğu bir süreç olması nedeniyle yetkililer bu konudaki tavırlarını netleştiremediği bir dönemden geçmekteyiz.

Çalışmanın amacı, kriptoların paranın temel fonksiyonlarını göz önüne alarak para niteliği taşıyıp taşımadığını belirlemektir. Bu amaçla, çalışmamızda para ve paranın fonksiyonlarının ele alındığı kavramsal çerçeve, kriptolar ve Blockchain teknolojisi ele alınıp kriptoların temel çalışma prensibi üzerinde durulacaktır. Son olarak, genel değerlendirme ve sonuç kısmında para ile kriptoların kıyaslaması yapılmaktadır. Yapılan genel değerlendirme sonucu, kriptoların para niteliği taşıyıp taşımadığıyla ilgili kayda değer bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Para Fonksiyonları, Blockchain Teknolojisi, Bitcoin.

Bu çalışma Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi Ali VURAL'ın 20.07.2023 tarihinde kabul edilen "Kriptolar Yeni Nesil Para Birimi Mi? Teorik Çerçevede Genel Bir Değerlendirme" adlı Dönem Projesinden türetilmiştir.

ABSTRACT

Money used as a medium of exchange also received its share from this transformation and development. In various societies and periods by evaluating into different forms (stone, coffee bean, silver, gold, paper, etc.) it comes to this day in different formats and has always had an important role in human life. In today's world where technology is advancing rapidly people are rapidly adapting to the virtual environment in every field from the tools they use to their social lives. Money also keep up with this pace of transformation and can follow the accelerated progress of technology in recent years in the same way. So that we closely witness that the place of physical money in human life is decreasing day by day and is being replaced by virtual money which consists of number in digital environments. This is why the concept of cryptocurrency has emerged in recent years and has become the subject of buying and selling transaction with dizzying volumes and it has become so important that states need to change their

financial regulations and take precautions. We are going through a period in which authorities have not yet clarified this issue because of being a process of such as financial innovations, control, taxation, money laundering and financing of terrorism which are important for states and where uncertainty prevails.

The aim of the study is to determine whether cryptos qualify as money by taking into account the basic functions of money. For this purpose in our study the conceptual framework in which money and its functions are discussed, cryptos and blockchain technology will be discussed and the basic working principle of cryptos will be emphasized. Finally in the general evaluation and conclusion section comparisons of money and crypto are made. As a result of the general evaluation significant information was obtained about whether cryptos qualify as money or not.

Keywords: Crypto Currency, Functions of Money, Blockchain Technology, Bitcoin.

1. GİRİŞ

Paranın doğası gereği dinamik bir kavram olduğu ve açıkça tanımlanmış sınırları olmadığı ortaya çıktı. Milyonlarca, belki de milyarlarca insan tarafından günlük yaşamlarında kullanılıyor, ancak çok az insan onun gerçekte ne olduğunu ve nasıl çalıştığını anlıyor. Çünkü literatürdeki para tanımları genellikle özelliklerinden ziyade işlevlerine odaklanıyor ve bu işlevleri yerine getiren her unsurun para olarak kabul edilebileceğini vurguluyor.

Bu nedenle sanal para kavramının son yıllarda popüler hale gelerek baş döndürücü ölçekte alım-satım işlemlerine konu olması bu durumu son derece önemli hale getirmekte, devletler mali düzenlemelerini değiştirme ve mali düzenlemelerini değiştirme telaşına girmektedir. Buradayım. Önlem almam gerektiğini hissediyorum. Özellikle finansal inovasyonun yönetilebilirlik, vergilendirme, kara para aklama ve terörün finansmanı gibi konularda devletler için önemli olması nedeniyle, belirsizlikler devam etse de yetkililerin bu konudaki tutumu hala belirsiz (Mete ve Tekin, 2021: 233).

Son yıllarda kripto para; hem dünyada hem de ülkemizde yaygın olarak tercih edilen bir para olarak kullanılmaktadır. Kripto paralar merkeziyetsiz bir yapı özelliğinde olması ve para hareketlerin aşırı manipülatif olması ve son zamanlarda yaşanan bitcoin düşüşleri yatırımcıyı kripto paradan uzaklaştırmıştır.

Blockchain, şifrelenmiş veri yönetimini sağlayan dağıtılmış bir veritabanı sistemidir. Blockchain, yerleşik olmayan bir bilgisayar ağı tarafından tutulan, değişmez, zaman damgalı bir kayıt kümesidir. Bu veri bloklarının her biri saklanır ve kriptografik prensipler (zincirler) kullanılarak birbirine bağlanır (Özaydın, 2019:41). Blockchain teknolojisi, veri setlerinin kriptografik bloklar (hash fonksiyonları) kullanılarak birbirine bağlandığı, büyüyen, dağıtılmış bir veritabanıdır. En büyük özelliği merkezi olmayan bir onay ve onay sistemine sahip olmasıdır (Piscini vd., 2017; Collomb ve Sok, 2016).

Bu çalışmada Bitcoinle beraber ortaya çıkan yeni para biriminin gerçekten de etkili bir yatırım aracı olarak kullanılabilmesi değerlendirilmektedir. Bunun yanında kripto paraları tarihçesine bakılacak kripto paranın dünyadaki yeri ve öneminin ne olduğunun yanı sıra Türkiye'deki önemine insanlar arasındaki yaygınlığına bilimsel bir çerçeve ile bakılacaktır. Para ve para ile ilgili bütün kavramlara ayrıntılı olarak bakılacaktır. Bunların yanında yatırım araçlarına, kripto paralara kripto paralarla ilgili ilgisiz bütün kavramlara değinilecek olup; kripto paraların dünyada ve ülkede kullanılmasından bahsedilecektir.

Çalışmamızda genel manada para ve paranın türevleri, özellikleri, para çeşitleri ve tanımları, kripto para ve özellikleri, fonksiyonları, yatırım araçları ve en sonunda kripto para birimlerinin kabul edilebilirliği ve gerçekten bir yatırım aracı olarak değerlendirilmesi benzerlikleri ve farklılıkları hakkında kısa bilgiler vermektir. Bu mana da çalışmamızda bu bahsettiğim konular üzerinden kripto paralara dünyanın ve yatırımcıların bakış açısı değerlendirmeyi amaçlanmıştır. Aynı zamanda da ülkemizdeki kripto para kullanıcılarının kriptoyu tercih etmeleri de aynı oranda incelenecektir.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümün ardından, ikinci bölümde para, paranın tarihçesi, paranın fonksiyonları gibi kavramlar üzerinde duruldu. Üçüncü bölümde Kripto paralar ve Kripto paraların özelliklerinden, tarihçesinden, hangi teknolojiyi kullandıklarına ve kripto paraya

dünyadaki ve Türkiye'deki kurumların kripto paralara olan bakış açılarından söz edildi. Dördüncü bölümdeyse kriptolar ile para arasındaki farklar ve benzerliklere ve yatırım araçları ile kripto paralar arasındaki farklar ve benzerliklere değinildi. Ve son olarak genel değerlendirme ve sonuç kısmı yer almaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Paranın Tanımı ve Kapsamı

Paranın en bilinen tanımı Galbraith'e (1975) aittir. Bu tanım "insanların para olarak kullanmayı kabul ettiği şey" olarak ifade edilmektedir. Nesnenin adının para olması tesadüf değildir. Öncelikle bu nesnenin veya aracın genel olarak kabul edilmesi gerekir (Galbraith, 1990: 30). Para genellikle satın alma işlemlerinin ödenmesinde veya borçların ödenmesinde kullanılan herhangi bir şey olarak tanımlanır (Mishkin, 2001: 48).

Para, tüm mal ve değerli şeyleri elde edebilme gücü olan bir araçtır. İnsanlık tarihinden günümüze kadar para hakkında birçok görüş olmasına karşın en iyi tanımı, çoğu insan tarafından kabul görülmüş olan değişim aracı olarak kabul edilmesidir. Alış-veriş, alım-satım gibi çeşitli yerlerde kullanılan ve bir çoğu tarafından kabul görmüş mücadele aracıdır (Pektaş, 2022: 7).

İktisatçılar paranın para olduğunu söylüyor. Para terimini, onun bir değişim aracı, sözleşmelerden kaynaklanan bir borç ölçüsü, bir servet depolama aracı ve bir hesap birimi gibi çeşitli özelliklerine atıfta bulunarak tanımlarlar. Uygulamada, örneğin Kanada Yüksek Mahkemesi, "Kanuni para vasfında olmasa dahi, pratikte paranın fonksiyonlarını yerine getiren, herkesçe bir borcun ödenmesi yönünden kabul gören vasıtalar paradır" şeklindeki belirlemesi ile parayı, yalnızca bir mübadele aracı olmasına alınıda bulunarak tanımlamıştır (Bamford, 2015:8).

Paranın tanımıyla ilgili söylemek istediğim ilk şey paranın bir değişim aracı olduğudur. Daha sonra bunun kamu malı olduğu ve bir saklama bankasında tutulan bir hesap olduğu belirlenir (Osborne, 1991: 36). Yaşadığımız zaman diliminde para, tercih edildiği zamana göre farklı şekillere büründüğü görülmektedir. Riskli dönemlerde misalen savaş zamanlarında veya enflasyonun yüksek olduğu zamanlarda temel ihtiyaç olan yağ, tütün, şeker, un gibi birçok temel malzemelerin para şeklinde tercih edildiği görülmüştür. Bunları hesap edecek olursak paranın gerçekten para olarak isimlendirilebilmesi için gereken nitelikleri bu biçimlere büründüğünde tam anlamıyla karşılayamamaktadır (Pektaş, 2022: 7). Günümüzde para artık sadece kağıt ve mürekkepten ibaret değil, geçerliliği onu basan ve piyasaya arz eden otoritelerden veya merkez bankalarından geliyor. Ödül, altın, gümüş gibi kıymetli madenler değil, ihraç eden ülkenin itibarıdır (TCMB, 2020:66). Her ülkenin kanunları tarafından tanınan dijital (elektronik) para birimlerine ve sanal para birimlerine baktığımızda para tanımının genişlediğini görüyoruz.

2.2. Paranın Tarihi

Para insanlık tarihinde tam 3000 yıldır var. Paranın kökeni mübadeleye dayanır ve zaman içinde pek çok değişikliğe uğramıştır. MÖ 9000 ile MÖ 6000 yılları arasında MÖ 4. yüzyılda hayvancılık ve mahsuller diğer mal ve hizmetlerle değiştiriliyordu. İlk banka, MÖ 3000 dolaylarında, MÖ 4. yüzyılda Babil'de (bugünkü Irak) kuruldu ve tahıl, hayvancılık, tarım ekipmanları ve değerli metallerin tek bir yerde depolanması amaçlandı. Altın tapınaklarda korunuyordu (Aslan, 2018: 6).

Kaynaklarda adı geçen ilk sikkeler M.Ö. yıllarında Lidyalılar tarafından yapılmıştır. Oluşturuldu. 7. yüzyılda icat edildiği söyleniyor. M.Ö. 3000 M.Ö. 4. yüzyılda Mısır ve Mezopotamya'da değerli madenler para olarak kullanılıyordu. İlk altın ve gümüş sikkelerin Lidya Krallığı'nda basıldığı sanılmaktadır. Gümüş paralar Yunanistan ve Anadolu'da da basılmıştır. Roma İmparatorluğu'nun altın, gümüş, bronz ve bakırdan para bastığı biliniyor. Ticaret geliştikten sonra madeni para taşımanın zorluğu ve yetersizliği kağıt paranın ortaya çıkmasının nedeni olmuştur. İlk banknotlar 9. yüzyılda Çinliler tarafından yapılmış ve bölgede kullanılmaya başlanmıştır. İlk banknotlar Moğol İmparatorluğu döneminde basılmıştır. Marco Polo sayesinde Avrupa kağıt parayı öğrendi (Garayev, 2021:6). Bu süreç takibindeki gelişim ve değişimler paranın günümüzdeki halini aldığı görülmektedir.

2.3. Paranın Özellikleri

Bir değişim aracı olarak kullanılan paranın birçok özelliği vardır. San (2002) göre para altı özelliğe sahip olduğu bilinmektedir. Bunlar;

1-Kabul Edilebilirlik: Herhangi bir unsurun para olarak bir değer olarak kabul edilmesi ve kullanılmasının birinci unsuru toplum tarafından kabul görmüş olmasıdır (Aksu, 2021: 5).

2-Bölünebilirlik: Paranın bölünebilir özellikte olması en önemli unsurdur. Şüphesiz ki para olarak kullanılacak bir unsurun, satın alma işlevlerini mükemmel bir şekilde yerine getirebilmesi için değerinden bir şey kaybetmeden bozdurulabilir/bölünebilir niteliğine sahip olması gerekmektedir (Aksu, 2021: 5).

3- Dayanıklılık: Yapısından ötürü sürekli olarak el değiştiren, taşınan ve saklanan paranın çeşitli fiziki şartlara karşı uzun yıllar gücünü koruyacak şekilde dayanıklı olması gereklidir (Aksu, 2021: 5). Bunun nedeni, dayanıklı olmayan malzemelerden yapılmış ödeme araçlarının birçok işlemde kullanılamamasıdır (Orhan ve Erdoğan, 2002: 5-6; Ülgen, 2020:7-8).

4-Taklit Edilemezlik: İyi bir paranın, benzerinin piyasaya sürülmesinin mümkün olmaması gerekmektedir (Aksu, 2021: 6). Sahte ödeme yöntemlerinin ortaya çıkma veya yayılma riski vardır.

5-Homojenlik: Paranın homojenliğinden anlatılmak istenen; ebat, görüntü, ağırlık ve hacim gibi fiziksel niteliklerinin bir standardının olması ve bu şekilde tanınabilirliğinin sağlanmasıdır (Aksu, 2021: 6).

6-Taşınabilirlik: Ödeme noktasına gerek transfer gerekse ulaşım konusunda herhangi bir sorun yaşanmayacaktır. Bu özellik onu daha da kullanışlı hale getiriyor (Garayev, 2021:7). Bu mümkün olmazsa paranın yaygınlık kazanması mümkün değildir.

2.4. Paranın Fonksiyonları

Bir varlığın para olarak kabul edilebilmesi için üç geleneksel işlevi yerine getirmesi gerekir. Paranın bu geleneksel fonksiyonlarının yanı sıra modern fonksiyonları da bulunmaktadır.

2.4.1. Geleneksel Fonksiyonları

2.4.1.1. Mübadele (Değişim) Aracı Olma

Paranın ilk ve en önemli işlevidir. Bu özellik, mal ve hizmetlerin mülkiyetinin değişmesi sürecinin işlem maliyetlerini azaltma, kolaylaştırma ve hızlandırma olanağı sağlar. Bu fonksiyon, değişim aracı olarak alım satım işlemlerinde mal ve hizmetlerin değiş tokuş yapılmasını kolaylaştırarak alım satım için harcanan zamanı kısaltmakta, yani kolaylaştıran ve hızlandıran bir işlev kazandırmaktadır. Böylece piyasadaki işlemler daha aktif hale gelmektedir (Aykaç, 2022: 4). Bunun olabilmesi için kişilerin mal alışverişi yapması, malların değerlerinin aynı olması ve bu konuda anlaşmaları gerekmektedir (Ülgen, 2020:8-9; Bahçeli, 2018: 3).

2.4.1.2. Değer Ölçüsü Olma

Para, mal ve hizmetlerin hesaplanmasında veya muhasebeleştirilmesinde kullanılan standart bir birimdir. Başka bir deyişle para, bir ekonomideki fiyatların, ücretlerin, satın alma gücünün vb. değerini ölçer ve dolayısıyla bir değer ölçüsüdür. Örneğin ağırlığı kilogram, uzunluğu metre cinsinden ölçtüğümüz gibi değeri de para cinsinden ölçeriz (Akdiş, 2011:5). Ekonomide hesap birimini karşılayan nesne veya varlıklar yoksa mal ve hizmetlerin değeri yine mal ve hizmet cinsinden hesaplanacak ve ekonomide verimsizlik ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla tüm mal ve hizmetlerin değerinin tek bir para birimiyle ifade edilmesi, bir ekonomide oluşabilecek pasifliği ortadan kaldırmaktadır (Aykaç, 2022: 4). Dolayısıyla, ölçü veya hesap birimi olma işleviyle para, gram ya da metre gibi tasvir edilebilir (Parasız, 2012:5).

2.4.1.3. Kıymet ve Değer Olarak Saklanması

Bu, insanların ürettikleri ürünlerin parasal değerini diledikleri kadar saklayabilmeleri, biriktirebilmeleri ve başka bir zaman tekrar kullanabilmeleri anlamına geliyor. Bu nedenle para, satın alma gücünün birikmesine ve tasarrufların depolanmasına aracılık eder (Bakır, 2021:14). Paranın ödemelerde kullanılmaya devam edebilmesi için satın alma gücünün geçmişten günümüze korunması gerekiyor.

Paranın alındığı andan kullanıldığı ana kadar değerini koruması gerekir (Aykaç, 2022: 4). Bu yönden bakıldığında para sonsuz bir likit (Zarakolu, 1999: 7; Urgancı, 1982: 10; Schmitt, 1999: 44) ve satın alma gücüdür. Ancak paranın bu kıymet veya değer depolama aracı olması, şüphesiz onun değişim aracı ve değer ölçüsü olma fonksiyonunu iyi yerine getirmesine bağlıdır (Şener, 2007: 474).

2.4.2. Modern Fonksiyonları

2.4.2.1. Ekonomik Faaliyetleri Teşvik Etme / Engelleme

Paranın aynı zamanda üretimi kolaylaştırma, yatırımı finanse etme ve ekonomik işlemleri kolaylaştırma işlevi de vardır. Karar vericiler ve aktörler geleceğe güveniyorlarsa ve uygun faiz oranlarıyla kredi alabileceklerine inanıyorlarsa çok fazla nakitleri yok demektir. Bu, ekonomideki para arzını artırır, faiz oranlarını düşürür ve bankalar piyasaya daha fazla likidite sağlar. Bu durum mallara olan talebin artmasına ve aynı zamanda hem tüketimin hem de yatırımın artmasına yol açmaktadır. Bu şekilde para arzındaki artış ekonomik aktiviteyi teşvik eder (Salihoğlu, 2019: 8-9; Erdem, 2021: 5).

2.4.2.2. Gelir Yaratma ve Dağıtma Etkisi

Paranın geliri yeniden dağıtarak gelir oluşturma/yaratma gibi bir etkisi de vardır. Gelişen finansal araçlarla sağlanan kredilerin arttığı dönemlerde yatırım ve üretim da artabilir. Buna bağlı olarak bireylerin ve kurumların da gelirleri etkilenebilir. Aksi durumda ise faizler artar ve krediler azalır, yatırımlar azalır. Bu durumda da gelirde azalma etkisi görülebilir. Her iki durumda da milli gelir üzerinde etkilidir. Bu etki, paranın gelir yaratıcı etkisi olarak bilinmekte olup, paranın modern fonksiyonlarından biridir (Parasız, 2009:14). *Enflasyon döneminde* ise kredi politikasının ayrıca gelirleri yeniden dağıtıcı bir etkisi de vardır. Bu dönemde tasarruf sahipleri ile sabit gelirli olanların satın alma güçleri azalır (Tanınmış Yücememiş ve Çinko, 2019: 12; Salihoğlu, 2019: 9). Bu durum da paranın modern işlevlerinden biri olarak kabul görmektedir.

2.4.2.3. Egemenlik (Nüfuz) Aracı Olma

Paranın üretiminde ve kullanılmasında etkin olan kurum veya ülkeler özellikle parasal istikrarsızlık evrelerinde paralarını istedikleri ülkelerde nüfuz aracı olarak kullandıkları da görülmektedir. Bu güç sayesinde de istedik politikayı veya kararları ekonomik birimlere benimsetebilmektedirler. Örneğin uluslararası kredi veren kuruluşlar olan IMF ve Dünya Bankası gibi. Ayrıca, yurtdışı kredi veren bankaların kredi verme tercihi açısından seçtiği sektörler, bir anlamda ekonomiye yön verme olarak görülebilir. Benzer şekilde, ekonomik gücü büyük olan ülkeler de dünya ekonomisinde/politikasında söz sahibidirler (Parasız, 2009:14; Salihoğlu, 2019: 9). Örneğin, ABD-\$ ilişkisi gibi.

3. KRİPTOLAR

3.1. Kripto Tanımı ve Kapsamı

Kripto para. Paranın dijitalleşmesi sonrasında oluşturulan sanal bir para birimidir ve dünya çapında ilgi gören bir kriptografik sistemin ürünüdür. Şifre kelimesi Yunanca sır anlamına gelen kryptos kelimesinden gelir. Şifreleme, bilgilerin ve içerdiği verilerin başkaları tarafından okunmasını engellemeyi amaçlayan her türlü şifreleme yöntemini ifade eder (Gandal ve Halaburda, 2014). Bu şifrelenmiş sanal cüzdanlar yardımıyla kullanılabildiği için kripto adını almış ve parası ise kripto para olarak ifade edilmektedir.

Kripto para kavramı ilk olarak Bitcoin ile ortaya çıktı. Satoshi Nakamoto tanınmış bir yazar, bunu Kasım 2008'de kriptografi odaklı bir posta listesinde paylaşmıştı. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System" başlıklı bir makalede, Bitcoin ve Blockchain altyapısının tanıtımıdır. İlk Açık Kaynak Bitcoin, Ocak 2009 İşlemcinin oluşturulması, ilk Bitcoin ağını kurdu. Teorik olarak 1'ler ve 0'lardan oluşan bir kompleks, tıpkı bir altın madeninde çalışmak gibi Satoshi aynı zamanda sorunları çözerek "çıkarılan" bir Bitcoin bloğu yayımlayan ilk kişidir. Bu işlemde ilk kez hiçbir anahtar değer kriteri bir aracı tarafından fonlanıyor. Denetmen veya hükümet gözetimi olmadan bir kullanıcıdan diğerine aktarılır (Şenel, 2019: 26). Bitcoin üretimine ilk olarak 2009 yılında başladığı, Bitcoin projesinin ise 2010 yılında tamamlandığı biliniyor. Bu ilk kripto para birimi Bitcoin, 21 milyon birime kadar oluşturuldu (Lebe, 2021:158-159). Kripto para birimlerinin altında yatan teknoloji Blockchain'dir (Şenel, 2019: 26).

Dilimize Blockchain olarak tercüme edilen Blockchain; şifrelenmiş işlemler, dijital bir defter, dağıtılmış bir veri tabanı olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2020 :19). Blockchain sistemi, kriptolu işlemleri takip edebilen para Tüm işlemlerin kaydedildiği yüksek düzeyde güvenilirlik sağlayan ve şifreleme sistemini kullanan bir yapıdır. Bitcoin kullanılarak geliştirilen tüm işlemlerin geçmiş ve bekleyen kayıtları gerçekleşmemiş kayıtlarda dahil olmak üzere herkese açık, görünür, dağınık ve benzersizdir. Dijital ortamda zamanı gösteren küresel bir hesap defteri olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2020 :19-20).

Bu kripto macerasının başlangıcına bakarsak, 2008 yılında Mortgage Krizi olarak bilinen konut balonunun patlamasıyla ortaya çıkan ve dünyayı kasıp kavuran finansal krizi görebiliriz. Özellikle bazı bankaların ABD tarafından ele geçirilmesi, mevduat sahiplerinin bankalardaki paralarının güvenliğini sorgulamasına yol açarak para ekosistemi konusunda tartışmalara yol açtı. Bu durum insanların bankalara, derecelendirme kuruluşlarına ve hükümetlere olan güvenini azalttı. Finansal sisteme olan güvenin azalması, yeni bir para sisteminin ya da para benzeri bir sistemin oluşmasına zemin hazırlayan temel faktör oldu (Mortan vd., 2019: 65; Bakır, 2021:47).

3.2. Kriptoların Özellikleri

Kripto paraların genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Aykaç, 2022: 10):

- Kripto para birimleri, bankacılık sistemleri gibi merkezi bir temele sahip değildir. Herhangi bir devletin veya kuruluşun kontrolünde olmayan kripto para sisteminin işlevselliği bir yazılım veri tabanı (Blokzincir/blockchain) ile sağlanmaktadır.
- Merkezi olmayan kripto para birimleri, tüm kesimlerin ulaşabildiği genel olarak bilinen yöntemlerle belirli bir oranda üretilir.
- Kripto para birimi başlı başına bir para birimidir. Herhangi bir kurum veya kuruluşun gözetimi, kontrolü, etkisi altında kalmadan düzenlenip denetlenmeden faaliyetlerini sürdürür.
- İlk ve en popüler kripto para birimi olan Bitcoin, 2009 yılında tanımlandı.
- Kripto para birimleri metal veya kağıt gibi malzemelerden yapılmaz. Tamamen yazılımlar sonucu sanal ortamlarda üretilen, internet yoluyla akışı sağlanan kripto paraların değeri, kullanıcıların onu para gibi kullanmak istemelerinden ya da metal, kağıt para, altın gibi fiziki varlıkların yerine koyabilmelerinden gelmektedir.

3.3. Kriptoların Sayısı ve Piyasa Değeri

Bitcoin'in piyasaya sürülmesinin ardından Ethereum ve diğer birçok alternatif dijital para birimi piyasaya çıktı. Bu kripto para birimlerine olan talep dünya çapında giderek artıyor ve Kasım 2023'e kadar 2 milyon sınırını geçmesi bekleniyor.

Kripto paraların toplam piyasa değerleri ise aşağıdaki Grafik 1'de görüldüğü üzere zirveyi 8 Kasım 2023 tarihinde 1.34 trilyon \$ geçerek gerçekleştirmiş olsa da Kasım 2023'de yaklaşık 3 trilyon \$ olduğu görülmektedir.

Piyasa değeri

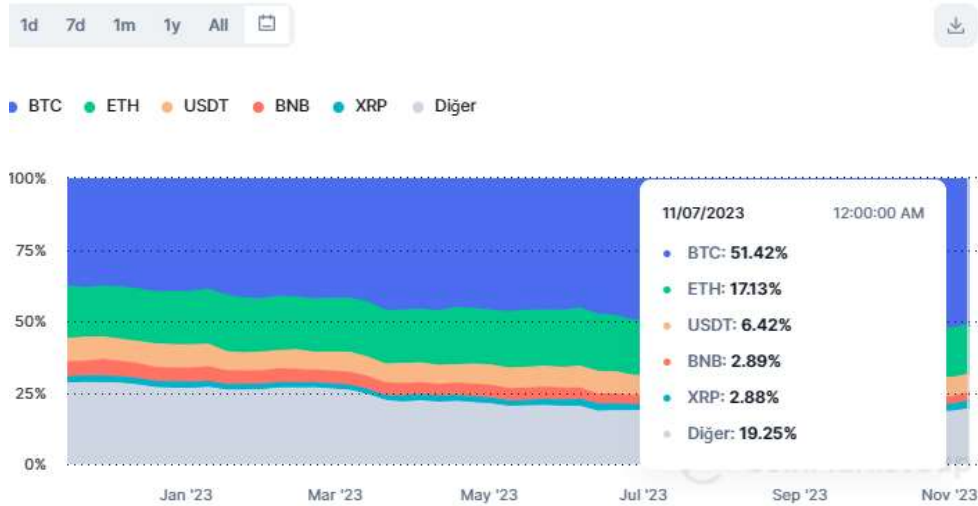

Grafik 1: Kriptoların Toplam Piyasa Değeri

Kaynak: <https://coinmarketcap.com/tr/>

Grafik 1’de görülebileceği üzere kripto paraların piyasa değeri her ne kadar 2022 yıllarında oluşan olumsuz gelişmeler (ülkelerin yasakları, iflaslar ve yolsuzluk gibi) nedeniyle düşüş yaşasa da son 3 oldukça hızlı arttığı söylenebilir. Daha yüksek getiri potansiyeli ve yeni finansal yatırım ürünlerine olan yaygın inanç nedeniyle bu artışın artan bir ivmeyle devam etmesi bekleniyor. Bu miktar, birkaç ülke dışında dünyadaki çoğu ülkenin yıllık milli gelirinden daha yüksektir.

Günümüz finansal sisteminin önemli bir parçası haline gelen kripto paralar herhangi bir otorite veya merkeze bağlı olmayıp piyasa katılımcıları tarafından kabul edilmekte ve gerçek kişi ve kurumlar tarafından para olarak kullanılmaktadır. Bu gerçek, Şekil 1’de sanal para birimlerinin toplam piyasa değeri içindeki payına bakıldığında daha net bir şekilde ifade edilebilir. Şekil 2 özellikle ilk 10 kripto para biriminin toplam piyasa değerindeki payını göstermektedir.

Grafik 2: Kriptoların Toplam Piyasa Değeri İçindeki Payları (%)

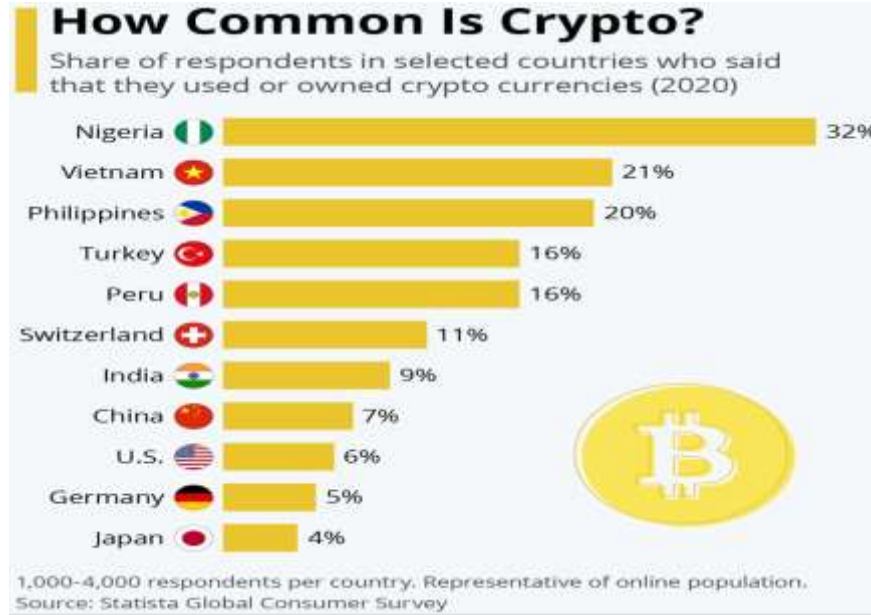
Kaynak: <https://coinmarketcap.com/tr/>

İlk sanal para birimi olan Bitcoin, toplam piyasa değerinden en büyük payı %51,42 ile alıyor. ETH ise % 17.13 ile payı ile ikinci sırada yer almaktadır (Grafik 3).

Bu kripto paralar alışverişin yanı sıra altın, hisse senedi gibi finansal yatırım araçları için de kullanılıyor. Uluslararası ticarete Amazon, Microsoft, PayPal, Subway, DELL ve Expedia gibi şirketler kripto para

birimlerini kabul ediyor ve ödeme aracı olarak kullanıyor. Bitcoin öncelikli olarak alışverişte ödeme yöntemi olarak kabul edildiğinden kripto para borsalarındaki değeri artıyor.

Bu doğrultuda Buchholz (2021) yaptığı bir araştırmada nüfusuna göre en çok kripto para kullanan ülke vatandaşlarını analiz etmiş ve sonuçları aşağıdaki Grafik 3’de özetlenmektedir.

Grafik 3: Ülkelerin Nüfuslarına Göre Kripto Para Kullanım Oranları

Grafik 3’de görüldüğü üzere, kripto para kullanan ülkeler sıralamasında % 32 ile Nijerya ilk sırada yer alır iken, % 21 ile Vietnam vatandaşları ikinci, % 20 ile Filipinler üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye ise % 16 ile dünyada dördüncü, Avrupa’da ise ilk sırada yer almaktadır.

Bu gelişimler, kripto paraların gelecek ekonomik yaşam içerisinde varlıklarını hissettireceği açık bir gerçektir. Gelişmiş ülkelerde teknolojik ve eğitim derecesine bağlı olarak kripto para kullanımı hızlı bir şekilde yaygınlaşacağı ve sadece az gelişmiş ülkelerde geleneksel paralar varlıklarını sürdüreceği iddia edilmektedir (Alpago, 2018:416).

3.4. Kripto Paranın Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Yüksek Volatilité: Kripto para birimlerin kullanmanın birçok yolu vardır, ancak bugün bunları kullanan insanların çoğu bunları yalnızca bir yatırım olarak kullanmaktadır. Spor etkinlikleri için yatırım biletleri dışındaki dijital para birimleri Para satın almak, çevrimiçi kumar oynamak, Bitcoin ile bir ev satın almak daha fazlası için kullanılabilir. Ancak yatırımcıların karşılaştığı en önemli konu kriptodaki yüksek kur oynaklığıdır (Şenel, 2019: 40).

Kaybolma/Çalınma Riski: Tüm yeni teknolojilerde olduğu gibi, blockchain altyapısını kullanan kripto para birimleride hırsızlık veya kayıp riskine tabidir. Bu nedenle güvenlik sıkıntılarının farkında olmak son derece önem arz etmektedir. Yatırım amaçlı kripto para birimleri Alışveriş amaçlı olsun yada olmasın, güvenlik ihlalleri nedeniyle çalınma veya kaybolma riski vardır (Şenel, 2019: 40).

Şeffaflık: Kripto para birimlerinin kullanımı anonimdir, ancak tüm işlemler kaydedilir ve genel bir defterde (blokzincir) saklanır. Bu, verilerin herhangi bir zamanda herhangi bir kişi tarafından görülebileceği ve daha şeffaf bir bankacılık sistemi isteyenler için büyük bir fırsat olarak değerlendirilmektedir (Şenel, 2019: 40).

7/24 Erişim: Kripto para birimleri her yerde harcanabilir veya satın alınabilir ve bunları kullanmak için herhangi bir bilgisayar gerekmez. Cep telefonu ve benzeri gibi tüm akıllı cihazlarla bütün işlemler yapılabilmekte ve tasarruflarına istedikleri an ulaşabilmektedir (Şenel, 2019:40).

4. KRİPTOLARIN, PARA ve DİĞERLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

IMF raporunda (2016) kullanılan sınıflandırmaya göre, dijital olarak değeri temsil eden varlıklara dijital para birimleri adı verilmektedir. Elektronik para (elektronik para) ve Paypal, fiat para birimleri cinsinden tanımlanan dijital para birimlerinin örnekleridir. Yasal para birimi olarak adlandırılmayan her şeye sanal para birimi denir. Sanal para birimleri, dış dünyayla olan ilişkiye bağlı olarak dönüştürülebilir veya dönüştürülemez (elektronik oyun para birimi) olabilir. Değiştirilebilen para birimleri iki türe ayrılır: merkezi para birimleri ve merkezi olmayan para birimleri. Merkezi olmayan ve doğrulama sistemi olarak kriptografiyi kullananlara da kripto para birimleri denir.

Kripto para birimleri de değerlerine göre gruplara ayrılır. Çünkü kripto para birimlerinin de değeri var ve insanlar bunları yatırım aracı olarak kullanıyor (bkz. Şekil 1 ve 2). Dolayısıyla bir kripto para birimidir. "Emtia", "elektronik para" veya "menkul kıymetler" olarak sınıflandırılabilir mi? Gelin birlikte göz atalım. Kripto para birimleri genellikle geleneksel para birimleriyle karşılaştırılır. Karşılaştırmadan elde edilen farklar aşağıdaki Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Kriptolar ile Geleneksel Para Arasındaki Farklar

Özellikler	Kripto Para	Geleneksel Para
Üretim	Bilgisayar yazılımı	Kamu
Kontrol	Merkeziyet yok	Hükümet ve Bankalar
Fiziksel Yapısı	Bilgisayar Kodu - Sanal	Madeni ve Kağıt
Transfer Süresi	Neredeyse anında	Uzun zaman alabilir
Güvenlik	Güvenli (çevrimiçi işlemlerde)	Zayıf (çevrimiçi işlemlerde)

Kaynak: Gül (2020): 447.

Tablo 1'den görülebileceği gibi geleneksel para birimleri, aktarım süreleri, üretildikleri sistemler, onları kontrol eden kuruluşlar, fiziksel yapıları ve güvenlik yönleri açısından kripto para birimlerinden önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Kripto para birimleri diğer geleneksel para birimlerine göre daha güvenli olmasına rağmen hala hacker saldırılarının ve dolandırıcılıkların hedefi olmaya devam ediyor. Özellikle dolandırıcılar, kripto para piyasasının ne kadar karlı olduğunu görerek faaliyetlerini artırmak için sahte Bitcoin hesapları ve cüzdanlar kullanıyor. Örneğin, önceki hırsızlıklar, takas odasının çoklu imza güvenlik tekniklerine yeterince dikkat etmemesine ve soğuk cüzdanlar yerine sıcak cüzdanlarla entegrasyona odaklanmasına atfedildi (Newbium, 2016).

Son olarak, sanal para birimlerinin temel öğelerini mevcut para birimleriyle karşılaştırmanın sonuçlarını aşağıdaki Tablo 2'de yer almaktadır. Analizde ABD doları (\$), Türk Lira (TL), emtia (külçe altın), emtia parası (madeni para) ve altın standardı BitCoin ile karşılaştırılmıştır.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Tablo 2: Kriptonun, Para ve Diğer Varlıklarla Karşılaştırılması

Özellikler	BitCoin	\$	TL	Emtia (Külçe Altın)	Emtia Para (Madeni Para)	Altın Standardı
Ekonomik Talep Yapılarıyla İlgili Özellikler Açısından						
Gerçek Değer	Yok	Yok	Yok	Evet	Yok	Yok
İhraç edenin sorumluluğu	Hayır	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet
Yasal mı?	Hayır	Hayır	Evet	N/A	N/A	Karışık
Mübadale aracı	Az. Perakende ödemelerde artıyor	Kısıtlı. Sınır ötesi işlemlerde daha çok	Evet	Evet	Evet	Evet
Ölçü birimi	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet
Değer saklama aracı	Evet. Ancak, yüksek kur riskine ve ani güven şoklarına tabidir.	Evet. FX riskine tabi	Evet. Enflasyon riskine tabi	Evet. Emtia riskine tabidir.	Evet. Kalitesinin seyretilmesi riskine tabidir.	Evet. Fiyatlarının düşüş riskine tabidir.
Saklama Koşulları	Ekonomik. Çevrimdışı ya da çevrimiçi	Ekonomik. Güvenli fiziki olarak alanı veya banka vb. gerekli	Ekonomik. Güvenli fiziki olarak alanı veya banka vb. gerekli	Pahalı. Güvenli fiziki alan gerekli	Orta. Emtiya göre değişir	Ekonomik. Çevrimiçi alan gerekli
Arz Yapılarıyla İlgili Özellikler Açısından						
Tekel / Merkeziyetiz	Merkeziyetiz	Tekel	Tekel	Dağıtık	Karışık	Karışık
Arz yapan	Özel	Yabancı Kamu	Kamu	Özel/Kamu Madenciligi	Karışık	Karışık
Arzın miktarı	Esnek Değil	Esnek	Esnek	Esnek Değil	Esnek Değil	Esnek Değil
Arzın kuralı	Bilgisayar programı	Kural bazlı (Enflasyon hedeflemesi)	Kural bazlı (Enflasyon hedeflemesi)	Madencilik için fırsat maliyeti	Emtiaya bağlı	Rezerv oranı olarak emtiaya bağlı
Arz kuralı değiştirilebilir mi?	Evet (Madencilerin çoğu anlaşırsa)	Evet	Evet	Hayır	Üretilen paraların kalitesi seyretililebilir	Rezerv oranı tasarruf edilerek değiştirilebilir
Üretim maliyeti	Yüksek (elektrik tüketimi nedeniyle)	Düşük	Düşük	Çok yüksek (madencilik)	Orta	Düşük
Çevreye Etkisi	Olumsuz	Nötr	Nötr	Olumsuz	Orta	Nötr

Kaynak: Lebe (2021): 170-171

Tablo 2'ye bakıldığında, kripto para birimlerinin talep yapısı (ölçü birimi, değişim aracı ve değer saklama aracı) yani üç temel özellik açısından geleneksel paranın çok gerisinde kaldığı söylenebilir. Arz faktörleri karşılaştırıldığında da benzer bir tablo ortaya çıkıyor (Tablo 2).

Kripto para madenciliği çevreye verdiği zarar nedeniyle ağır eleştirilere maruz kalıyor. Güç tüketimi ve gürültü kirliliği özellikle eleştiriliyor. Örneğin Bitcoin madenciliği için kullanılan yıllık elektrik miktarı 121,05 terawatt/saattir. Madencilikteki enerji tüketimi, Arjantin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin yıllık elektrik tüketimini aşacak şekilde arttı (Temizer, 2021).

Günümüzde merkezi güçler tarafından BitCoin ve altcoin gibi kripto paralarını tanımlamak için yapılmış ortak bir bulgu bulunmamaktadır. Bunun temel sebebi yukarıdaki Tablo 2'de görüldüğü gibi kripto paraların gerek talep edenler açısından gerekse arz edenler açısından çok farklı yönleri bulunmaktadır. Bu yüzden, Avrupa Merkez Bankası (ECB) gibi finansal piyasaların önde gelen kuruluşları tarafından kripto paralar, elektronik para sınıflandırması içine yer almakla birlikte; onları, iktisat kaynaklarında tam bir para formu olarak kabul etmedikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kripto para birimleri, yasal açıdan nakit ya da döviz de değildir.

Bu değerlendirmeler sonucunda sanal paraların; para, emtia veya menkul kıymet olarak kabul edilmesi pek mümkün olamamaktadır. Özellikle Çin gibi ülkelerin kripto para işlemlerini yasaklanması, Türkiye gibi çoğu ülkelerin para olarak kabul etmemeleri ve buna sıcak bakmamaları dikkate alındığında; benimsenen e-emtia ifadesi, zamanla ve resmi uygulamalarla ortaya çıkacak yeni bir konu olduğu düşünülmektedir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kripto paraların, para olup olmadığı ilgili tıpkı tanımı ve sınıflandırmasında olduğu gibi ortak bir değerlendirme yoktur. Ancak, bu kısa zaman diliminde bu kadar yükselmesi ve sanal ortamda çıkan bilgiler; sanal paraları bir bilişim teknolojisinin verisi olmaktan çok, insanların bir finans aracı olarak algılanmasına neden olduğu iddia edilmektedir. Çünkü, BitCoin'i ilk kullananlarda teknoloji merakına bağlı olarak yeni bir para biriminin farkındalığı söz konusu iken yeni kullanıcılarda daha çok vurgun (spekülatif) amaçlı elde bulundurma ve bir paradan ziyade gelecekte değeri artacak değer gibi kabul etme düşüncesi mevcuttur. Bu nedenle, bu tür paraların para olma yolunda büyüme evresinde olduğu ve daha çok yol kat etmesi gerektiği söylenebilir.

Aynı zamanda, çağımızın dünya ekonomisinde geleneksel kağıt para kullanımı % 8 gibi çok düşük seviyelerde yapıldığı, % 92'lik kısmının ise sanal ortamlarda (kredi kartları ve elektronik para şeklinde) gerçekleştiği unutulmamalı ve bu yüzden kripto para konusunda engelleyici değil, tamamlayıcı bir yaklaşım içinde olunmalıdır.

Sonuç olarak sanal paralar, paranın temel özelliklerinden sadece bazılarını taşıdıkları söylenebilir. Mesela taklit edilemedikleri gibi, bölünebilirliği, homojenliği, bozulmama ve bir yerden bir yere götürmeye mümkün olmaları gibi özellikleri karşılayabildikleri görülmektedir. Ancak hem değerlerindeki ve alım güçlerindeki yüksek artış sebebiyle değerlerini tam olarak koruma ve günümüzde neredeyse yasal kabulleri hiç mevcut değildir (El Salvador ve Orta Afrika Cumhuriyeti hariç).

KAYNAKÇA

Akdiş, M. (2011). Para Teorisi ve Politikası. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

Aksu, H. (2021). *Küresel Boyutuyla Kripto Paralar Ve Bunların Türkiyede Vergilendirilebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Alpago, H. (2018). Güncel ve Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İktisadi Düşünce Tarihi. Çizgi Kitabevi, Konya.

Aslan, A. (2018). *Kripto Para Olgusu ve Blockchain Teknolojisi: Ekonomik Aktörlerin Tepkisi, Maliyet Analizi, VAR Modeli ve Granger Nedensellik Testi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

Aykaç, M. (2022). *Kripto Para Madenciliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bahçeli, T. (2018). The Effect of Bitcoin on The Financial Economy of Turkey. MA Thesis. Istanbul: T.C. Istanbul Commerce University.

Bakır, E. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Kripto Para Birimleri ile Ekonomik Göstergeler Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Bamford, C. (2015). Principles of International Financial Law. Second Edition, Oxford University Press, London.

Buchholz, K. (2021). How Common is Crypto? <https://www.statista.com/chart/18345/crypto-currency-adoption/> (Erişim: 06.10.2021).

CoinMarketCap internet sitesi (2021). <https://coinmarketcap.com/>

Collomb, A. and Sok, K. (2016). “Blockchain / Distributed Ledger Technology (DLT): What Impact on the Financial Sector”, Digiworld Economic Journal, 103, pp.93-110.

Deniz, E. A. (2020). *Finansal Piyasalarda Kripto Para Uygulamaları: Kripto Para Fiyatlarını Etkileyen Faktörler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdem, E. (2021). Para Banka ve Finansal Sistem. Detay Yayıncılık, Ankara.

Galbraith, J. K. (1990), Para, Nereden Gelir Nereye Gider. (Çev: N. Himmetoğlu ve B. Çorakçı), İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi

Gandal, N. and Halaburda, H. (2014). Competition in The Cryptocurrency Market. Bank of Canada Working Paper, No:2014-33. Ottawa: Bank of Canada

Garayev, B. (2021). *Makroekonomik Değişkenler ile Kripto Paralar Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi: Bitcoin Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Gül, H. (2020). “Bitcoin ve Türevi Varlıkların Muhasebeleştirilmesine İlişkin Bir Değerlendirme” Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), ss.444-454

IMF - International Monetary Fund (2016). Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations. IMF Staff Discussion Note, 16(03), January, Washington DC. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf>

Lebe, F. (2021). E-Ticaret ve Kripto Para. Bölüm Adı: Kripto Paralar İle İlgili Merek Edilen Soru: Para Niteliği Taşıyor Mu?, Editör: Mustafa Latif EMEK, IKSAD Publications, Ankara, ss. 133-179.

Mete, M. ve Tekin, İ. (2021). “Kripto Para Teknolojisi, Ulusal ve Uluslar Arası Piyasalardaki Önemi, Gelişimi ve Ülkelerin Yaklaşımları”, XII. Eurasian Conference on Language & Social Sciences, 18-19 Haziran, Ekaterinburg / Russia, ss. 232-246.

Mishkin, F. S. (2001). The Economics of Money, Banking and Financial Markets. Sixth Edition, Addison Wesley.

Mortan, K., Özgen, N., Kazgan, G., Ekin, A., Gül, E., Erçel, G. ve Eğilmez, M. (2019). Ekonominin Güncel Sorunları. Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 2774, Eskişehir.

Newbium, (2016), “The 10 Biggest Bitcoin Hacks in History”, <https://coins.newbium.com/post/655-the-10-biggest-bitcoin-hacks-in-history>

Orhan, O. Z. ve Erdoğan, S. (2002). Para Politikası. Avcı Ofset, İstanbul.

Osborne, D.K. (1991). “Osborne’nin Para Tanımı Konusundaki On Yaklaşım” (Çev. Ali Kılıç). Maliye Dergisi, 105, ss. 35-42.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- Özaydın, A. (2019). Bilgi Ekonomisi: Kripto Para Ekonomisi. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Parasız, İ. (2009). Para, Banka ve Finansal Piyasalar. (Gözden Geçirilmiş, 9.Baskı), Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parasız, İ. (2012). Para Teorisi ve Politikası. Üçüncü Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Pektaş, H.M.(2022). *Kripto Paraların Analizi ve Türkiye Ekonomisi Açısından Değerlendirmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Piscini, E. Hyman, G. and Henry, W. (2017). “Blockchain: Trust Economy”, in Tech Trends 2017; <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/tech-trends/2017/blockchain-trust-economy.html> (Erişim: 30.09.2021).
- Salıhoğlu, E. (2019). Dijital Para ve Merkez Bankası Para Politikaları. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Schmitt, C. (1999). Elektronisches Geld im Internet, -Probleme des Bankaufsichts-, Zentralbank- und Geldwäscherechts-, Diss, Aachen.
- Şenel, M. M. (2019). *İslam İktisadında Kripto Paraların Yeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şener, O. H. (2007). Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(Özel Sayı), ss.455-490
- Tanınmış Yücememiş, B. ve Çinko, L. (2019). Finansal Piyasalar Para ve Bankacılık. Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- TCMB (2020). 100 Soruda Merkez Bankacılığı, Ankara.
- Temizer, M. (2021). “Bitcoin’in Tükettiği Elektrik, Bazı Ülkelerin Yıllık Tüketimlerini Geride Bırakıyor” 11.02.2021 Tarihli haber. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bitcoinin-tukettigi-elektrik-bazi-ulkelerin-yillik-tuketimlerini-geride-birakiyor/2141138> (Erişim: 05.10.2021)
- Urgancı, H. (1982). Para ve Banka. Adana.
- Ülgen, G. (2020). Para Teorisi ve Politikası. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Zarakolu, A. (1999). Para ve Kredi Bilgisi. Ankara.

TÜRK DESTANLARININ ANA KAYNAĞI: ALP ER TUNGA DESTANI

MAIN SOURCE OF TURT EPICS: ALP ER TUNGA EPIC

Prof. Dr. Necati DEMİR

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Ankara-Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0762-410X

ABSTRACT

The Epic of Alp Er Tunga is situated within the chain of epics as the Turkish Epic of Creation, following the creation epics of the Turks. In other words, it is one of the first Turkish epics. The significance of Alp Er Tunga or Efrasiyap in Turkish history is undisputed. Above all, he is considered the first Turkish ruler. He is the founder of the Turkish Turan State where all Turks lived together. The Epic of Alp Er Tunga, found within the pre-Islamic Turkish epics, narrates the birth of the first known Turkish ruler in history, his period as a prince, his reign during the era of realizing the ideal of "ruling the world," and his death. These topics are, of course, documented in various sources. We have gathered and evaluated all known versions of the Epic of Alp Er Tunga and will attempt to discuss new findings in our paper with the scientific community

Krywords: Turkish history, Turkish epics, and the Epic of Alp Er Tunga

ÖZET

Alp Er Tunga Destanı, destanlar zinciri içerisinde Türklerin Yaradılış Destanları'ndan sonra yer almaktadır. Yani ilk Türk destanlarından. Alp Er Tunga ya da Efrasiyap'ın Türk tarihindeki yeri tartışılmayacak kadar önemlidir. Her şeyden önce o, ilk Türk hakanı sayılmaktadır. Bütün Türklerin bir arada yaşadığı Türk Turan Devleti'nin kurucusudur. İslamiyet öncesi Türk destanları içerisinde yer alan Alp Er Tunga Destanı, tarihte bildiğimiz ilk Türk hakanının doğması, şehzadelik dönemi, hakanlık dönemi "dünyayı yönetme ülküsü"nü gerçekleştirme dönemi ve ölümünü anlatmaktadır. Bu konular elbette ki farklı kaynaklarda yer almaktadır. Biz Alp Er Tunga Destanı'nın bilinen bütün nüshalarını toparlayıp değerlendirdik. Bildirimizde yeni bilgileri bilim dünyası ile tartışmaya çalışacağız.

Anahtar sözcükler: Türk tarihi, Türk destanları, Alp Er Tunga Destanı

Giriş

Alp Er Tunga, MÖ 7. yüzyılda yaşamış Saka Devleti hakanıdır. O, Türkistan'daki bütün Türkleri / Türk boylarını birleştirerek Türklerin bir arada yaşamasını simgeleyen Turan coğrafyası üzerinde Turan Devleti'ni kurmuştur. Kaynaklar, onun merkezinin Özbekistan ve Doğu Türkistan olduğunu göstermektedir. O buralardan hareket ederek Kafkasları aşmış; Anadolu, Suriye ve Filistin'i hâkimiyeti altına almış, 28 yıl hüküm sürmüştür. Öyle anlaşılmaktadır ki onun hayatı savaşlarla geçmiştir. Rivayetler doğru ise uzun süren bir savaşın sonunda İranlı Medlerin hükümdarı Keyhüsrev'in davetinde hile ile öldürülmüştür. Alp Er Tunga, Asur kaynaklarında *Maduva*, Herodot'ta *Madyes*, İran ve İslâm kaynaklarında *Efrasiyap* adlarıyla anılmaktadır. Kâşgarlı Mahmud ve Yusuf Has Hacib'in verdiği bilgilere göre İranlıların kendi savaş Tanrılarına istinaden isimlendirdikleri Efrasiyap ile Alp Er Tunga aynı kişidir. Bununla birlikte ondan bahseden istisnasız bütün kaynaklardan da Efrasiyap ile Alp Er Tunga'nın aynı kişi olduğu, tereddüde yer bırakmayacak biçimde, anlaşılmaktadır.

1. Alp Er Tunga Destanı'nın Konusu

Uygurların Türeyiş Destanı ve Uygurların Göç Destanı'nda adı geçen *Buku Tegin / Buku Tigin*, kaynaklara göre Alp Er Tunga'nın kendisidir. Uygurların Türeyiş Destanı'nda, Alp Er Tunga'nın olağanüstü olaylar içerisinde doğmasını çok ilgi çekici bir şekilde anlatır. Onun Orhun Nehri sahilinde iki nehrin arasında, gökten inen bir ışıqla bir dağın içerisinde doğması, büyümesi ve olağanüstü olaylar eşliğinde tahta çıkması anlatılmaktadır. Uygurların Göç Destanı'nda ise Türeyiş Destanı'ndaki olaylar kısaca özetlenmiş, onun doğumu, büyümesi ve tahta çıkışı anlatılmıştır.

Alp Er Tunga Destanı'nın metin parçalarından birisi de Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig adlı eseridir. O, eserin iki yerinde Alp Er Tunga'dan *Tunga Alp Er* olarak bahsetmiştir. Ona, Taciklerin ve İranlıların Efrasiyap dediklerini açıkça belirtir. Eserde Alp Er Tunga'nın şahsiyetinden bahsedilir, söylediği güzel sözlere yer verilir.

Herodot Tarihi'de Alp Er Tunga'dan kısaca bahsedilir. Bir İskit ordusu Doğu Karadeniz Bölgesi'ne yerleşen Kimmerleri atmak için MÖ 638 yılında buraya sefer düzenlemiştir. On yıl sonra Herodot tarafından Madyas olarak adlandırılan Prototeus'un oğlu Medler tarafından işgal edilen Asur yurdunu kurtarmak için MÖ 628'de Asurlulara yardıma gelmiş, Medya'yı işgal etmiş, Medleri kendisine bağlamıştır.

Nizamü'l-Mülk, Siyasetname'sinde Alp Er Tunga'dan olumluca bahseder. Sultan Melikşah'ın Alp Er Tunga / Efrasiyap soyundan geldiğini belirtir. Nizamü'l-Mülk, iyi davranışlı bir vezirin padişahı iyi ad sahibi ve dünyaca tanınmış yapacağını anlatmış, çeşitli örnekler vermiştir. Keyhüsrev'in Gevderz, İskender'in Aristo gibi veziri olduğu için dünya lideri olduğunu söylemiştir. Bu arada Efrasiyap'ın da Bira (Visa) isimli vezir ile dünya lideri olduğunu ifade etmiştir. Nizamü'l-Mülk, eserinde Keykavus, Siyavuş, Efrasiyap ilişkilerini anlatan bir hikayeye de yer vermiştir.

Alp Er Tunga'dan detaylıca bahseden tarihçi Taberî'dir. O, 839'da Taberistan'ın merkezi Amül'de doğmuştur. Ona Taberî denmesinin sebebi doğum yerinin Taberistan olmasından dolayıdır. 870'te Bağdat'ta öldü. Günümüze ulaşan en önemli eserlerden birisi Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk adlı çalışmasıdır. O, daha önce yazılmış zamanımıza ulaşmamış pek çok kitaptan yararlanarak eserini oluşturmuştur. Dolayısıyla Alp Er Tunga veya Efrasiyap konusunda ilk yazılı kaynaklardan birisi *Taberî Tarihi*'dir. Taberî tarihi Şehname'ye de kaynak olmuştur.

Firdevsî Rumî, Süleymanname'nin 39, 42 ve 44. ciltlerinin büyük bir bölümünü Alp Er Tunga / Efrasiyap ile ilgili konulara ayırmıştır. Bu ciltlerde tamamen hayali konuları işlemiştir. Hz. Süleyman ile Alp Er Tunga / Efrasiyap'ı güya Sinop'ta savaşmış gibi bir olay örgüsünü eserinde işlemiştir. Firdevsî Rumî'nin Alp Er Tunga / Efrasiyap ile ilgili yazdıklarının hiçbir tarihî önemi ve özelliği bulunmamaktadır. Onun çalışması ancak hayali ve destanî olarak değerlendirilebilir.

Alp Er Tunga'dan en uzunca bahseden kaynak Şehname'dir. Türk milletinin gönlünde taht kurmuşken Şehname adlı eserini 1004 tarihinde bitiren Firdevsî, ırkçılığın ilgi çekici bir örneğini vermiştir. O, eserinde Alp Er Tunga'yı basiretsiz, iki yüzlü, hilebaz, ... olarak tanıtmış, tam anlamıyla onun tarihi ve destani kişiliğine ihanet etmiştir. Bununla beraber Efrasiyap'ın İran Turan savaşında başlangıçta şehzade göreviyle yer aldığını, servi ve uzun boylu olduğunu, kollarının ve göğsünün aslan gibi gücü bulunduğunu, fil kadar kuvvet sergilediğini de kaydetmiştir. Aslında Şehname tam bir hayal ürünüdür. Firdevsî kendisinden önce yaşamış Dakikî'nin bin beyitlik eserini Şehname'nin girişine yerleştirmiştir. Geri kalan kısmın büyük bir bölümünü de Taberî Tarihi'nden almıştır.

3. Alp Er Tunga Destanı'nın Şahıs Kadrosu

Alp Er Tunga Destanı'nın en önemli şahsı hiç şüphesiz Alp Er Tunga / Efrasiyap'tır. O, yaklaşık olarak 700 yılına yakın bir zamanda doğmuş olmalıdır. Pek çok kaynak babasının adının *Bişenk* olduğu konusunda birleşir. Annesinin adına hiçbir kaynaktan rastlanmamıştır. Nerede doğduğu konusu da bilinmeyenler arasındadır. Tamamen rivayetlere dayalı Uygurların Türeyiş Destanı dikkate alınacak olursa o Karakurum şehrinde Orhun Nehri'nin kenarında doğmuştur.

Alp Er Tunga'nın çocukluk ve gençlik yılları da bilinmeyenler arasındadır. O, tarihi kaynaklarda yetişkin bir kişi ve bir şehzade olarak çıkmaktadır. Nitekim bir süre sonra da babasının yerine geçip hakan olmuştur.

Alp Er Tunga, bütün Türk halkları tarafından en büyük atalardan biri olarak kabul edilmiştir. Bir yandan da kurulan ilk Türk devletinin kağanı olarak düşünülmüştür. Bu yüzden tarih boyunca devlet kuran aileler, Alp Er Tunga'nın soyundan geldiklerini ispatlamaya çalışmışlardır.

Alp Er Tunga hakkında en önemli bilgileri veren yazarlardan birisi; XI. yüzyılda yaşamış, Türk dilinin bilinen ilk sözlüğünün yazarı Kâşgarlı Mahmud, *Dîvânü Lugâtî't-Türk'te Tunga Alp Er'in Efrasiyap* anlamına geldiğini söyleyerek çok önemli tarihî bir bilgi vermiştir¹. Bu *Tunga Alp Er* ile *Efrasiyap*'ın aynı kişi olduğu anlamına gelmektedir.

Alp Er Tunga, Türkçe kaynaklarda; tam anlamıyla donanımlı adil bir devlet başkanı, güçlü, yiğit, cesur, ileri görüşlü, bilgili, faziletli, ... bir kişidir. Güçlü ve toparlayıcı bir devlet adamıdır, ölümünden sonra Saka / İskit Devleti çökmüş, bölünmeler baş göstermiştir. Çok geniş bir coğrafyaya sahip olan ülke, yavaş yavaş küçülmüştür. Adaletin temsilcisidir. Onun ölümünden sonra adalet bozulmuştur. O, herkese iyilik ve güzellik sağlayıcısıdır. Ölümünden sonra insanlar iyilik ile güzelliği arar olmuşlardır. O, iyi bir yöneticidir. Ölümünden sonra insanların refahı bozulmuş, onun yönetimi özlenmiştir. O demokrat, insanlara saygılı bir kişidir. Çünkü her zaman komutanları ve devlet adamları ile görüş alışverişinde bulunmuş, herkesin görüşüne saygı ile yaklaşmıştır. Kâşgarlı Mahmud'un derleyip sunduğu Alp Er Tunga sagusu ile Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'de onun hakkında verdiği bilgiler bunu açıkça göstermektedir.

Uygurların Türeyiş Destanı'na göre beş erkek çocuğu Karakurum şehrinin yakınlarında bir dağda doğar. Bu çocukların en büyüğüne *Sankur Tegin*, ikinciye *Kotur Tegin*, üçüncüye *Tükel Tegin*, dördüncüye *Or Tegin*, beşinciye de *Buku Tegin* adı verilir. Buradaki Buku Tegin, Alp Er Tunga'dır.

Kâşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilere göre *Tunga Alp Er / Efrasiyap*'ın *Barsgan*: (<Barsa Han?) isimli bir oğlu vardır. Kâşgarlı Mahmud'un babasının doğup büyüdüğü Barsgan şehrini² Barsa Han'ın kurduğunu iddia ederek şehre bir kimlik kazandırmıştır. Adı geçen şehir Kırgızistan'ın Issık Göl ili sınırları içinde Issık Gölü'nün güney kıyısında küçük bir kasabadır.

Şehname'deki bilgilere göre Efrasiyap'ın *Ercasb* isimli bir oğlundan bahseder. Kehsen (bir kavim adı) ve Karluklar bahsedilen *Ercasb*'a tabi imiş³.

Alp Er Tunga'nın Karahan isimli bir oğlu vardır. Karahanlı Devleti'nin kurucuları onun soyundan geldiklerini söyleyerek Karahanlı Devleti'ni kurmuşlar ve devletin adını da ona bağlı olarak vermişlerdir.

Kaynaklardan öğrendiğimize göre *Tunga Alp Er / Efrasiyap*'ın bir oğlunun adı da *Barman*'dir. Kâşgarlı Yungu Deresi hakkında bilgi verirken onu *Barman* kasabasına akan büyük bir dere şeklinde tanıtmıştır. Bu arada Efrasiyap'ın Barman adında bir oğlu olduğunu, bu şehri Barman'ın kurduğundan ve adının da bu yüzden kaldığından bahsetmiştir⁴.

Şehname'ye göre Alp Er Tunga'nın babasının adı Peşenk'tir. Babasının kardeşi yani amcasının adı Vise'dir. Onun Pilsen ve Human adlı iki oğlu vardır. Efrasiyap'ın ikisi kız, altısı erkek olmak üzere sekiz çocuğu vardır. Kızlarının adı *Firengis* ve *Münije*'dir. Oğullarının adları ise *Sürha*, *Peşenk* (diğer adı *Şide*), *Cehen*, *Girdegir*, *İla* ve *Kara Han*'dir. İla'nın bir oğlu vardır. O da Gühheyla'dır. Bu arada esere göre oğullarından Kara Han hariç hepsi savaşlarda ölmüştür. Karahanlı Devleti işte bu Karahan'dan geldiklerini iddia ederek kurulmuştur. Peçeneklerin isim babası ve atası ise Peşenk'tir.

¹ Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi*, C. III, Ankara 1985, s. 149. Bundan sonra DLT olarak kısaltması verilecektir.

² DLT, I, s. 417-418.

³ A. Zeki Velidî Togan, *Oğuz Destanı*, İstanbul 1982, s. 127.

⁴ DLT, III, s. 369.

Kâşgarlı Mahmud, Dîvânu Lugâti't-Türk'te "Kaz" adlı kişiden bahseder ve onun Efrasiyap'ın kızı olduğunu söyler⁵.

Alp Er Tunga kızı Kaz'ı İran'dan kaçan Siyavuş ile evlendirmiştir. Siyavuş, Buhara'da yaşarken iftiraya uğramış, Alp Er Tunga tarafından idam edilmiştir. Tarih-i Buhara'daki bilgilere göre Keykavus oğlu Siyavuş, babasından kaçıp Ceyhun'a gelmiş, Efrasiyap'a sığınmıştır. Efrasiyap onu teselli etmiş ve kızı Kaz ile evlendirmiştir. Siyavuş bu vilayette kendisinden eser kalmasını istedi ve Buhara Kalesi'ni inşa etti. Sonra dedikodu yaparak Siyavuş ve Efrasiyap'ın arasını açtılar. Efrasiyap onu öldürdü. Cesedini Buhara Kalesi'nde Doğu Kapısı / Güriyan Kapısı dedikleri Kah Furuşan kapısının içindeki bir yere defnettiler.

Şehname'ye göre İran tarafından pek çok kişi Alp Er Tunga ile savaşmıştır. Bunlar; Nevzer, Zev, Gürşasb, Kubat / Keykubat, Kubat / Keykavus, Hüsrev / Keyhüsrev, ... dir. Bunların bazıları hayali şahsiyetlerdir. Yaşayıp yaşamadığı belli olmayan bu şahısların adlarının Anadolu Selçuklu Dönemi'nde sultanlara verilmesi ilgi çekicidir.

Firdevsî'nin eserde kahraman diye verdiği Zal, Rüstem, Giv, ... gibi isimler tamamıyla hayal ürünüdür.

Şehname'de hayal ürünü olarak Çin padişahı, Rum padişahı, Yemen padişahı gibi adlar da geçmektedir.

4. Alp Er Tunga Destanı'nın Mekânı

Alp Er Tunga'nın coğrafyası Çin Denizi'nden Tuna Nehri'ne kadar uzamaktadır. Kuzeyde Kuzey Denizi'ne, güneyde ise Mısır'a kadar ulaşmıştır.

Kâşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilere göre Merv şehrini de Alp Er Tunga kurmuştur. Efrasiyap yani Alp Er Tunga burayı, *Tahmures* tarafından şehrin iç kalesi yapıldıktan üç yüz sene sonra kurmuştur. Bazıları da bütün Maveraünnehr'in (Çayardı'nın) her tarafını Türk ülkesi saymıştır. Bu, *Yezkend*'den başlar. *Yezkend*'in bir adı da *Dizrüyin* 'dir, sarplığından dolayı 'Bakır Kale' demektir. Burası *Buhara* 'ya yakındır⁶.

Kâşgarlı'ya göre Alp Er Tunga'nın Türkistan'da farklı yerlerde merkezleri vardı. Fakat bunların içerisinde Ordu-kent yani Kâşgar çok özel bir yere sahipti⁷. *Balasagun* şehrinin yakınlarında da bir Ordu şehri vardı. Balasagun şehrine de Kozordu denilmekteydi⁸.

Kâşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilere göre *Tunga Alp Er* ile *Efrasiyap*'ın *Barsgan*: (<Barsa Han?) isimli bir oğlu vardır. Barsgan şehrini o inşa etmiştir. Bu şehir ayrıca Kâşgarlı Mahmud'un babasının şehridir⁹. Bars Han'ın başkenti (Ordu), Tanrı Dağları ve Issık Göl yakınlarında yer almaktadır. Bu çevrede yapılan kazılarda o döneme ait pek çok şehir ve han kalıntıları bulunmuştur¹⁰.

Daha önce de belirtildiği gibi Kâşgarlı Mahmud, Dîvânu Lugâti't-Türk'te "Kaz" adlı kişiden bahseder ve onun Efrasiyap'ın kızı olduğunu, Kazvin şehrinin onun tarafından kurulduğunu, Efrasiyap'ın kızının orada oturup orada oynadığını, Kum şehrinde avlandığını anlatmaktadır¹¹. Günümüzde Kazvin, İran'ın başkenti Tahran'ın 165 km kuzeybatısında yer almaktadır. Hazar Denizi'nin güneyinde bulunan şehir Elburz Dağları üzerindedir.

Tunga Alp Er / Efrasiyap ile ilişkilendirilen yerlerden birisi de Barman'dır. Barman, Tunga Alp Er / Efrasiyap'ın oğlunun adıdır. Bu şehri Barman kurmuş, bu yüzden adı bu şekilde kalmıştır. Bu şehirde ayrıca Yungu adlı büyük bir dere de bulunmaktadır¹².

⁵ DLT, III, s 149

⁶ DLT, III, s. 150.

⁷ DLT, I, s.417-124.

⁸ DLT, I, s. 417-124.

⁹ DLT, I, s. 417-418.

¹⁰ Emel Esin, *Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu*, İstanbul 2006, s. 109.

¹¹ DLT, III, s. 149..

¹² DLT, III, s. 369.

Tunga Alp Er / Efrasiyap'ın coğrafyasına Kaz Suyu'nu da ilave etmek gerekir. Dîvânü Lugâtî't-Türk'te Kaz Suyu'nun Ilı Deresi ile birleştiğinden bahsedilmiştir. Bu adı almasının sebebi olarak da Efrasiyap'ın kızının bu nehrin kenarında bir kale yaptırması gösterilmiştir¹³.

Cafer en Narşahî, Tarih-i Buhara adlı eserinde Buhara hakkında bilgi verirken sık sık Efrasiyap'tan bahsetmiştir. O, Buhara yakınlarında yer alan Ramitin köyünün eski Buhara olduğunu iddia etmektedir. Ona göre Ramitin, eskiden padişahların ikamet ettiği yerdir. Muhkem kalesi vardır. Şimdiki Buhara kurulunca padişahlar sadece kış aylarında burada kalmaktadır. Bu köyü de Efrasiyap kurmuştur. Efrasiyap her ne zaman Buhara civarına gelse başka yerde durmaz, bu köye gelip yaşar¹⁴. Bu arada Narşahî Buhara Kalesi'nin de Efrasiyap tarafından inşa edildiğini belirtmiştir¹⁵.

İskitler Anadolu'dan çekildikten sonra uzun süre Azerbaycan'da kalmışlardır. *Şaberen şehri* Efrasiyap'ın başkenti kabul edilmektedir. Arran'daki Sengi-surakh Efrasiyap'ın Keyhüsrev ile yaptığı muharebede son sığınağı, Tebriz kapılarından biri Efrasiyap'ın kafası defnolunan yer, Urmiye Gölü onun boğulduğu yer, Marağa yakınlarında bazı yerler ve bir köprü Efrasiyap'ın yapısı olarak kabul edilmektedir¹⁶.

Özbekistan'ın Semerkant şehrinin kuzeyinde harabe halinde *Efrasiyap şehri* ve bu şehirden elde edilen arkeolojik buluntuların sergilendiği *Efrasiyap Müzesi* bulunmaktadır.

Dağlık çim höyük üzerinde bulunan alan Emir Timur'un karısı Bibi Hanım Camii yakınlarındadır. Yüksek bir yerde kurulan şehrin çevresi verimli araziler ve akarsularla çevrilidir. 1220 yılında Moğolistan saldırısında Cengiz Han'ın ordusu tarafından tahrip edilip tamamen yıkılan şehir artık Semerkant'ın bir parçası olmuştur. 219 hektarlık alanda yer alan kalıntılarda arkeolojik kazılar yapılmış, bazı noktalarda 12 metreye kadar inilmiştir. Harabe halindeki yerleşim yeri toprak yığınları ile çevrilidir. Kale duvarlarının dört ayrı zamanda inşa edildiği anlaşılmıştır. Efrasiyap kalıntıları 1923 yılından bu yana devlet koruması altına alınmış ve 1966 yılında da bu alan arkeolojik saha ilan edilmiştir. Uzun yıllardır yapılan kazılarda elde edilen buluntular, hemen yakınında yaptırılan Efrasiyap Müzesi'nde korumaya alınıp sergilenmektedir.

Türk fatihi Alp Er Tunga tarafından bina edilen Çayardı (*Mâvarâû'n-nahr*) ve Horasan Türk illeri olup Arap işgallerinden sonra İranileşmiştir¹⁷.

Kâşgarlı Mahmud'a göre Efrasiyap'ın başşehri Kâşgar idi. Bugünkü Maralbaş şehri olan Barçuk'un kuruluşu da Alp Er Tunga'ya dayandırılmaktadır. Şehname'ye göre Alp Er Tunga'nın kızı Kaz ile gizlice nikahlandığı için kuyuya atılan ancak Rüstem tarafından kurtarılan Bizen yahut Bijen de Barçuk'ta hapiste idi¹⁸.

Şehname'de daima Seyhun çevresi zikredilir. Nehrin kenarında yer alan Harezm, Buhara, Beykent, Belh, Semerkant, Soğd, Çaç (Taşkent), Sipencap (Çimkent) sık geçen yer adlarıdır. Ayrıca Hoten (Doğu Türkistan'da şehir), Dehistan (Türkmenistan'da antik şehir), Rey (İran Tahran eyaletinde şehir), Zabistan (Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.), Kabil (Afganistan'ın başkenti), Hindistan, Şehd Irmağı (Eski İran'da ırmak) da destanın coğrafyası içerisinde yer almaktadır.

5.Alp Er Tunga Destanı'nın Zamanı

¹³ DLT, III, s. 149.

¹⁴ Ebu Bekr Muhammed b. Ca'fer en-Narşahî, *Tarih-i Buhara*, (Farsçadan tercüme ve notlar: Erhan Göksu), Ankara 2013, s. 27.

¹⁵ Narşahî, age s. 37.

¹⁶ A. Zeki Velidî Togan, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981, s. 168.

¹⁷ DLT, III, s 150; Esin, age, s. 172.

¹⁸ V. V. Barthold, *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, (Terc. R. H. Özdem), Ankara 2019, s. 71.

Alp Er Tunga'nın MÖ 700-625 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Babası Bişenk (?) Saka Devleti hakanıdır. O, babasından sonra muhtemelen MÖ 747'de Saka Devleti hakanı olmuş ve tarihte şimdilik bilinen ilk Türk imparatorluğunu ve Turan Devleti'ni kurmuştur.

Alp Er Tunga / Efrasiyap'tan Asur, Med, Eski Yunan, Çin, Hint, Eski Fars (Avesta) Orta Fars (Pehlevi), Fars, Arap, Moğol ve Türk kaynakları söz etmektedir. Asur kaynaklarında Alp Er Tunga'nın adı *Bartatua* olarak geçmektedir. Asur Devleti'nin dili Akadca'dır. Akadca ise Sami dillerinin ilki sayılmaktadır. *Bartatua* adı, daha önce de bahsedildiği gibi Alp Er Tunga ismine benzemektedir. Bir yabancı duyduğunu bu şekilde kaydetmiş olmalıdır. Dolayısıyla Alp Er Tunga'da zaman MÖ 700-625 yılları aralığıdır.

6. Alp Er Tunga Destanı ile ilgili Çalışmalar

Alp Er Tunga Destanı başlangıçta çeşitli edebiyat tarihlerinde yalnızca bir başlık olarak anılmıştır. Ancak metin verilmemiştir.

Saim Sakaoğlu – Ali Duymaz'ın birlikte hazırladıkları İslamiyet Öncesi Türk Destanları başlıklı eserde çeşitli eserlerden kısa alıntılar yapılarak destan hakkında bilgi verilmiştir¹⁹.

Saadettin Yağmur Gömeç, Türk Destanlarına Giriş başlıklı çalışmasının VI. bölümünü Alp Er Tunga Destanı'na ayırmıştır. Gömeç önce Alp Er Tunga'nın tarihi kişiliği hakkında bilgiler vermiş, daha sonra *Dîvânü Lugâti't-Türk, Kutadgu Bilig ve Şehname*'den kısa alıntılar yapmıştır²⁰.

İlhami Durmuş, *Türk Tarihinin Öncüleri* başlıklı eserinde birinci bölümü Alp Er Tunga'ya ayırmıştır. Durmuş, ilk olarak Alp Er Tunga adı üzerinde durmuştur. Devamında İran ve Türk destanlarında Alp Er Tunga'nın yeri hakkında bilgi vermiştir. Son olarak da Alp Er Tunga'nın Tarihi Kimliği üzerinde durmuştur²¹.

Necati Demir, *Turan Hakanı Alp Er Tunga* başlıklı çalışmasında bütün dünya kütüphanelerini ve yazılı eserleri taramış, Alp Er Tunga ile ilgili bilgileri bir araya getirmiştir. Böylece Alp Er Tunga'nın tarihî kişiliği, destanî kişiliği, efsanevî kişiliği ile ilgili bilgiler bir arada toplanmıştır²².

Sonuç

Alp Er Tunga, komşu milletlerin kültürlerinde de yaşamaktadır. İran'da hâlâ kutlanan iki bayram *Nevruz* ve *Ruz-i Tir* (Ok Günü) veya *Tiregan Bayramı*'nın kaynağı olarak Alp Er Tunga / Efrasiyap ile yaşadığı olaylar gösterilmektedir. Nevruz, Alp Er Tunga'nın öldüğü, İranlıların selamete erdiği gün imiş. *Ruz-i Tir* (Ok Günü) veya *Tiregan Bayramı* ise İran Turan sınırının ok atışına bağlı olarak belirlenmesidir.

Bütün bunlar dikkate alındığında Türk ve Dünya tarihinde Alp Er Tunga'nın yerinin çok önemli olduğu görülmektedir. Edebiyat tarihçileri açısından da *Alp Er Tunga Destanı* en az şahsiyet kadar önemlidir.

¹⁹ Saim Sakaoğlu – Ali Duymaz, *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, İstanbul 2014, s. 195-201.

²⁰ Saadettin Yağmur Gömeç, *Türk Destanlarına Giriş*, Ankara 2017, s.215-228.

²¹ İlhami Durmuş, *Türk Tarihi'nin Öncüleri*, Ankara 2019, s. 23-41.

²² Necati Demir, *Turan Hakanı Alp Er Tunga*, İstanbul 2021.

OĞUZ YABGU DEVLETİ'NE GENEL BAKIŞ*
A GENERAL OVERVIEW OF OGHUZ YABGU STATE

Prof. Dr. Necati DEMİR

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Ankara-Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0762-410X

ABSTRACT

The Oghuz Yabgu State was likely established around 776, between the years 765 and 783, in the regions along the Syr Darya River and around the Aral Sea. It vanished from historical records with the death of its last Yabgu or Khan, Shah Malik, also known as Kılıç Arslan, in 1042. Despite its approximately 266 years of existence, information and documents about this Oghuz state are exceedingly scarce. Most existing sources are based on legends and lack scientific credibility. Despite being a Turkish state that ruled for 266 years, there has been no independent study on the Oghuz Yabgu State to date, mainly due to insufficient sources. Taking this into account, Taking this into consideration, we collected and evaluated all the sources related to the Oghuz Yabgu State that we could identify from global libraries over approximately a decade. In this paper, we aim to share this information with the scientific community.

Keywords: Turkish history, Oghuz, Oghuz Yabgu State

Özet

Oğuz Yabgu Devleti; 765-783 yılları arasında, muhtemelen 776'da Seyhun Nehri boylarında ve Aral Gölü çevresinde kurulmuştur. Son yabgusu ya da hanı Şah Melik diğer adı ile Kılıç Arslan'ın 1042'de ölmesi ile tarih sahnesinden silinmiştir. Yaklaşık 266 yıl hüküm sürmüş bu Oğuz devleti hakkında bilgiler ve belgeler son derece azdır. Mevcut kaynakların çoğu da rivayetlere dayanmaktadır ve bilimsellikten uzaktır. 266 yıl hüküm sürmüş bir Türk devleti olmasına rağmen Oğuz Yabgu Devleti hakkında şimdiye kadar müstakil bir çalışma yapılamamıştır. Çalışma yapılamaması, kaynakların yetersiz oluşundan dolayıdır. Biz bu durumu dikkate alarak Oğuz Yabgu Devleti ile ilgili tespit edebildiğimiz bütün kaynakları dünya kütüphanelerinden yaklaşık on yılda topladık değerlendirdik. Bu bildirimizde bilgileri bilim dünyası ile paylaşmaya çalışacağız.

Anahtar sözcükler: Türk tarihi, Oğuzlar, Oğuz Yabgu Devleti

Giriş

Oğuz sözcüğünün yapısı konusu tartışmalıdır. Gazan Han Devri'nde (1304-1316) veya Gazan'ın halefi Olceytu zamanında (1304-1316) yazılmış Oğuz Kağan Destanı'nda ilk süt anlamında olan ağız, *oguz* şeklinde geçmektedir. J. Marpuat ok+uz, "oklu adamlar" anlamına geldiğini ileri sürmüştür. D. Sinor, öküz ile ilgili bulmaktadır. L. Bazin de "tosun" anlamına geldiğini ileri sürmektedir. J. Hamilton ise *oguş*'tan geldiğine inanmaktadır. J. Nemeth, ok'un oymak; /-z/'nin de çokluk eki olduğu görüşündedir. Oğuzlar hakkında çok değerli araştırmalar yapan Faruk Sümer ise Nemeth'in görüşüne katılmaktadır¹.

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından ID: 7388, SGA 2021-7388 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

¹ Sümer, *Oğuzlar*, İstanbul 1999, s. 13'ten naklen.

Peter B. Golden, akrabalık ifade eden *oğ / uq* kökünden türediğini; “uruk, boy, alt boy birliği, akraba urukların / boyların birliği” anlamlarına gelebileceğini söylemektedir².

Bizce *ok > og* sözcüğü, *oğul* sözcüğünün köküdür. /-l/; “*ard-ıl*: art arda gelenler”, “*ağ-ıl*: ayın çevresindeki aklıklar”, “*çak-ıl*: küçük taşlar” örneklerinde olduğu gibi çokluk eki olmalıdır. Yani *og*, zamanla teklik olarak kullanılan ancak çokluk anlamı bulunan *oğul* sözcüğünün tekliği olarak düşünmek gerekir. Bu durumda *on ok*, “*on oğul*” demektir³. Zira yine Eski Türkçede çokluk eki /-ş/ ile gelişen *oguş* sözcüğü de “*aile, kabile, boy, soy*” anlamında olup *Oğuz* sözcüğü gibi oğulları ifade etmektedir. Sonuç olarak *og*’un “*evlat, oğul*”; /-z/’nin de çokluk eki olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda *Oğuz* “*oğullar*” anlamına gelmektedir. Bu durum *Oğuz*ların gelişmesi ile ilgili efsaneye de uymaktadır. *Oğuzlar*, *Oğuz Kağan*’ın oğulları olarak çoğalıp tarih sahnesindeki yerini almıştır.

Öyle görünmektedir ki *Oğuz* sözcüğü “*oymaklar* yani *boylar birliği*” anlamına gelmektedir. *Yabgu* sözcüğü Köktürkler Dönemi’nde bir tür “*eyalet valiliği*” anlamında kullanılmıştır. *Oğuzlar* bağımsız bir devlet kurunca *Yabgu* sözcüğünü “*Kağan*” anlamında kullanmışlardır. Bütün bu sözcükler bir araya getirilmiş, kurulan bağımsız devlet “*Oğuz Yabgu Devleti*” adı ile tarihe geçmiştir.

Köktürk Yazıtları’nda geçen Dokuz *Oğuzlar* ile *Oğuz Yabgu Devleti*’ni kuran *Oğuzlar* birbirinden farklıdır. Zira Bağdatlı coğrafyası el-Mesudî 956’dan önce yazdığı *Murûc ez-Zeheb* başlıklı eserinde her iki *Oğuz* boyundan farklı olarak bahsetmektedir: “ ... *bunlar Türkler, Karluklar ve Kuşan (Kuça) şehri sahipleri olan Tokuz Oğuzlar’dır. Tokuzoğuz ülkesi Horasan ile Çin arasındadır. Bu güne (H. 332 /M. 943) Türkler arasında onlardan daha kuvvetli, kudretlyi, memleketi iyi idare edenler çıkmamıştır. Bunların hükümdarı İrhan, dinleri ise Mani dinidir. Türkler arasından bunlardan başka Mani dinine inanan yoktur. Bunlardan başka Kimak, Barsak, Bad, Çağrı Türkleri de vardır. Türkler arasında en kudretli Oğuzlar, en güzel ve en boylu, en parlak yüzlü olanları Karluklardır*”⁴. el-Mesudî diğer bir yerde *Oğuzlardan* ve *Tokuz Oğuzlar*’dan bahsederken *Oğuzların Seyhan Nehri kıyısında yaşadıklarını* açıkça söylemiştir. Gences (Ganj) Nehri’nden bahsederken nehrin Hindlilerin olduğunu, Türklerden *Tokuzoğuzların* tarafından, Hindistan’ın Çin’e yakın kısımlarından çıktığını belirtir⁵.

1.Oğuz Yabgu Devleti Kuruluş ve Coğrafya

Oğuz Yabgu Devleti, *Oğuz Türklerinin* bir başka devleti olan *Türgiş Devleti* yıkıldıktan sonra 776’da Aral Gölü çevresinde kurulmuştur.

Oğuz Yabgu Devleti’nin bilinen başkenti *Yenikent*’tir. Kaynakların bazıları da kışlık başkentin *Yenikent* olduğunu anlatmaktadır. Başkent yakınlarında yer alan *Cend* de önemli şehirlerinden birisidir. *Seyhun Nehri* sahillerinde bulunan *Sayram, Otrar, Suğnak / Sığanak* da nüfusun ağırlıklı yaşadığı yerler arasındadır.

Sınırları zaman zaman değişmekle birlikte onlar doğu tarafında *Karluk Devleti* ile sınırdadır. Güneyde *Samanoğulları* ve diğer Müslüman toplulukları, batıda ise *Hazar Denizi* bulunmaktaydı. Kuzeybatıda *Hazar Kağanlığı*, kuzeyde ve kuzeydoğuda *Kıpçak-Kimek federasyonu* ile sınırdış idi.

Oğuzlarda boylar, boy teşkilatları, boylara dayalı düzenlemeler çok önemlidir. Belli ki her boy kendi içinde bir arada yaşamaktaydı, çevre boylar ile komşuluk yapmaktaydı. Her boyun bir beyi ve kendi içinde bir yönetimi vardı. En kalabalık ve en güçlü boyun beyi *Yabgu* olmaktaydı. *Yabguluk* bazen de babadan oğula geçmekte idi.

Böylece her boy dil başta olmak üzere küçük çapta kendi kültürünü de şekillendirmekteydi. En basit haliyle konuştukları Türkçe kısmen farklılaşmaya başladı. Günümüz Türkiye Türkçesi ağızları, işte *Türgiş Devleti Dönemi* ve *Oğuz Yabgu Devleti Dönemi*’nin boylar arasında dili kullanma farkının hediyesidir. *Kastamonu ağızı, Denizli ağızı, Trabzon ağızı* ... farkı ata yurdundan gelmektedir.

² Peter B. Golden, *Türk Halkları Tarihine Giriş*, (Çeviren: Osman Karatay), Ankara 2002, s. 169.

³ Bozkurt Destanı’nın bütün varyantlarında Köktürklerin atalarının on kardeş olduğu anlatılmaktadır. *Onokların* adı da bu on kardeşten gelmektedir Bk. Necati Demir, *Bozkurt ve Ergenekon Destanı*, Ankara 2022, s. 73, 74, 76, 79, 81, 82, 84.

⁴ Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Ankara 2001, s..44.

⁵ Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre* ... s.42.

2. Oğuz Yabgu Devleti'nde Yönetim ve Ekonomi

Yönetim şekli, boylar birliğine dayanmaktadır. Kaşgarlı'nın 1074'te verdiği bilgiye göre Oğuzlar 22 boydan oluşmaktaydı. Her boyun bir beyi bulunmaktaydı. Boy beyleri de Yabgu'ya bağlıydı. Önemli kararları toplanıp hep birlikte almaktaydılar.

Ekonomisi ağırlıklı olarak hayvancılığa dayalı idi. Bağlı olarak keçecilik başta olmak üzere yün ürünleri önemli bir gelir kaynağı idi. Bununla birlikte onlarda ticaret gelişmişti. Ayrıca tarım, avcılık ve balıkçılık önemli geçim alanları idi.

Oğuzların II. Köktürk Devleti Dönemi'nde Orhun Vadisi'nde yaşadığı 745'te yıkıldıktan göç ettiği konusu tartışmalı duruma gelmiştir. Zira Köktürk Yazıtları'nda adı geçen Oğuzların Tokuzoğuz yani Uygurlar olduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

3. Oğuz Yabgu Devleti'nin Kaynakları

Oğuzların Aral Gölü'nün çevresinde kaldığı yaklaşık 266 yıllık devlet hayatına yani Oğuz Yabgu Devleti Dönemi'ne ait doğrudan yazılmış hemen hemen hiçbir yazılı tarihi kaynak yoktur. Bu, gerçekten çok şaşılabilecek durumdur.

Yaklaşık 266 yıllık bir karanlık dönemi rivayetlere dayalı olarak kısmen aydınlatılabildiğimiz eserler de vardır. Bunların ilki hiç şüphesiz rivayetlere dayalı olarak kaleme alınan *Oğuznameler*'dir. Oğuznameler tamamıyla rivayetlere dayalı olduğu için bizi boşluğa basma ihtimalini yüksek tutar.

Bir diğeri de *Dîvânü Lugâti't-Türk*'tür. Oğuz Yabgu Devleti'nin son zamanlarında yazıldığı için özellikle Oğuzların dili ve kültürü bakımından eşî bulunamaz bir eserdir.

Gazne Devleti tarihçisi Beyhakî, gözlemlerine dayanarak *Tarih-i Beyakî* başlıklı bir eser kaleme almıştır. O, eserinde zaman zaman Oğuz Yabgu Devleti ile de çok değerli bilgiler sunmuştur. Beyakî'nin kendi gözlemlerine dayanarak verdiği bilgiler, rivayete dayalı olduğunu düşünerek güvenemediğimiz kaynaklar ile çoğunlukla paralel olduğundan alanımızı genişletir. Özellikle Resîdeddin'in Oğuznamesi ve Ebulgazi Bahadır Han'ın rivayetleri ile uyumu, bu eserleri daha ciddiye almamızı gerektirmiştir.

Bu döneme ait rivayetlere dayalı eserlerden biri de *Dede Korkut Hikâyeleri* olduğunu belirtmek gerekmektedir. İslam coğrafyacılarının muhtelif eserleri az da olsa bu döneme kısmen ışık tutmaktadır.

Oğuzların 750 yılından sonraki tarihi hakkında diğer önemli bir eser de *Şecere-i Terâkime*'dir. *Şecere-i Terâkime* yani Türklerin Soy Kütüğü, H. 1074 / M. 1664 yılında Harezmlî Arab Muhammed Han oğlu Hive Hanı Ebulgazi Bahadır Han tarafından kaleme alınmıştır.

Oğuzlar tarihini yazma konusunda en büyük engel elbette ki yukarıda da bahsedildiği gibi yazılı belgelerin yokluğudur. Aslında Ebulgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Terâkime* adlı eserinde yazdığı şu bilgiler Oğuzlar konusunda yazılı belgelerin akıbetini de açıklamaktadır:

Bu arada Türkmenlerin mollaları, şeyhleri ve beyleri benim tarih bilimini iyi bildiğimi, bu konuda birikimli bir kişi olduğumu duymuşlar. Bir gün bunların hepsi toplanıp geldiler. Benden ricada bulundular. Dediler ki: "Bizim elimizde çok sayıda Oğuzname var. Fakat bunların içinde iyi ve düzgün olanı hiç yok. Bunların hepsi yanlışlar ile dolu ve birisi diğerine uymamakta. Bunların her biri bir türlü ve birbirinden farklı. İtibar edilebilecek ve doğru olan bir tarihimiz olsa bu çok güzel olacak. (Sen bunları toparla. Gözden geçir, bizim için güvenilir bir Oğuzname hazırla), diyerek ricada bulundular. Ben Türkmen mollaları, şeyhleri ve beylerinin bu ricasını kabul ettim⁶.

Öyle anlaşılmaktadır ki Ebulgazi Bahadır Han Oğuzların elindeki Oğuznameleri topladı. *Şecere-i Terâkime* ve *Şecere-i Türk*'ü yazdıktan sonra o nüshalar bir şekilde kayboldu.

900'lü yıllarda Türkistan-Tanrı Dağları çevresinde Kıpçaklar, Peçenekler, Karluklar, Uygurlar, Dokuz Oğuzlar (Uygurlar), ve Kırgızlar oturmakta idi. Antropolojik özellik olarak bunlardan Dokuz Oğuzlar (Uygurlar), ve Kırgızlar hafif çekik gözlüdür. Karluk, Kıpçak, Peçenek ve Oğuzlar düz yüzlüdür. Bunlar ile ilgili arkeolojik kazılarda insan buluntuları çıktığında adı "Oğuz tipi"dir.

⁶ *Şecere-i Terâkime*, Taşkent nüshası B: 65b-66a.

4. Oğuz Yabgu Devleti'nin Tarihî Zeminini

Birinci Köktürk Devleti 630'da dağıldıktan sonra Tabgaç Kağanı Tai Tsung (626-649 Çin imparatoru) Batı Türklerinin / Onokların beş boyuna *Xing xi wang ke han*'ı (okunuşu: Şin-şi wan ki hen) diğer beş boya da *Ji wang jue ke han* (okunuşu: Ci wang cüe küh en)'ı kağan olarak gönderir. Böylece Batı Türkleri / Onoklar da Köktürkler gibi Çin'e bağlanmış olur. Onlar 636'da bağımsızlıklarını kazanıp Batı Köktürk Devleti'ni yeniden kurmayı başarırlar. Fakat 659'da bu devlet dağılır. Ülke boylara ayrılır.

682'de II. Köktürk Devleti kurulunca hakanlar eski topraklarını, dolayısıyla Batı Köktürk Devleti topraklarını da geri almak ister. Öyle anlaşılmaktadır ki bu mücadele uzun yıllar sürdü. Ancak Baga Tarkan lakaplı *Uçele* (Ou-tche-le)⁷, Köktürklerin Çin ile meşguliyetinden yararlanarak 690'da Türgiş Devleti'ni kurdu ve ilk kağanı oldu. Çin ve Kırgızlarla iş birliği yapıp Köktürlere savaş hazırlığı yaptı. Köktürkler durumu anlayınca 698'de İrtiş Nehri'nin güneydeki kollarından biri olan Bolçu Irmağı'nın çevresinde onlara baskın yaptı. İki Türk devleti savaştı. Bu savaşta Türgişler ağır bir yenilgiye uğradı ve Köktürk Devleti'ne bağlandı.

Batı Köktürk Devleti *Uçele* (Ou-tche-le) önderliğinde Türgiş Devleti kısa zamanda bağımsızlığını yeniden elde etti. *Uçele*'den sonra oğlu So-ko Kağan, Türgiş Devleti'ni bölgenin en güçlü devletleri arasına getirdi. Bu sırada Köktürkler 710'da ikinci kez Türgiş Devleti'ne saldırdı ve Bolçu'da Türgişleri yenip So-ko'yu öldürdü.

710'da Bilge Kağan Türgiş Devleti'ni yönetmek üzere eniştesi Bars Kağan'ı görevlendirdi. Bars Kağan kısa bir süre sonra Köktürk Devleti'ne isyan etti. Bu onun canına mal oldu. 712'de Türgiş Devleti'nin yönetimini Bilge Kağan bizzat üzerine aldı. 716'ya kadar Türgiş Devleti'nin kağanı, bizzat Bilge Kağan'dır. Dede Korkut Kitabı'nda Kamgan oğlu Bayındır Han olarak geçen işte Bilge Kağan'dır ve bu yılların anıları ile teşekkül etmiştir.

716'da Köktürk Devleti sarsılmaya başlamıştır. Durum böyle iken Su-lu (Dede Korkut Kitabı'nda: *Salur Kazan*), kağanlığını ve Türgiş Devleti'nin bağımsızlığını ilan etti. Yaklaşık 22 yıl yönettiği Türgiş Devleti'ni bölgenin güçlü devletleri arasına getirdi. Çin, Arap ve diğer düşmanlarıyla defalarca savaştı ve zaferler kazandı. Arap ve Çin ordularını bölgeden uzaklaştırarak çevrede kurulu Türk hanlıklarına rahat nefes aldırdı.

Su-lu Kağan 738'de ölünce Türgiş Devleti dağılmaya başladı. Onlar önce *Sarı Türgişler* ve *Kara Türgişler* olarak ikiye ayrıldı. İç çekişmeler sonucunda güçsüzleşen Türgişler dağıldı.

751'de Talas Savaşı'nda Araplar lehine mücadele eden Karlukların Altaylar bölgesinde yaşayan Türgişlere ait şehirleri ele geçirdi. Buralarda yaşayan Türk boylarının çevreye göçe başladı.

Su-lu Kağan Dönemi'nde Karluklar, Altayların batısında oturmakta idi. Su-lu Kağan ile Karluk Yabgusu Araplara karşı birlikte mücadele etmişlerdi. Hatta Su-lu Kağan, son seferinden dönerken Karluk Yabgusunun bir süre misafiri olmuştu. 751 yılında meydana gelen Talas Savaşı sonrasında Çin, Tanrı Dağları ve çevresinden çekildi. Çin'in çekilmesinden sonra Karluklar tarih sahnesine çıktı. Onlar Issık Göl çevresinde Türgişlerin topraklarına saldırdılar. Nu-şe-pi boylarına ait Suyab (Tokmak) ve Talas şehirlerini aldılar. Daha sonra Batı Köktürk Devleti'nin Çu Nehri kenarındaki ordugahını da ele geçirdiler. Ele geçirdikten sonra Karluklar, Türgiş Devleti ordugahının üzerinde 766 yılında *Karluk Devleti*'ni kurdular. Karluklar kısa zamanda bütün çevreye hakim oldu. Onok boylarının büyük bir bölümü onlara tabi oldu. Böylece Türgiş Devleti tarihin derinliklerinde kayboldu.

Karluklar, 766 yılında Türgişlere ait Yedisu bölgesini de ele geçirerek Türgiş Devleti'ni tarih sahnesinden sildi. Bu bölgede yaşayan Türgişlerin ağırlıklı bölümü daha batıya göçerek Seyhun Nehri boyları ile Aral Gölü'nün çevresinde Oğuz Yabgu Devleti'ni kurdu.

5. Oğuz Yabgu Devleti'nde Devlet Yönetimi

Tarihte Oğuz adı ile yerini alan Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılan unvanlar şöyledir:

⁷ *Ou-tche-le*, Türgiş Devleti'ni kuran Türgiş beyinin adının Çince yazılmış biçimidir. Bilim adamlarınca Türkçe karşılığı "Oklu", "Oçırılık" veya "Üç illig" olabileceği tahmin edilmektedir. Ancak bizce Türgiş Devleti'ni kuran Türgiş beyinin adı "Ulaş"tır. Bu konuda ileride geniş bilgi verilecektir.

5.1.Yabgu: Türk devletlerinde Kağan'dan sonra gelen kişi. Devlet'in batı tarafını idare eden yönetici. Köktürk Devleti kurulduğunda kağan kendi yerine geçecek kişiye *Yabgu* unvanı verirdi. *Baygu*, sözcüğünün yabgu ile ilgisi olmayıp etimolojik sözlüklerde "doğan" veya "ala doğan" anlamı taşıdığı iddia edilmektedir⁸. Yazarlardan kaynaklanan bir durum olarak yazmalarda bu kelime "Yabgu", "Yavkuy", "Yavgu", "Yavguy" gibi çok değişik şekillerde yazılmıştır. Bu sözcüğün en doğru biçimi galiba "Yabgu"dur. Ancak burada özel isim olduğu için değiştiremedik. "Yabgu", "Yavkuy", "Yavgu", "Yavguy", Köktürk Dönemi'nde farklı etnik gruplara veya farklı boylara idareci olarak atadıkları kişilere verilen unvan idi. Daha sonra bağımsızlığını ilan eden boyların kağanları bu lakap ile anıldılar. Özellikle Oğuz Yabgu Devleti buna örnektir.

Köktürk Devleti 552'de kurulduğunda batı tarafının idaresi için İstemi Yabgu görevlendirilir. Türgiş Devleti yıkıldığında yerine kurulan Oğuz devletinin adı Oğuz Yabgu Devleti oldu. Belki de Türgiş Devleti'nin yıkılma sürecinde onların batı kanadının başkenti Sayram veya Kazıkurt'a taşınmıştı. Yeni devlet bu yabguluğun üzerine kuruldu. Sonra yabgu, kağan / hakan anlamında kullanıldı. Zira sonraki başkentin Yenikent adıyla anılması, tahminlerimizi güçlendirmektedir.

İbn Fadlan, Yabgu unvanını şöyle açıklamaktadır: "Oğuz Türklerinin hükümdarına *Yabgu* denir. Bu, hükümdarın unvanıdır. Oğuzların başına geçen her kişi bu unvanı alır. Onun vekiline (naibine) Kûzerkin (Külerkin) denir. Yine onlardan her reisin naibine aynı unvan verilir"⁹.

1126'da bilinmeyen bir yazar tarafından Sultan Sencer'e sunulan *Mücmel el-tevârih* adlı eserde; diğer Türk devletlerinin hükümdar lakaplarına genel olarak "Hakan", "Han", "Tiğin" denildiğini, ancak Guz padişahlarının "*beygü*" olarak anıldığını belirtmiştir¹⁰.

Fakat Oğuz yabguları anlatılırken bahsedilen "dip" sözcüğü bizce "ilk veya en eski" anlamındadır. Bu biçim ile *Dip Bakuy Han* (Dip Yabgu Han), bizce Oğuz Yabgu Devleti'nin ilk hükümdarıdır.

5.2.Hakan: bk. *Kağan*. Türklerde devlet başkanının unvanıdır. Kağan sözcüğünün ses değişmesi ile ortaya çıkmış biçimdir. Türk tarihinde han ve hakan sözleri Alp Er Tunga ile başlar. Tespit edebildiğimiz kadarıyla "Hakan", Türklerin en büyük hükümdarı Alp Er Tunga'nın unvanıdır. DLT'de "Afrasiyab'a verilen unvan" olarak açıklanmıştır¹¹. "Han" ise Alp Er Tunga'nın oğullarına ve onların soyundan gelenlere denilir. Kısacası han olduğunu söyleyen herkes, Alp Er Tunga'nın soyundan geldiğini iddia ederek tahta çıkmıştır. Nitekim Alp Er Tunga'nın torunu olduğunu ispatlayamadığı için imparatorluk kurmasına rağmen Timur'un adı "Emir Timur" olarak kalmıştır.

5.3.Kağan: bk. *Hakan*. Türklerde devlet başkanının unvanıdır. Köktürk, Uygur ve Türgişlerde daha çok Kağan unvanı kullanılmıştır. *Bilge Kağan, Su-lu Kağan, ...*

5.4.Han: Türklerin büyük başbuğu Alp Er Tunga'nın oğulları ve onların soyundan gelenlerin unvanıdır. Hun Devleti'nde Mete'den sonra Han unvanlı kişiler yönetime gelir. Birinci Köktürk Devleti 630'da dağıldıktan sonra Çin imparatoru Batı Türklerini / Onokları yönetmek üzere han unvanlı iki kişi gönderir. Bu unvan Karahanlılardan itibaren Kağan anlamında kullanılmıştır. Oğuz Yabgu Devleti'nde başlangıçta devlet başkanlarının lakabı Yabgu idi. Sonradan han olmuştur. Örnek: *Ali Han*.

5.5.Hatun: Kağanın karısının unvanıdır. Çince karşılığı, *yen-chih*'dir. Unvan, Köktürklerde ve Türgişlerde kullanılmıştır. Hatun unvanının Oğuz Yabgu Devleti'nde de kullanıldığını Ebulgazi Bahadır'dan öğrenmekteyiz. Zira o, Oğuz ilinde beylik yapan bayanları sayarken Boyu Uzun Burla Hatun'un adını zikreder.

5.6.İnal / İnel / Yınal: Küçük kağanlık. Devletin batı tarafını idare ile görevli, annesi başka milletlerden olan prens. Kapgan Kağan, 710'da Türgiş Devleti yönetimini aldığı anda oğlu *Fu-ku*'yu İnal unvanıyla buranın tamamını yönetmekle görevlendirdi. Fakat Oğuz Yabgu Devleti'nde konu ile ilgili belirsizlikler bulunmaktadır. İbn Fadlan'ın verdiği bilgilere göre sübaşı yani senel kurmay başkanına bağlı

⁸ Geniş bilgi için bk. S.G. Agacanov, *Oğuzlar*, (çev. E.N.Necef-A.Annaberdiyev), İstanbul 2002, s. 208.

⁹ İbn Fadlan, *İbn Fadlan Seyahatnamesi*, (çev. R. Şeşen), İstanbul 2016, s. 35.

¹⁰ Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre ...* s.35.

¹¹ Besim Atalay, *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi*, C. III, Ankara 1985, s. 368. Bundan sonra DLT olarak kısaltması verilecektir.

komutandır. Reşideddin'e göre; İnal Yabgu Han, İnal Han Sir Yabgu, Kayı İnal Han olmak üzere Oğuz Yabgu Devleti'ni İnal unvanlı üç yabgu devlet yönetmiştir. Ebulgazi'ye göre ise İnal Yavı Han ve Kayı İnal Yavı olmak üzere iki yabgu yönetici olarak görev yapmıştır. Gerçekten bu kişiler başlangıçta bir boyu veya bir ili yönetirken bu lakabı almış, daha sonra yabguluğa yükselmiş olmalıdırlar. İnal unvanı onların özel adı gibi kullanılmıştır.

5.7.Tegin / Tigin: DLT'de "aslında köle anlamında iken sonradan hakan oğullarına verilen ad" olarak açıklanmıştır. Kağan'ın oğulları ve erkek kardeşlerinin unvanıdır. Tigin, Türk anne ve babadan olan prenslere verilen unvanıdır. Oğuz Yabgu Devleti'nde Kuz / Kuru Tigin, ve İl Tigin olmak üzere tegin / tekin unvanlı iki yabgu devlet yönetmiştir.

5.8.Bey: Eski Türkçede *bek* veya *peg* biçiminde karşımıza çıkar. Sözcük, Köktürk Yazıtları'nda onlarca kez geçmektedir. Köktürklerin, 710'da Türgiş Devleti'ni yönetmek için gönderdikleri Bars başlangıçta bey idi. "Ecdadımızın tutmuş olduğu yer, su sahipsiz olmasın diye Az milletini tanzim ve tertip ettik. Bars, bey idi. Kağan adını burada biz verdik. Küçük kız kardeşim prensesi verdik. Kendisi yanıldı, kağanı öldü, milleti cariye, kul oldu (KT D 19-20/BK D 16)"¹². Buradan anlaşılmaktadır ki bey, boy hakimi ve başkanı idi. Boyu yönetmek, iç barışı sağlamak ve dış düşmanlardan korumakla görevli kimsedir. Selçuklu Dönemi'nde devleti yöneten Tuğrul ve Çağrı'nın unvanları da bey idi. Sonradan efendi ve kadın için koca anlamı kazanmıştır. Önceden bey iken Oğuz Yabgu Devleti'nin en üst yöneticiliğine yükselen beyler şunlardır: *İnal Yavı Han Bey, Han Şahruh oğlu Beytepe Han ve Arslan Bey*.

5.9.Erkin: Onok boylarından Tarduş (Nu-şi-pi) boyu boy beylerinin unvanıdır. Köl Erkin, Oğuz Yabgu Devletinde yabguların yardımcısıdır. Yani vezirlik görevine eş bir makam gibi görünmektedir.

5.10.Kül Erkin / Kül Sekin: Türgişlerin Tarduş (Nu-şi-pi) boy beylerinin unvanı Erkin idi. Boy beyleri yani Erkin unvanlı kişiler doğrudan kağana bağlı idi. Yapılan görev ve iş tanımı değişmiş, bir süre sonra vezir anlamı da kazanmıştır. İbn Fadlan yabgunun vekiline (naibine) Kûzerkin (Külerkin) denildiğini belirtmiştir. Yine onlardan her reisin naibine aynı unvan verilir"¹³. Demek ki bu unvan da Türgişlerden Oğuz Yabgu Devleti'ne geçmiştir.

5.11.Oguş: Oğullar. Aile anlamındadır. Fakat bu sözcük İslamiyetin kabulüyle birlikte unutulmuş, yerini Arapça *aile* sözcüğü almıştır.

5.12.Urug: Aileler birliğidir, yani sülale demektir. bu sözcük İslamiyetin kabulüyle birlikte unutulmuş, görüldüğü gibi yerine *sülale* sözcüğü geçmiştir.

5.13.Boy: Aileler ve uruglar birliğidir. Türk toplumunun sosyal yaşamında ve devlet hayatında önemli bir yapı taşdır.

5.14.Bodun: Boylar birliğidir. Bodun, il yani devleti oluşturur. Oğuz Yabgu Devleti tam anlamıyla bir boylar devletidir.

5.15.Baga: Birkaç boyun birleşmesi ile ortaya çıkan birliği yöneten kişiye verilen unvanıdır. Türgiş Devleti'nde Baga unvanını üç kişide görmekteyiz. Bunlardan ilki Türgiş Devleti'nin kurucusu *Uçele*, bir diğeri ise Su-lu Kağan'ı öldüren *Mo-ho Ta-kan*'dır. Üçüncüsü ise Kara Türgişleri 758-759 yıllarında yöneten ve ayrıca Bilge Kağan'ın cenazesine giden *Boyla Baga* Tarkan'dır. Üçünün de ortak özelliği bir süre Kağan yardımcılığı yapmaları, daha sonra devlet yöneticiliğine yükselmeleridir. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.16.İlteber: Batı ülkeleri hanlarının unvanı. Özellikle Batı Köktürk Devleti zamanında batı tarafında bulunan küçük hanlıkların yöneticilerinin unvanı olarak kullanılmaktaydı. Kapgan Kağan zamanında Taşkent beyi Kabar, *ilteber* idi. Ayrıca o, Kapgan Kağan'ın damadı idi. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.17.Şad: Kağan'ın ailesindeki erkeklere (kardeş, oğul ve yeğen) verilen unvan. Başka boyları emrindeki askerlerle idare eden tiginlerin hepsine *şad* denilirdi. Şadlık Türk anne ve babadan olan

¹² Talât Tekin, *Orhon Yazıtları*, Ankara 2008, s. 29, 57.

¹³ *İbn Fadlan Seyahatnamesi*, s. 35.

prenslere verilen unvandır. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.18.Çor: Onoklarda doğu kolu oluşturan Tu-lu¹⁴ / Tölis¹⁵ boylarının her birinin yöneticisi. Boy beyi anlamındadır. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.19.Kül Çor / Külüg Çor: Türgişlerin Tölis (Tu-lu) boy beylerinin unvanı Çor idi. Boy beyleri yani Çor unvanlı kişiler doğrudan kağana bağlı idi. Yapılan görev ve iş tanımı değişmiş, bir süre sonra vezir anlamı da kazanmıştır. Su-lu Kağan'ın veziri Kül Çor 22 Haziran 735'te Bilge Kağan'ın cenazesine katılmıştır. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.20.Sübaşı / subaşı: Bütün orduların komutanıdır¹⁶. İbn Fadlan Oğuz yurdundan geçerken sübaşını ziyaret eder. Onun adının Alp Toğan oğlu Etrek olduğunu belirtir. Ona göre ordu kumandanı (Sübaşı) Oğuzlar arasında hükümdar (Yabgu) dan daha yetkilidir. Çünkü halife Oğuzları İslama davet mektubunu ve kıymetli hediyeleri İbn Fadlan ile sübaşı Alp Toğan oğlu Etrek'e göndermiştir.

5.21.Tarhan /Tarkan: Çoğulu Tarkat'tır. Türk devletlerinde vezir, ordu komutanı, kağan olmak üzere farklı anlamlarda kullanılmıştır. Türk devlet yönetiminde sık geçen terimlerden. Köktürklerde soyluluk unvanıdır. Bu sözcük ilk olarak Tonyukuk için kullanılmıştır. Bilge Kağan Yazıtı, güney 14'te "Tonyukuk Boyla Baga Tarkan" sözleriyle tanıtılmıştır. Türgiş Devleti'ni kuran Uçele'nin bir adı da Baga Tarkan'dır. Sözcük genel anlamda baş vekil, baş vezir, baş komutan anlamındadır. Hazarlarda ise hükümdar unvanı olarak geçmektedir. İbn Fadlan'ın verdiği bilgilere göre Oğuz Yabgu Devleti'nde Sübaşı yani genel kurmay başkanına bağlı komutandır.

5.22.udun: (Tu-tun) Batı Köktürk Devleti döneminde batı ülkeleri hanlarına İlteber (Ç. Hsi-li-fa) unvanı verilirdi. Tudun ise ilteberlerin idari açıdan kontrol edilmesi ve vergilerin düzenli akışının sağlanması için görevlendirilen devlet görevlisidir. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

5.23.Buyruk: Sözcük, Köktürk Yazıtları'nda sık geçmektedir. Köktürk – Türgiş arasında gerçekleşen Bolçu Savaşı için verilen bilgi şöyledir: "Türgiş Kağanı (kendi) Türkümüz, (kendi) milletimiz idi. Bilmediği yüzünden bize karşı yanlış hareket ettiğinden kağanları öldü. **Buyruku**, beyleri de öldü. Onok kavmi eziyet gördü (KT D-18-19 /BK D 16)"¹⁷. Buyruk tek kişi olduğuna göre bütün orduların komutanı olarak kullanılmış olabilir. Türgiş Devleti'nde kullanılan bu unvanın Oğuz Yabgu Devleti'nde kullanılıp kullanılmadığı belirlenememiştir.

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti; Osmanlı Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti, Büyük Selçuklu Devleti, Oğuz Yabgu Devleti, Türgiş Devleti, Batı Köktürk Devleti, Köktürk Devleti, Kuzey Liang Devleti, Hun Devleti ve Saka Devleti'nin mirasıdır.

Oğuz Yabgu Devleti; Türkiye Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkmenistan Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin atasıdır. Ayrıca İran, Irak, Suriye, Gagauzlar dahil Balkan Türklüğünün de atasıdır. Oğuz Türklüğünün ve Türgiş Devleti'nin tarihteki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi için konuya Hun Devleti Dönemi'nden başlanmıştır. Türgiş Devleti'ne kadar gelişen tarihî süreç kısaca gözden geçirilmiştir.

¹⁴ Tu-lu, Çin kaynaklarında geçen biçimidir.

¹⁵ Araştırmacılar bu sözcüğü *Töles* biçiminde hatalı yazmışlardır. Yazıtlarda bu söz 3 kez geçmektedir. Birinde bütün sesler gösterilmiş ve k'Y'N' "Tölis" biçiminde yazılmıştır. *Töl*, oğul, evlat anlamındadır. – s ise çokluk ekidir. Bu tür eklere yardımcı ses olarak dar ünlüler /i/, /i/, /u/, /ü/ [-(i)-s] gelmektedir.

¹⁶ *Sü*, asker demektir. Bu sözcük daha sonra "subaşı" olarak yaygınlaşmıştır. Ancak bu şekilde anlam değişmesine yol açmaktadır. Biz, anlaşılabilmesi için çalışmamızda aslına uygun bir biçimde "sübaşı" olarak yazmayı tercih ettik.

¹⁷ Tekin, *age* s. 29, 57.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STUDYING THE PROBLEM OF BIODIVERSITY IN THE BIOLOGY COURSE

БИОЛОГИЯ КУРСЫНДА БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК МӘСЕЛЕСІН ЗЕРТТЕУДІҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Karimzhan Toleu Muratovich

<https://orcid.org/0000-0002-3461-1876>

Abai Kazakh National Pedagogical University, doctoral student of the Department of biology

Аңдатпа

Бұл мақалада қазіргі кездегі экологиялық білім беру жүйесін дамыту туралы мәліметтер берілген. Экологиялық тепе-теңдіктің бұзылуы, биоалуантүрлілік сақталуы мәселесі педагогикалық тәжіриктен қарастырылуы жайында ақпарат ұсынылған және бұл мәселелерді шешуде ғылыми көзқарас тұрғысынан мәліметтер берілген. Экологиялық білім беру мазмұнын қалыптастырудың ішкі мазмұны мұғалімдерді кәсіби даярлау мақсаттарына сәйкес оның ерекшелігін анықтайтын педагогика ғылымы мен психология болып табылады.

Кілт сөздер: биоалуантүрлілік, биология, экологиялық білім, зерттеу, сақтау

Аннотация

В данной статье представлены данные о развитии системы экологического образования в настоящее время. Представлена информация о том, что проблема нарушения экологического баланса, сохранения биоразнообразия рассматривается с педагогической точки зрения, и представлены данные с научной точки зрения при решении этих проблем. Внутренним содержанием формирования содержания экологического образования являются педагогическая наука и психология, определяющие его специфику в соответствии с целями профессиональной подготовки учителей.

Ключевые слова: биоразнообразие, биология, экологическое образование, исследования, сохранение

ABSTRACT

Knowledge and skills of students on the subject are formed at the expense of special competencies; assimilate didactic methods in the process of methodological competence; to acquire a culture of communication on the basis of psychological and pedagogical competence and to increase interest in the profession; differential-psychological competence helps to show and direct the peculiarities of the personality of students; and autopsychological competence as a result of selfeducation.

Keywords: education, professional competence, multilingual education, biology

Білім беру жүйесінде биология курсы жас ұрпақтың дамуы мен тәрбиесінде маңызды рөл атқарады. Жалпы мәдениет пен шығармашылық тұлғаны тәрбиелеуде, білімгерлердің жердегі тіршілікті сақтау үшін қоғам алдындағы жауапкершілігін түсінуде. Биология пәні экологиялық білім беруде жетекші орынға ие, бірақ табиғи ландшафттардың антропогендік өзгеруімен байланысты табиғат пен проблемалар туралы ғылыми негізделген білімді қалыптастырады. Осылайша, биологиялық білім оқушылардың экологиялық проблемаларды түсінудің негізін құрайды. Олардың арасында биоәртүрлілікті сақтау, экожүйені тұрақтандыру факторы ретінде жетекші орын алады. Биологиялық әртүрлілік биосфераның динамикалық тұрақтылығының

ажырамас шарты болып табылады және оны сақтау адамзаттың жердегі өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Мұны биоалуантүрлілік туралы конвенцияның қабылдануы дәлелдейді (Рио-де-Жанейро, 1992). Конференцияға қатысушы елдер, соның ішінде ҚР да Конвенцияның жалпы мақсаттарына қол жеткізу және планетадағы биоәртүрлілікті сақтау бойынша нақты міндеттерді іске асыру үшін жұмыс істеуге келісім берді. Конвенцияның міндеттерінің ішінде білім беру мазмұнына "биоалуантүрлілік" ұғымын енгізу, оқушылардың оны зерттеу негіздерін меңгеруіне ғана емес, сонымен қатар жер аймақтарының әрқайсысында өсімдіктер мен жануарлар дүниесінің алуан түрлілігін сақтау бойынша практикалық іс-әрекет дағдыларын дамытуға ықпал ететін жаңа бағдарламалар, оқулықтар, әдістемелік құралдар жасау сияқты ерекшеліктер бар.

Қазіргі уақытта мектептегі білім берудің міндетті минимумында ВВЕ ден аймақтық (ұлттық-аймақтық) компонент болып табылады. Білім беруді жаңарту процесінде Қазақстан үшін білім беруді аймақтандыру проблемасының маңыздылығы анықталды. Аймақтық компонент жалпы мазмұнды нақтылау құралы ретінде қызмет етеді және бөлік туралы түсінік береді. Органикалық байланыста ашылған білімді оқушылар саналы түрде біледі. Аймақтық компоненттердің арақатынасын табу өте маңызды сонымен қатар, аймақтық компоненттің мазмұны толтыруды қажет етеді. Биоалуантүрлілік туралы аймақтық мазмұнды және биоалуантүрлілікті зерттеудің ғылыми негіздерін және биологияның мектеп курсына сақтаудың жолдарын іздеуі қажет, өйткені бұл білім әлемнің жаратылыстану-ғылыми бейнесін қалыптастыруда жетекші рөл атқарады және табиғатты қорғаудың ғылыми негізін құрайды.

ҚР-да жалпы білім беретін мектептерінде биологияны оқыту тәжірибесін және оқушылардың білім сапасын талдай отырып, біз жалпы және аймақтық биологиялық әртүрлілігі туралы білім деңгейі жоғары емес деген қорытындыға келдік. Негізгі орта мектептің оқушылары аймақтағы жануарлардың біртүрдегі және қорғалатын түрлерін атау қиынға соғады, қорықтар, қорықтар туралы ақпаратқа ие емес, құрып кету қаупі төнген түрлерді сақтау. (Толық) орта мектеп оқушылары биосфераның тұрақты дамуының қажетті шарты ретінде эволюция, табиғи сұрыпталу әрекеті, фитнес, биоәртүрлілік бірлігі ретінде популяция туралы тұжырымды негіздей алмайды.

Қазақстанда жалпы орта білім берудегі жаңғырту процесінде білім беру мазмұны мен әдістерінде өзгерістер орын алды. Биологиялық білім беру саласында бұл өзгерістер ерікті бағыттың өзгеруінде және оның даму функциясының басымдылығын белгілеуде айқын көрінеді. Бұл жағдайда оқушылардың білім сапасын арттырудың ең тиімді құралдары мен әдістерін таңдау өте маңызды. Негізгі және орта (Толық) мектептегі осындай құралдардың бірі модульдік оқыту және Жоба әдісі сияқты белсенді оқыту әдістері болуы мүмкін. Оқытудың белсенді әдістері негізінде аймақтық фаунаның биоалуантүрлілігін зерттеу қажеттілігі өзекті болып табылады, өйткені оқытудың біркелкілігі оқушылардың білім сапасын төмендетеді.

Мектепте аймақтың биоалуантүрлілігін зерттеудің әдістемелік негіздерін әзірлеу бойынша арнайы зерттеулер жүргізілген жоқ. "Биоалуантүрлілік" термині ғылымға жақында енгізілді, сондықтан ғылыми материалға жалпы мектеп мазмұнына және аймақты ескере отырып бейімделу жолдары көрсетілмеген. Ғылыми циклдің табиғи пәндеріндегі жануарлар мен өсімдіктер әлемін сақтау проблемалары туралы көптеген ғалымдар мен практиктер бұрын қараған және мойындаған; "мектептегі Биология" әдістемелік журналының бірқатар мақалаларында мектептегі биоалуантүрлілікті зерттеудің белгілі бір аспектілері талқыланды (А. М. Гиляров, Л. Ф. Греханкина, А. Н. Захлебный, И. Д. Зверев, И. Т. Суравегина, Л. И. Шурхал және т. б.). Сонымен қатар, биология бойынша мектеп бағдарламасы курсына нақты ерекшеліктерді ескере отырып, биоалуантүрлілікті зерттеу мәселесін іске асырудың ұсыныстары мен әдістемелік тәсілдері әзірленбеген. Биологиялық білім беру ғылыми-зерттеу институтының мазмұны көбінесе өз аймағындағы жануарлардың биоалуантүрлілігін зерттеуге назар аудармайды. Биология бойынша оқу әдебиеттері мен бағдарламаларының көптігімен мұғалімге аймақтық мазмұнды енгізе отырып, ақпарат ағынын шарлау өте қиын.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, қайшылықтарды бөліп көрсету керек:

* биология бойынша оқу бағдарламаларының іске асырылатын мазмұны, орта жалпы білім беретін мектептегі биологиялық білім берудің өңірлік компонентінің мазмұны және

биоалуантүрлілікті және оны қорғауды зерделеу жөніндегі өңірлік материалдың мазмұнын әзірлеу арасында;

* өңірлік құрамдас бөлікті зерделеудегі тәжірибеге сұраныс пен оқытудың белсенді әдістерін қоса алғанда, биология курсына өңірдің биоразалық номенклатурасы проблемаларын оқытудың әдістемелік негіздерін әзірлеу арасында;

* аймақтық материалды фрагментті қолдану мен аймақтың биоалуантүрлілігін матикалық және мақсатты зерттеу жүйесі арасында.

Бұл зерттеу тақырыбын таңдауды анықтады - "орта мектеп биологиясы курсына биоалуантүрлілік мәселесін зерттеудің әдістемелік негіздері" (аймақтық аспект).

Биологияны оқыту әдістемесіне қатысты жұмыстың теориялық маңыздылығы мектеп курсына кіретін биоәртүрлілік мәселелерін көрсететін аймақтық компоненттің мазмұны әзірленгендігінде. Оқушылардың омыртқасыздар зоологиясының биоалуантүрлілігі туралы білімдерін игеру деңгейін арттыру және олардың зерттеу дағдыларын дамыту мақсатында оқытудың модульдік технологиясы және зерттеу сипатындағы жобалар әдісі негізінде өңірлік компонентті енгізу әдістемесі негізделген. Қазіргі заманғы білім беру процесінде генетикалық әртүрлілікті зерттеу үшін қол жетімді биологиялық объект анықталды, мысалы, Жалпақ құрттар типі plathelminthes, Немертиндер типі nemertini, Құрттар типі nemathelminthes (Түркістан облысы үшін — Буынаяқтылар типі arthropoda). Ұсынылған әдістеме негізінде сіз өз аймағыңыздың биоалуантүрлілігін зерттеуге ұқсас зерттеулерді ұсына аласыз.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы ал аналары бар мұғалімдер мен оқушыларға аймақтың биоалуантүрлілігі туралы оқу нұсқауларын әзірлеу болып табылады. Материал модульдік бағдарламада құрылымдалған, ол оны биологиялық білім берудің мазмұнына органикалық түрде қосуға мүмкіндік береді. Мазмұны мектеп биологиялық білім беруде сыналды және аймақтық компонент шеңберінде оқу процесіне енгізілді. Сондай-ақ, оқушылардың жеке жұмысына арналған мультимедиялық қосымшаны қамтитын сыныптан тыс жұмыста биологиялық материалға қол жеткізу үшін аймақ фаунасының генетикалық әртүрлілігін зерттеу бойынша оқушыларға арналған зерттеу жобасының мазмұны әзірленді.

Зерттеу нәтижелерінің дұрыстығы зерттеудің әдіснамалық негізімен, зерттеудің теориялық және практикалық әдістерінің жүйесімен, эксперименттік және бақылау топтарында жүйелі түрде жүргізілетін бөлімдермен, зерттеудің аралық және қорытынды кезеңіндегі нәтижелерді салыстырмалы талдаумен жеткілікті түрде расталады.

1. Биологиялық әртүрліліктің аймақтық аспектілерін түрлер мен генетикалық деңгейлерде (қол жетімді биологиялық материалда) зерттеуге бағытталған мультимедиялық материалдарды қамтитын оқу-әдістемелік қолдау оқушылардың биология және олардың танымдық белсенділігі туралы білім сапасын арттыруға көмектеседі.

2. Мектепте мазмұнмен органикалық түрде байланысты аймақтың биоәртүрлілігін сақтау мәселесі бойынша модульдік оқытуды қолдану оқушылардың биологиялық білім беру процесінің тиімділігін арттырады.

3. Аймақтың фаунасының әртүрлілігін зерттеудің әдістемелік құралы ретінде сыныптан тыс жұмыста зерттеу сипатындағы жобалар әдісін қолдану оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

4. Эксперименттік тексеру барысында алынған зерттеудің оң нәтижелері қол жетімді болады. Биологиялық материалда генетикалық әр түрлі бейнені зерттеуді аймақтық деңгейде заманауи білім беру процесіне кеңінен енгізуге мүмкіндік береді. Мысалы, Кірпікшелі құрттар класы TURBELLARIA, Макростомидтер отряды MACROSTOMIDA (аймақ үшін — Polycladida отряды).

Биологиялық әдебиеттерді зерттеу биология әрқашан тірі организмдердің әртүрлілігін зерттейтінін көрсетті. "Биоалуантүрлілік" термині 1972 жылы БҰҰ-ның Қоршаған орта жөніндегі Стокгольм конференциясында пайда болды және ғылыми әдебиеттерге берік енді.

Соңғы онжылдықта биоалуантүрлілік тек ғылыми әдебиеттерде ғана емес, сонымен қатар табиғатты қорғау қозғалысы мен халықаралық байланыстарды қалыптастыру саласындағы ең кең таралған және негізгі ұғымдардың біріне айналды, бұл оны әсіресе танымал етті.

Биологиялық әртүрлілік туралы конвенцияда бұл ұғым деп анықталады...барлық тірі организмдердің барлық көздерден, соның ішінде жер үсті, теңіз және басқа су экожүйелерінен және олар құрамына кіретін экологиялық кешендерден өзгергіштігі; бұл ұғым түр ішіндегі, түрлер арасындағы әр түрлі формацияны және экожүйелердің әртүрлілігін қамтиды. Тұжырымдаманың өзі биоалуантүрлілік туралы (ғылыми мағынада) конвенцияда айтылғандай анық емес. Осылайша, осы пән аясында осы әртүрліліктің өзі және оның негізгі параметрлері анықталуы мүмкін екендігі айқын қабылданады. Биологиялық әртүрлілікті тірі ұйымдастырудың бірнеше деңгейінде қарастыруға болады.Түрлердің әртүрлілігі, гендік, экологиялық. Биологиялық әртүрліліктің барлық үш деңгейі өзара байланысты және осы тұжырымдаманы талдау кезінде барлық процестер генмен реттелетін биологиялық құбылыстардың жүйелік көп деңгейлі сипатын ескеру қажет.Ген организмнен тыс, организм — түрден тыс, түр — эко жүйеден тыс, ал экожүйе— географиялық ортадан тыс. Әрі қарай биологиялық әртүрлілікті ұйымдастыру деңгейлері қарастырылады.

Шетелдік ғалымдар жүргізген зерттеулер, оның түгендеуі, жіктелуі, әртүрлі деңгейлерді зерттеу, бақылау және т.б. сияқты биоалуантүрлілікті зерттеудің іргелі бағыттары. осылайша, зияның биологиялық әртүрлілігін зерттеу оның әр түрлі бөлімдерімен шешілетін биологияның өзекті мәселелерінің бірі болып табылады деген қорытынды жасауға болады.

Биоалуантүрлілік бағалаудың ең объективті факторларының бірі болып табылады. Қазіргі "биоәртүрлілік " кезеңі "нормаға" жақын, бірақ оның тез кедейленуі адамзат қоғамының дамуына қауіп төндіреді. Биоалуантүрлілікті сақтау-плекс проблемасы, оны шешу табиғи D1, нормативтік-құқықтық, экономикалық, саяси және басқа аспектілерді қамтиды, олардың арасында білім беру маңызды рөл атқарады. Экологиялық білім тұрақты даму тұжырымдамасы аясында білім берудің жүйелік факторы рөлін алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Уткина Т.В., Ламехова Е.А., Ламехов Ю.Г. (2016). К вопросу о методике изучения биологического разнообразия в средней общеобразовательной школе. - международный научный журнал «Инновационная наука» №3/2016, 203–208 с.
- 2.Айдарбаева Д.К., Шолпанкулова Г.А. (2018). Изучение биоразнообразия полезных растений Южного Казахстана /Перспективные направления исследований в методике обучения биологии и экологии /Сборник статей Международной научно-практической конференции (19–22 141 ISSN 1991-3494 4. 2023 ноября 2018 г.). Выпуск 16,Санкт-Петербург / под ред. проф. Н.Д. Андреевой. – СПб.: «Свое издательство», 2018. – 193–195 с.
- 3.Sauytbayeva G., Nurgaliyeva A., Arystanova A., Nurgaliyev N., Zhusupova L., Narenova S., Bayzhanova B. (2018). Cenopopulation Status Assessment of Vegetative Cover of Coastal NorthEastern Pre-Caspian Area. Journal of Environmental Management and Tourism. – 2018. – Vol. 9. № 2. – Pp. 310–317. DOI: 10.14505/jemt.v9.2(26).12
- 4.Суравегина И.Т. (1999). «Биоразнообразии». Новая тема в курсе биологии / И. Т. Суравегина, Л. И. Шурхал // Биология в школе. – 1999. – № 7. – С. 31–33.
5. Тяптиргянов М.М. (2002). Биоразнообразие как предмет философского анализа [Текст] / М. М. Тяптиргянов. – М. : Экономика и информатика, 2002. – 184 с. 104.
6. Дерябо С.Д., Ясвин В.А. (1996). Экологическая педагогика и психология. Ростов н/Д: Феникс, 1996. – 477 с.

THE USE OF SOFT SKILLS TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДА SOFT SKILLS ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Umirov Bauyrzhan Zaytovich

<https://orcid.org/0000-0002-4584-8860>

Abai Kazakh National Pedagogical University, doctoral student of the Department of biology

Аңдатпа

Бұл мақалада "жұмсақ дағдыларды" зерттеу динамикалық инновациялық процестермен сипатталатын әлеуметтік дамудың қазіргі кезеңінде жас маманның қабілеттеріне деген көзқарас өзгеретіндігіне байланысты. Негізгі мүмкіндіктердің қатарында жұмыс берушілер де, болашақ мамандар да когнитивті емес, жұмсақ дағдыларды қарастырады, олар цифрландыру жағдайында ешқандай ақылды роботтарды алмастыра алмайды, сондықтан олардың сұранысы күрт жаңартылады.

Кілт сөздер: soft skills, жұмсақ дағдылар, икемді дағдылар, технология, зерттеу, эмоционалды байланыс, цифрландыру.

Аннотация

В данной статье исследования "мягких навыков" обусловлена тем, что на современном этапе общественного развития, характеризующегося динамичными инновационными процессами, меняется взгляд на способности молодого специалиста. В числе ключевых возможностей и работодателями, и будущими специалистами рассматриваются некогнитивные, мягкие навыки, которые не могут заменить в условиях цифровизации никакие умные роботы и потому их востребованность остро актуализируется.

Ключевые слова: soft skills, мягкие навыки, гибкие навыки, технология, исследования, эмоциональная связь, цифровизация.

Abstract

In this article, the study of "soft skills" is due to the fact that at the present stage of social development, characterized by dynamic innovative processes, the view of the abilities of a young specialist is changing. Among the key opportunities, both employers and future specialists consider non-cognitive, soft skills that no smart robots can replace in the conditions of digitalization and therefore their demand is acutely actualized.

Keywords: soft skills, soft skills, flexible skills, technology, research, emotional connection, digitalization.

«Soft skills» термині динамикалық өзгеретін әлемнің трендтерінің бірі болып табылады. Алайда, оның танымалдылығына қарамастан, әмбебап түсінік әлі жоқ. Ағылшын тілінен аударғанда soft skills "жұмсақ" дағдыларды немесе "ікемді" дағдыларды білдіреді. Оксфорд сөздігінде біз "жұмсақ" дағдыларды "басқа адамдармен тиімді және үйлесімді қарым – қатынас жасауға мүмкіндік беретін жеке қасиеттер" деп санайды, мысалы, өнімді қарым - қатынас жасау. Сонымен бірге тұжырымдаманың мазмұндық жағы орта мен жеке ресурсты интегративті түсінуді талап етеді. "Икемді" дағдылар (ағылш. soft skills) - "мамандандырылмаған, мансап үшін

маңызды кәсіби дағдылар кешені, олар жұмыс процесіне сәтті қатысуға, жоғары өнімділікке жауап береді және өтпелі болып табылады, яғни белгілі бір пәндік саламен байланысты емес".

2013 жылы Google project Oxygen деп аталатын зерттеу жүргізді. 1998 жылдан бастап өз қызметкерлерін жұмысқа қабылдау, жұмыстан шығару және мансаптық өсу туралы мәліметтерді зерттей отырып, сарапшылар келді сіз сусыз, бұл компаниядағы жетістіктерін анықтаған топ-менеджерлердің сегіз маңызды қасиеттерінің бірі, жетеуі "жұмсақ" дағдылар. Бұл дағдылар қарым-қатынас жасауды, тыңдауды, басқаларды, олардың құндылықтары мен пікірлерін түсінуді, әріптестеріне жанашырлық танытуды және қолдау көрсетуді, мәселелерді шешуді, жақсы тәлімгер болуды, сыни және аналитикалық ойлауды білдіреді.

2017 жылдың көктемінде Project Aristotle деп аталатын тағы бір зерттеу soft skills-тің тіпті жоғары технологиялық саладағы маңыздылығына байланысты бұрын жасалған қорытындыларды растады. Зерттеушілер компаниядағы ең маңызды және өнімді идеяларды қызметкерлерден тұратын ұжымдар (В-Teams деп аталады) құратынын анықтады, оларды әрқашан ең жоғары деңгейлі мамандарға жатқызуға болмайды. Жоба компаниядағы ең жақсы командалар бірқатар "жұмсақ" дағдыларды көрсететінін көрсетті: теңдік, жомарттық, әріптестерінің идеяларына деген сүйіспеншілік, эмпатия, эмоционалды байланыс, эмоционалды қауіпсіздік, бұл рейсте бірінші орынға шықты. Бұл әріптестерге мейірімді қарым-қатынаста, психологиялық қысымның болмауында көрінеді. Табысқа жету үшін команданың әрбір мүшесі Кез келген ойды айтқан кезде, тіпті қателіктер жіберсе де, өзін сенімді сезінуі керек. Қызметкер оны еститінін білуі керек.

Google жүргізген зерттеулер басқа зерттеулердің деректерімен, атап айтқанда, "ұлттық колледждер мен жұмыс берушілер қауымдастығы" (АҚШ) коммерциялық емес ұйымының зерттеуімен сәйкес келеді, бұл қарым-қатынас дағдылары жұмыс берушілер арасында ең көп сұранысқа ие үштікке кіретінін көрсетті.

Геосаяси, демографиялық және технологиялық трендтер еңбек нарығы үшін жаңа шындықты жасайды. Жұмысшылар белгісіздік, тез өзгеретін және ескіретін контекст жағдайында жиі кездеседі. Тік иерархия пайдасыз болады, көлденең қатынастар күрделене түседі, идеялар мен әзірлемелерді коммерцияландырудың маңыздылығы артады. Еңбек нарығының әрбір қатысушысы үшін жауапкершілік аймағы кеңейтіледі – нәтиже үшін, өзі үшін, команда үшін. Еңбек нарығында өзінің тұрақты бәсекеге қабілеттілігіне кепілдік бергісі келетіндер үшін жаңа ұран "дамиды немесе жойылады". Алгоритмдер мен компьютерлік шешімдердің барған сайын енуі еңбек нарығының қажеттіліктерін "адамдағы адамға" қайта бағыттауға әкеледі деп сенеміз: шығармашылық принцип, мәдени аспектілер, жеке және ұжымдық құндылықтар, сондай-ақ цифрлық технологияларды өтей алмайтын әмбебап "XXI ғасырдың құзыреттері".

Зерттеу әдістері. Soft skills-ті дамыту қажеттілігі тек жұмыс берушілердің сұраныстарымен ғана анықталмайды. 2015 жылы "әлеуметтік прогреске арналған дағдылар" зерттеуінің нәтижелері жарияланды. Экономикалық даму және Ынтымақтастық Ұйымы жүргізген эмоционалды және әлеуметтік дағдылардың күші". Сарапшылардың негізгі тұжырымдарының бірі-өмірде табысқа жету үшін, XXI ғасырдың қиындықтарымен тиімді күресу үшін бүгінгі жас ұрпаққа келесі дағдылар қажет:

1. Когнитивтік: сауаттылық және математикалық дағдылар, сондай-ақ жоғары деңгейдегі когнитивтік дағдылар (мысалы, логикалық және креативті ойлау); мәселелерді шешу үшін қажетті білім емес, мәселелерді шешу қабілеті; ауызша сауаттылық, санау қабілеті, есте сақтау қабілеті және шешімнің жылдамдығы.
2. Әлеуметтік және мінез-құлық: әлеуметтік-эмоционалды дағдылар және жеке қасиеттер; жаңа тәжірибе алуға дайын болу, адалдық, экстраверсия, әдептілік және эмоционалды тұрақтылық; өзін-өзі реттеу, компаға келуге дайын болу, ақыл-ой және тұлғааралық дағдылар.
3. Техникалық: қол еңбегінің жақсы дағдылары, әдістерді білу, материалдармен, Механизмдермен және құралдармен жұмыс істей білу; оқыту немесе кәсіптік даярлау процесінде алынған техникалық дағдылар, белгілі бір кәсіпте жұмыс істеу үшін қажетті дағдылар.

Бұл проблеманы өзектендіру цифрландыруға байланысты еңбек нарығындағы жұмыс күшінің жаңа сапасына қойылатын талаптар барлық елдерді цифрлық экономикаға қажетті дағдыларды дамыту үшін өздерінің білімі мен оқыту жүйелерін түзетуге міндеттейтіндігіне байланысты. Мұндай зерттеулер пайда болады, бірақ жүйелі емес.

С.Т.Шацкийдің пікірінше, оқушылардың оқу-зерттеу қызметі-бұл оқушылардың шығармашылық, зерттеу мәселесін алдын-ала белгісіз нәтижемен шешуімен байланысты және ғылыми зерттеуге тән негізгі кезеңдердің болуын болжайтын оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастырудың бір түрі: проблеманы қою, осы мәселе бойынша әдебиеттермен танысу, зерттеу әдістемесін игеру, жинау өз материалы, оны талдау, жалпылау және қорытындылар.

В. Шипилов soft skills дамуының келесі жалпы ережелерін анықтайды:

1. Өзін-өзі оқыту мен өзін-өзі дамытуды жаңа тәжірибе жинақтаумен, мамандармен танысумен, жаңа күрделі міндеттерді орындаумен, өмірде жаңа құралдарды қолданумен байланысты үздіксіз процесс ретінде қарастыру қажет;
2. Сіздің дамуыңызды тиімді жоспарлауды және ұйымдастыруды үйрену керек;
3. Жеке дамуға деген көзқарас жан-жақты болуы керек, даму мен оқытудың әртүрлі форматтарын қолданудан тұрады;
4. Қоршаған ақпаратқа қызығушылықпен қарау керек: қоршаған процестерді зерттеу, Сізді қызықтыратын салалардағы жетістіктерге қызығушылық таныту;
5. Soft skills-ті біртіндеп дамыту қажет: кәсіби қызметте, оқуда немесе бизнесте табысқа жетуге көмектесетін нақты бағыттарды таңдау;
6. Күн сайын проф. облыстағы әдебиеттер мен ақпараттық ресурстарды оқып, білім деңгейін үнемі арттырып отыру керек;
7. Кері байланыспен жұмыс істеу маңызды (сіздің әрекеттеріңізге немесе әрекетсіздіктеріңізге басқалардың реакциясы), оның мәнін анықтау;
8. Баламалы білім беру ұйымдарының мүмкіндіктерін барынша пайдалану қажет: барлық пайдалы және қызықты іс-шараларға қатысу: шеберлік сыныптары, тренингтер, семинарлар. Олардың сапасы мен спикерлердің деңгейін алдын-ала анықтаңыз;

Сондай-ақ, В. Шипилов жеке даму жоспарын ұсынады

- дамудың басым мақсаттарының бағдарламасы, мақсаттарға жету үшін қажетті қадамдар мен іс-шаралар.

Жеке даму жоспары

Ең алдымен бірнеше қадамдарды орындау керек:

1. Мақсат қою және процесті тиімді жоспарлау;
2. Өз дамуы үшін жауапкершілікті өз мойнына алыңыз. Университеттегі оқытушыларға, оқу орталығындағы жаттықтырушыларға және бизнес – инкубаторлардағы спикерлерге жауапкершілік жүктелмейді;
3. Үш айға, алты айға, жылға арналған даму жоспарын жасаңыз.

Жоспарда ең маңызды үш пәнді анықтау қажет:

- Даму қандай болады-мақсаттар (ол үшін өмірлік немесе іскерлік мақсаттарға жету жолындағы барлық кедергілерді талдау қажет);

- дамытуды қажет ететін жұмсақ дағдылар;

- Soft skills дамыту құралдарын анықтаңыз;

Барлық тапсырмалардың орындалу уақыты нақты белгіленіп, аралық бақылау нүктелері белгіленуі керек.

Жаңа дағдыларды игеру процесі дағдылардың әрқайсысын пысықтау мүмкіндігі болатындай етіп құрылуы керек. Алдыңғы элемент жеткіліксіз игерілгенше келесі элементке өтпеу керек.

Soft skills тізімін жасағаннан кейін дағдыларды игеруге және жетілдіруге көшуге болады.

Қорытынды. Көркем әдебиет кейіпкерлерінің тәжірибесін талдай отырып, адам эмпатияны, басқа адамның - ғасырдың көзқарасын қабылдау қабілетін дамыта алады. Күрделі жұмыстардан тәжірибе, қарым-қатынас және жағдайлардың шексіз мысалдарын алуға болады.

Осылайша, ұсынылған схемамен жұмыс жасай отырып, сіз шынымен қажет кез-келген дағдыны игере аласыз. Ұсынылған схемадағы ең қиын нәрсе-ауысу сәті. Әрбір жаңа қадаммен сана жаңа мінез-құлық үлгілеріне көбірек үйренеді және сенімділік пен жайлылық сезімі пайда болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Канардов И. Soft skills и Hard skills – в чем разница? [Электрон. ре-сурс]. Режим доступа: <http://www.znai.su/statya/soft-skills-i-nard-skills-%E2%80%93-vchem-raznica>
2. Слизкова Е. В. Современные детерминанты развития soft skills [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2018/181018.htm>.
3. Пономарева, О.Я. Выбор технологий развития soft skills специали-стами в условиях цифровизации [Электронный ресурс] / О.Я. Пономарева, М.Н. Горкун, А.С. Козлова. – Режим доступа: http://inper.academy/wp-content/uploads/2019/05/DSEME-2018_Conference-Proceedings.pdf
4. Шипилов В. Мини-книга. Навыковый коктейль. Soft-skills and Busi- ness Administration, 2015. 14-15 с.
5. Гибкие навыки. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Гибкие_навыки
6. Сергеева Д.В., Симакова Т.Н. Студенческое сообщество личностного роста как способ развития "Мягких навыков" // Научное сообщество студентов XXI столетия. ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ: сб. ст. по мат. XXVII междунар. студ. науч.-практ. конф. № 12(27).

ENFLASYON HEDEFLEMESİ SONRASINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PHILLİPS EĞRİSİNİN GEÇERLİLİĞİ

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK

TNKÜ İktisat Bölümü

Anılcan AKSOY

TNKÜ İktisat Anabilim Dalı

ÖZET

Enflasyon olgusu dünya üzerinde büyük ve küçük ölçekli tüm ekonomilerin karşı karşıya kaldığı kaçınılmaz bir durumdur. Fiyatlar genel düzeyinde sürekli ve hızlı artışın paranın değeri üzerinde yarattığı düşüş durumu ekonomiler için kaçınılmaz bir risk hali olmuştur. Ekonomide yaşanan enflasyon hali, var olan problemlerin büyümesine ve yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu çalışma kapsamında tüm dünya ekonomileri için büyük tehditler oluşturan enflasyon olgusu tanımlanmak üzere ele alınmıştır. Ayrıca enflasyonun yanında yine ekonomiler için ikinci büyük tehdit olarak görülen işsizlik olgusu da çalışma içerisinde ele alınmış ve bu hususta iki olgu arasındaki ilişkinin varlığını ve yönünü açıklamaya çalışan phillips curve üzerine çalışılmıştır. Phillips eğrisi Türkiye örneği üzerine çalışmada incelenmiştir. Yapılan araştırma ve gözlemler sonucunda Türkiye için ele alınan phillips eğrisi'nin 2006-2020 yılı arası dönemde incelendiğinde geçersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmada kullanılan veriler Fred Data üzerinden çeyreklik sıklıkta elde edilmiştir. Modelin tanımlayıcı istatistikleri ekte belirtilmiştir. Enflasyon hedeflemesi sonrası yapılan analiz süreç boyunca meydana gelen hususları da sayısal verilerle açıklama noktasında etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Enflasyon Hedeflemesi, Phillips Eğrisi, Türkiye, Türkiye Ekonomisi

ABSTRACT

The phenomenon of inflation is an inevitable situation faced by all large and small scale economies in the world. The decrease in the value of money caused by the continuous and rapid increase in the general level of prices has become an inevitable risk situation for the economies. The state of inflation in the economy has led to the growth of existing problems and the emergence of new problems.

Within the scope of this study, the phenomenon of inflation, which poses great threats to all world economies, is discussed to define it. In addition to inflation, the phenomenon of unemployment, which is seen as the second biggest threat to the economies, is also discussed in the study, and the phillips curve, which tries to explain the existence and direction of the relationship between the two phenomena, has been studied. The Phillips curve has been examined in the study on the example of Turkey. As a result of the research and observations, it was concluded that the Phillips curve for Turkey was invalid when it was examined between 2006 and 2020.

The data used in the study were obtained from Fred Data with a quarterly frequency. The descriptive statistics of the model are given in the appendix. The analysis made after inflation targeting was also effective in explaining the issues that occurred during the process with numerical dat Inflation, Inflation Targeting, Phillips Curve, Türkiye, Turkish Economy.

Keywords: Inflation, Inflation Targeting, Phillips Curve, Türkiye, Turkish Economy

I. GİRİŞ

Yüksek ve kronik enflasyon gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından biri olarak görülmektedir. Enflasyon düzeyinin yüksek olması ekonomide belirsizlik yaratarak ekonomik birimlerin gelecekle ilgili doğru kararlar almasını engelleyen önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Belirsizlik ortamında şekillenen beklentilerin doğru olma ihtimalinin düşük olması ve para politikasının amacıyla uyuşmaması, para politikasının etkinliğini azaltmaktadır.

Merkez bankalarının esas amacının fiyat istikrarının sağlanmasını olduğunu kabul eden merkez bankaları ve diğer para otoriteleri bu amacı gerçekleştirebilmek için farklı para politikası rejimleri benimsemekte ve uygulayabilmektedir. Bu para politikası resimleri; döviz kuru hedeflemesi stratejisi, parasal hedefleme stratejisi ve enflasyon hedeflemesi stratejisidir.

Enflasyon hedefleme stratejisi, dalgalı kur rejimi ile birlikte yükselen piyasa ekonomilerinde kur hedefleme stratejisindeki ve parasal hedefleme stratejisindeki uygulama güçlüklerinin de etkisiyle uygulama alanı gittikçe yaygınlaşan bir para politikası stratejisi olmaya başlamıştır.

Enflasyon hedefleme stratejisi, gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ekonomilerde başarılı bir şekilde uygulanmakta olan ve giderek artan sayıda ülke tarafından uygulanan bir para politikası rejimi gibi görünmektedir. Uluslararası Para Fonu'nda (IMF), dalgalı kur rejimi ile birlikte enflasyon hedeflemesi sisteminin gelişmekte olan ülkeler tarafından uygulamaya konulmasını teşvik etmektedir.

Yeni Zelanda, Kanada, İngiltere, İsveç, Finlandiya, Avustralya ve İspanya'nın bulunduğu gelişmiş ülkeler 1990'lı yılların başından itibaren enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulamaya başlamışlardır. Gelişmiş ülkelerdeki uygulamaları takiben Şili, Meksika, Brezilya gibi gelişmekte olan ülkeler de parasal politikalarında enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçmiş ya da geçmeye çalışmaktadırlar.

1999 yılı sonlarından itibaren IMF programı uygulayan Türkiye, enflasyon hedefleme stratejisi sistemine geçiş konusunda önemli aşamalar kaydetmiş ve resmi enflasyon hedeflemesi sistemine 2006 yılı başında geçmiş bulunmaktadır. Bu çalışmada monetaristlerin savunduğu para politikası araçlarından olan enflasyon hedefleme stratejisinin gelişmekte olan ülkelerdeki etkinliği Türkiye örneği üzerinden ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda, önce günümüzde iktisat literatüründe en çok tartışılan konulardan birisi olan kuralı dayalı para politikasının genel teorik çerçevesi çizilmekte, sonra enflasyon hedeflemesi stratejisi ve enflasyon hedeflemesi stratejisinin ön koşulları ele alınmaktadır. Daha sonra bazı gelişmekte olan ülke deneyimleri ele alınmakta ve son olarak Türkiye'deki uygulama üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır.

2. ENFLASYON

Enflasyon, fiyat genel düzeylerinin sürekli ve hızlı olarak yükselmesiyle tanımlanabilir. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli bir artış süreciyle birlikte paranın değerindeki devamlı bir düşmeyi de ifade eder. Enflasyon ekonominin ciddi bir problemi olarak görülür. Enflasyon olgusu ekonominin problemlerinin artmasına ve ekonomide ciddi bozulmalara neden olabilir. Enflasyonun diğer bir tanımı ise; nominal millî gelirin, gelen bu gelir ile satın alınan malların miktara olan oranının artması yani şişmesi demektir. Deflasyon tanımı ise bu durumun tam tersi bir durumdur. Fiyatların bulunduğu genel seviye, ekonomide seçilmiş belli bir mal ve hizmet kümesine denk gelen parasal karşılıktır. Fiyatlar, mal ve hizmetler ile dolaşımdaki para miktarı arasında bulunan dengeye göre oluşur. Para miktarında oluşan artış, mal ve hizmet miktarında oluşan artış ile dengeli bir durumda bulunursa fiyatların genel seviyesinde değişme olmaz. Fakat bu unsurlardan birinde diğerinden fazla üretim olursa az üretilen kıymetli hale gelir (AUZEF).

2.1. Enflasyon Üzerinde Etkili Unsurlar

Enflasyonun ortaya çıkışında etkili olan unsurlar göz önüne alındığında tanım olarak ikiye ayrılır. Bunlar talep enflasyonu ve maliyet enflasyonudur. Talep enflasyonunda; Üretilen mallar ve hizmetler, tüketenlerin talebini karşılayamadığında talep artışından kaynaklı fiyatlarda artış gözlenir. Talep enflasyonu üretimi artırıcı tedbirler veya toplam talepleri azaltmaya yönelik tedbirler alınarak çözüm üretilebilir.

Maliyet enflasyonunda; Herhangi bir neden ile üretim için kullanılan kaynakların fiyat artışları üretim maliyetlerinin yükselmesine neden olurken, maliyetlerin artması ürün fiyatlarında artış olmasına neden olacaktır. Fiyatlarda oluşan artışlar toplam talepte azalmaya sebep olacaktır. Taleplerin düşmesiyle birlikte piyasalarda durgunluk yaşanır. Enflasyon ile birlikte ekonomide durgunluğun yaşanması durumuna ise stagflasyon denilir. Maliyet enflasyonu genellikle ithalat seviyeleri yüksek olan ülkelerde gözlenir (Enflasyonun Nedenleri, 2013).

2.2. Enflasyonun Nedenleri

Enflasyonun nedenleri incelenecek olursa; Ekonomilerde enflasyon ortamı oluşması istenmeyen bir olgudur. Kaynak bakımından kısıtlı seçenek bulunan ve nüfusun fazla olduğu ülkelerde diğerlerine nazaran daha fazla enflasyon görülür. Çünkü kısıtlı kaynağın daha fazla tüketiciye paylaştırılması önemli ekonomik sorunlara sebep olur. Enflasyon ile mücadelede başarıya ulaşılabilmesi için, enflasyonun nedenlerinin bilinmesi faydalı olacaktır.

Enflasyonun nedenleri ise şu şekilde sıralanabilir; Ülkeye karşılıksız olarak dış piyasalardan giren para, altın, döviz miktarlarındaki artış , ülkede yapılan toplam harcamaların toplam gelirlerden daha fazla olması, üretim miktarlarında çeşitli nedenlerle azalma görülmesi , üretim faktörlerinin fiyatlandırılmasındaki artışlar, tedavülde bulunan para arzında artış görülmesi, yapılan teknolojik gelişmeler, ekonomik yapının içerisindeki yapısal bozukluklar veya ekonomik yetersizlikler sayılabilir (TCMB, 2013).

2. ENFLASYON VE İŞSİZLİK

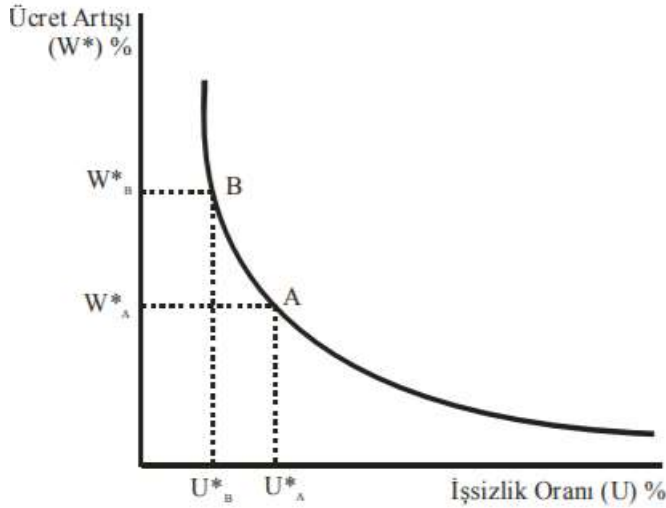
Enflasyon ve işsizlik birçok ülkede görülen yaygın ekonomik sorunların başında gelmektedir. Enflasyon ve işsizlik yaşayan ülkeler sıklıkla bu iki sorundan aynı zaman diliminde kurtulmayı hedefler. Fakat bu ekonomik sorunlardan aynı anda kurtulmak, ikisi arasındaki negatif yönlü ilişki nedeniyle pek mümkün değildir. Başka bir deyimle, yüksek enflasyon oranı düşük işsizlik oranına, düşük enflasyon oranı ise yüksek işsizlik oranına neden olmaktadır. Bu iki ekonomik sorun arasındaki ilişkiyi Phillips Eğrisi ile analiz edilebilir. Phillips Eğrisi tarihsel süreç içerisinde üç farklı aşamadan geçerek şu anki halini almıştır.

Bunlardan ilki, enflasyon oranı ile işsizlik arasındaki ters yönlü ilişki bulunduğunu ortaya koyan Orijinal Phillips eğrisi analizidir. İkinci aşama ise, M.Friedman ve Phelps tarafından gerçekleştirilmiş doğal işsizlik oranı yaklaşımının eklendiği aşamadır. Üçüncü aşamada ise, doğal işsizlik oranı ile enflasyon arasında sistematik bir ilişkinin olmadığı gösterilmiştir (Milton Friedman, 2012).

2.3. Phillips Eğrisi

Ücret maliyetleri, çoğu zaman her işletme için toplam maliyetler içerisinde önemli bir etkidir. Eğer ücret maliyetleri verimlilikten daha hızlı yükseliş gösterirse, bunun sonucunda durum üretim fiyatlarına, iş ve piyasa bölüşümüne etki ederek, enflasyon ile işsizlik arasında potansiyel bir ilişkinin ortaya çıkması sonucunu ortaya koyar (Doğan Uysal, 2003).

Grafik 1: Ücret Artışı ve İşsizlik Oranı Arasındaki İlişki

Kaynak: <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-08650eb2-f27e.pdf>

Bu duruma göre işsizlik oranı ile ücret artışı değişkenleri arasında negatif bir ilişki tanımlanır. Ücret artışı W^*_A 'dan W^*_B 'ye çıktığı durumda, İşsizlik oranının U^*_A 'dan U^*_B 'ye düşmektedir. İşsizlik oranının düşmesi ekonomideki toplam talepte artışa neden olmakta ve sonuçta emek piyasasındaki ücretlerin yükselmesiyle sonuçlanır. Ücret artışında, verimlilik artışından daha hızlı artış görülürse, ekonomi reel ücret enflasyonu içerisine girecek ve üretim maliyeti yükselecektir.

Bu durumda, $P^* = W^* - Q^*$ şeklinde ifade edilebilir.

“ P^* Fiyat enflasyon oranı, W^* Ücret enflasyon oranı, Q^* ise Emek verimliliğindeki gelişme oranıdır.”

Genel olarak Phillips eğrisi analizinde ücret artışlarının yerine fiyat düzeylerindeki artışı gösteren enflasyon oranlarıyla ilgilenilir. Zaman içerisinde Phillips eğrisinin ortaya koyduğu işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkinin, istikrarlı bir ilişki olup olmadığı ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin uzun vadeli olup olmadığı sorgulanmaya başlanmıştır.

Genel anlamda kısa dönem Phillips eğrisi analizinde, işsizlik oranı ile enflasyon arasında negatif yönlü bir ilişki olmasına rağmen uzun vade analizinde iki değişken arasında böyle bir ilişki olmadığı kanısı yaygındır. Buna neden olan durum ise orijinal Phillips eğrisinde enflasyon beklentilerine yer verilmemiş olmasıdır. Enflasyon oranında yükselme oldukça, enflasyon beklentilerinde de artış olacaktır. Bu durum ise, Phillips eğrisinin enflasyon oranına ilişkin beklentilere bağlı olarak yukarı doğru kaymasına sebep olacaktır.

3. TÜRKİYE'DE ENFLASYON

Türkiye'de enflasyon ise, Türkiye ekonomisi tarihindeki sürekli görülen yapısal problemlerden birisidir. Yakın dönem Türkiye tarihinde ise 1971'den başlayarak 34 yıl süren çift haneli enflasyon değerlerinin görüldüğü enflasyonist bir dönem yaşanmıştır. 2000'li yıllarda tek haneli oranlara düşmüş olsa da bile 2010'lu yılların sonunda döviz kuru ve fiyatlardaki artışlar gibi nedenlerden dolayı enflasyon yeniden ciddi bir problem olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye ekonomisinde başarılı olamayan istikrar programları görülmüştür. Türkiye ekonomisi yaklaşık 20 yıldır, yüksek ve kalıcı bir enflasyonla karşı karşıya gelmiştir. Bu süreçte, enflasyonu düşürme iddiası ile pek çok program uygulanmış, fakat dönemsel başarılar dışında kalıcı bir başarı sağlanamamıştır.

Türkiye enflasyonunun genel nedenleri; özellikle 1970'lerin yarısı ve 1980'li yılların başlarında oluşan kamu açıklarının Merkez Bankası'ndan finansmanı, 1990 sonrasında ise çok hızlı artan açıklar ve bunun ekonomide oluşturduğu baskılardır. Enflasyonun artmasına neden olan diğer etkenler ise; üretken olamayan yatırımlar, politik istikrarsızlıklar, sürekli seçim ortamında yaşanması gibi durumlar nedeniyle ekonomi dahil her alanda yaşanan kısa vadeli süreçler ve hammadde fiyatlarında,

özellikle de ham petrol fiyatlarında, zaman zaman dünyada da yaşanan artışlar örnek gösterilebilir (Yüksel, 2020).

Pandemiye bağlı oluşan gelişmeler Türkiye’de mart ayının ortasından itibaren ekonomik faaliyetleri dış ticaret, turizm ve iç talep kanallarıyla çeşitli yollardan etkilemeye başlamıştır. Nisan ayından itibaren ise genişlemeye başlayarak tüm ekonomiye yayılım göstermiştir. Türkiye’de ise pandemiye karşı alınan önlemler dahilinde AVM’ler kapatılmış, hizmet sektöründe bulunan; kafe-kahvehane, berber, kuaför gibi faaliyet gösteren işletmelerin çalışmasına tümüyle ara verilmiştir. Restoran, pasta hane gibi çalışma alanlarındaki faaliyetlere de sınırlandırılma getirilmiştir. Tekstil, otomotiv sanayiindeki çok sayıdaki işkolunda iç ve dış talebin azalmasıyla üretimler durma noktasına gelmiştir (Duran, 2021).

4. PHILLİPS EĞRİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDE GEÇERLİLİĞİ

Bu kısımda Türkiye’de Phillips Eğrisi’nin geçerliliği 2006 yılı birinci çeyreğinden, 2020 yılı üçüncü çeyreğine kadarlık dönemde sınanmıştır. En küçük kareler yöntemi kullanılarak tahmin edilen modelin tanımlayıcı istatistikleri tablo şeklinde alt kısımda belirtilmiştir.

Tablo 1: Modelin Tanımlayıcı İstatistikleri

	ENFLASYON	İŞSİZLİK
Mean	9,79	10,39
Median	9,20	10,16
Maximum	24,50	13,95
Minimum	4,0	7,94
Std. Deviation	3,61	1,73

Tablo 2: Modelin Tahmin Sonuçları

Variable	Coefficient	Std. Error	t- Statistic	Prob.
C	8.688	0.616	14.082	0.000
İnflation	0.174	0.059	2.945	0.004

Tahmin sonuçlarına göre;

Bağımlı değişken: İşsizlik

$Unemp = 8.68 + 0.17inf + eT$

T-static:(14.082) (2.945)

Std. Error: (0.616) (0.059)

Probability: (0.000) (0.004)

5. SONUÇ

Yukarıda belirtilen değerlere göre enflasyondaki bir birimlik artışın işsizlik oranını 0.17 birim artıracığı görülmektedir. Bu durumda phillips eğrisinin Türkiye için geçerli olmadığı kanısına varılacaktır. Enflasyon ve işsizlik arasında ters ilişki değil doğrusal bir ilişki mevcuttur. Ayrıca sabit terimin katsayısından da anlaşılacağı üzere enflasyonun sıfır olduğu durumda dahi işsizlik oranımız 8.68

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

olacaktır ve modelin R-squared değerine baktığımızda gördüğümüz 0.13'lük ciddi düşük bu değer işsizlik parametresini açıklamada sadece enflasyon olgusunun yeterli kalmayacağı, modeli tahminlerken diğer makroekonomik değişkenlerinde modele dahil edilmesi gerektiği karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

ALPARSLAN, Melike., Pelin ATAMAN ERDÖNMEZ, Enflasyon Hedeflemesi,

Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık ve Araştırma Grubu, Aralık 2000.

BÜYÜKAKIN, Tahir., Cemil ERASLAN, "Enflasyon Hedeflemesi Ve Türkiye'de Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:2, ss.18-37, 2004.

www.kosbed.kou.edu.tr/sayi2/buyukakin.pdf, 08.05.2007.

ERDOĞAN, Seyfettin, "Alternatif Para Politikası Stratejileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, Ss. 34-54, 2005,

www.kosbed.kou.edu.tr/sayi9/erdoğan.pdf, 08.05.2007.

KANSU, Aydan, "Para Politikasında Şeffaflık Ve Enflasyonist Beklentilerin Yönlendirilmesi", Doğu Üniversitesi Dergisi, Sayı: 8 (1), Ss. 59-71,

2007.

KARAHAN, Özcan., "Türkiyede Örtük Enflasyon Hedeflemesi Programının Uygulanmasına İlişkin Oluşan Riskler Ve Bu Risklerin Yönetim Politikaları", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, www.e-sosder.com, c.4

s.14 (34-47), ISSN:1304-0278 Güz 2005.

KARAHAN, Özcan., "Asimetrik Bilgi Ve Para Politikasının Etkinliği", Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim Ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 12), ss.151-163, 2006.

KARASOY, Almila, Mesut SAYGILI, Cihan YALÇIN, "Enflasyonun Doğrudan Hedeflenmesi Politikası ve Bazı Ülke Deneyimleri", T.C.M.B. Araştırma Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği, No: 9801, Ankara, Mart 1998.

MISHKIN, Frederic S., Adam S. POSEN, "Inflation Targeting: Lessons From Four Countries", Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review, Volume:3, Number:3, ss. 1-12, August 1997.

OKTAR, Suat, Enflasyon Hedeflemesi Para Politikasının Güvenilirliği Ve Fiyat İstikrarı, Bilim Teknik Yayınları, Ankara, 1998.

ORHAN, Osman, Seyfettin Z. ERDOĞAN, Para Politikası, Yazıt Yayın - Dağıtım, Ankara, 2007.

ÖZÇAM, Mustafa, Enflasyon Hedeflemesi, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Araştırma Dairesi,23.08.2004.

RUDEBUSCH, Glenn D., and Svensson, Lars E.O., "Policy Rules for Inflation Targeting", NBER Working Paper, No:6512, ss.1-18, 1998.

SLOMAN, John., Makro İktisat, Bilim Teknik Yayınevi, 15. Basım, Türkçesi: Ahmet Çakmak, İstanbul, 2004

SERDENGEÇTİ, Süreyya., "Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve 2006 Yılında Para ve Kur Politikası", Türkiye Bankalar Birliği Sunumu ss.1-52. 2005., www.tcmb.gov.tr, 08.05.2007.

- TCMB, TCMB Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair 25.4.2001 Tarihli Ve 4651 Sayılı Kanun İle Getirilen Yenilikler, 2007.

- TCMB, Enflasyon Hedeflemesi Uygulama Özellikleri, 2005

- TCMB, Fiyat İstikrarı, 2002.

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

- TCMB, Kasım Ayı Enflasyonu ve Görünüm, 2005 (a).
- TCMB, Ekonomik Görünüm, 2005 (b).
- TCMB, Yıllık Rapor, 2005 (c)
- TCMB, TCMB Kanunu'nun 42.Maddesi Uyarınca Hükümete Gönderilen Açık Mektup, 2007.
www.tcmb.gov.tr 08.05.2007.

YILMAZ, Durmuş, Ekonomik Görünüm, Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası, Bursa,

İSLAM EKONOMİSİNDE ÜRETİM İLKELERİ

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK

TNKÜ İktisat Bölümü

Berkay MENEKŞE

TNKÜ İktisat Anabilim Dalı

ÖZET

Bu metinde öncelikle Modern Ekonominin gelişiminden ve nasıl bilim dalı haline geldiğinden kısaca bahsedilmiş ardından İslam Ekonomisinin nasıl ortaya çıktığı ve İslam Ekonomisi dendiğinde ne anlaşılması gerektiği ve İslam Ekonomisini doğuran nedenlerin üzerinde kısaca durulmuştur. Ardından ülkemizde ve dünyada bu alana önemli katkılar sunan Akademisyen ve yazarlardan bahsedilmiştir. Sonrasında üretimin ne olduğu açıklanmaya çalışılarak İslam İktisadında üretimin temel ilkelerinin ne olması gerektiği konularına değinilmiştir. Sonuç kısmında İslam ekonomisi ve İslam Ekonomisi ilkelerinin güncel hayatta işlerlik kazanabilmesi için yapılması gerekenler üzerine bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, İslam Ekonomisi, Üretim, Üretim Fonksiyonu, Üretimin İlkeleri

ABSTRACT

In this text, first of all, the development of the Modern Economy and how it became a science is briefly mentioned, then how the Islamic Economy emerged and what should be understood when the Islamic Economy is mentioned and the reasons that gave birth to the Islamic Economy were briefly emphasized. Afterwards, academicians and writers who made important contributions to this field in our country and in the world were mentioned. Afterwards, by trying to explain what production is, the basic principles of production in Islamic Economics are discussed. In the conclusion part, an evaluation has been made on what needs to be done in order for the principles of Islamic economics and Islamic economics to work in daily life.

Keywords: Economy, İslamic Economy, Production, Production Function, Production Principles

1. GİRİŞ

Ülkemiz yazınında genellikle ekonomi ve iktisat kavramları birbirleri yerine kullanılmaktadır. Ekonomi kelimesi yunanca “ev yönetimi” demek olup, İktisat kelimesi ise Arap dilinden literatürümüze geçmiş ve “harcamada tasarruflu olmak” ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Ekonomi ile ilgili farklı ekonomistler tarafından yapılmış birçok tanım bulunmasına rağmen genelde “*Sınırsız olan insan ihtiyaçlarının karşılanması için sınırlı olan kaynakların nasıl dağıtılması gerektiğini inceleyen sosyal bilim dalıdır.*” şeklinde tanımlanır. Bu tanımdan konumuzla ilgili olarak çıkarılacak sonuç her ne kadar Modern İktisatta birçok karışık gibi görünen formül, grafik ve fonksiyon bulunsa da aslında sosyal bilim dalı olması nedeniyle insan davranışlarının ekonomik yönünü incelemek olduğunu akıldan çıkarmamak gerektiğidir. Ekonominin bir bilim dalı haline gelmesi 1776 yılında Adam Smith’ in yayınlamış olduğu “Milletlerin Zenginliği” adlı kitap ile başlamıştır. Ancak bu tarihten sonradır ki ekonomi ile ilgili doktrinler düzenli biçimde oluşturulmaya başlanmış ve birçok bilim insanı ekonomik konular ile yakından ilgilenmeye başlayarak ekonomi üniversitelerde öğretilen bir ders halini almıştır.

2. İSLAM EKONOMİSİ

“İslam ekonomisi kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar, Gazali (1058- 1111), İbn-i Kayyım (1292-1350) ve İbn-i Haldun (1332-1406) zamanına kadar inmektedir.”(Pr.Dr. Efe, 2017,s 201) Ancak “İslam İktisadı” yada “İslam Ekonomisi” terimi 20.yy’ dan sonra kullanılan bir kavram olarak karşımıza

çıkılmaktadır. İslam iktisadının ne olduğunu açıklamadan önce belirtmemiz gerekir ki 20.yy ikinci yarısından sonra İslam ülkelerinin politik ve ekonomik bağımsızlığını kazanmasından sonra önem kazanmış Müslüman ülkelerin bu dönemden sonra ekonomik hayatta daha çok yer almaya başlaması, Modern borçlanma araçlarından rahatsız olmaları, faize karşı olmaları ve ekonomik faaliyetleri sadece dünya hayatıyla sınırlamayıp bunların aynı zamanda ahiret hayatını kazanma vesilesi olarak görmeleri Müslüman ülkeleri kendilerine has bir ekonomik model aramaya itmiştir. Çünkü İslam dini inananların yalnızca dini vecibelerini düzenleyen ve açıklayan bir din değil aynı zamanda aile hayatı, insan ilişkileri, yardımlaşma, devlet yönetimi gibi hayatımızın tüm alanlarına da düzenlemeler getiren bir dindir. Kaldı ki ekonomi bilimi yukarıda açıkladığımız üzere insan davranışlarının ekonomik yönünü incelemesi nedeniyle İslamda da ekonomik ilişkilerin nasıl olması gerektiği ile ilgili birçok ayet ve hadis mevcuttur. Bu nedenle İslam dininin ekonomik ilişkilerimize, ekonomi ile ilgili vereceğimiz kararlara da düzenlemeler getirmesi pek tabiidir.

İslam Ekonomisi ile ilgili ilk çalışmalar batı dillerini de iyi bilen ve aralarında batıda eğitim görmüş Pakistan ve Hindistan bilim adamlarınca ortaya atılmış sonrasında başta Arap ve Türk dünyasında olmak üzere günümüzde tüm Müslüman ülkelerde karşılık bulmuştur.

İslam Ekonomisi ile ilgili yapılan başlıca tanımlar şöyledir:

- İslam dini ve hukukunun ortaya koyduğu yaşam biçiminin ekonomik hayata yansımına İslam ekonomisi denilmektedir. (Prof. Dr. Efe, 2017, s 202)
- İslam Ekonomisi; İslam'ın insanın maddi ve manevi yetenek, imkân, ihtiyaç ve hedeflerine birden hitap etmesinden dolayı, samimi bir şekilde kabrin öbür tarafına yönelerek inanması gerektiği gibi inanan ve inandıklarının gereklerini samimi olarak yerine getirmeye çalışan insanların toplumdaki oranına bağlı olarak ortaya çıkan davranış şekilleri ve yaşam biçimlerinin yansımalarının teorik ifadesidir. (Prof. Dr. Efe, 2017, s 44)
- İslam Ekonomisi, İslam'ın ekonomiye bakan tarafıdır; yani ekonomi ile ifade edilen bütün meseleler hakkında getirmiş olduğu emir, yasak ve tavsiyelerin tümüne birden verilen addır. (Prof. Dr. Eskicioğlu, 1999, s 8)
- İslam ekonomisi Müslüman bilim adamları tarafından İslam din ve gelenekleri ile uyumlu bir ekonomik düzendir. (Wikipedia)

İslam ekonomisi için günümüz itibarıyla henüz bir bilim dalı haline gelemediğini söyleyebiliriz. İslam ekonomistlerin geneli bu konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalar arttıkça zamanla ayrı bir bilim dalı haline mi geleceği yoksa ekonomi bilimi içinde bir doktrin mi olacağı konusunda anlaşma sağlayamamışlardır. İslam ekonomisi temel bilgilerini Kur'an, sünnet, icma, kıyas ve içtihat denilen beş ana kaynaktan almaktadır (Aström, 2011). Ancak burada şunu belirtmek gerekir ki eğer İslam Ekonomisini bilim dalı haline getirmeye çalışıyorsak bunu yalnızca Kur'an, sünnet, icma, kıyas ve içtihat kaynaklarını inceleyerek değil aynı zamanda ekonomi ile ilgili yapılmış modern tüm analizleri ve analiz tekniklerini, ekonomistler tarafından şuana kadar yayınlanmış tüm birikimi İslam ekonomisinin kaynakları arasına dahil ederek bunu başarılacaktır. Ancak bu şekilde diğer bilim dallarında olduğu gibi İslam ekonomisi de birikerek (bilimsel bilginin kümülatif olma özelliği) yeni bir bilim dalı haline gelebilecektir. İslam ekonomisinin en çarpıcı özelliklerinden biri de ne Kapitalist nede Sosyalist olmamasıdır. Bu konuda çalışma yapanlar için İslam Ekonomisi bu iki görüşe alternatif bir üçüncü yoldur. Ekonomi biliminin en büyük varsayımlarından biri olan *Homo Economicus* varsayımı insanı yalnızca çoğu aza tercih ederek bireysel faydasını en yükseğe taşımaya çalışan, firmalarını karını maximize etmeye çalışan birimler olarak görmesine karşılık İslam Ekonomisi analize insanın değer yargılarını, dünyanın yalnızca sonsuz ahiret inancını kazanmaya vesile olan bir imtihan yeri olduğu fikrini, haram ve helal kavramlarını da katmaktadır. Bunların yanında İslam Ekonomisi güncel ekonomik modellerde yer almayan doğruluk, faizden uzak durmak, haksızlık yapmamak, aldatmamak, çalışkan olmak, hayır işlemek, insanlığa faydalı olmak, her türlü zarara bilerek yol açmamak, zararlı madde ve faaliyetlerden uzak durmak, ahde vefa, güvenmek, tedbirli ve basiretli olmak, borç vermek, temizlik ve dayanışma gibi temel ilke ve esasları oluşturduğu modellere dahil etmektedir.

3. İSLAM İKTİSADI İLE İLGİLİ ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Ülkemize “İslam Ekonomisi” terimi ilk olarak Hintli bir düşünür olan Prof. Dr. Muhammed Hamidullah Bey tarafından kazandırılmıştır. “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ndeki İslam Araştırmaları Enstitüsü’ne gelerek dersler vermeye başlayan Hamidullah Hoca fevkalade kıymetli yayınları arasında dilimize bir de küçük kitapçık kazandırmıştır. “İslam İktisadı” adını taşıyan bu küçük kitap Türkiye’de bu sahada basılan ilk e- eser olma şerefini taşımaktadır.” (Prof. Dr. Eskicioğlu, 1999, s. 10)

Dünyada ise bu alana katkı sağlayarak önemli bir farkındalık yaratan çalışmaların başında, Melik Faysal’ın öncülüğünde Suudi Arabistan’da düzenlenen 1. Milletlerarası İslam İktisadı Konferansı olmuş, daha sonra 2.’si Pakistan’da (1983) ve 3.’sü Malezya’da (1992) düzenlenmiştir. Bu konferanslar İslam Ekonomisi alanının gelişmesine önemli katkılar sunmuştur.

İslam ekonomisinin gelişmesi için yapılan çalışmalar burada yazamayacağımız kadar fazla olmasına rağmen hepsinin ortak amacı İslam Ekonomisini geliştirmek, karşılaşılan ekonomik sorunlara İslam Ekonomisi görüşü içerisinde çözümler bulmak ve tabi en önemlisi de gerçek hayatta uygulama alanı bulabilmesini sağlamaktır. Ancak burada önemli bir nokta üzerinde durmakta fayda vardır. Sınırsız sayıda çalışma yapılsa teoriler ve doktrinler oluşturulsa da İslam Ekonomisinin dünyada kabul görmesi ve uygulanmaya başlaması için bu görüşü benimseyen ülkelerin dünya ticareti içinde önemli bir noktaya ulaşması gerektiği ve toplam arz içindeki payını arttırması gerektiridir. Örneğin faizsiz olarak çalışan bir İslam Kalkınma Bankasının Global alanda adını duyurmuş önemli şirketlere İslami usüllere göre destek vermesi ile İslam ekonomisi tüm dünyada dikkatleri üstüne çekerek uygulama alanı bulacaktır.

4. GÜNCEL EKONOMİ VE İSLAM EKONOMİSİNDE ÜRETİM KAVRAMI

Güncel ekonomi jargonunda üretim bir “fayda yaratma” yaratma faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli girdiler kullanılarak bir mamul yada yarı mamulün doğrudan insan ihtiyaçlarını karşılamaya hazır hale getirilmesidir. Yapılan üretim neticesinde:

- Şekil Faydası
- Yer Faydası
- Zaman Faydası
- Mülkiyet Faydası

olmak üzere çeşitli faydalar elde edilmektedir. Güncel ekonomide üretimde kullanılan girdiler ise 4 başlık altında incelenmektedir. Bunlar:

- Emek
- Sermaye
- Doğal Kaynaklar
- Girişimci

Bu girdilerin üretime katılması sonucunda ise üretimden elde ettiği çeşitli kazançlar yer almaktadır. Emek faktörü üretimden ücret gelirini, sermaye faktörü üretime katılması ile faiz gelirini, doğal kaynaklar üretime katılması sonucunda rant gelirini ve girişimci faktörü de üretime katılması sebebiyle kar gelirini elde etmektedir. Buna göre üretim fonksiyonu:

Q: $f(K,L,N)$ şeklinde formüle edilmektedir. Üretim fonksiyonu bize üretim miktarı ile üretimde kullandığımız girdiler arasındaki ilişki göstermektedir. Yani sayılan girdilerden ne oranda kullanıldığında ne kadar ürün elde edeceğimizi gösterir.

İslam ekonomisinde ise üretim ve üretim fonksiyonuna bunların yanında başka değişkenler ilave edilmekte üretim yalnızca fayda yaratma faaliyeti olarak tanımlanmamaktadır. En önemlisi olarak üretim fonksiyonuna kendisini yoktan yaratarak kainatı kendisine hizmetkar eden ve ebedi saadet için imtihana çekerek muhabbetine celb eden Allah’ın rızasına kavuşmak dahil edilmiş ayrıca üretimde kullanılan girdiler aynı kalmakla birlikte tanımları biraz daha farklı olarak yapılmıştır. Buna göre üretim

fonksiyonu şu şekilde oluşturulabilir: **Fiziki değerler, İşgücü, Sermaye ile teşebbüs ve Allah İhsanı** (iman gücü ve ihlas).(Prof. Dr Efe, 2017, s 49)

İslam ekonomisinde en önemli yer emek faktörüne ayrılmış ve en çok önemsenen üretim faktörü olmuştur. Bu konuda “*çalışana emeğinin karşılığının teri soğumadan ödenmesi*” hadisinde olduğu gibi birçok ayet ve hadis mevcuttur. İslam ekonomisinde kapitalist sistemde olduğu gibi emek faktörünün sermaye faktörünün sömürsü olmasına engel olunmuş ve sosyalist sistemde olduğu gibi sermaye sınıfının tamamıyla dağıtılmasının da önüne geçilmiştir. Görüldüğü üzere, İslam, emek-sermaye sorununa farklı bir yön vererek emek ile sermaye arasında ahenk oluşturmuş ve toplumsal barış ve huzurun sürdürülebilir olmasına özen göstermiştir. Bunların yanında İslam ekonomisi Müslüman bir çalışana çeşitli sorumluluklarda yüklemektedir. Prof.Dr. Sabahattin Zaim’ e göre “ *temizlik, görünüşün (kılık-kıyafeti) iyi olması, geçimli olması, emir ve talimatları dinlemesi, işini sevemesi, işini sonuna kadar yapması, işini kontrol etmesi, işini tam yapar, süratli çalışması, işbirliği yapması, tenkide açık olması, iş başında uygun şekilde hareket etmesi, düzenli bir iş sırası takip etmesi, alet-teçhizat, hammadde ve malzemelere gerektiği gibi ihtimam göstermesi, hammadde ve malzemeleri ekonomik şekilde kullanması, verimli çalışma metotlarını uygulaması, sağlık ve emniyet tedbirlerine riayet etmesi*” olarak sıralanmaktadır. (Esen&Koç&Çakır, 2007, s 66)

Üretim fonksiyonunda yer alan fiziki değerler üretimde girdi olarak tekrar-tekrar kullanılabilen malzeme ve ekipmandan oluşmaktadır. Bu da; Allah’ın bir ihsanı olan toprak ve mekanik sermaye, kiralanabilir varlıklar ve amortismanlar’dan meydana gelmektedir.

Üretim sürecinde kullanılan sermaye faktöründe ise İslam Ekonomisinde önemli bir fark bulunmaktadır. Oda sermayenin mutlaka **risk üstlenerek** üretim sürecine katılması gerektiğidir. İslam ekonomisi görüşünde sermaye, ekonomik faaliyetlere emekle birlikte katılan ve bir risk üstlenen, bunun sonucunda ise kâr veya zarar elde eden bir üretim faktörü olarak görülmektedir. Eğer risk üstlenmeden üretim sürecine katılırsa elde edilecek gelir faiz olacak buda İslam dininde haram olduğu için İslam ekonomisinde uygulanabilirliği ortadan kalkacaktır.

5. İSLAM EKONOMİSİNDE ÜRETİMİN İLKELERİ

- Güncel ekonomide Klasik iktisat ekolünü benimseyenlere göre Say Yasası (“her arz kendi talebini oluşturur”) geçerlidir. Ancak İslam Ekonomisinde bu görüş tam tersi olacak şekilde yani talebin arzı belirleyeceği şeklinde benimsenmektedir. Bu sayede talep edilen ürünler ve talep edildiği miktarda üretilecek bu sayede fazla üretimin ve israfın önüne geçilmiş olacaktır.

- İslam ekonomisinde mümkün olduğunca herkes kendi işini kurabilmekte özgür olmalı ve iş hayatı ortaklaşa yürütülmelidir. Kendi kabiliyetine göre herhangi bir üretim alanına uzman olduğunu kanıtlamış kimselere İslami usullere göre finansman desteği sağlanarak kendi işlerini kurması yönünde destek sağlanmalıdır. İslamda bu duruma “**karz-ı hasen**” denmektedir. Yani borç veren kişinin herhangi bir çıkar ve mefaath gözetmeksizin karşısındakine yardımcı olmasıdır.

- Kişi istediği bir üretim faaliyetine girmekte özgürdür ve girdiği bu üretim faaliyeti sonucunda emek yada sermaye harcayarak ürettiği şeyin sahibidir. Bu özelliği tam rekabet piyasasındaki giriş ve çıkışların serbest olması yani mobilite özelliğine benzetmek mümkündür. İslamın yasakladığı bir alan olmadığı sürece kişi istediği alanda faaliyet göstermekte serbesttir ve istediği zamanda faaliyet gösterdiği alandan çekilebilmektedir. Böylece herkes en verimli olduğu alanlara yöneldiğinde optimum kaynak kullanımı sağlanmış olur ve israfın da önüne geçilmiş olur.

- İslam ekonomisinde kullanılan girdilerin (emek-sermaye) mülkiyeti esastır. Bu noktada sosyalist ekonomide girdilerin mülkiyeti devlete aiten kapitalist sistemde tamamen girdileri elinde bulundurana aittir. İslam ekonomisinde ise girdilerin mülkiyeti elinde bulundurana ait olmakla birlikte bu hususta kapitalist sisteme göre mülkiyeti daha sınırlıdır. Örneğin üretim faktörünü elinde bulunduranlar kapitalist sistemde girdileri dilediği alanda kullanmada ve dilediği kadar kullanmada serbestken İslam ekonomisinde girdilerin insan sağlığına zararlı alanlarda kullanılması veya girdilerin israf edilmesi yasaklanmıştır. Ayrıca daha önemli bir husus şudur ki İslam ekonomisi arz yanlı yani üretimi destekleyici bir ekonomi olması sebebiyle ellerinde üretim faktörleri bulunduranlar bunları üretime sokarak topluma faydalı hizmetler sunma konusunda teşvik edilmelidir. Talegani’ye göre

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

İslam'da sermayeyi atıl tutmak yasaktır. Dolayısıyla, sermayenin çalıştırılması ve bu çalışma ile elde edilen kazanç meşru olduğu gibi bu kazancın belli bir kısmında yoksulların hakkı vardır.

- İslam, israfı yasaklayarak kaynak kıtlığına neden olan zararlı maddelerin üretimini yasaklamıştır. Öbür taraftan da halk, "İnsan için yalnızca çalıştığının karşılığı vardır" gibi ayetlerle çalışmaya ve "Rızkın onda dokuzu ticarettedir" gibi hadislerle de ticarete teşvik edilmiştir. (Prof. Dr.Efe, 2018, s 102)
- Üretimin, gerçek ihtiyaçların yönlendirdiği piyasa ortamında yapılmasını öngörür.
- Üretilmiş olan malların yüksek **ekonomik** karlarla satışına müsaade edilmemekte üreticilerden kanaatkar olmaları beklenmektedir. Ancak bu durumun gerçekleşebilmesi için yalnızca birkaç sektörde değil ekonominin tüm faaliyet alanlarında bu görüşün benimsenmiş olması gerekmektedir. Aksi halde gelir dağılımında adaletsizlikler ortaya çıkacaktır.
- İslam ekonomisi ticarete mümkün olduğunca para kullanımı teşvik etmiş mal takasına ise sınırlı ölçüde izin vermiştir. Bu konuda "Ebu Said el-Hudri ile Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber bir sahabiye Hayber'e vergi memuru olarak tayin etti. Bu memur Hz. Muhammed'e iyi cins hurmadan bir miktar sundu. Bunun üzerine Hz. Muhammed "Hayber'in bütün hurmaları bu şekilde (iyi cins) mi ?" diye sordu. Adam, "Hayır, Ey Allah'ın Resulü! Bir ölçek iyi hurmayı iki ölçek kötü hurma karşılığında; iki ölçek iyi hurmayı üç ölçek kötü hurma karşılığında satın aldık." diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Böyle yapma! Önce kötü hurmaları para ile sat, sonra da bu para ile iyi hurmalardan satın al." Hadisi para kullanımını teşvikle ilgili hadislerinden biridir.
- İslam ekonomisinde serbest ticaret benimsenmiş koruyucu politikalar ve önlemler ihtiyaç duyulmadıkça uygulanmamıştır. Buradan anlaşılabileceği üzere devletin ekonomik hayattaki rolünün yalnızca düzenleme ve denetleme fonksiyonunu üstlenmesi gerektirir.
- İslam ekonomisi üretimde inovasyonu ve yenilikleri esas alır. İnsanlığın faydasına olacak örneğin sağlık, eğitim, bilim alanlarında yeni mal ve hizmetlerin üretimini teşvik eder. Bunu Peygamberin "en hayırlınız insanlığa en hayırlı olanınızdır" ayetinde görmek mümkündür.
- İslam ekonomisi bir malın fiyatının serbest piyasa koşullarında o mal yada hizmetin arz ve talebine göre belirlenmiş olmasını benimser. Fiyatları değiştirmek için ürünün arzına yada talebine yapılacak müdahaleler meşru sayılmaz. Ayrıca tekelleşme ve karaborsacılık da yasaklanmıştır.

6.SONUÇ

Anlaşılabileceği üzere ürettiği mal ve hizmetlerde toplum ve insanlık faydasını korumaya, tüketimlerinde vücuduna ve çevreye zarar vermeyen aynı zamanda başkalarının haklarını da gözetmeye çalışan Müslümanların çoğunlukta olduğu bir toplulukta İslam ekonomisi kendisine uygulama alanı bulabilmektedir. Konumuzun özünü oluşturan üretim kısmında yukarıdaki ilkelere riayet edildiği müddetçe hem kaynak kullanımda hem çıktı düzeyinde optimum seviyeye ulaşılarak israfın önüne geçilmiş olacak bu İslam Ekonomisinin tüketim ilkeleri ile de birleştiğinde zamanla makro ekonomik dengeye ulaşılmış olacaktır. Ancak bu bu denge düzeyine ulaşılabilmesi için sözünü ettiğimiz gibi toplumun tüm fertlerinin ister tüketici olsun ister üretici İslam Ekonomisi esaslarını uygulamasıyla sağlanabilecektir. Bu nedenle de, İslam ekonomik sistemine sahip olmak isteyen siyasetçi, bürokrat veya yatırımcıların öncelikle İslami hükümleri kendi nefislerine uygulayarak, dünya muhabbetini kalplerinden çıkarmaları, en sevdikleri dünyevi varlıklarını muhtaçlarla paylaşmaları, takva, salih amel ve haramdan uzak durmakla gayri meşru şeylerden feragat etmeleri ve kendi nefislerinin hoşuna gitmese dahi Allah rızasını gözeterek şekilde iktisat ve kanaatle yaşamaya çalışmaları beklenebilir. (Prof. Dr. Efe, 2018, s 112)

KAYNAKÇA

Risalei Nur'a Göre İslam Ekonomisinde Üretim ve Tüketim Dr.Ahmet EFE 2017

İslam Ekonomisinde Üretim Faktörleri Ve Fiyatlandırma Sistemi Dr.Ahmet EFE 2017

İslam Ekonomisi Perspektifiyle Bir Büyüme Modeli Çerçevesinde Üretim ve Sosyal Refah Fonksiyonu Dr.Ahmet EFE 2018

IX. INTERNATIONAL EUROPEAN CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

November 11-13, 2023

Istanbul, Türkiye

İslam ve Ekonomi Prof. Dr. Osman ESKİCİOĞLU 1999

İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış Ve Merkantalizmden Günümüze Kadar İktisadi Düşünceler Kamil GÜNGÖR 2006

Muhammed Hamîdullah'ın İslam İktisadı'na Dair Öncü Katkısı Ve Teklifleri Doç.Dr.Abdülkadir MACİT 2020

İslam İktisat Düşünce Tarihi Üzerine Yapılan Çalışmaların Bir Tahlili Muhammed Necatullah SİDDİKİ

İslam Ekonomisinin Temelleri Prof. Dr. Adem Esen, Prof. Dr. Turan Koç, Dr. Mustafa Yavuz Çakır 2007

İKSAD ENSTİTÜSÜ

Çankaya – Ankara

06-146-071

Konu : Kongre Düzenlenmesi
Sayı : BSE-2

5 Ağustos 2023

İLGİLİ KURUMA

İçişleri Bakanlığı tarafından tahsis edilen 06-146-071 tescil kodu ile Tüzel Kişiliğe sahip olan İKSAD Enstitüsü 5253 sayılı kanuna uygun olarak “Bilimsel araştırmalar ve akademik çalışmalar” alanında ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyetlerini yürütmektedir.

Kurumumuzun Yönetim Kurulu 5 Nisan 2023 tarihinde saat 10.30’da “Bilimsel Diplomasi Projesi” görüşmeleri ile “Bilimsel Kongreler Düzenlenmesi” gündemleri ile toplanmış ve alınan (2 numaralı) karara istinaden aşağıda detayları yazılı olan bilimsel etkinliğin düzenlenmesine ve etkinliğe ilişkin resmi görevlendirme konusunda karar vermiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim

Dr. Kaldygul ADİLBEKOVA
Genel Sekreter

Etkinlik Adı: 9. ULUSLARARASI
AVRUPA SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
Etkinlik Tarihi ve Yeri: 11-13 Kasım 2023, İstanbul

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Salih Öztürk
Prof. Dr. Mahire HÜSEYNOVA
Doç. Dr. Ayşe Erkmen
Prof. Dr. Aleksandar Mijatović
Prof. Dr. Kornelija Mrnjaus
Nadja Čekolj
Dorijan Žunić
Filip Polegubić

Etkinlik linki: <https://www.iksadeurope.org/>